

ΙΔΡΥΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ & ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ
FOUNDATION FOR ECONOMIC & INDUSTRIAL RESEARCH

Η Ελληνική Οικονομία

2/17

Τριμηνιαία Έκθεση

Αρ. Τεύχους 88, Ιούλιος 2017

Οι Συγγραφείς

Η ανάλυση της πορείας της Ελληνικής Οικονομίας αποτελεί προϊόν συλλογικής εργασίας των ερευνητών του IOBE. Τα κείμενα αυτά είναι ανυπόγραφα και οι απόψεις που εκφράζονται αποτελούν τη συνισταμένη των διαφόρων αντιλήψεων και απόψεων. Επίσης, οι απόψεις που εκφράζονται εδώ δεν ανταποκρίνονται κατ' ανάγκη προς αυτές των οργανισμών που υποστηρίζουν, χρηματοδοτούν ή συνεργάζονται με το Ίδρυμα.

Το IOBE

Το **Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών** είναι ιδιωτικός, μη κερδοσκοπικός, κοινωφελής ερευνητικός οργανισμός. Ιδρύθηκε με σκοπό να προωθεί την επιστημονική έρευνα για τα τρέχοντα και αναδυόμενα προβλήματα της ελληνικής οικονομίας και να παρέχει αντικειμενική πληροφόρηση και να διατυπώνει προτάσεις οι οποίες είναι χρήσιμες στη διαμόρφωση πολιτικής.

Copyright © 2017 Ίδρυμα Οικονομικών & Βιομηχανικών Ερευνών

ISSN 1106 – 4315

Χορηγός τεύχους

Απαγορεύεται η με οιονδήποτε τρόπο ανατύπωση ή μετάφραση οποιουδήποτε μέρους της μελέτης, χωρίς την άδεια του εκδότη.

Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (IOBE)
Τσάμη Καρατάσου 11, 117 42 Αθήνα, Τηλ. (+30210 9211200-10), Fax:(+30210 9233977)
Email: info@iobe.gr, <http://www.iobe.gr>,

Περιεχόμενα

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	5
ΑΝΑΚΑΜΨΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ: ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ.....	7
1. ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	11
<i>Αρκετά πιθανή μια ήπια επιτάχυνση της παγκόσμιας ανάπτυξης το 2017.....</i>	<i>11</i>
<i>Νέα μεταβολή τάσης στο ΑΕΠ το α' τρίμηνο του τρέχοντος έτους</i>	<i>12</i>
<i>Ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας το 2017 κατά 1,5% ή ελαφρώς μικρότερη</i>	<i>13</i>
<i>Υλοποίηση Κρατικού Προϋπολογισμού 2017: . καλύτερο αποτέλεσμα σε σχέση με πέρυσι και υπέρβαση αναθεωρημένων στόχων.....</i>	<i>20</i>
<i>Αύξηση τιμών το 2017, πρωτίστως από υψηλότερους έμμεσους φόρους</i>	<i>21</i>
2. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	23
<i>2.1 Τάσεις και Προοπτικές της Διεθνούς Οικονομίας.....</i>	<i>23</i>
<i>2.2 Το οικονομικό περιβάλλον στην Ελλάδα</i>	<i>32</i>
3. ΕΠΙΔΟΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ	49
<i>3.1 Μακροοικονομικές Εξελίξεις.....</i>	<i>49</i>
<i>3.2 Εξελίξεις και προοπτικές σε βασικούς τομείς της Οικονομίας.....</i>	<i>76</i>
<i>3.3 Εξαγωγικές Επιδόσεις της Ελληνικής Οικονομίας.....</i>	<i>86</i>
<i>3.4 Απασχόληση – Ανεργία.....</i>	<i>92</i>
<i>3.5 Τιμές Καταναλωτή</i>	<i>100</i>
<i>3.6 Ισοζύγιο Πληρωμών.....</i>	<i>105</i>
4. ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΩΝ ΣΤΟΥΣ ΚΛΑΔΟΥΣ ΔΙΕΘΝΩΣ ΕΜΠΟΡΕΥΣΙΜΩΝ ΑΓΑΘΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ.....	115
<i>4.1 Εισαγωγή.....</i>	<i>115</i>
<i>4.2 Κλάδοι διεθνώς εμπορεύσιμων αγαθών και υπηρεσιών και μεταρρυθμίσεις σε αυτούς.....</i>	<i>115</i>
<i>4.3 «Οριζόντιες» μεταρρυθμίσεις</i>	<i>116</i>
<i>4.4 Περιγραφή υποδείγματος εκτίμησης τεχνικής αποτελεσματικότητας, μεταβλητών και δεδομένων για αυτές.....</i>	<i>117</i>
<i>4.5 Αποτελέσματα οικονομετρικών εκτιμήσεων</i>	<i>118</i>
<i>4.6 Εξέλιξη τεχνικής αποτελεσματικότητας ανά κλάδο.....</i>	<i>123</i>
<i>4.7 Επίλογος.....</i>	<i>125</i>
5. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ: ΒΑΣΙΚΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ	127

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το IOBE εκδίδει τη δεύτερη έκθεσή του για το 2017, στο πλαίσιο των περιοδικών επισκοπήσεων της ελληνικής οικονομίας. Πραγματοποιείται σε μια περίοδο στην οποία η δεύτερη αξιολόγηση του τρίτου Μνημονίου έχει πρόσφατα ολοκληρωθεί, ωστόσο υφίστανται στο προσεχές χρονικό διάστημα σημαντικές προκλήσεις, όπως η εξέταση από το ΔΝΤ της παροχής βραχυχρόνιας χρηματοδότησης (14 μηνών) στην Ελλάδα, μια ενδεχόμενη ένταξη της χώρας στο πρόγραμμα ποσοτικής χαλάρωσης (Q-E) της ΕΚΤ. Όπως όλες οι εκθέσεις του IOBE, και αυτή αναπτύσσεται σε **τέσσερις ενότητες**, ενώ συνοδεύεται από το **Παράρτημα** διαρθρωτικών δεικτών, στο πλαίσιο της ποσοτικής παρακολούθησης της στρατηγικής της Λισσαβόνας. Προηγείται κείμενο, σχετικά με τις προκλήσεις και τις δυνατότητες ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας, στο περιβάλλον που έχει δημιουργηθεί μετά την ολοκλήρωση της δεύτερης αξιολόγησης του τρίτου Προγράμματος. Οι υπόλοιπες ενότητες περιλαμβάνουν τα εξής:

Η **πρώτη ενότητα** αποτελεί τη **συνοπτική επισκόπηση** της έκθεσης, στην οποία παρουσιάζονται τα βασικά σημεία της, που αναλύονται λεπτομερώς στις επόμενες ενότητες. Η **δεύτερη ενότητα** εστιάζει στο γενικότερο οικονομικό περιβάλλον και περιλαμβάνει: α) την ανάλυση του **διεθνούς περιβάλλοντος** στο πρώτο τρίμηνο του 2017, καθώς και τις προοπτικές για το υπόλοιπο του 2017, με βάση τις πλέον πρόσφατες εκθέσεις του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, β) την αποτύπωση του **οικονομικού κλίματος** στην Ελλάδα στο δεύτερο τρίμηνο φέτος, σύμφωνα με τα αποτελέσματα των ερευνών οικονομικής συγκυρίας του IOBE, και γ) την αποτίμηση υλοποίησης του **Κρατικού Προϋπολογισμού** στο πρώτο τετράμηνο του 2017.

Η **τρίτη ενότητα** εστιάζει στις επιδόσεις της ελληνικής οικονομίας στην αρχή του 2017. Καταρχάς χαρτογραφείται το **μακροοικονομικό περιβάλλον** στο πρώτο τρίμηνο του τρέχοντος έτους και παρουσιάζονται οι τάσεις του στην αρχή του δεύτερου εξαμήνου. Καταγράφονται οι **εξελίξεις σε βασικούς παραγωγικούς τομείς** στο αρχικό τετράμηνο φέτος, ενώ παρουσιάζονται οι **εξαγωγικές επιδόσεις** της ελληνικής οικονομίας την ίδια περίοδο. Κατόπιν, αποδελτιώνονται οι εξελίξεις στην **αγορά εργασίας** στο αρχικό φετινό τρίμηνο. Επίσης, αναλύεται η τάση του **πληθωρισμού** στο περασμένο πεντάμηνο Ιανουαρίου - Μαΐου. Η ενότητα ολοκληρώνεται με την αποτίμηση του **ισοζυγίου πληρωμών** στο πρώτο τετράμηνο του 2017.

Η **τέταρτη ενότητα** της έκθεσης περιλαμβάνει την παρουσίαση μιας ειδικής μελέτης, σχετικά με τις επιδράσεις των μεταρρυθμίσεων στους κλάδους διεθνώς εμπορεύσιμων αγαθών και υπηρεσιών.

Σε μεθοδολογικό επίπεδο, η έκθεση αναφέρεται και στηρίζεται σε στοιχεία που ήταν διαθέσιμα μέχρι τις 21/06/2017. Η επόμενη τριμηνιαία έκθεση του IOBE για την ελληνική οικονομία θα εκδοθεί στα μέσα Οκτωβρίου του 2017.

ΑΝΑΚΑΜΨΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ: ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ

Κατά την περίοδο που εξετάζει η έκθεση του IOBE που δημοσιεύεται σήμερα, η ελληνική οικονομία χαρακτηρίζεται από σταθερότητα όσον αφορά τη δημοσιονομική εικόνα, και στασιμότητα όσον αφορά τις προσδοκίες των νοικοκυριών και επιχειρήσεων για τις μελλοντικές εξελίξεις. Μακροοικονομικά, η εικόνα είναι μικτή. Καταγράφεται ανάκαμψη η οποία, σύμφωνα άλλωστε και με εκτιμήσεις προηγούμενων εκθέσεων του IOBE, αναμένεται να πλησιάσει την περιοχή του 1,5% για το έτος, σε πραγματικούς όρους. Αυτή είναι μια θετική εξέλιξη μετά από τη στασιμότητα των προηγούμενων πολλών μηνών, όπως θετική είναι και η επιτυχής ολοκλήρωση της δεύτερης αξιολόγησης του προγράμματος προσαρμογής. Μια σειρά από δείκτες δείχνουν επίσης βελτίωση σε επιμέρους πλευρές της οικονομίας. Όμως, οι ρυθμοί ανάπτυξης συνολικά είναι χαμηλότεροι από αυτούς που στόχευε η οικονομική πολιτική, γεγονός προς το οποίο έχει συντελέσει και η καθυστέρηση στην ολοκλήρωση της αξιολόγησης, από κοινού με τον σχετικά αργό ρυθμό μεταρρύθμισης του παραγωγικού υποδείγματος και την αδυναμία να ωφεληθεί η χώρα σε όρους ρευστότητας από τη συμμετοχή στο πρόγραμμα ποσοτικής χαλάρωσης.

Το πρόσφατο διάστημα πριν την ολοκλήρωση της δεύτερης αξιολόγησης, δημιουργήθηκαν προσδοκίες για μια σημαντική περαιτέρω πρόοδο στη διασαφήνιση των όρων χρηματοδότησης της χώρας μετά την ολοκλήρωση του τρέχοντος προγράμματος, όπως και στους όρους διαχείρισης του δημόσιου χρέους μακροπρόθεσμα. Το γεγονός ότι μόνο μικρή σχετικά πρόοδος καταγράφηκε, δεν εκτροχιάζει την εφαρμογή του προγράμματος ούτε της οικονομίας. Μεταθέτει, όμως, σημαντικές αποφάσεις προς το μέλλον και δε μειώνει δραστικά τις σχετικές αβεβαιότητες, στο βαθμό τουλάχιστον που δεν υπάρχει στο εσωτερικό της χώρας πλήρης και μη αναστρέψιμη στροφή της οικονομικής πολιτικής προς τις απαραίτητες για την ανάπτυξη μεταρρυθμίσεις.

Συνολικά, η ελληνική οικονομία κινείται εντός τροχιάς, όμως με σημαντικά αργότερο ρυθμό από τον εφικτό και επιθυμητό. Πρέπει να συνυπολογιστεί ως σημαντικό στοιχείο πως στο ευρωπαϊκό περιβάλλον οι τάσεις ανάπτυξης καταγράφονται πλέον περισσότερο εύρωστες, γεγονός που από τη μια πλευρά βοηθά την αύξηση των εξαγωγών για την ελληνική οικονομία, από την άλλη όμως αυξάνει την απόσταση της μακροοικονομικής πορείας της χώρας από το μέσο όρο της Ευρωζώνης. Στην παρούσα έκθεση καταγράφονται και αναλύονται τα επιμέρους στοιχεία που συνθέτουν αφενός την τρέχουσα ανάκαμψη και αφετέρου τις περισσότερες μεσοπρόθεσμες τάσεις.

Ένα από τα σημαντικά επιμέρους ζητήματα είναι η δυναμική του εμπορικού ισοζυγίου. Ενώ υπάρχει θετική δυναμική τόσο στις εξαγωγές αγαθών όσο και υπηρεσιών, δεν είναι σαφές πως αυτή επαρκεί για να εξουδετερώσει την αύξηση των εισαγωγών που συμπαρασύρει μια άνοδος της κατανάλωσης στην ελληνική οικονομία. Ήδη, ενώ η πορεία της κατανάλωσης στο τρέχον διάστημα είναι θετική, η άνοδος των εισαγωγών αποτελεί ισχυρό επιβαρυντικό

παράγοντα για τη μεγαλύτερη αύξηση του ΑΕΠ. Σχετικά, μπορούν να γίνουν δυο επιμέρους παρατηρήσεις.

Πρώτον, η βελτίωση των προσδοκιών των νοικοκυριών και επιχειρήσεων, όπως και όποτε επέρχεται, μετά από μια τόσο βαθιά και μακροχρόνια ύφεση, αναπόφευκτα οδηγεί σε τάση για αγορές πάγιων καταναλωτικών όπως και κεφαλαιουχικών αγαθών. Οι αποφάσεις είχαν αναβληθεί επί μακρόν και ενδεχομένως οι σχετικές ανάγκες γίνονται όλο και περισσότερο έντονες. Στο βαθμό, λοιπόν, που δεν έχει επιτευχθεί επαρκώς στροφή της εγχώριας παραγωγής σε αυτούς τους κλάδους σε ανταγωνιστικούς όρους, ένα τμήμα των σχετικών αγορών διαρρέει προς το εξωτερικό της χώρας. Δεύτερον, η παραγωγή με όρους διεθνώς ανταγωνιστικούς (είτε για εξαγωγές, είτε για υποκατάσταση εισαγωγών) προϋποθέτει καινοτομικότητα, μακροπρόθεσμες επενδύσεις και δυνατότητα αποτελεσματικής διασύνδεσης με διεθνή δίκτυα παραγωγής. Όσο η αβεβαιότητα για την ενδιάμεση πορεία της οικονομικής πολιτικής και την τελική έκβαση της ελληνικής κρίσης δεν απαλείφεται, η σχετική δυναμική θα είναι ασθενής. Μόνο με μακροπρόθεσμες επενδύσεις σε φυσικό και ανθρώπινο κεφάλαιο, στοιχείο που προϋποθέτει ισχυρή αξιοπιστία και εμπιστοσύνη, θα μπορεί να υπάρξει συστηματική και διατηρήσιμη βελτίωση στο εμπορικό ισοζύγιο της χώρας, που είναι άλλωστε και ο κύριος καθρέφτης της διεθνούς ανταγωνιστικότητάς της.

Ασφαλώς μια άλλη σημαντική διάσταση είναι η δημοσιονομική. Τα χρόνια της κρίσης τα συνολικά φορολογικά έσοδα αυξήθηκαν προσεγγίζοντας τους ευρωπαϊκούς μέσους όρους, συμβάλλοντας στη δημοσιονομική εξισορρόπηση, μια απαραίτητη εξέλιξη. Όμως είτε λόγω της πίεσης για άμεση απόδοση, είτε λόγω κακού σχεδιασμού, το μείγμα των συντελεστών δημιουργεί αντικίνητρα για ανάπτυξη. Σήμερα το περιθώριο μιας μείωσης δημόσιων δαπανών συνολικά είναι πλέον μικρό, και έτσι άμεση προτεραιότητα πρέπει να δοθεί στον εξορθολογισμό της σύνθεσης των δύο πλευρών της δημοσιονομικής εξίσωσης. Καλύτερη στόχευση δαπανών, από τη μια πλευρά, για προστασία των αδύναμων και από την άλλη για μείωση της γραφειοκρατίας, εκσυγχρονισμό της διοίκησης και ανάπτυξη. Μείωση των συντελεστών που δημιουργούν αντικίνητρα για εργασία και επιχειρηματικότητα και διεύρυνση της φορολογικής βάσης με χρήση ηλεκτρονικών μέσων πληρωμών.

Καθώς σταδιακά η ολοκλήρωση του τρέχοντος προγράμματος πλησιάζει χρονικά όλο και περισσότερο, έμφαση θα πρέπει να δοθεί στην επιτάχυνση της συστηματικής βελτίωσης της παραγωγικής βάσης μέσω προσέλκυσης των επενδύσεων και συνέχισης των δομικών μεταρρυθμίσεων, συνεπούς αναπτυξιακής πολιτικής που θα συμπεριλαμβάνει την, χωρίς χρονοτριβή, ολοκλήρωση της τρίτης αξιολόγησης, θα έχει ευεργετικά αποτελέσματα ακόμα και αν γίνει σε μικρή κλίμακα. Αν, όμως, η έξοδος στις αγορές για άντληση ρευστότητας γίνει ως υποκατάστατο στην υπόλοιπη αναπτυξιακή πολιτική, θα έχει μεσοπρόθεσμα αρνητικά αποτελέσματα.

Το IOBE έχει δημοσιεύσει τον τελευταίο μήνα αριθμό μελετών για διαφορετικές πλευρές της ελληνικής οικονομίας που όμως, αν κάποιος τις δει ως σύνολο, εντοπίζουν προκλήσεις και καταγράφουν τους όρους υπό τους οποίους θα υπάρξει διατηρήσιμη μεσοπρόθεσμα ανάπτυξη.

Σε μελέτη, σύνοψη της οποίας παρουσιάζεται στο Κεφάλαιο 4 της παρούσας έκθεσης, εξετάζεται η επίδραση των μεταρρυθμίσεων που έχουν δρομολογηθεί τα τελευταία χρόνια σε κλάδους εμπορεύσιμων αγαθών και υπηρεσιών. Η στροφή του παραγωγικού υποδείγματος προς διεθνή εμπορεύσιμα αγαθά και υπηρεσίες και η αύξηση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας των σχετικών κλάδων αποτελεί ίσως την πιο κρίσιμη προϋπόθεση για την ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας.

Σε πρόσφατη μελέτη ποσοτικοποιούνται τα αναμενόμενα οφέλη από τη δρομολογημένη αποκρατικοποίηση του λιμένος Θεσσαλονίκης (ΟΛΘ). Εκτός από το δημοσιονομικό όφελος, ιδιαίτερα σημαντική θα είναι για την ελληνική οικονομία η αύξηση της παραγωγικότητας που μπορεί να επιτευχθεί ευρύτερα μέσω έμμεσων επιδράσεων από την επιτυχή και κατάλληλα σχεδιασμένη προώθηση της αξιοποίησης της δημόσιας περιουσίας.

Σε άλλη πρόσφατη, ειδική, μελέτη, για τις προκλήσεις και τις σημαντικές δυνατότητες της μεταποιητικής βιομηχανίας αναλύονται οι διασυνδέσεις του τομέα με την υπόλοιπη οικονομία, τονίζεται ότι αυτός εμπεριέχει πολύ σημαντικά στοιχεία καινοτομίας και αξιοποίησης ανθρώπινου κεφαλαίου και πως η ανάπτυξή του θα είναι κομβικής σημασίας για τη στροφή στο νέο αναπτυξιακό παραγωγικό υπόδειγμα που δεν μπορεί παρά να στηρίζεται στις επενδύσεις και τις εξαγωγές.

Σε άλλη μελέτη εξετάζεται η οικονομική πορεία των Καλλικρατικών δήμων και η παρακολούθηση της μέσω σύγχρονων λογιστικών μεθόδων. Η αποτελεσματική διαχείριση πόρων σε κάθε επίπεδο της δημόσιας ζωής είναι κρίσιμης σημασίας ειδικά σε μια περίοδο δημοσιονομικής στενότητας. Ταυτόχρονα, η χρήση σύγχρονων μεθόδων λογιστικής παρακολούθησης μπορεί να αποδειχτεί ένα κομβικής σημασίας εργαλείο τόσο για τη διαφάνεια έναντι των πολιτών και των επιχειρήσεων όσο και για την αξιολόγηση των επιμέρους πολιτικών που εφαρμόζονται σε τοπικό επίπεδο.

Τέλος, σε πρόσφατη μελέτη εξετάστηκε η διασύνδεση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με την ελληνική οικονομία. Τεκμηριώθηκε ότι η μεγάλη άνοδος τα τελευταία χρόνια του αριθμού αποφοίτων δεν έχει συνοδευτεί με ταυτόχρονη βελτίωση της διασύνδεσης με την αγορά εργασίας, ως αποτέλεσμα, σημαντικό μέρος των αποφοίτων προσανατολίζεται ακόμη και σήμερα σε τομείς δυνητικής απασχόλησης όπως η ίδια η εκπαίδευση και ο ευρύτερος δημόσιος τομέας, όπου πλέον δεν θα μπορούν να τους απορροφήσουν όπως γινόταν στο παρελθόν. Ταυτόχρονα, τεκμηριώνεται ότι ενώ υπάρχει σημαντικό δυναμικό όσον αφορά την επιστημονική έρευνα, είναι ιδιαίτερα ασθενής η διασύνδεση με τις επιχειρήσεις και την παραγωγή και, άρα, υπάρχει υστέρηση στη χώρα σε όρους καινοτομίας. Συνολικά, είναι

επείγουσα η ανάγκη στροφής του υποδείγματος διακυβέρνησης ώστε να υπάρξει μεγαλύτερη αυτονομία και ευελιξία των Ιδρυμάτων, και ταυτόχρονα λογοδοσία στην κοινωνία για τα αποτελέσματα της λειτουργία τους.

Συμπερασματικά, με την ελληνική οικονομία να καταγράφει θετικούς ρυθμούς μεγέθυνσης, ακόμη και αν είναι χαμηλότεροι των επιθυμητών, και το ευρωπαϊκό οικονομικό περιβάλλον να βελτιώνεται, υπάρχει ανοικτή μια σημαντική ευκαιρία. Μια σταδιακή μείωση της αβεβαιότητας, θα δημιουργήσει θετικό μηχανισμό ανατροφοδότησης με τις επενδύσεις και την απασχόληση. Όμως, εάν δεν υπάρξει άμεση εκμετάλλευση των δυνατοτήτων, με επιταχυνόμενη εφαρμογή μεταρρυθμίσεων που θα διευκολύνει την προσέλκυση επενδύσεων και αύξηση της αποτελεσματικότητας της δημόσιας διοίκησης, η οικονομία μπορεί να εισέλθει σε νέες αναταράξεις και να βρεθεί σε δυσάρεστες εκπλήξεις καθώς θα πλησιάζει η ολοκλήρωση του τρέχοντος προγράμματος.

1. ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Αρκετά πιθανή μια ήπια επιτάχυνση της παγκόσμιας ανάπτυξης το 2017

Το ΑΕΠ των χωρών - μελών του ΟΟΣΑ αυξήθηκε κατά 2,1% στο πρώτο τρίμηνο του 2017, έναντι 1,7% στο αντίστοιχο τρίμηνο του 2016, καταγράφοντας επιτάχυνση, έστω και οριακή, για τρίτο συνεχόμενο τρίμηνο. Καθώς ο ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ στις επτά πλέον ανεπτυγμένες οικονομίες ήταν αμετάβλητος σε σύγκριση με το προηγούμενο τρίμηνο, στο 1,8%, η ταχύτερη ανάπτυξη μεταξύ των χωρών του ΟΟΣΑ προήλθε από τις υπόλοιπες οικονομίες. Μεταξύ των μελών του G-7, επιτάχυνση της οικονομικής δραστηριότητας στο πρώτο φετινό τρίμηνο έναντι του τέταρτου περυσινού τριμήνου παρουσίασαν ο Καναδάς (+2,3% από +2,0%), οι ΗΠΑ (+2,1% από +2,0%) και το Ηνωμένο Βασίλειο (+2,0% από +1,9%). Η Ιαπωνική οικονομία εμφάνισε την εντονότερη επιβράδυνση, σε 1,3% από 1,6%. Σε ότι αφορά τις σημαντικότερες αναπτυσσόμενες οικονομίες, στην Κίνα, ο ρυθμός ανάπτυξης επιταχύνθηκε οριακά, στο 6,9% από 6,8%, ενώ στην Ινδία επιβραδύνθηκε και μάλιστα έντονα, σε 6,2% από 7,1%. Στην Βραζιλία η ένταση της ύφεσης εξασθένησε σημαντικά στην αρχή του 2017, στο 0,4% από 2,4% το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο.

Η επιτάχυνση της παγκόσμιας οικονομικής δραστηριότητας στο πρώτο τρίμηνο του 2017 οφείλεται στην ανάκαμψη των αναπτυσσόμενων οικονομιών, κυρίως λόγω της αύξησης των τιμών των εμπο-

ρευμάτων που παράγουν, στις προσδοκίες για την εφαρμογή μιας επεκτατικής δημοσιονομικής πολιτικής στις ΗΠΑ, στην επεκτατική νομισματική πολιτική στην Ευρωζώνη μέσω του Q-E και στην τόνωση της ζήτησης των αναπτυγμένων οικονομιών γενικά.

Οι θετικές επενέργειες των παραπάνω παραγόντων θα συνεχιστούν στη μεγαλύτερο μέρος της διάρκειας του 2017, αλλά σε μικρότερο βαθμό. Οι αυξημένες τιμές εμπορευμάτων θα τονώσουν τις αναδυόμενες οικονομίες της Ασίας, της Νοτίου Αμερικής και τη ρωσική οικονομία. Από την άλλη πλευρά, η ήπια πτώση της τιμής του πετρελαίου στο δεύτερο τρίμηνο του 2017, κατόπιν έξι μηνών στους οποίους δεν υποχώρησε, μετριάξει τις επιπτώσεις της ανόδου της στο ενεργειακό κόστος και την ανταγωνιστικότητα χωρών οι οποίες στις οποίες δεν εξορύσσεται πετρέλαιο. Τα μέτρα δημοσιονομικής επέκτασης στις ΗΠΑ μάλλον θα είναι σαφώς μικρότερης έντασης από ότι αρχικά αναμενόταν, ωστόσο έτσι θα αποφευχθούν οι συνέπειες μιας "υπερθέρμανσης" της δεύτερης μεγαλύτερης οικονομίας παγκοσμίως. Παρόμοιες εξελίξεις θα μπορούσαν να προέλθουν από την παρατεταμένη εφαρμογή της πολιτικής ποσοτικής χαλάρωσης στην Ευρωζώνη.

Ειδικά σε ότι αφορά την Ευρωπαϊκή Ένωση, τα αποτελέσματα των πρόσφατων εκλογών οι οποίες έλαβαν χώρα σε ορισμένες από τις χώρες της Ευρωζώνης (Ολλανδία, Γαλλία), αλλά και των πρόωρων εκλογών στο Ηνωμένο Βασίλειο έκαμψαν την πολιτική αβεβαιότητα που

είχε κλιμακωθεί έντονα στο πρώτο τρίμηνο του τρέχοντος έτους. Αυτό το γεγονός αντανakλάται στην ενίσχυση της ισοτιμίας το ευρώ έναντι του δολαρίου από τον περασμένο Μάρτιο, όταν πραγματοποιήθηκαν οι πρώτες εκλογές στην Ολλανδία. Βεβαίως, η διαδικασία του Brexit και οι πιθανές επιδράσεις του εξακολουθούν να αποτελούν παράγοντα επιφυλακτικότητας για τις προοπτικές της οικονομίας της ΕΕ. Ανασχετικά στην ελκυστικότητα της ευρωπαϊκής οικονομίας επιδρά και η παραμένουσα αμφιβολία για την ευρωστία των τραπεζικών συστημάτων σε ορισμένες χώρες της, η οποία θα αξιολογηθεί οσονούπω, από το τακτικό stress test της ΕΚΤ τον προσεχή Ιανουάριο.

Σε ότι αφορά τις εξελίξεις στις κυριότερες αναπτυσσόμενες οικονομίες, στην Κίνα, η εφαρμογή υποστηρικτικής δημοσιονομικής πολιτικής συνεχίζει να τονώνει την οικονομία της. Η μετάβαση στο νέο χαρτόνομισμα θα έχει σημαντικές επιπτώσεις για την οικονομία της Ινδίας τουλάχιστον φέτος, οι οποίες ήδη έγιναν εμφανείς, με την έντονη επιβράδυσή της στο πρώτο τρίμηνο του τρέχοντος έτους.

Υπό αυτές τις συνθήκες και τις προοπτικές στην παγκόσμια οικονομία, **το IOBE εξακολουθεί να προβλέπει μικρή επιτάχυνση του ρυθμού αύξησης του παγκόσμιου ΑΕΠ το 2017, ο οποίος θα διαμορφωθεί ελαφρώς χαμηλότερα του 3,5%, από 3,0% πέρυσι.**

Νέα μεταβολή τάσης στο ΑΕΠ το α' τρίμηνο του τρέχοντος έτους

Κατόπιν της κάμψης του εγχώριου προϊόντος κατά 0,8% στο τελευταίο τρίμηνο του 2016, στην αρχή του τρέχοντος έτους αυτό ανήλθε οριακά, κατά 0,4%, ενώ στο ίδιο τρίμηνο ένα χρόνο νωρίτερα υποχωρούσε επίσης κατά 0,8%. Η μικρή αύξηση του ΑΕΠ προήλθε κυρίως από τη διεύρυνση της καταναλωτικής δαπάνης των νοικοκυριών και την ενίσχυση των επενδύσεων, λόγω της αύξησης του σχηματισμού πάγιου κεφαλαίου και, σε μικρότερο βαθμό, από τη δημιουργία αποθεμάτων. Μικρή συμβολή στην άνοδο του ΑΕΠ είχε η διεύρυνση της δημόσιας κατανάλωσης. Αντιθέτως, ανασχετικά στην αύξησή του επενέργησε η επιδείνωση του ισοζυγίου του εξωτερικού τομέα, παρά τις μεγαλύτερες εξαγωγές, καθώς οι εισαγωγές ενισχύθηκαν περισσότερο.

Προχωρώντας στις τάσεις στις επιμέρους συνιστώσες του ΑΕΠ στο πρώτο τρίμηνο φέτος, η **εγχώρια κατανάλωση διευρύνθηκε κατά 1,7% έναντι του αντίστοιχου περυσινού τριμήνου, όταν είχε περιοριστεί κατά 1,3%.** Η άνοδος της προήλθε κυρίως από την ίδιας έκτασης αύξηση της ιδιωτικής κατανάλωσης, η οποία στο αντίστοιχο τρίμηνο του 2016 είχε μειωθεί κατά 0,7%. Οι δημόσιες καταναλωτικές δαπάνες ενισχύθηκαν ηπιότερα, κατά 1,0%, ενώ στην ίδια περίοδο πέρυσι υποχωρούσαν κατά 3,5%.

Οι επενδύσεις ανήλθαν στο περασμένο τρίμηνο Ιανουαρίου - Μαρτίου κατά 13,6%, σε συνέχεια της ανόδου

τους στο ίδιο χρονικό διάστημα του 2016 κατά 15,2%. Η νέα αύξησή τους προήλθε κατά κύριο λόγο, περίπου κατά 71%, από τον υψηλότερο σχηματισμό πάγιου κεφαλαίου, ο οποίος ενισχύθηκε κατά 11,2%, υπεραντισταθμίζοντας οριακά την περυσινή του υποχώρηση κατά 10,1%. Μεγαλύτερη σε σύγκριση με ένα έτος πριν ήταν και η δημιουργία αποθεμάτων, φθάνοντας τα €959 εκατ. και συμβάλλοντας το τμήμα της ανόδου των επενδύσεων το οποίο δεν προήλθε από το σχηματισμό πάγιου κεφαλαίου. **Επισημαίνεται ότι η άνοδος των επενδύσεων σε πάγιο κεφάλαιο προήλθε σχεδόν αποκλειστικά από αυτές σε εξοπλισμό μεταφορών**, οι οποίες υπερδιπλασιάστηκαν σε σύγκριση με το πρώτο τρίμηνο του 2016 (+155%). Από τις υπόλοιπες κατηγορίες πάγιου κεφαλαίου, αύξηση επενδυτικών δαπανών σημειώθηκε μόνο στα λοιπά προϊόντα, κατά 1,5%, ενώ στις άλλες κατηγορίες οι δαπάνες είτε ήταν αμετάβλητες από πέρυσι, είτε υποχώρησαν.

Στον εξωτερικό τομέα της οικονομίας, οι **εξαγωγές** διευρύνθηκαν κατά 4,8% τους πρώτους τρεις μήνες του τρέχοντος έτους, σε αντίθεση με την ισχυρή υποχώρησή τους κατά 10,4% στο αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2016. Οι τάσεις σε αμφότερες τις βασικές συνιστώσες των εξαγωγών έναντι της αντίστοιχης περυσινής περιόδου ήταν ανοδικές. Μεγαλύτερη ήταν η αύξηση στις εξαγωγές υπηρεσιών, κατά 8,0%. Σε αυτή την άνοδο συνέτεινε η σχετικά χαμηλή βάση σύγκρισης στο αρχικό τρίμηνο του 2016, εξαιτίας της τότε συρρίκνωσης των εξαγωγών υπηρεσιών κατά 22,0%. Οι

εξαγωγές αγαθών διευρύνθηκαν κατά 4,4%, περισσότερο από ότι πριν ένα χρόνο (+1,9%).

Σε ότι αφορά το έτερο σκέλος του εξωτερικού τομέα της οικονομίας, οι **εισαγωγές** στο περασμένο τρίμηνο Ιανουαρίου – Μαρτίου ήταν 10,9% υψηλότερες έναντι του ίδιου τριμήνου του 2016, μεταβολή η οποία σχεδόν αντιστάθμισε τη συρρίκνωσή τους σε εκείνη την περίοδο (-10,1%). Η ποσοστιαία έκταση της ανόδου στις δύο βασικές συνιστώσες των εισαγωγών, τις εισαγωγές αγαθών και τις εισαγωγές υπηρεσιών, ήταν παραπλήσια, 11,6% και 10,5% αντίστοιχα, έναντι μείωσής τους κατά 3,7% και 32% ένα χρόνο νωρίτερα. **Η μεγαλύτερη ενίσχυση των εισαγωγών σε σύγκριση με τις εξαγωγές επιδείνωσαν το ισοζύγιο του εξωτερικού τομέα σε εθνικο-λογιστικούς όρους κατά 77,0% με αποτέλεσμα αυτό να διαμορφωθεί στα €2,2 δισεκ. ή 4,8% του ΑΕΠ.**

Ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας το 2017 κατά 1,5% ή ελαφρώς μικρότερη

Η ολοκλήρωση της δεύτερης αξιολόγησης υλοποίησης του τρίτου Προγράμματος Οικονομικής Προσαρμογής με την απόφαση του Eurogroup της 15^{ης} Ιουνίου 2017, κάμπει την αβεβαιότητα που είχε δημιουργηθεί στην προηγούμενη περίοδο, σχετικά με την επίτευξη συμφωνίας αποδεκτής από όλες τις πλευρές οι οποίες συμμετείχαν στις διαπραγματεύσεις. Σχετικά με το τελευταίο θέμα των διαπραγματεύσεων, το βαθμό προσδιορισμού των μεσοπρόθεσμων ενεργειών για

τη διευκόλυνση εξυπηρέτησης του δημόσιου χρέους και το εάν επαρκεί για τη διασφάλιση από την τρέχουσα περίοδο της βιωσιμότητάς του, στην πρόσφατη απόφαση του Eurogroup επαναλαμβάνονται όσες ενέργειες αναφέρονταν στην απόφασή του της 25^{ης} Μαΐου 2016, χωρίς περαιτέρω εξειδίκευσή τους. Οι τρεις εκ των τεσσάρων θα υλοποιηθούν εφόσον κριθούν απαραίτητες για τη διασφάλιση της βιωσιμότητας του δημόσιου χρέους από τη σχετική ανάλυση η οποία θα πραγματοποιηθεί στο τέλος του τρέχοντος Μνημονίου, τον Αύγουστο του 2018. Για την τέταρτη, την επέκταση της μέσης ωρίμανσης των ομολόγων του δεύτερου Προγράμματος τα οποία έχουν εκδοθεί από τον EFSF, και την περαιτέρω αναβολή της πληρωμής τόκων και χρεολυσίων για αυτά, με τη νέα απόφαση του Eurogroup δεν απαιτείται να ληφθεί υπόψη η τελική ανάλυση βιωσιμότητας χρέους για την εφαρμογή της. Επομένως, είναι δυνατή η υλοποίησή της στο προσεχές χρονικό διάστημα, διευκολύνοντας την εξυπηρέτηση του δημόσιου χρέους.

Η επέκταση της μέσης ωρίμανσης και η περαιτέρω αναβολή της πληρωμής τόκων και χρεολυσίων μπορεί να πραγματοποιηθεί εκ νέου μετά το τέλος του τρίτου Μνημονίου, όποτε χρειαστεί, λαμβάνοντας υπόψη ενδεχόμενες διαφορές μεταξύ των υποθέσεων για την ανάπτυξη στην ανάλυση της βιωσιμότητας χρέους και των πραγματικών τάσεων στην οικονομική δραστηριότητα, μέσω ενός μηχανισμού προσαρμογής ο οποίος θα προσδιοριστεί μαζί με τις υπόλοιπες μεσοπρόθεσμες ενέργειες το 2018. Η συγκεκριμένη

δυνατότητα περιλαμβανόταν στην απόφαση του Eurogroup της 25^{ης} Μαΐου 2016 ως ένα ενδεικτικό μακροπρόθεσμο μέτρο για το χρέος, χωρίς να αναφέρεται ότι θα επιτελείται από συγκεκριμένο μηχανισμό. Βεβαίως, μένει να προσδιοριστεί ο τρόπος λειτουργίας του μηχανισμού.

Στην πρόσφατη απόφαση του Eurogroup δεν προσδιορίζονται άλλες μεσοπρόθεσμες ή μακροπρόθεσμες δράσεις για το χρέος. Όμως, για πρώτη φορά υπάρχει δέσμευση από την ελληνική κυβέρνηση για το ύψος του πρωτογενούς πλεονάσματος την περίοδο 2023 - 2060, το οποίο θα είναι της τάξης του 2% ή ελαφρώς υψηλότερο. Αυτή η δέσμευση, σε συνδυασμό με τον επαναπροσδιορισμό του τρόπου εξυπηρέτησης του δανείου από τον EFSF το προσεχές χρονικό διάστημα και τη δυνατότητα εκ νέου αναθεώρησής του (recalibration of reprofiling) στη μεταπρογραμματική περίοδο, θεωρούνται από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο ένα σημαντικό βήμα για την επίτευξη της βιωσιμότητας του δημόσιου χρέους της Ελλάδας, όπως επίσης αναφέρεται στην πρόσφατη απόφαση του Eurogroup. Επιπρόσθετα, καθιστούν δυνατή την εξέταση σε σύντομο χρονικό διάστημα από το διοικητικό συμβούλιο του ΔΝΤ της αίτησης της Ελλάδας για μια βραχυχρόνια χρηματοδότηση, διάρκειας 14 μηνών.

Εφόσον, πρώτον, πραγματοποιηθεί ο επαναπροσδιορισμός των όρων εξυπηρέτησης του δανείου το οποίο χορηγήθηκε από το EFSF και, δεύτερον, εγκριθεί η χρηματοδότηση της Ελλάδας από το ΔΝΤ, είναι πιθανή η ένταξή της στο μηχανισμό

ποσοτικής χαλάρωσης (Q-E) της ΕΚΤ. Ανεξαρτήτως του εάν και πότε κάτι τέτοιο θα συμβεί, από ενδεχόμενες εξελίξεις προσεχώς οι οποίες θα σχετίζονται με την αναθεώρηση των όρων του δανείου από τον EFSF και τη νέα χρηματοδότηση από το ΔΝΤ, θα ενισχυθεί σταδιακά η εμπιστοσύνη διεθνώς στη βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών της Ελλάδας. Από την άλλη πλευρά, δεδομένου ότι το πρώτο μισό του 2017 έχει παρέλθει και ότι τυχόν ενέργειες για τα παραπάνω ζητήματα θα υλοποιηθούν σταδιακά από το τρίτο τρίμηνο, οι θετικές επενέργειες από την ενίσχυση της αξιοπιστίας της εγχώριας οικονομίας θα γίνουν αισθητές προς το τέλος του τρέχοντος έτους.

Οι αποφάσεις που αποτελούσαν προαπαιτούμενα της δεύτερης αξιολόγησης και αναμένεται να επιδράσουν σταδιακά από την τρέχουσα περίοδο στη λειτουργία της ελληνικής οικονομίας, είναι όσες αφορούν στις μεταρρυθμίσεις οι οποίες νομοθετήθηκαν. Οι πλέον σημαντικές εξ' αυτών είναι η διευκόλυνση αδειοδότησης επενδύσεων, οι διαρθρωτικές αλλαγές στην αγορά εργασίας, οι αλλαγές στον πτωχευτικό κώδικα και τα μέτρα για τη διαχείριση μη-εξυπηρετούμενων δανείων. Οι μεταρρυθμίσεις στην αγορά εργασίας δεν αναμένεται να επηρεάσουν σημαντικά την υφιστάμενη απασχόληση επιχειρήσεων που ήδη λειτουργούν, αφού οι προσαρμογές που χρειάζονταν στο παρελθόν, ήταν εφικτό να γίνουν τα προηγούμενα χρόνια, με τη σταδιακή άρση ακαμψιών. Όμως, οι νέοι κανονισμοί αναμένεται να συμβάλλουν στην ίδρυση νέων επιχειρήσεων και την πραγματοποίηση επενδύσεων από

υφιστάμενες επιχειρήσεις, καθώς διευκολύνουν τη διαχείριση νέου / πρόσθετου προσωπικού.

Σε ότι αφορά τη διαχείριση των μη εξυπηρετούμενων δανείων, οι τρόποι που θα ακολουθήσουν τα τραπεζικά ιδρύματα επιλέγοντας μεταξύ των εναλλακτικών επιλογών που έχουν στη διάθεσή τους θα καθορίσουν τις αντιδράσεις των δανειοληπτών, επιχειρήσεων και νοικοκυριών, μάλλον από το τέταρτο φετινό τρίμηνο και μετά. Μέχρι τότε, η σχετική στασιμότητα των καταθέσεων, στο επίπεδο στο οποίο διαμορφώθηκαν στο τέλος του πρώτου εξαμήνου του τρέχοντος έτους, δεν επιτρέπει τη σημαντική μεταβολή της πιστωτικής πολιτικής των τραπεζικών ιδρυμάτων. Οι καταθέσεις του ιδιωτικού τομέα (νοικοκυριά και μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις), τον περασμένο Απρίλιο δεν ξεπερνούσαν τα €116,0 δισεκ., επίπεδο που είναι το χαμηλότερο από τον Δεκέμβριο του 2001 και μόλις €450 εκατ. υψηλότερο σε σύγκριση με τον Ιούλιο του 2015, πρώτο μήνα ισχύος των περιορισμών στην κίνηση κεφαλαίων. Ένας επιπλέον λόγος εξαιτίας του οποίου τα τραπεζικά ιδρύματα δεν θα μεταβάλλουν σημαντικά την πιστωτική πολιτική τους στο υπόλοιπο του 2017 είναι η ανάγκη διασφάλισης όσο το δυνατόν μεγαλύτερων κεφαλαιακών αποθεμάτων ενόψει του επόμενου, τακτικού stress test της ΕΚΤ για όλες τις τράπεζες της Ευρωζώνης τον Ιανουάριο του 2018. Ακολούθως, θεωρείται πλέον πιθανό ότι στους επόμενους μήνες θα συνεχιστεί η μείωση των πιστώσεων προς τα νοικοκυριά, ενώ τα δάνεια προς τις επιχειρήσεις ίσως να αυξηθούν ελαφρώς,

κατόπιν της έως τώρα ήπιας μείωσής τους. Από αυτή τη ροή χρηματοδότησης από το τραπεζικό σύστημα, δεν αναμένεται τόνωση των δαπανών των νοικοκυριών και η ενίσχυση των επενδύσεων θα είναι μικρή.

Στην πλευρά της δημοσιονομικής προσαρμογής, καθώς τα μέτρα τα οποία λήφθηκαν στο πλαίσιο της δεύτερης αξιολόγησης, για τη διαμόρφωση του Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2018 - 2021 (ΜΠΔΣ 2018 - 2021), αφορούν στη διετία 2019 - 2020, δεν συνεπάγονται πρόσθετες επιβαρύνσεις για το 2017. Πάρα ταύτα, τα νοικοκυριά και οι επιχειρήσεις υφίστανται τις επιδράσεις των δημοσιονομικών μέτρων τα οποία αποφασίστηκαν κατά την πρώτη αξιολόγηση και εφαρμόστηκαν σταδιακά από τον Ιούνιο του προηγούμενου έτους έως την αρχή του 2017. Όμως, καθώς αυτά που επιβλήθηκαν στα εισοδήματα των φυσικών προσώπων είναι σε ισχύ από το τρίτο τρίμηνο του 2016, η επίδρασή τους στις μεταβολές οικονομικών μεγεθών σε σύγκριση με την αντίστοιχη περίοδο πριν ένα έτος θα εξαλειφθεί προοδευτικά από το τρίτο τρίμηνο του 2017.

Πέρα από τις εξελίξεις το δεύτερο εξάμηνο που σχετίζονται με τις αποφάσεις στο πλαίσιο της δεύτερης αξιολόγησης, δεν αναμένεται ενίσχυση της επενδυτικής δραστηριότητας από τις αποκρατικοποιήσεις και τις παραχωρήσεις, παρότι στο τρίμηνο Απριλίου - Ιουνίου η υλοποίηση του σχετικού προγράμματος επιταχύνθηκε (επέκταση σύμβασης ΔΑΑ, ανακήρυξη πλειοδότη ΟΛΘ). Κατόπιν των διαγωνιστικών διαδικασιών οι οποίες ολοκληρώθηκαν και εφόσον ολοκλη-

ρωθούν οι υπόλοιπες προγραμματισμένες για το τρέχον έτος, μάλλον θα επιτευχθεί ο φετινός στόχος εισπράξεων. Ακόμα και εάν εισπραχθούν τα προγραμματισμένα για το 2017 έσοδα, η επίδραση των παραχωρήσεων και ιδιωτικοποιήσεων που θα ολοκληρωθούν φέτος στις επενδύσεις θα γίνει αισθητή σταδιακά από το επόμενο έτος, αφού απαιτείται η παρέλευση χρόνου για το σχεδιασμό και την αδειοδότηση των σχετιζόμενων επενδυτικών σχεδίων.

Τις δυσχέρειες των επιχειρήσεων στην άντληση κεφαλαίων από το τραπεζικό σύστημα μετρίασε στην αρχή του 2017 η σημαντική επιτάχυνση των πληρωμών ληξιπρόθεσμων οφειλών του δημοσίου προς τους προμηθευτές του. Παρά την καταβολή όλου του ποσού που προοριζόταν από τις δανειακές δόσεις για αυτόν το σκοπό, υπολογίζεται ότι από τον περυσινό Ιούλιο έως τον φετινό Απρίλιο δημιουργήθηκαν νέες ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις ύψους €1,37 δισεκ. Αυτό το γεγονός μάλλον συνδέεται με την καθυστέρηση στην ολοκλήρωση της δεύτερης αξιολόγησης. Άλλωστε, στην εισηγητική έκθεση του προϋπολογισμού για το 2017 αναφέρεται ότι "οι εκταμιεύσεις (σ.σ. πιστώσεων σε φορείς του δημοσίου για την τακτοποίηση ληξιπρόθεσμων οφειλών) ξεκίνησαν τον Ιούλιο του 2016 και θα προσαρμόζονται ανάλογα με την πορεία της χρηματοδότησης από τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Στήριξης". Τούτων δεδομένων, κατόπιν της πρόσφατης ολοκλήρωσης της αξιολόγησης, μάλλον θα επιταχυνθεί η κάλυψη των υποχρεώσεων του δημοσίου. Από την άλλη πλευρά, καθώς δεν έχει προγραμματιστεί η διάθεση συγκεκριμένου

ποσού από τη δόση της δεύτερης αξιολόγησης για ληξιπρόθεσμες οφειλές, θεωρείται πλέον πιθανό ότι η πληρωμή τους τους επόμενους μήνες θα αυξηθεί ήπια.

Στον εξωτερικό τομέα της ελληνικής οικονομίας, από τα έως τώρα διαθέσιμα στοιχεία για την εξέλιξη των εξαγωγών και των εισαγωγών το 2017, που καλύπτουν το αρχικό τετράμηνο του 2017, προκύπτει επιδείνωση του ισοζυγίου αγαθών – υπηρεσιών, για πρώτη φορά από 2010. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος, οι εξαγωγές αγαθών – υπηρεσιών σε τρέχουσες τιμές ήταν σε αυτή την περίοδο 19,2% υψηλότερες έναντι των εξαγωγών στους ίδιους μήνες ένα έτος νωρίτερα. Στο σκέλος των εισαγωγών, η ποσοστιαία άνοδος ήταν ελαφρώς μικρότερη από ότι στις εξαγωγές, της τάξης του 16,0%. Όμως η μεταβολή του απόλυτου μεγέθους τους υπερέβη την αύξηση των εξαγωγών, διευρύνοντας το έλλειμμα του εξωτερικού ισοζυγίου κατά 7,1%. Στη μεγαλύτερη αύξηση των εισαγωγών θεωρείται ότι συνέβαλε η χαλάρωση των capital controls ως προς τις εισαγωγικές συναλλαγές τον περυσινό Ιούλιο, σε συνδυασμό με τις συσσωρευμένες ανάγκες επιχειρήσεων και νοικοκυριών σε εισαγωγές εξαιτίας τους.

Περνώντας σε εξωγενείς στην ελληνική οικονομία παράγοντες οι οποίοι ενδεχομένως να την επηρεάσουν κατά το τρέχον έτος, η τιμή του πετρελαίου υποχωρεί σχεδόν συνεχώς από το δεύτερο δεκαήμερο του Απριλίου, με αποτέλεσμα στο τέλος του Ιουνίου να βρίσκεται στην περιοχή των \$45. Καθώς η υποχώρηση της

τιμής του πετρελαίου είχε ξεκινήσει σχεδόν δύο μήνες πριν την διένεξη μεταξύ των αραβικών χωρών - μελών του ΟΠΕΚ στην αρχή του φετινού Ιουνίου, θεωρείται ότι δεν οφείλεται σε αυτή, αλλά σε χαμηλή ζήτηση. Επομένως, είναι πλέον πιθανό ότι θα συνεχιστεί τουλάχιστον στους επόμενους μήνες, μέχρι την αρχή του φθινοπώρου, όταν θα καθοριστούν οι ενεργειακές ανάγκες για τον προσεχή χειμώνα. Συνεπώς, το ενεργειακό κόστος των επιχειρήσεων δεν θα επηρεαστεί αρνητικά σε αυτή την περίοδο από την τιμή του πετρελαίου. Η ενίσχυση της ισοτιμίας του ευρώ έναντι του δολαρίου από τον προηγούμενο Μάρτιο αντανάκλα τη σταδιακή εξασθένηση της πολιτικής αβεβαιότητας για τα αποτελέσματα των αμφίροπων εκλογικών αναμετρήσεων οι οποίες έλαβαν χώρα σε ορισμένες από τις χώρες της Ευρωζώνης (Ολλανδία, Γαλλία). Στον αντίποδα, η διαδικασία του Brexit και οι πιθανές επιδράσεις του εξακολουθούν να αποτελούν παράγοντα επιφυλακτικότητας για τις προοπτικές της οικονομίας της ΕΕ. Υπό τις παραπάνω επιδράσεις δεν αναμένεται κάμψη της ισοτιμίας ευρώ – δολαρίου στη μεγαλύτερη διάρκεια του δεύτερου εξαμήνου του 2017.

Συνεκτιμώντας τις παραπάνω τάσεις σε οικονομικά μεγέθη, τα πρόσφατα πολιτικο-οικονομικά γεγονότα, κυρίως όσα σχετίζονται με την ολοκλήρωση της δεύτερης αξιολόγησης του Προγράμματος Οικονομικής Προσαρμογής, καθώς και τις αναμενόμενες εξελίξεις, για την πραγματοποίηση προβλέψεων για τις συνιστώσες του ΑΕΠ και λοιπά μακρο-οικονομικά μεγέθη, η ενίσχυση της

κατανάλωσης των νοικοκυριών στο πρώτο τρίμηνο του 2017 θα συνεχιστεί στα επόμενα τρίμηνά του. Όμως δεν αναμένεται να αυξηθεί περισσότερο και εκτιμάται ότι κατά μέσο στη συνέχεια του τρέχοντος έτους θα εξασθενήσει. Η τόνωση της ιδιωτικής καταναλωτικής δαπάνης προήλθε στο αρχικό φετινό τρίμηνο και θα συνεχίσει να προέρχεται κυρίως από την περαιτέρω κάμψη της ανεργίας, εξαιτίας της αύξησης της απασχόλησης σε εξωστρεφείς μεταποιητικούς κλάδους, στον Τουρισμό αλλά και στο δημόσιο τομέα. Ωστόσο, η εξασθένηση της ανεργίας μάλλον θα είναι ηπιότερη από ότι το 2016, λόγω των αυξημένων ασφαλιστικών εισφορών και της μεγαλύτερης φορολογίας εισοδήματος. Γενικότερα φέτος, στην ενίσχυση της κατανάλωσης του ιδιωτικού τομέα θα συμβάλλει η επέκταση των ηλεκτρονικών συναλλαγών, προκειμένου τα φυσικά πρόσωπα να είναι δικαιούχοι της έκπτωσης φόρου εισοδήματος.

Ανασχετικά σε μια μεγαλύτερη της ιδιωτικής κατανάλωσης φέτος θα επιδράσουν τα δημοσιονομικά μέτρα της πρώτης αξιολόγησης. Όμως, καθώς τα περισσότερα εξ' αυτών εφαρμόζονται από το τρίτο περυσινό τρίμηνο, η επίδρασή τους στις μεταβολές του διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών έναντι της αντίστοιχης περιόδου ένα έτος νωρίτερα, θα εξασθενήσει από το τρίτο τρίμηνο φέτος. **Λαμβάνοντας υπόψη τους παράγοντες οι οποίοι θα επιδράσουν στην ιδιωτική κατανάλωση στη συνέχεια του 2017, αναμένεται ήπια διεύρυνσή της, κατά 1,4%.**

Σε ότι αφορά το έτερο σκέλος της εγχώριας καταναλωτικής δαπάνης, **τη δημόσια κατανάλωση**, η διεύρυνσή της στην περίοδο Ιανουαρίου - Απριλίου, παρά την παρατεταμένη δεύτερη αξιολόγηση του Προγράμματος και την καθυστέρηση της σχετιζόμενης δανειακής δόσης, θεωρείται ένδειξη της μικρής αύξησής φέτος. Άλλωστε, η εκταμίευση της δόσης θα διευκολύνει τις πληρωμές για καταναλωτικές δαπάνες στο δεύτερο εξάμηνο του 2017. Καθώς σε αυτή την περίοδο πέρυσι τα καταναλωτικά έξοδα του κράτους είχαν συγκρατηθεί, θεωρείται αρκετά πιθανή η διεύρυνσή τους ένα έτος μετά. Ακολούθως, **προβλέπεται ότι η δημόσια κατανάλωση θα είναι φέτος ελαφρώς μεγαλύτερη από το επίπεδο της το 2016, σχεδόν κατά 1,0%.**

Περνώντας στις **επενδύσεις**, ο σημαντικότερος ανασχετικός παράγοντας για ακόμα ένα έτος θα είναι η χαμηλή διαθεσιμότητα επενδυτικών κεφαλαίων. Καθώς παραμένει αβέβαιο το εάν οι τράπεζες θα ενταχθούν στο μηχανισμό ποσοτικής χαλάρωσης της ΕΚΤ, αλλά κυρίως λόγω της εκκίνησης διευθέτησης των ληξιπρόθεσμων δανείων και του επερχόμενου stress test, δεν θα μεταβληθεί σημαντικά η πιστοδοτική πολιτική τους στο υπόλοιπο του 2017. Στην περίπτωση που η Ελλάδα θα ενταχθεί στο Q-E, οι τράπεζες θα αξιοποιήσουν τα πρόσθετα κεφάλαια κυρίως προκειμένου να ενισχύσουν τα κεφαλαιακά τους αποθέματα ενόψει του stress test. Ακολούθως, ως πλέον πιθανή εξέλιξη θεωρείται η μικρή αύξηση της παροχής πιστώσεων προς τις επιχειρήσεις στο τρέχον εξάμηνο, που θα τις διατηρήσει

κοντά στο ίδιο επίπεδο με πέρυσι στο σύνολο του έτους. Πέρα από τις γενικές χρηματοδοτικές συνθήκες, για τις επιχειρήσεις μεγάλου μεγέθους, ιδίως τις εισηγμένες σε χρηματιστηριακές αγορές, διαμορφώνονται σταδιακά από την αρχή του έτους πολύ καλύτερες δυνατότητες άντλησης κεφαλαίων, μέσω κεφαλαιαγορών. Εκτιμάται ότι και άλλες επιχειρήσεις ετοιμάζονται για τη χρηματοδότηση της λειτουργίας και των επενδύσεών τους με τον ίδιο τρόπο, αξιοποιώντας και το ευνοϊκό περιβάλλον που έχει διαμορφωθεί κατόπιν ολοκλήρωσης της δεύτερης αξιολόγησης.

Η εξασθένιση της αβεβαιότητας για την ελληνική οικονομία μετά την ολοκλήρωση της δεύτερης αξιολόγησης θα διευκολύνει την υλοποίηση επενδυτικών σχεδίων των οποίων η ετοιμασία είτε είχε αρχίσει, είτε είχε ολοκληρωθεί και αναμενόταν η έκβαση των διαπραγματεύσεων προκειμένου να αποφασιστεί ένα και τότε θα ξεκινήσει η πραγματοποίησή τους. Στην απόφαση πραγματοποίησης αυτών των επενδύσεων θα συμβάλλουν και ορισμένες διαρθρωτικές αλλαγές που υλοποιήθηκαν ως προαπαιτούμενες ενέργειες. Στον αντίποδα, οι διαδοχικές μεταβολές στην φορολογία επιχειρήσεων και ελεύθερων επαγγελματιών και η γενικότερη αίσθηση μεταβλητότητας του φορολογικού πλαισίου στην Ελλάδα, θα συνεχίσουν να είναι ένας από τους πλέον αποτρεπτικούς παράγοντες στην ανάληψη επενδυτικού ρίσκου.

Σε ότι αφορά τις επενδύσεις οι οποίες χρηματοδοτούνται και από το δημόσιο τομέα ή οφείλονται σε ενέργειές του, η

οπισθοβαρής σε σχέση με το περασμένο έτος υλοποίηση του ΠΔΕ συνεπάγεται μικρότερη ώθηση στην επενδυτική δραστηριότητα. Καθώς η μεγάλη πλειονότητα των επενδύσεων σε ολοκληρωμένες ιδιωτικοποιήσεις και παραχωρήσεις βρίσκεται σε φάση σχεδιασμού ή αδειοδότησης, η συμβολή τους στις επενδύσεις φέτος θα είναι μικρή, προς το τέλος της χρονιάς.

Όπως έχει επισημανθεί στην προηγούμενη έκθεση του IOBE για την ελληνική οικονομία, ένας τεχνικός παράγοντας ο οποίος εκτιμάται ότι θα έχει θετική επίδραση στην επενδυτική δραστηριότητα το 2017, ενδεχομένως σημαντική, είναι η εξέλιξη των αποθεμάτων, κατόπιν της περυσινής μεγάλης υποχώρησής τους, κατά €1,55 δισεκ. Ήδη, στο πρώτο τρίμηνο, τα αποθέματα ήταν €215 εκατ. περισσότερα από πέρυσι. **Συνεκτιμώντας τους ποικίλους παράγοντες οι οποίοι επηρεάζουν τις επενδύσεις, οι πρόβλεψη για τη διεύρυνσή τους φέτος διαμορφώνεται σε 13 με 15%.**

Στον εξωτερικό τομέα της οικονομίας, την ανοδική τάση στις εξαγωγές κατά το τρέχον έτος αναμένεται να διαμορφώσουν κατά κύριο λόγο οι εξαγωγές υπηρεσιών, πρωτίστως οι εξαγωγές μεταφορών, ενώ η τάση των εισπράξεων από τον τουρισμό θα μεταστραφεί σε αυξητική και μάλλον θα διευρυνθούν ήπια στο σύνολο του έτους. Μικρότερη από ότι στις εξαγωγές υπηρεσιών αύξηση εκτιμάται ότι θα σημειωθεί στις εξαγωγές αγαθών, πλησίον του μεγέθους της το 2016. **Η διεύρυνση των εξαγωγών αγαθών εξαιρουμένων πετρελαιοειδών και πλοίων, αλλά**

πρωτίστως η υψηλότερη ζήτηση για εγχωρίως παραγόμενες υπηρεσίες, μεταφορικές και λοιπές, θα οδηγήσει το σύνολο των εξαγωγών σε άνοδο, με ταχύτητα περίπου 5,5%.

Στο σκέλος των **εισαγωγών**, η παραμονή της εγχώριας ζήτησης σε τροχιά ανόδου στα επόμενα τρίμηνα του 2017, μάλλον με ελαφρώς μικρότερη ταχύτητα από ότι στο πρώτο φετινό τρίμηνο, θα συνεχίσει να τροφοδοτεί τη ζήτησή τους, ιδίως για διεθνώς παραγόμενα προϊόντα. Ενισχυτικά στην αύξηση των εισαγωγών θα επενεργήσει η ανερχόμενη από την αρχή του έτους ισοτιμία του ευρώ έναντι του δολαρίου, η τάση της οποίας δε αναμένεται να μεταστραφεί.

Υπό τις αναμενόμενες επιδράσεις παραγόντων οι οποίοι επηρεάζουν τις συνιστώσες του ΑΕΠ, δεν μεταβάλλεται η πρόβλεψη του IOBE για ρυθμό ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας το 2017 της τάξης 1,5%, ενδεχομένως και ελαφρώς μικρότερο.

Υλοποίηση Κρατικού Προϋπολογισμού 2017: καλύτερο αποτέλεσμα σε σχέση με πέρυσι και υπέρβαση αναθεωρημένων στόχων

Σύμφωνα με τα οριστικά στοιχεία εκτέλεσης του Κρατικού Προϋπολογισμού στο πεντάμηνο Ιανουαρίου – Μαΐου φέτος, επιτεύχθηκε **βελτιωμένο αποτέλεσμα σε σχέση με το 2016**. Συγκεκριμένα, το **έλλειμμά** του διαμορφώθηκε σε **€1.242 εκατ., έναντι €1.649 εκατ. στην αντίστοιχη περίοδο ένα χρόνο νωρίτερα**, ενώ το **πρωτογενές πλεόνασμα διευρύνθηκε σχεδόν κατά €400 εκατ., σε €1,84**

δισεκ. Τα αποτελέσματα στο πεντάμηνο υπερβαίνουν τους **αναθεωρημένους στόχους**, όπως αυτοί τέθηκαν στο Μεσοπρόθεσμο Πλαίσιο Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2018 – 2021, για έλλειμμα €2.033 εκατ. και πρωτογενές πλεόνασμα €1.055 εκατ. Η **υπέρβαση έναντι του προηγούμενου έτους οφείλεται κυρίως στην πλευρά των δαπανών**: Οι δαπάνες του Τακτικού Προϋπολογισμού ήταν €584 εκατ. λιγότερες από ότι πριν ένα χρόνο, ενώ οι εκταμιεύσεις **ενισχύσεων του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων** υπολείπονταν των περυσινών €360 εκατ. Στο σκέλος των εσόδων του Κρατικού Προϋπολογισμού, τα περισσότερα από ότι το 2016 **καθαρά έσοδα του Τακτικού Προϋπολογισμού** υπεραντισταθμίζει η εκτεταμένη υστέρηση των εισροών από την ΕΕ για το **Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων**, της τάξης των €1,18 δισεκ. Η αύξηση των τακτικών εσόδων του Τακτικού Προϋπολογισμού οφείλεται σχεδόν πλήρως στα πολύ μεγαλύτερα έσοδα αποκρατικοποιήσεων, κατά €910 εκατ., λόγω της εκχώρησης των περιφερειακών αεροδρομίων, καθώς και στις αυξημένες εισπράξεις φόρων συναλλαγών, σχεδόν κατά €500 εκατ.

Σε πτωτική τροχιά η ανεργία στην αρχή του τρέχοντος έτους, μικρότερης έκτασης η φετινή μείωση από ότι πέρυσι.

Το ποσοστό ανεργίας εκ νέου υποχώρησε στο πρώτο φετινό τρίμηνο έναντι της αντίστοιχης περιόδου του προηγούμενου έτους. Επιπλέον, το ποσοστό ανεργίας στο περασμένο τρίμηνο Ιανουαρίου – Μαρτίου

ήταν χαμηλότερο σε σύγκριση και με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο, κάτι που δεν έχει συμβεί στη συγκεκριμένη περίοδο του έτους από το πρώτο τρίμηνο του 2007. Συγκεκριμένα, **η ανεργία στο πρώτο τρίμηνο του 2017 διαμορφώθηκε στο 23,3%, 1,6 ποσοστιαίες μονάδες χαμηλότερα από ότι στο αντίστοιχο περυσινό τρίμηνο και 0,3% λιγότερη από το τελευταίο τρίμηνο του 2016.** Σε επίπεδο κλάδων, οι περισσότερες θέσεις εργασίας δημιουργήθηκαν στη Μεταποίηση (+10,9 χιλ. ή +3,2%), στη Δημόσια διοίκηση – άμυνα - υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση (+9,8 χιλ. ή +3,2%) και στις Δραστηριότητες ανθρώπινης υγείας και κοινωνικής μέριμνας (+8,1 χιλ ή +3,8%).

Οι θετικές επενέργειες της πρόσφατης ολοκλήρωσης της αξιολόγησης στην αγορά εργασίας θα εκδηλωθούν μέσω της εκκίνησης ορισμένων επενδύσεων, λόγω και των μεταρρυθμίσεων οι οποίες πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο της, για την αδειοδότηση επενδύσεων, καθώς και αυτών στην αγορά εργασίας. Ωστόσο, η δημιουργία θέσεων απασχόλησης το τρέχον έτος θα προέλθει κυρίως από την ενίσχυση της εξαγωγικής ζήτησης και ακολούθως της δραστηριότητας σε εξωστρεφείς κλάδους, όπως ορισμένοι μεταποιητικοί κλάδοι και ο Τουρισμός. Η συμβολή του δημόσιου τομέα στην απασχόληση θα συνεχιστεί κυρίως μέσω των προγραμμάτων του ΟΑΕΔ, όπως αυτά για κοινωφελή εργασία, αλλά και με προσλήψεις, π.χ. σε δραστηριότητες υγείας. Θετικές επιδράσεις στην απασχόληση αναμένονται και από τον κατασκευαστικό κλάδο, καθώς τα έργα πολιτικού μηχανικού, στα οποία περιλαμ-

βάνονται τα δημόσια έργα, ενισχύονται σημαντικά για δεύτερο χρόνο, ενώ διεύρυνση παρουσιάζει και η οικοδομική δραστηριότητα. Από την άλλη πλευρά, ανασχετικά σε αύξηση της απασχόλησης επενεργούν οι αλλαγές στην άμεση φορολογία και τις ασφαλιστικές εισφορές των ελεύθερων επαγγελματιών από την αρχή του 2017, οι οποίες μάλλον θα επιφέρουν μείωση της απασχόλησης στους κλάδους τους. **Συνεπώς, οι επιδράσεις που αναμένεται να ασκηθούν στην αγορά εργασίας είναι στην πλειονότητά τους θετικές. Ακολουθώντας, η ανεργία θα περιοριστεί εκ νέου το 2017 αλλά σε μικρότερο βαθμό από ότι πέρυσι, στο 22,2%.**

Αύξηση τιμών το 2017, πρωτίστως από υψηλότερους έμμεσους φόρους

Στην περίοδο Ιανουαρίου - Μαΐου φέτος ο Γενικός Δείκτης Τιμών Καταναλωτή αυξήθηκε για πρώτη φορά έπειτα από σχεδόν τέσσερα έτη, κατά 1,4%, όταν στην αντίστοιχη περίοδο του 2016 υποχωρούσε κατά 1,0%. Όπως είχε επισημανθεί στην προηγούμενη έκθεση του IOBE για την ελληνική οικονομία, η βασική αιτία ανόδου των τιμών σε αυτό το χρονικό διάστημα είναι η υψηλότερη σε σύγκριση με πέρυσι διεθνής τιμή του πετρελαίου και οι μεγαλύτεροι έμμεσοι φόροι, ιδίως στα πετρελαιοειδή, τον καπνό και τα τσιγάρα. Η επίδρασή τους αποτυπώνεται στις υψηλότερες τιμές στις κατηγορίες αγαθών – υπηρεσιών «Στέγαση», «Αλκοολούχα Ποτά – Καπνός» και «Μεταφορές», που ήταν οι μεγαλύτερες μεταξύ των

κατηγοριών που συναποτελούν το ΓΔΤΚ (+6,8%, +6,6% και +3,8% αντίστοιχα).

Η άνοδος των τιμών εξαιτίας των υψηλότερων και των νέων έμμεσων φόρων θα συνεχιστεί και στο δεύτερο εξάμηνο του 2017. Άλλωστε, σχεδόν όλες οι πρόσφατες μεταβολές στην έμμεση φορολογία τέθηκαν σε ισχύ από 01/01/2017, επομένως η επίδρασή τους στις τιμές θα διαρκέσει καθ' όλο το τρέχον έτος. Η αύξηση τιμών εξαιτίας της ανόδου της διεθνούς τιμής του πετρελαίου μάλλον θα εξασθενήσει σημαντικά στο υπόλοιπο του 2017, αφού η τιμή του υποχωρεί συνεχώς από την αρχή του προηγούμενου Απριλίου και πλέον κυμαίνεται στα ίδια επίπεδα με πέρυσι. Επισημαίνεται ότι η υποχώρηση της τιμής του πετρελαίου συνεχίζεται παρά την παράταση του περιορισμού της ημερήσιας πετρελαϊκής παραγωγής έως τον Μάρτιο του 2018, για αυτό θεωρείται ότι αντανακλά χαμηλή ζήτηση. Είναι πλέον πιθανό ότι θα συνεχιστεί τουλάχιστον στους επόμενους μήνες, μέχρι την αρχή του φθινοπώρου, όταν θα καθοριστούν οι ενεργειακές ανάγκες για τον προσεχή χειμώνα, εξασθενώντας τις πληθωριστικές πιέσεις.

Δεδομένων των παραπάνω επιδράσεων, η επίδραση των έμμεσων φόρων θα αποτελέσει τη βασική αιτία αύξησης του ΓΔΤΚ το 2017 κατά 1,5%.

Ειδική μελέτη: Επιδράσεις μεταρρυθμίσεων στους κλάδους διεθνώς εμπορεύσιμων αγαθών και υπηρεσιών

Η εγχώρια δημοσιονομική κρίση ανέδειξε όχι μόνο τις χρόνιες δημοσιονομικές

ανισορροπίες της οικονομίας, αλλά και τις σημαντικές στρεβλώσεις που υπήρχαν στη λειτουργία της. Από τη σύναψη του πρώτου μνημονίου τον Μάιο του 2010, λήφθηκαν διαδοχικά «πακέτα» μέτρων για την επίτευξη δημοσιονομικής προσαρμογής, ταυτόχρονα όμως προγραμματίστηκαν διαρθρωτικές αλλαγές σε κλάδους παραγωγής προϊόντων και υπηρεσιών, στην αγορά εργασίας κ.λπ. Βασικός σκοπός των μεταρρυθμίσεων ήταν η αλλαγή του εγχώριου αναπτυξιακού προτύπου, μέσω της μεταφοράς παραγωγικών συντελεστών από κλάδους μη διεθνώς εμπορεύσιμων αγαθών υπηρεσιών, σε κλάδους και δραστηριότητες με παραγωγή διεθνώς εμπορεύσιμη.

Δεδομένων των παραπάνω, σκοπός της μελέτης του IOBE η οποία παρουσιάζεται στο τέταρτο κεφάλαιο της τριμηνιαίας έκθεσής του, είναι η αποτίμηση των επιδράσεων των μεταρρυθμίσεων που έλαβαν χώρα σε κλάδους διεθνώς εμπορεύσιμων αγαθών και υπηρεσιών στο επίπεδο τεχνικής αποτελεσματικότητάς τους. Παράλληλα, εξετάστηκε η επίδραση που άσκησαν στην τεχνική αποτελεσματικότητα των συγκεκριμένων κλάδων «οριζόντιες» μεταρρυθμίσεις οι οποίες αφορούν σε πολλούς ή σε όλους τους κλάδους της ελληνικής οικονομίας, καθώς και μεταβλητές που αφορούν στην ίδια την επιχείρηση, αλλά και στο μακροοικονομικό περιβάλλον.

2. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

2.1 Τάσεις και Προοπτικές της Διεθνούς Οικονομίας

Το Παγκόσμιο Περιβάλλον

Το ΑΕΠ των χωρών - μελών του ΟΟΣΑ αυξήθηκε κατά 2,1% στο πρώτο τρίμηνο του 2017, έναντι 1,7% στο αντίστοιχο τρίμηνο του 2016, καταγράφοντας βελτίωση, έστω και οριακή, για τρίτο συνεχόμενο τρίμηνο. Στις ισχυρές οικονομίες παγκοσμίως (G20), ο ρυθμός μεγέθυνσης στο πρώτο τρίμηνο του 2017 ανήλθε στο 3,4%, επίδοση που είναι η υψηλότερη από το τρίτο τρίμηνο του 2015.¹ Σε όλες τις ισχυρές οικονομίες καταγράφεται μικρή ενίσχυση του ρυθμού μεγέθυνσης στο πρώτο τρίμηνο του 2017, ενώ οι επιδόσεις τους είναι υψηλότερα και από το αντίστοιχο τρίμηνο του 2016. Μεταξύ των ανεπτυγμένων χωρών, στις ΗΠΑ καταγράφεται συνεχής επιτάχυνση του ρυθμού μεγέθυνσης από το δεύτερο τρίμηνο του 2016, ο οποίος στο πρώτο τρίμηνο του 2017 διαμορφώθηκε στο 2,0%, έναντι 1,6% στο αντίστοιχο τρίμηνο του 2016. Στην Ευρωζώνη, ο ρυθμός μεγέθυνσης ενισχύθηκε στο 1,9%, έναντι 1,7% στο πρώτο τρίμηνο πέρυσι, ενώ στο Ηνωμένο Βασίλειο διαμορφώθηκε στο 2,0%, έναντι 1,6% ένα έτος νωρίτερα. Στην Κίνα, ο ρυθμός ανάπτυξης επιταχύνθηκε, στο 6,9% από 6,7%, ενώ αντίθετα στην Ινδία, η ανάπτυξη επιβραδύνθηκε στο 6,2% στο πρώτο

τρίμηνο του τρέχοντος έτους, από 8,7% στο αντίστοιχο διάστημα του 2016. Στην Βραζιλία η ένταση της ύφεσης εξασθενεί σημαντικά στις αρχές του 2017, στο 0,4%, έναντι υποχώρησης 3,6% το 2016, ενώ στην Τουρκία καταγράφεται επιτάχυνση του ρυθμού μεγέθυνσης, στο 4,5% στο πρώτο τρίμηνο του 2017, έναντι 4,1% το 2016, με σημαντική ωστόσο ανάκαμψη από το τρίτο τρίμηνο του 2016 όπου είχε καταγραφεί ρυθμός ανάπτυξης 0,9%.

Σύμφωνα με τις πλέον πρόσφατες προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (άνοιξη 2017), ο ρυθμός μεγέθυνσης της παγκόσμιας οικονομίας για το 2016 ήταν της τάξης του 3,0%, όπως είχε εκτιμηθεί στην προηγούμενη έκθεσή της (χειμώνας 2017). Για το 2017 αναμένεται επιτάχυνση του ρυθμού στο 3,4% και περαιτέρω ενίσχυση το 2018, στο 3,6%, όπως στις προηγούμενες εκτιμήσεις. Η επιτάχυνση αναμένεται να προέλθει από την ενίσχυση της μεταποίησης και του εμπορίου σε ανεπτυγμένες και αναπτυσσόμενες οικονομίες, που δίνει ώθηση στην παγκόσμια οικονομική δραστηριότητα ήδη από τους τελευταίους μήνες του 2016. Στις ανεπτυγμένες οικονομίες αναμένεται η ανάπτυξη να τροφοδοτηθεί από τη δημοσιονομική επέκταση των ΗΠΑ και ενδεχομένως μια βελτίωση του διεθνούς εμπορίου. Στις αναπτυσσόμενες οικονομίες, παρά τη σημαντική επιβράδυνση το 2016, υπάρχουν προοπτικές ανάκαμψης για το 2017. Οι

¹ Πηγή: Quarterly National Accounts - Quarterly Growth Rates of real GDP, change over previous quarter: <http://stats.oecd.org/index.aspx?querid=350>

προοπτικές αυτές στηρίζονται κυρίως στην ενίσχυση των τιμών των εμπορευμάτων που παράγουν, την επιστροφή σε ανάπτυξη μεγάλων αναπτυσσόμενων χωρών, όπως η Βραζιλία και η Ρωσία, και την αναθέρμανση της ζήτησης από τις ανεπτυγμένες οικονομίες.

Σε ότι αφορά τις αναμενόμενες εξελίξεις στις μεγαλύτερες οικονομίες, στις ΗΠΑ αναμένεται ρυθμός ανάπτυξης 2,2% το 2017, με μικρή εξασθένηση σε σύγκριση με την προηγούμενη εκτίμηση. Στον αντίποδα, ο προβλεπόμενος ρυθμός μεγέθυνσης αναθεωρήθηκε προς τα πάνω για την Κίνα (6,6%) και την Ινδία (7,2%), ενισχύοντας την ανάπτυξη στην Ασιατική ήπειρο συνολικά, η οικονομική δραστηριότητα της οποίας αντιστοιχεί περίπου στο 1/3 του παγκόσμιου ΑΕΠ. Στην Βραζιλία, η οικονομία αναμένεται να ανακάμψει ήπια από τη βαθιά ύφεση της διετίας 2015-2016 το τρέχον έτος, με ρυθμό 0,5%, ενώ παρόμοια εξέλιξη αναμένεται για τη Ρωσία, όπου η ανάπτυξη αναμένεται να φτάσει το 1,2% για το 2017.

Στις πρόσφατες προβλέψεις, η μεταβολή του όγκου του παγκόσμιου εμπορίου αναθεωρήθηκε προς τα πάνω, τόσο για πέρυσι, όσο και για την τρέχουσα διετία 2017-2018, έναντι των προηγούμενων εκτιμήσεων. Για το 2016 ο ρυθμός επέκτασης του διεθνούς εμπορίου διαμορφώθηκε στο 2%, ενώ αναμένεται ισχυροποίησή του το 2017 στο 3,4% και το 2018 στο 3,8%.

Βάσει των προβλέψεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, οι σημαντικότερες προκλήσεις για την παγκόσμια οικονομία είναι οι εξής:

- Η δημοσιονομική πολιτική των ΗΠΑ, όπου έχει εξαγγελθεί ένα σημαντικό δημοσιονομικό πρόγραμμα, ενισχύοντας τις προσδοκίες καταναλωτών και επιχειρήσεων, χωρίς ωστόσο να έχει ακόμα υλοποιηθεί, σε συνδυασμό με την ομαλοποίηση της νομισματικής πολιτικής, καθώς η FED έχει εξαγγείλει άνοδο των επιτοκίων το 2017.
- Οι ασυμμετρίες μεταξύ των ανεπτυγμένων οικονομιών ως προς την άσκηση της νομισματικής πολιτικής, με προγράμματα ποσοτικής χαλάρωσης στην Ευρώπη και στην Ιαπωνία, και τάση συσταλτικής νομισματικής πολιτικής στις ΗΠΑ. Αυτές οι διαφορές ενδεχομένως να έχουν σαν αποτέλεσμα σημαντικές αλλαγές στη κίνηση κεφαλαίων και τις συναλλαγματικές ισοτιμίες.
- Ένα σημαντικό ζήτημα παραμένει ο προστατευτισμός το εάν και πως η νέα διακυβέρνηση των ΗΠΑ θα ασκήσει προστατευτική πολιτική. Προς το παρόν δεν έχουν ληφθεί συγκεκριμένα μέτρα. Οι εξελίξεις σε αυτό το ζήτημα θα είναι σημαντικές για το διεθνές εμπορίου, κυρίως για τις προοπτικές των αναπτυσσόμενων οικονομιών.
- Τα γεωπολιτικά ρίσκα στη Μέση ανατολή αλλά και στην ανατολική Ασία, εξαιτίας της Βόρειας Κορέας.

- Η μετάβαση της Κίνας σε ένα νέο μοτίβο οικονομίας, επιδιώκοντας τη διόρθωση αρκετών ανισορροπιών που είχαν συσσωρευτεί στο παρελθόν. Από την άλλη πλευρά, ενδεχομένως να δημιουργήσει τριβές στην παγκόσμια οικονομία.
- Ειδικότερα για την Ευρώπη, η λήξη των εκλογικών αναμετρήσεων με σημαντικές εσωτερικότητες (Ολλανδία και Γαλλία) για τον προσανατολισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τα αποτελέσματα αναμένεται να αμβλύνουν τις αβεβαιότητες και τα ρίσκα που είχαν συσσωρευτεί το προηγούμενο διάστημα, ενώ η διαδικασία για το BREXIT φαίνεται προς το παρόν να επηρεάζει αρνητικά περισσότερο τη βρετανική οικονομία και όχι την οικονομία της Ευρωζώνης.
- Το ζήτημα της ευρωστίας των ευρωπαϊκών τραπεζών παραμένει, με σημαντικό ποσοστό μη εξυπηρετούμενων δανείων (NPLs), αποτελώντας την αχίλλειο πτέρνα της τραπεζικής αγοράς και της ρευστότητας της ευρωπαϊκής οικονομίας. Ευνόητα, έχει επιπτώσεις και στις επενδύσεις.

Πίνακας 2.1

Διεθνές Περιβάλλον (ετήσια % μεταβολή ΑΕΠ, σε πραγματικές τιμές)

	Μερίδιο*	2015	Πρόβλεψη		
			2016	2017	2018
ΗΠΑ	15,7	2,6	1,6	2,2	2,3
Ιαπωνία	4,5	1,2	1	1,2	0,6
Αναπτυσσόμενη Ασία	31,5	6,5	6,4	6,4	6,3
εκ των οποίων Κίνα	17,1	6,9	6,7	6,6	6,3
εκ των οποίων Ινδία	7,0	7,5	7,1	7,2	7,5
Λατινική Αμερική	8,2	-0,1	-1	1,2	2,1
εκ των οποίων Βραζιλία	2,8	-3,8	-3,6	0,5	1,8
Μέση Ανατολή και Βόρεια Αφρική (MENA)	6,8	2,4	3,3	2,3	2,9
Κοινοπολιτεία Ανεξάρτητων Κρατών (CIS)	4,6	-2,3	0,3	1,6	2
εκ των οποίων Ρωσία	3,3	-2,8	-0,2	1,2	1,4
Υποσαχάρεια Αφρική	3,2	3,4	1,2	2,6	3,4
Παγκόσμια Οικονομία	100	3,2	3,0	3,4	3,6
Παγκόσμιο Εμπόριο		2,8	2,0	3,4	3,8

* Μερίδιο (%) στο παγκόσμιο ΑΕΠ με βάση το ΑΕΠ σε σταθερές τιμές PPS 2015

Πηγή: European Economic Forecast, Spring 2017, European Commission

Οι εκτιμήσεις² για την παγκόσμια οικονομία του IFO το δεύτερο τρίμηνο του 2017 εμφανίζουν σημαντική βελτίωση έναντι του προηγούμενου τριμήνου. Αναλυτικά, το ισοζύγιο εκτιμήσεων για το παγκόσμιο οικονομικό κλίμα βελτιώθηκε σημαντικά, στις 13 μονάδες, έναντι 2,6 μονάδων στο προηγούμενο τρίμηνο, τιμή που είναι η μέγιστη των τελευταίων τριών ετών περίπου. Αναφορικά με την παρούσα κατάσταση, το ισοζύγιο περνάει σε θετικό πρόσημο (+4,7 μονάδες), για πρώτη φορά μετά το δεύτερο τρίμηνο του 2011, δηλαδή μετά από έξι έτη. Τέλος, βελτίωση καταγράφεται και στις προσδοκίες, όπου το ισοζύγιο διαμορφώνεται στις 21,6 μονάδες, έναντι 15,0 στο προηγούμενο τρίμηνο.

Στην Ευρωζώνη καταγράφηκε εξίσου σημαντική βελτίωση στο δεύτερο τρίμηνο

του 2017, με άνοδο του οικονομικού κλίματος στις 26,4 μονάδες, έναντι 17,2 στο πρώτο τρίμηνο, επίδοση που είναι η καλύτερη από τις αρχές του 2008, προβάλλοντας τις θετικές εξελίξεις στην αγορά εργασίας αλλά και στην εξέλιξη του πληθωρισμού, το επίπεδο του οποίου επανέρχεται στο σχετικό στόχο της ΕΚΤ (~2%). Για την παρούσα κατάσταση το ισοζύγιο διαμορφώθηκε στις 21,9 μονάδες, από 8,0 μονάδες στο προηγούμενο χρονικό διάστημα, μια επίσης θεαματική επίδοση, καθώς η τιμή του δείκτη είναι η υψηλότερη από τις αρχές του 2008. Τέλος, το ισοζύγιο στις προσδοκίες συμβάλλει τονωτικά το γενικότερο οικονομικό κλίμα, καθώς σημειώθηκε σημαντική άνοδος, στις 31,0 μονάδες, έναντι 26,9 μονάδων στις αρχές του 2017, επίδοση που είναι η καλύτερη από το τρίτο τρίμηνο του 2015.

Πίνακας 2.2

IFO - Εκτιμήσεις για την παγκόσμια οικονομία (Ισοζύγια)

Τρίμηνο/Έτος	II/15	III/15	IV/15	I/16	II/16	III/16	IV/16	I/17	II/17
Οικονομικό Κλίμα	8,8	2,4	-5,7	-7,5	-4,0	-7,1	-1,2	2,6	13,0
Παρούσα Κατάσταση	-3,9	-15,5	-18,1	-14,7	-17,9	-17,2	-15,4	-9,1	4,7
Προσδοκίες	22,3	22,0	7,6	-0,1	11,0	3,7	14,1	15,0	21,6

Πηγή: IFO, World Economic Survey, WES, Vol. II/ May 2017

Πίνακας 2.3

IFO - Εκτιμήσεις για την Ευρωζώνη (Ισοζύγια)

Τρίμηνο/Έτος	II/15	III/15	IV/15	I/16	II/16	III/16	IV/16	I/17	II/17
Οικονομικό Κλίμα	24,3	18,9	16,9	13,2	6,5	4,5	8,2	17,2	26,4
Παρούσα Κατάσταση	-4,4	-1,0	3,9	1,6	-2,6	6,0	2,3	8,0	21,9
Προσδοκίες	57,3	40,8	30,8	25,5	16,1	3,0	14,3	26,9	31,0

Πηγή: IFO, World Economic Survey, WES, Vol. II/ May 2017

² Από τις αρχές του 2017 το IFO δεν θα εμφανίζει στοιχεία για την παγκόσμια οικονομία με τη μορφή δεικτών αλλά ως ισοζύγια θετικών και αρνητικών εκτιμήσεων. Ταυτόχρονα δεν

είναι ακόμα διαθέσιμα τα στοιχεία για τις ζώνες χωρών ανά τον κόσμο παρά μόνο για την Ευρωζώνη.

Οικονομίες της ΕΕ και της Ευρωζώνης

Οι οικονομίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ευρωζώνης εμφάνισαν πέρυσι καλύτερες από ότι είχε εκτιμηθεί στην αρχή του 2017 αναπτυξιακές επιδόσεις. Ελαφρώς Καλύτερες είναι και οι προοπτικές για τη διετία 2017-2018, σύμφωνα με την πρόσφατη έκθεση προβλέψεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (άνοιξη 2017). Συγκεκριμένα, το ΑΕΠ αυξήθηκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση κατά 1,9% το 2016, ενώ στην Ευρωζώνη η ανάπτυξη ανήλθε στο 1,8%, έναντι αρχικής εκτίμησης 1,7%. Σημαντική ώθηση στην ανάπτυξη και στις δύο ζώνες χωρών έδωσαν και το 2016 η δημόσια και κυρίως η ιδιωτική κατανάλωση, οι οποίες αύξησαν τη θετική επίδρασή τους στο ΑΕΠ αμφοτέρων των ζωνών, ενώ οι επενδύσεις αύξησαν οριακά την επιρροή τους στη διαμόρφωση του ΑΕΠ της Ευρωζώνης, αλλά αυτή υποχώρησε οριακά στην ΕΕ. Στο εμπορικό σκέλος, οι καθαρές εξαγωγές είχαν αρνητική επίδραση και στις δύο ζώνες, καθώς η αύξηση των εξαγωγών ήταν μικρότερης έντασης από την ενίσχυση των εισαγωγών. Στο πρώτο τρίμηνο του 2017 οι ρυθμοί μεγέθυνσης επιταχύνονται στο 2,1% και 1,9% στις δύο ζώνες, ενώ οι υψηλότεροι ρυθμοί ανάπτυξης σημειώθηκαν σε Ρουμανία (5,6%), Σλοβενία (5,0) και Πολωνία (4,2%). Στον αντίποδα, υποτονικοί ρυθμοί καταγράφηκαν σε Ελλάδα (0,4%), Γαλλία (1,1%) και Ιταλία (1,2%).

Σε ότι αφορά τους βασικούς πρόδρομους δείκτες οικονομικής δραστηριότητας σε Ευρωζώνη και Ευρωπαϊκή Ένωση, ο δείκτης €-COIN³, αν και υπολείπεται από το πολύ υψηλό επίπεδο του Φεβρουαρίου του 2017 (0,72 μονάδες), εντούτοις διατηρείται κοντά στις 0,6 μονάδες, επίδοση που είναι η καλύτερη από το 2011, αποτυπώνοντας το θετικό κλίμα στην οικονομία της Ευρωζώνης.

Ο δείκτης οικονομικού κλίματος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής επίσης εμφανίζει βελτίωση από τις αρχές του 2017, με εξαίρεση την εξασθένηση του Μαΐου, με το επίπεδο του να διαμορφώνεται κοντά τις 111 μονάδες σε ΕΕ και ΕΖ τον Ιούνιο, επίδοση που είναι η καλύτερη της τελευταίας δεκαετίας και στις δύο ζώνες (από τα μέσα του 2007). Συγκεκριμένα, στην Ευρωπαϊκή Ένωση ο δείκτης οικονομικού κλίματος αυξήθηκε στις 111,3 μονάδες τον Ιούνιο, υψηλότερα έναντι του Μαΐου και σαφώς υψηλότερα έναντι του αντίστοιχου περσινού μήνα (105,5 μονάδες), ενώ στην Ευρωζώνη ο δείκτης βρέθηκε στις 111,1 μονάδες, υψηλότερα από τον Μάιο, αλλά και τον περυσινό Ιούνιο του 2016 (104,3). Συνολικά στο δεύτερο τρίμηνο, ο δείκτης στην ΕΕ είναι υψηλότερα κατά 1,7 μονάδες σε σύγκριση με το πρώτο τρίμηνο του 2017 και 5,2 μονάδες σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2016, ενώ αντίστοιχα στην Ευρωζώνη, ο δείκτης είναι κατά 2,0 μονάδες ανώτερος του πρώτου τριμήνου του 2017 και κατά 5,8 σε σύγκριση με το αντίστοιχο τρίμηνο του

³ Το ερευνητικό κέντρο Centre of Economic Policy Research σε συνεργασία με την Τράπεζα της Ιταλίας εκτιμά κάθε μήνα τον πρόδρομο δείκτη οικονομικής δραστηριότητας €-COIN για την Ευρωζώνη. Ο δείκτης συνιστά πρόβλεψη της τριμηνιαίας ανάπτυξης του ΑΕΠ και προκύπτει από τη

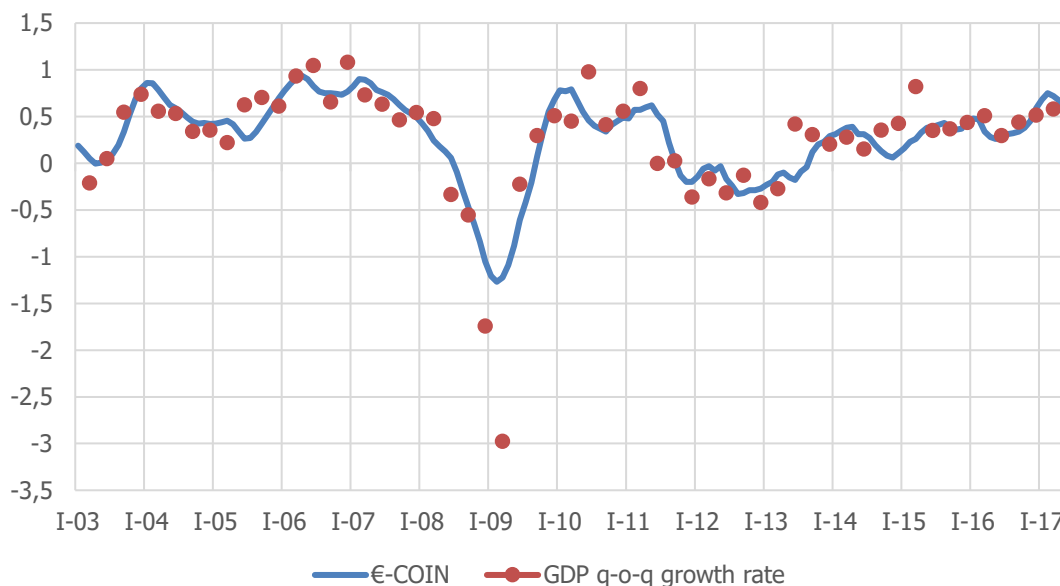
σύνθεση ποικίλων διαφορετικών δεδομένων, όπως η πορεία της βιομηχανικής παραγωγής, των τιμών, στοιχείων από την αγορά εργασίας, καθώς και χρηματοοικονομικών στοιχείων.

2016. Σε επίπεδο χωρών, το κλίμα βελτιώθηκε περισσότερο στο δεύτερο τρίμηνο του 2017 σε σύγκριση με το πρώτο τρίμηνο του έτους, σε Γαλλία

(+2,5), Αυστρία (+2,5), Φινλανδία (+2,2) και Πορτογαλία (+2,0%), ενώ επιδείνωση σημειώθηκε σε Σλοβακία, Λιθουανία και Τσεχία.

Διάγραμμα 2.1

Μηνιαίος Δείκτης €-COIN του CEPR

Πηγή: CEPR (www.cepr.org) και Bank of Italy

Πίνακας 2.4

Ευρ. Επιτροπή – Δείκτης Οικονομικού Κλίματος ΕΕ-28 & Ευρωζώνης (1990-2015=100)

Μήνας	Ιαν-16	Φεβ-16	Μαρ-16	Απρ-16	Μάι-16	Ιουν-16	Ιουλ-16	Αυγ-16	Σεπτ-16	Οκτ-16	Νοε-16	Δεκ-16
ΕΕ-28	106,6	105,2	104,5	105,0	105,5	105,5	104,6	103,7	105,4	106,8	107,2	109,0
Ευρωζώνη	105,0	103,9	102,9	103,9	104,5	104,3	104,4	103,4	104,8	106,3	106,5	107,8

Μήνας	Ιαν-17	Φεβ-17	Μαρ-17	Απρ-17	Μάι-17	Ιουν-17	Ιουλ-17	Αυγ-17	Σεπτ-17	Οκτ-17	Νοε-17	Δεκ-17
ΕΕ-28	108,6	108,9	109,2	110,7	109,7	111,3						
Ευρωζώνη	108,0	108,0	108,0	109,7	109,2	111,1						

Πηγή: European Commission (DG ECFIN)

Πληρέστερη πληροφόρηση για τα βασικά οικονομικά μεγέθη που συνθέτουν το ΑΕΠ της Ευρωζώνης και της ΕΕ, καθώς και για τις δυναμικές τάσεις τους κατά το προσεχές χρονικό διάστημα παρέχεται στη συνέχεια της παρούσας ενότητας. Παρουσιάζονται τα στοιχεία για το αρχικό τρίμηνο του 2017, αλλά και οι προβλέψεις για την περίοδο 2017-2018, όπως αυτές προκύπτουν από την πλέον πρόσφατη έκθεση προβλέψεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (άνοιξη 2017).

Αναλυτικά, σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat για το πρώτο τρίμηνο του 2017, η **ιδιωτική κατανάλωση** στην Ευρωπαϊκή Ένωση ενισχύθηκε κατά 2,0%, έναντι αύξησης 2,3% στο πρώτο τρίμηνο του 2016, ενώ στην Ευρωζώνη η κατανάλωση ενισχύθηκε κατά 1,6%, ηπιότερα από ότι στο πρώτο τρίμηνο του 2016 (+2,0%). Στο σύνολο του 2017 αναμένεται αύξηση της κατανάλωσης των νοικοκυριών κατά 1,8% στην ΕΕ και 1,5% στην Ευρωζώνη. Ανάμεσα στις χώρες της ΕΕ, ισχυρή άνοδο της ιδιωτικής κατανάλωσης στο πρώτο τρίμηνο του έτους εμφάνισαν η Ρουμανία (7,3%), η Λιθουανία (6,3%) και η Λετονία (5,2%), ενώ στον αντίποδα, με αναιμικούς ρυθμούς, βρέθηκαν η Γαλλία (1,0%), η Σουηδία (1,2%) και η Γερμανία (1,3%).

Η διεύρυνση της **δημόσιας κατανάλωσης** επιβραδύνθηκε σημαντικά στο πρώτο τρίμηνο φέτος σε σύγκριση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2016, σε Ευρωπαϊκή Ένωση και Ευρωζώνη. Συγκεκριμένα, η δημόσια κατανάλωση αυξήθηκε κατά 1,0% και στις δύο ζώνες, έναντι περίπου 2% πέρυσι. Για το σύνολο του

2017 αναμένεται ρυθμός αύξησης 1,5% σε ΕΕ και ΕΖ. Στις χώρες με τη μεγαλύτερη αύξηση, στο πρώτο τρίμηνο του τρέχοντος έτους, περιλαμβάνονται η Βουλγαρία (5,8%) και η Λετονία (3,6%), ενώ μείωση των δημοσίων δαπανών σημείωσε η Ουγγαρία (-3,6%), η Μάλτα (-2,6%) και η Πορτογαλία (-0,4%).

Οι **επενδύσεις** αυξήθηκαν σημαντικά στην ΕΕ και ΕΖ, με 6,9% και 8,2% αντίστοιχα, έναντι 1,5% και 2,2% στο πρώτο τρίμηνο του 2016. Για το σύνολο του 2016 αναμένεται ρυθμός αύξησης των επενδύσεων κατά 2,7% στην ΕΕ και 2,9% στην ΕΖ. Στο πρώτο τρίμηνο του 2017, σημαντική άνοδος επενδύσεων καταγράφηκε στην Ουγγαρία (14,6%), στην Ελλάδα (13,6%) και στην Εσθονία (12,3%), ενώ μείωση επενδύσεων σημειώθηκε στην Λετονία (-5,0%) και στην Τσεχία (-1,4%).

Οι **εξαγωγές** αγαθών και υπηρεσιών επεκτάθηκαν σημαντικά στο πρώτο τρίμηνο του 2017, με ρυθμό 4,6% σε αμφότερες ΕΕ και ΕΖ, έναντι ηπιότερης διεύρυνσης 2,8% και 2,5% στις δύο ζώνες αντίστοιχα στο πρώτο τρίμηνο του 2016. Η πρόβλεψη για το 2017 είναι 4,0% και 3,8% σε ΕΕ και ΕΖ αντίστοιχα, σημαντικά βελτιωμένες κατά 0,5 μονάδα σε σύγκριση με τις προηγούμενες εκτιμήσεις. Η ισχυρότερη άνοδος εξαγωγών στο περασμένο χρονικό διάστημα Ιανουαρίου – Μαρτίου σημειώθηκε στις Εσθονία (10,9%), Ρουμανία (10,8%) και Πορτογαλία (9,6%), ενώ σχετικά αναιμική αύξηση παρουσίασαν οι εξαγωγές προς τις Γαλλία (1,4%), Ην. Βασίλειο (2,1%) και Σουηδία (2,2%) και συρρίκνωση προς την Μάλτα (-0,8%).

Πίνακας 2.5

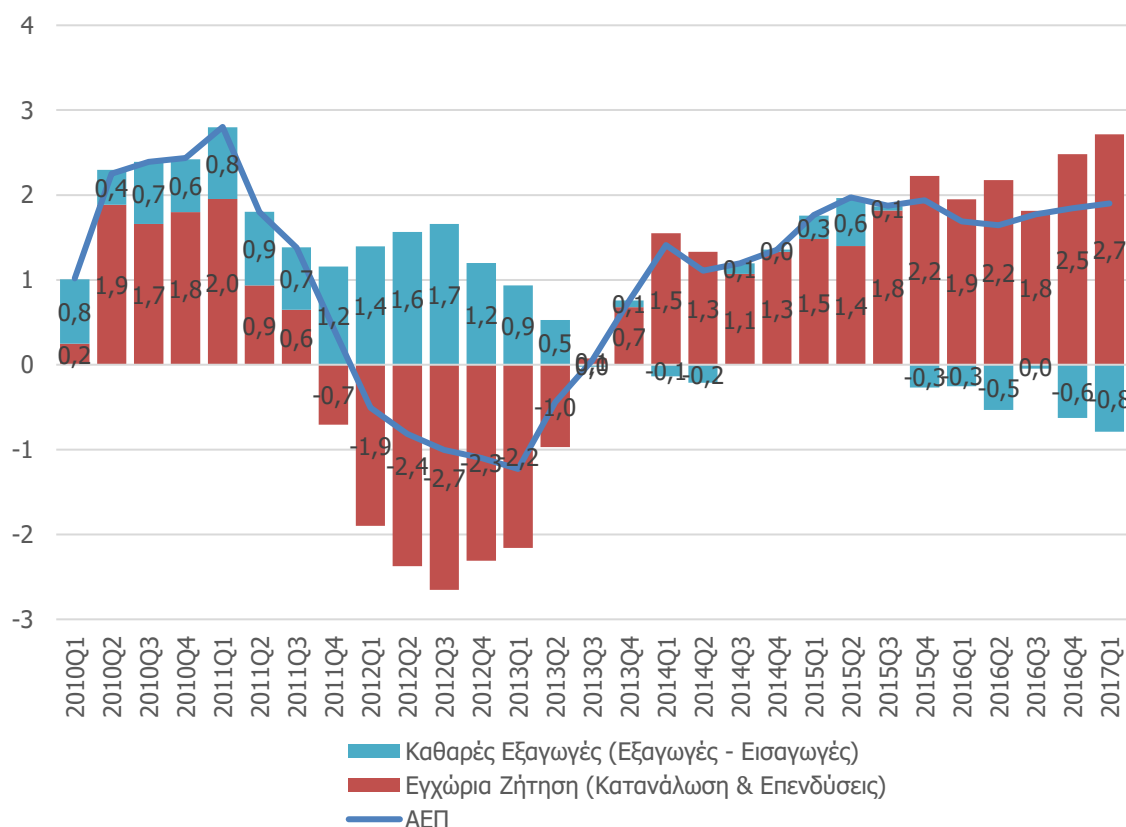
Βασικά Μακροοικονομικά Μεγέθη, ΕΕ-28, Ευρωζώνη (ετήσιες % μεταβολές)

	ΕΕ-28			Ευρωζώνη		
	2016	2017	2018	2016	2017	2018
ΑΕΠ	1,9	1,9	1,9	1,8	1,7	1,8
Ιδιωτική Κατανάλωση	2,3	1,7	1,6	2,0	1,5	1,6
Δημόσια Κατανάλωση	1,7	1,5	1,3	1,9	1,5	1,5
Επενδύσεις	2,6	2,7	3,2	3,7	2,9	3,5
Εξαγωγές αγαθών – υπηρεσιών	3,1	4,0	4,1	2,9	3,8	4,1
Εισαγωγές αγαθών – υπηρεσιών	4,0	4,2	4,3	4,0	4,2	4,6
Απασχόληση	1,3	0,9	0,9	1,4	1,2	1,1
Ανεργία (% εργατικού δυναμικού)	8,5	8,0	7,7	10,0	9,4	8,9
Πληθωρισμός	0,3	1,8	1,7	0,2	1,6	1,3
Ισοζύγιο Γεν. Κυβέρνησης (% ΑΕΠ)	-1,7	-1,6	-1,5	-1,5	-1,4	-1,3
Χρέος Γεν. Κυβέρνησης (% ΑΕΠ)	85,1	84,8	83,6	91,3	90,3	89,0
Ισοζύγιο Τρεχ. Συναλλαγών (% ΑΕΠ)	2,1	1,9	1,9	3,4	3,0	2,9

Πηγή: European Economic Forecast, Spring 2017, European Commission

Διάγραμμα 2.2

Ανάλυση συνιστωσών ΑΕΠ (Ευρωζώνης)

Πηγή: Eurostat

Οι **εισαγωγές** ενισχύθηκαν ακόμη περισσότερο από τις εξαγωγές σε αμφότερες ΕΕ και ΕΖ στο πρώτο τρίμηνο του 2017, με ρυθμό 6,6% και 7,1% αντίστοιχα, έναντι 3,5% και 3,4% στο αντίστοιχο διάστημα του 2016, επανερχόμενοι κοντά στις μεταβολές του 2015. Για το σύνολο του 2017 αναμένεται ρυθμός αύξησης εισαγωγών 4,2% και στις δύο ζώνες, ενισχυμένος κατά 0,3 μονάδες περίπου σε αμφότερες σε σύγκριση με τις αρχικές εκτιμήσεις. Υψηλός ρυθμός αύξησης των εισαγωγών σημειώθηκε στη Λιθουανία (13,7%), την Εσθονία (10,9%) και Ελλάδα (10,9%), ενώ πέρα από την κάμψη των εισαγωγών στη Μάλτα, χαμηλός σχετικά ρυθμός ανόδου καταγράφηκε στη Σουηδία, με 1,9%, και στο Λουξεμβούργο, με 3,4%.

Με βάση τις εξελίξεις στις συνιστώσες του ΑΕΠ για την Ευρωζώνη, παρατηρείται ότι από τις αρχές του 2014 μέχρι και το πρώτο τρίμηνο του 2017, η συμβολή της εγχώριας ζήτησης στο ΑΕΠ, δηλαδή του συνόλου της ιδιωτικής κατανάλωσης, της δημόσιας κατανάλωσης και των επενδύσεων ενισχύεται σχεδόν συνεχώς. Αντιθέτως, οι καθαρές εξαγωγές εμφανίζουν ακανόνιστη και μικρή συμβολή, είτε θετική, είτε αρνητική, αντανακλώντας την εξασθένηση της ανόδου του διεθνούς εμπορίου.

Ο **εναρμονισμένος πληθωρισμός** αυξήθηκε κατά 1,6% και 1,4% στην ΕΕ και ΕΖ αντίστοιχα τον Μάιο, έναντι μείωσης 0,1% τον αντίστοιχο μήνα του 2016. Από την άλλη πλευρά, σε σύγκριση με το τέλος του 2016 και τις αρχές του 2017 η τάση του είναι πτωτική, καθώς οι τιμές του

πετρελαίου εξασθένησαν. Για το σύνολο του 2017 αναμένεται πληθωρισμός 1,8% και 1,6% στην ΕΕ και στην ΕΖ αντίστοιχα. Τον Μάιο, τον υψηλότερο πληθωρισμό είχαν η Εσθονία με 3,8%, η Λιθουανία με 3,2% και το Ην. Βασίλειο με 2,9%, λόγω της υποτίμησης της λίρας, ενώ χαμηλό πληθωρισμό είχαν η Ιρλανδία και η Ρουμανία και η Δανία.

Η **απασχόληση**, με βάση τα στοιχεία εργατικού δυναμικού της Eurostat, ενισχύθηκε με οριακά αυξημένο ρυθμό στο πρώτο τρίμηνο του 2017 σε σύγκριση με πέρυσι στην ΕΕ και στην ΕΖ, κατά 1,4% και 1,5% αντίστοιχα, έναντι 1,3% και 1,4% στο πρώτο τρίμηνο του 2017. Για το σύνολο του 2017 αναμένεται αύξηση κατά 0,9% και 1,2% στις δύο ζώνες, πρόβλεψη βελτιωμένη σε σχέση με τις αρχικές εκτιμήσεις, παραμένοντας όμως χαμηλότερα από τα επίπεδα του 2016. Ισχυρή αύξηση της απασχόλησης σημειώθηκε σε Ιρλανδία (3,5%), Κύπρο (3,4%) και Λουξεμβούργο (3,2%), ενώ συρρίκνωση της απασχόλησης σημειώθηκε σε Λετονία (-2,8%), Ρουμανία (-0,7%) και Λιθουανία (-0,3%).

Η **ανεργία** υποχώρησε στο 8,0% στην ΕΕ το πρώτο τρίμηνο του 2017, έναντι 8,2% στο τελευταίο τρίμηνο του 2016, ενώ κάμψη καταγράφηκε και στην Ευρωζώνη, με πτώση του ποσοστού ανεργίας στο 9,5%, από 9,7%. Για το σύνολο του 2017 αναμένεται ποσοστό ανεργίας 8,0% και 9,4% στις δύο ζώνες, έναντι 8,5% και 10,0% αντίστοιχα πέρυσι. Στο πρώτο τρίμηνο του έτους, το υψηλότερο ποσοστό ανεργίας καταγράφεται στην Ελλάδα, με 22,8%, ενώ ακολουθούν η Ισπανία με

18,2% και η Κύπρος με 12,6%. Στον αντίποδα βρίσκονται η Τσεχία με 3,3% και η Γερμανία με 3,9%.

Αναφορικά με τις **δημοσιονομικές επιδόσεις**, βελτίωση καταγράφεται και στις δύο ζώνες, καθώς το έλλειμμα του ισοζυγίου γενικής κυβέρνησης περιορίστηκε το 2016, στο 1,7% και 1,5% στην ΕΕ και ΕΖ αντίστοιχα, ενώ αναμένεται τα ελλείμματα να υποχωρήσουν το τρέχον έτος στο 1,6% στην ΕΕ και στο 1,4% στην ΕΖ. Οι χώρες με το υψηλότερο έλλειμμα πέρυσι ήταν η Ισπανία (-4,5%) και η Γαλλία (-3,4%), ενώ τα σχετικά υψηλότερα πλεονάσματα σημειώθηκαν στο Λουξεμβούργο (1,6%), τη Μάλτα (1,0%) και τη Σουηδία (0,9%). Βελτίωση καταγράφεται και στο δημόσιο χρέος σε ΕΕ και ΕΖ το 2016, στο 85,1% και 91,3% του ΑΕΠ αντίστοιχα, ενώ αναμένεται περαιτέρω συρρίκνωσή του το 2017.

2.2 Το οικονομικό περιβάλλον στην Ελλάδα

A) Οικονομικό κλίμα

Οι έρευνες οικονομικής συγκυρίας του IOBE προσφέρουν σημαντική πληροφόρηση για τις εξελίξεις στην οικονομία, τόσο από την πλευρά των επιχειρήσεων, όσο και από την πλευρά της τελικής ζήτησης, δηλαδή των καταναλωτών. Εξάλλου, βασικοί δείκτες που περιλαμβάνονται σε αυτές αποτελούν πρόδρομους δείκτες για διάφορα μεγέθη της οικονομίας και μπορούν να χρησιμοποιηθούν με επάρκεια για την πρόβλεψη των άμεσων εξελίξεων, ακόμα και στην πορεία του ΑΕΠ.
Αναλυτικότερα:

Ο δείκτης οικονομικού κλίματος το δεύτερο τρίμηνο του 2017 παραμένει στο ίδιο επίπεδο σε σχέση με το πρώτο τρίμηνο. Η διαφαινόμενη ολοκλήρωση από τον Απρίλιο και μετά της εκκρεμούς αξιολόγησης του προγράμματος φαίνεται ότι είχε αμβλύνει την επιχειρηματική αβεβαιότητα και απαισιοδοξία, ενώ οι πιέσεις στο φορολογικό και ασφαλιστικό είχαν σε σημαντικό βαθμό ήδη προεξοφληθεί κατά τους προηγούμενους μήνες. Άλλωστε, οι θετικές μεταβολές στην πλευρά των προβλέψεων των καταναλωτών σε κάποιο βαθμό οφείλονται στην μερική άρση της αβεβαιότητας σχετικά με τη συνέχιση του προγράμματος. Από την άλλη πλευρά, η αναμονή αποφάσεων από τις διαπραγματεύσεις σχετικά με τα μεσοπρόθεσμα δημοσιονομικά μέτρα, μετά το 2018, με το εάν θα γίνουν ή όχι ενέργειες για την ελάφρυνση του δημόσιου χρέους, για θέματα όπως οι δυνατότητες ρύθμισης των ληξιπρόθεσμων δανείων κ.λπ., απέτρεψαν μια βελτίωση του οικονομικού κλίματος. Ως αποτέλεσμα των παραπάνω παραγόντων, συνεχίστηκαν οι μικρές διακυμάνσεις του δείκτη και κατά τους τελευταίους μήνες διαμορφώθηκε συνολικά μια τάση σταθεροποίησής του.

Αναλυτικά:

Ο Δείκτης Οικονομικού Κλίματος στην Ελλάδα το τρίμηνο Απριλίου – Ιουνίου 2017 σε σχέση με το τρίμηνο Ιανουαρίου – Μαρτίου καταγράφει σταθερότητα, κινούμενος κατά μέσο όρο στις 94 (από 93,8) μονάδες, σε επίπεδο υψηλότερο σε σχέση με το μέσο αντίστοιχο περσινό (στις 90,3 μον. κατά μέσο όρο).

Στην Ευρώπη, ο αντίστοιχος δείκτης διαμορφώθηκε υψηλότερα κατά την εξεταζόμενη τριμηνιαία περίοδο σε σύγκριση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο, τόσο στην ΕΕ, όσο και στην Ευρωζώνη. Συγκεκριμένα, ο δείκτης κλίματος διαμορφώθηκε το β' τρίμηνο του νέου έτους κατά μέσο όρο στις 110 (από 108) μονάδες στην Ευρωζώνη και στις 110,6 (από 108,9) μονάδες στην ΕΕ.

Σε επίπεδο τομέων, οι επιχειρηματικές προσδοκίες στην Ελλάδα βελτιώνονται σημαντικά το β' τρίμηνο του έτους σε σχέση με το προηγούμενο στις Υπηρεσίες, ενώ στους υπόλοιπους τομείς επιδεινώνονται. Από την πλευρά της ζήτησης όμως σημειώνεται άνοδος στο μέσο δείκτη τριμήνου στην πολύ χαμηλή κατά τα άλλα καταναλωτική εμπιστοσύνη. Σε σύγκριση με το αντίστοιχο περυσινό τρίμηνο, οι μέσοι δείκτες έχουν αυξηθεί και πάλι μόνο στις Υπηρεσίες, ενώ στους υπόλοιπους τομείς έχουν εξασθενήσει, με την καταναλωτική εμπιστοσύνη να καταγράφει άνοδο. Αναλυτικότερα:

Ο Δείκτης Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης στην Ελλάδα το τρίμηνο Απριλίου – Ιουνίου σε σχέση με το τρίμηνο Ιανουαρίου – Μαρτίου διαμορφώνεται κατά μέσο όρο στις -70,2 (από -71,8) μονάδες, σε υψηλότερη επίδοση έναντι της αντίστοιχης περυσινής (-71,2 μονάδες). Σε επίπεδο χωρών, οι Έλληνες κατατάσσονται μακράν πρώτοι στην ευρωπαϊκή κλίμακα απαισιοδοξίας. Ο αντίστοιχος μέσος ευρωπαϊκός δείκτης βελτιώνεται ήπια το εξεταζόμενο τρίμηνο σε σχέση με το προηγούμενο στην Ευρωζώνη (στις -2,7

από -5,3 μον.), αλλά και στην ΕΕ (-3 από -4,6 μον.). Η επίδοση αυτή είναι υψηλότερη και στις δύο ζώνες σε σχέση με τα αντίστοιχα περυσινά επίπεδα (-7,9 και -6,2 μον. αντίστοιχα σε Ευρωζώνη και ΕΕ).

Οι τάσεις στα επιμέρους βασικά στοιχεία που απαρτίζουν το συνολικό δείκτη είναι στην πλειονότητά τους ανοδικές το τρέχον τρίμηνο σε σχέση με το προηγούμενο. Οι προβλέψεις των Ελλήνων καταναλωτών για την οικονομική κατάσταση των νοικοκυριών τους το επόμενο 12μηνο και οι αντίστοιχες για την οικονομική κατάσταση της χώρας βελτιώνονται ελαφρώς, όπως συμβαίνει και με τις προβλέψεις για την εξέλιξη της ανεργίας, με την πρόθεση για αποταμίευση να παραμένει εν πολλοίς στα ίδια επίπεδα.

Πιο συγκεκριμένα, κατά το β' τρίμηνο του έτους, το ποσοστό εκείνων οι οποίοι είναι απαισιόδοξοι για την οικονομική κατάσταση του νοικοκυριού τους το επόμενο 12μηνο μειώνεται κατά μέσο όρο στο 73% (από 75%), με το 23% να κρίνει εκ νέου ότι θα παραμείνει αμετάβλητη. Επίσης, υποχωρεί στο 81% (από 83%) το ποσοστό των Ελλήνων καταναλωτών που διατυπώνουν δυσοίωνες προβλέψεις σχετικά με την οικονομική κατάσταση της χώρας, με το 12% (από 10%) να θεωρεί ότι δεν θα μεταβληθεί. Ως προς την πρόθεση για αποταμίευση, το ποσοστό των νοικοκυριών που δεν αξιολογούν ως πιθανή την αποταμίευσή τους το επόμενο 12μηνο παραμένει στο 93%, ενώ στις προβλέψεις για την εξέλιξη της ανεργίας διαμορφώνεται στο 74% (από 77%) το ποσοστό όσων εκτιμούν ότι η κατάσταση θα επιδεινωθεί, με το 7% (από 5%) κατά μέσο

όρο να διατυπώνει αντίθετη άποψη. Το ποσοστό των καταναλωτών που αναφέρει ότι είναι «χρεωμένο» παραμένει στο β' τρίμηνο του 2017 στο 15-16%, σε οριακά υψηλότερο επίπεδο σε σχέση με το αντίστοιχο περυσινό τρίμηνο (14%), ενώ στο 6-7% κινείται το ποσοστό των ερωτηθέντων που δήλωσαν ότι αποταμιεύουν λίγο ή πολύ (από 10% πέρυσι). Τέλος, το ποσοστό εκείνων που αναφέρουν ότι «μόλις τα βγάζουν πέρα» παραμένει στο 63% και το ποσοστό των νοικοκυριών που αναφέρουν ότι «αντλούν από τις αποταμιεύσεις τους» στο 14-15% (από 12% το β' τρίμηνο του 2016).

Ο Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στη **Βιομηχανία** κατά το πρώτο τρίμηνο του έτους σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο διαμορφώθηκε στις 91,1 (από 92) μονάδες, ελαφρώς χαμηλότερα σε σχέση με την αντίστοιχη περυσινή του επίδοση (91,9 μονάδες). Στα βασικά στοιχεία δραστηριότητας, ο δείκτης στις προβλέψεις για τη βραχυπρόθεσμη εξέλιξη της παραγωγής παραμένει κατά το εξεταζόμενο τρίμηνο στο ίδιο επίπεδο (+18 μον. κατά μέσο όρο), ενώ επιδείνωση καταγράφουν οι εκτιμήσεις για το επίπεδο παραγγελιών και ζήτησης (στις -27 από -24 μον. ο σχετικός δείκτης). Οι εκτιμήσεις για τα αποθέματα ετοιμών προϊόντων υποδηλώνουν σταθερότητα (στις +13 μον. ο σχετικός δείκτης), ενώ οι τάσεις στις εξαγωγικές μεταβλητές είναι μικτές. Οι προβλέψεις για την εξαγωγική δυναμική του επόμενου τριμήνου βελτιώνονται, με τις τρέχουσες εκτιμήσεις για τις εξαγωγές του τομέα να μην μεταβάλλονται και τις εκτιμήσεις για τις παραγγελίες και τη

ζήτηση εξωτερικού να επιδεινώνονται. Στις προβλέψεις για την απασχόληση, το σχετικό μέσο τριμηνιαίο ισοζύγιο κινείται ανοδικά, στις +6 (από +2) μονάδες κατά μέσο όρο. Το ποσοστό χρησιμοποίησης του εργοστασιακού δυναμικού φθάνει στο 68,7% (από 68,2%), ενώ τέλος, οι μήνες εξασφαλισμένης παραγωγής των επιχειρήσεων διαμορφώνονται εκ νέου στους 4,1 κατά μέσο όρο.

Ο Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στο **Λιανικό Εμπόριο** το υπό εξέταση τρίμηνο υποχωρεί σε σχέση με το προηγούμενο, φθάνοντας στις 92,7 (από 94,1) μονάδες, σε κατώτερη επίδοση συγκριτικά με το αντίστοιχο τρίμηνο πέρυσι (100,2 μον.). Από τις βασικές μεταβλητές του δείκτη, το μέσο ισοζύγιο για τις εκτιμήσεις των τρεχουσών πωλήσεων μειώνεται στις +6 (από +9) μονάδες. Από τις επιχειρήσεις του κλάδου, κινείται στο 33% (από 45%) το ποσοστό εκείνων που κρίνουν ότι οι πωλήσεις τους αυξήθηκαν, με το 40% (από 36%) να εκτιμά το αντίθετο, ενώ ως προς τις προβλεπόμενες πωλήσεις, ο σχετικός δείκτης αυξάνεται στις +13 (από +10) μονάδες, με τα αποθέματα να εκτιμώνται σε χαμηλότερα επίπεδα (στις μηδέν μονάδες από +8 ο δείκτης). Από τα υπόλοιπα στοιχεία δραστηριότητας, θετική είναι η μεταβολή στο ισοζύγιο των προβλέψεων για τις παραγγελίες προς προμηθευτές (+8 από -4 μονάδες η μέση τιμή τριμήνου), ενώ στην απασχόληση του τομέα, το μέσο ισοζύγιο βραχυπρόθεσμων προβλέψεων παραμένει στις +22 μονάδες. Τέλος, σε όρους τιμών, το ισοζύγιο των +6 μονάδων υποχωρεί ήπια στις +3 μονάδες το τρέχον

τρίμηνο, με το 5% (από 7%) των επιχειρήσεων να εκφράζει προσδοκίες αποκλιμάκωσης των τιμών και το 86% (από 80%) να προβλέπει σταθερότητα.

Στους επιμέρους εξεταζόμενους κλάδους, το πρώτο τρίμηνο του νέου έτους καταγράφεται έντονη πτώση στα Τρόφιμα-Ποτά-Καπνός και τα Πολυκαταστήματα και άνοδος στους υπόλοιπους τομείς.

Οι επιχειρηματικές προσδοκίες στις **Κατασκευές** υποχωρούν κατά το β' τρίμηνο του 2017, με το σχετικό ισοζύγιο να διαμορφώνεται στις 42,9 (από 52) μονάδες κατά μέσο όρο. Αυτή η επίδοση βρίσκεται σε χαμηλότερο επίπεδο από το αντίστοιχο περυσινό (62,9 μον.). Στις βασικές μεταβλητές, οι προβλέψεις για την απασχόληση του τομέα δεν μεταβάλλονται, με το σχετικό ισοζύγιο να διαμορφώνεται στις -51 μονάδες και το 60% των επιχειρήσεων να αναμένουν λιγότερες θέσεις εργασίας. Οι προβλέψεις των επιχειρήσεων για το επίπεδο προγράμματος των εργασιών τους βαίνουν περισσότερο απαισιόδοξες (στις -67 από -51 μον. ο δείκτης), ενώ σχετικά με τις εκτιμήσεις για το τρέχον επίπεδο του προγράμματος εργασιών τους, αυτές κινούνται επίσης χαμηλότερα (στις -32 από -21 μον. το σχετικό ισοζύγιο). Οι μήνες εξασφαλισμένης δραστηριότητας των επιχειρήσεων του τομέα διαμορφώνονται στους 7,2 (από 8,1). Το αρνητικό ισοζύγιο στις προβλέψεις των τιμών αμβλύνεται κατά 3 μονάδες, στις -21 (από -28), με το 28% (από 34%) των επιχειρήσεων να αναμένει μείωσή τους βραχυπρόθεσμα και το 7% εκ νέου αύξηση. Τέλος, το ποσοστό των επιχειρήσεων που αναφέρει ότι δεν

αντιμετωπίζει προσκόμματα στη λειτουργία του κινείται και πάλι στο 7-8%, ενώ από τις υπόλοιπες επιχειρήσεις, το 30% κρίνει ως σημαντικότερο εμπόδιο τη χαμηλή ζήτηση, το 48% την ανεπαρκή χρηματοδότηση και ένα 11% παράγοντες όπως η γενική οικονομική κατάσταση της χώρας, οι κεφαλαιακοί έλεγχοι, η υψηλή φορολογία, η έλλειψη έργων, η καθυστέρηση πληρωμών από το κράτος, κ.ά. ως βασικότερα προσκόμματα στη λειτουργία του.

Σε κλαδικό επίπεδο, η επιδείνωση των συνολικών επιχειρηματικών προσδοκιών του τομέα το εξεταζόμενο τρίμηνο προέρχεται τόσο από τις Ιδιωτικές Κατασκευές (55,3 από 76,2 μον. το μέσο σχετικό ισοζύγιο), όσο και από τις Κατασκευές Δημοσίων Έργων (στις 33,7 από 37,6 μον. το μέσο ισοζύγιο).

Στις **Υπηρεσίες**, ο μέσος Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών κινήθηκε ανοδικά το β' τρίμηνο του 2017 σε σύγκριση με το αμέσως προηγούμενο, στις 86,5 (από 77,9) μονάδες, υψηλότερα σε σχέση με την αντίστοιχη περυσινή περίοδο (74,3 μον.). Από τις βασικές μεταβλητές, οι εκτιμήσεις για την τρέχουσα ζήτηση κερδίζουν έδαφος, με το σχετικό δείκτη να διαμορφώνεται στις +4 (από -4) μονάδες κατά μέσο όρο. Άνοδο καταγράφουν και οι εκτιμήσεις για την τρέχουσα κατάσταση της επιχείρησης (+7 από -7 μον. το μέσο ισοζύγιο), αλλά και οι προβλέψεις για τη βραχυπρόθεσμη ζήτηση των επιχειρήσεων του τομέα (+13 από +2 μον. το ισοζύγιο). Από τα υπόλοιπα στοιχεία δραστηριότητας, άνοδος καταγράφεται και στο ισοζύγιο προβλέψεων των ερωτηθέντων σχετικά με

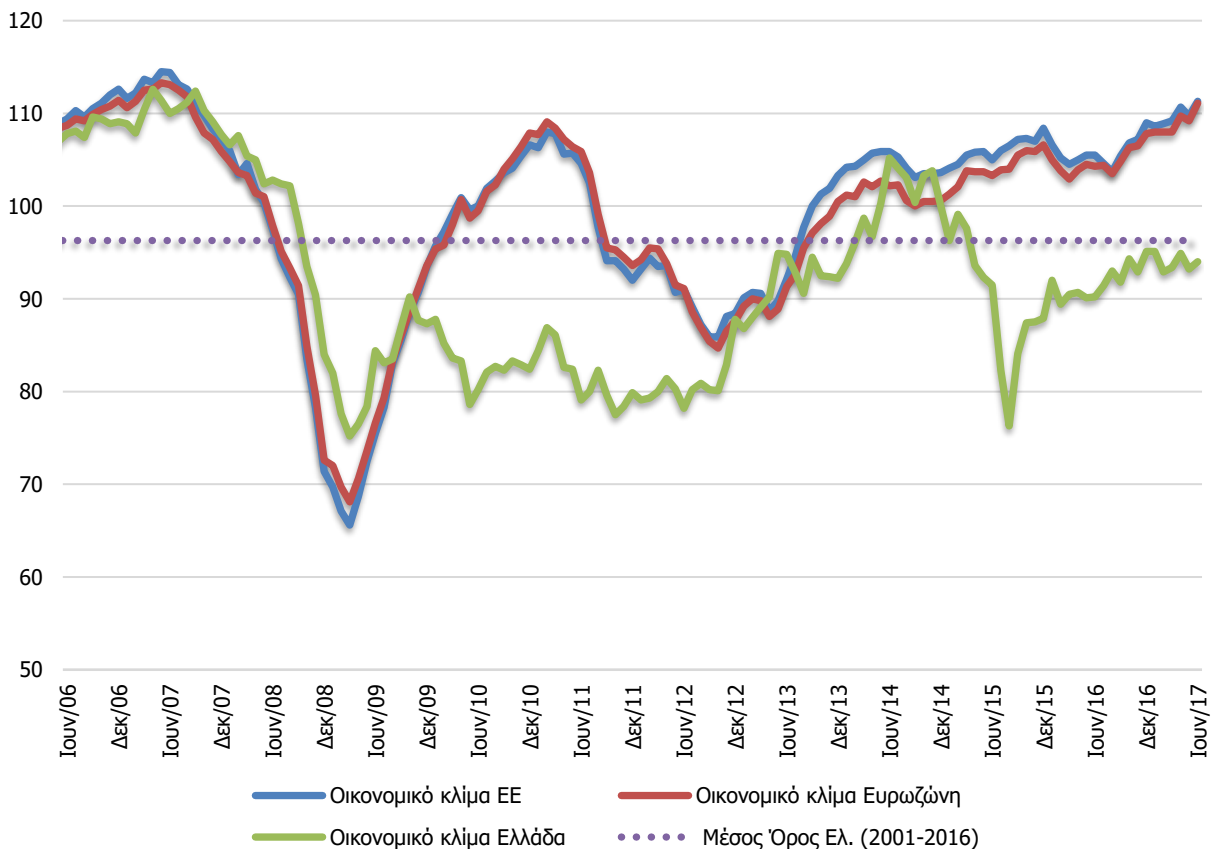
την απασχόληση (στις +3 από -6 μον. κατά μέσο όρο), ενώ ως προς τις τιμές, οι προσδοκίες των επιχειρήσεων παραμένουν σχεδόν στο ίδιο επίπεδο, με το σχετικό δείκτη να διαμορφώνεται κατά μέσο όρο στις -2 μονάδες. Τέλος, κινείται εκ νέου στο 22% το ποσοστό των ερωτηθέντων που αναφέρουν απρόσκοπτη επιχειρηματική λειτουργία, με το 32% να δηλώνει την ανεπάρκεια ζήτησης ως βασικότερο εμπόδιο στη λειτουργία του, το 20% την ανεπάρκεια κεφαλαίων κίνησης και το 22% τους λοιπούς παράγοντες που συνδέονται

με τη γενική οικονομική κατάσταση και την κρίση, τον κεφαλαιακό έλεγχο, το κλείσιμο των τραπεζών, την αδυναμία δανεισμού, την υψηλή φορολογία, την καθυστέρηση πληρωμών κ.ά.

Από τους εξεταζόμενους κλάδους των Υπηρεσιών, οι επιμέρους δείκτες βελτιώνονται το β' τρίμηνο του νέου έτους σε όλους εξ αυτών, με εξαίρεση την Πληροφορική, όπου και καταγράφεται σταθερότητα στο σχετικό δείκτη.

Διάγραμμα 2.2

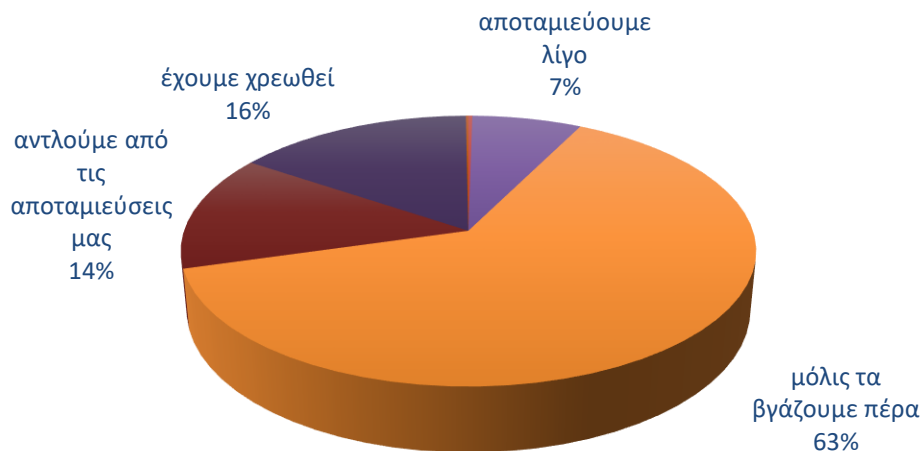
Δείκτες Οικονομικού Κλίματος: Ε.Ε.-27, Ευρωζώνη και Ελλάδα, (1990-2016=100, εποχικά εξομαλυμένα στοιχεία)

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, DG ECFIN

Διάγραμμα 2.3

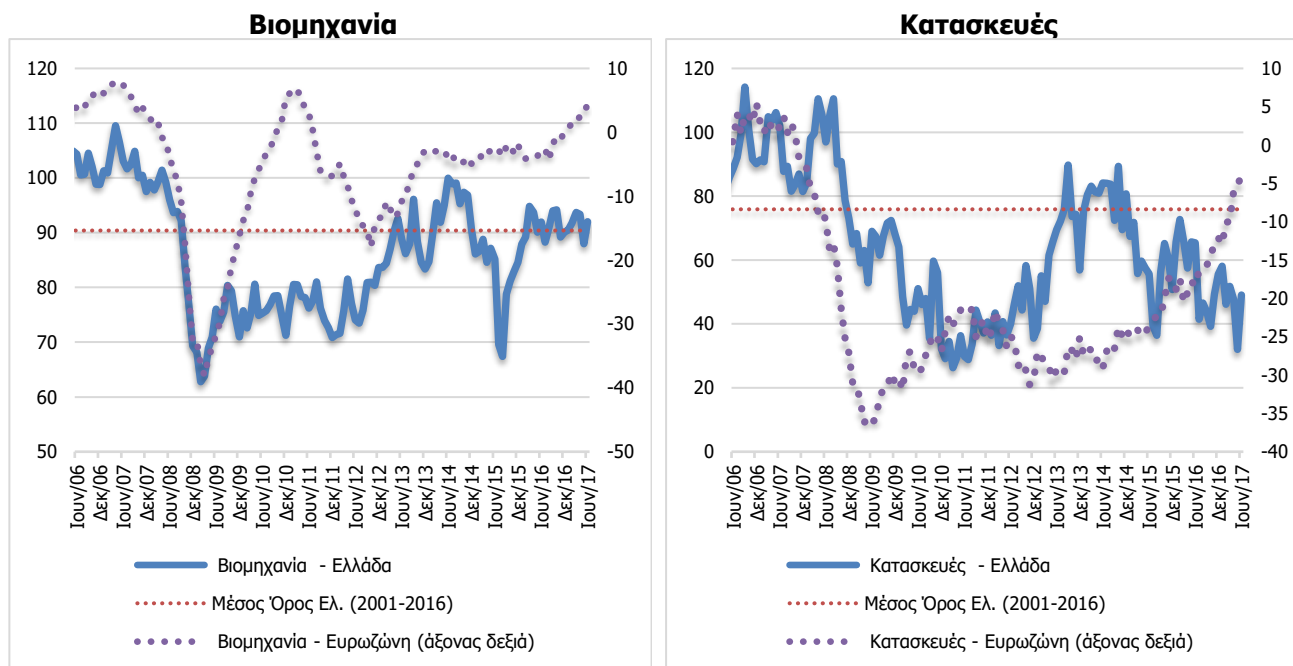
Στοιχεία έρευνας καταναλωτών για την οικονομική κατάσταση του νοικοκυριού τους, (μέσος όρος Απριλίου – Ιουνίου 2017)

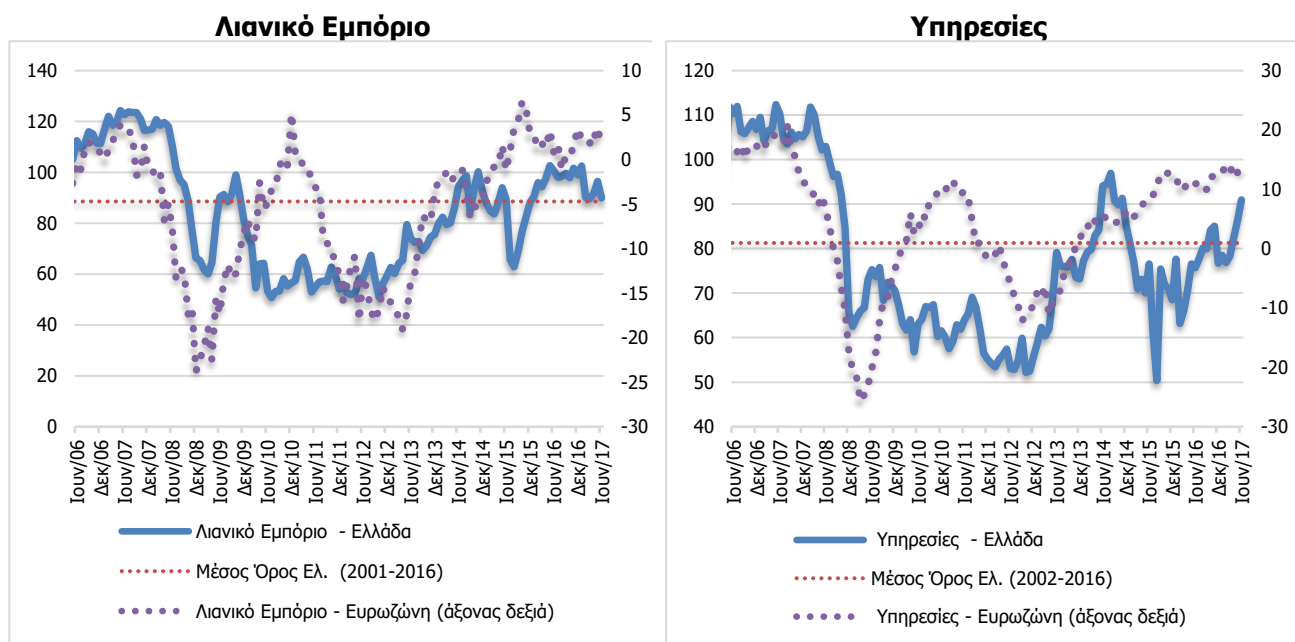

Πηγή: ΙΟΒΕ

Διάγραμμα 2.4

Δείκτες Επιχειρηματικών Προσδοκιών

Πίνακας 2.6

Δείκτες Οικονομικού Κλίματος

Χρονική περίοδος	Δείκτης Οικονομικού Κλίματος			Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών (Ελλάδα)				Δείκτης Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης (Ελλάδα)
	ΕΕ-28	Ευρωζώνη	Ελλάδα	Βιομηχανία	Κατασκευές	Λιανικό Εμπόριο	Υπηρεσίες	
2010	101,2	101,6	79,3	76,2	45,2	59,5	62,9	-63,4
2011	100,3	102,4	77,6	76,9	34,2	58,9	61,7	-74,1
2012	90,9	90,6	80,0	77,2	43,2	57,1	54,8	-74,8
2013	95,7	93,8	90,4	87,8	65,0	70,2	70,4	-69,3
2014	105,1	101,6	99,3	94,6	81,5	89,1	87,2	-55,0
2015	106,2	104,2	89,4	81,9	56,4	81,0	70,6	-50,7
2016	105,9	104,9	91,3	91,3	55,7	98,0	76,1	-68,0
α' τρίμηνο 2016	105,5	104,0	90,2	90,7	68,0	93,6	69,0	-67,5
β' τρίμηνο 2016	105,5	104,3	89,9	91,9	62,9	100,2	74,3	-71,2
γ' τρίμηνο 2016	104,7	104,3	91,6	91,1	43,9	98,6	79,3	-68,4
δ' τρίμηνο 2016	107,8	106,9	93,6	91,2	48,1	99,5	82,0	-65,0
α' τρίμηνο 2017	108,9	107,9	93,8	92,0	52,0	94,1	77,9	-71,8
β' τρίμηνο 2017	111,3	111,1	94,0	92,0	49,1	90,0	90,9	-68,8

Πηγές: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, DG ECFIN, IOBE

B) ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

Αποτελέσματα Γενικής Κυβέρνησης: 2012—2016

Σύμφωνα με τα πλέον πρόσφατα εθνολογιστικά στοιχεία⁴ της Γενικής Κυβέρνησης (ΓΚ), τα οποία γνωστοποιήθηκαν στην Eurostat τον περασμένο Απρίλιο, το ισοζύγιο της ΓΚ το 2016 διαμορφώθηκε σε πλεόνασμα ύψους 0,7% του ΑΕΠ, για πρώτη φορά τις τελευταίες δεκαετίες, ενώ είχε προϋπολογισθεί έλλειμμα 2,1% του ΑΕΠ. Αντίστοιχα, το πρωτογενές πλεόνασμα έφθασε στο 3,9% του ΑΕΠ, έναντι πρόβλεψης για πλεόνασμα 1,8% του ΑΕΠ (Πίνακας 2.6). Επισημαίνεται ότι το 1/3 σχεδόν του πρωτογενούς πλεονάσματος προήλθε από το πλεόνασμα των οργανισμών κοινωνικής ασφάλισης (1,2% του ΑΕΠ ή €2,05 δισεκ.). Επίσης, σύμφωνα με τη μεθοδολογία της Σύμβασης Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης (ΣΧΔ), το πρωτογενές πλεόνασμα έφθασε το 4,2% του ΑΕΠ, ενώ η συμβατική

υποχρέωση της χώρας προέβλεπε μικρό πλεόνασμα, της τάξης του 0,5% του ΑΕΠ.

Αναμφίβολα, οι δημοσιονομικές επιδόσεις του 2016 ήταν πολύ καλύτερες των αναμενόμενων. Όμως, όπως επισημάνθηκε και στην πρώτη τριμηνιαία έκθεση του IOBE για το 2017, **οι πολύ θετικές δημοσιονομικές επιδόσεις επιτεύχθηκαν με σαφές κόστος σε όρους ανάπτυξης, παραγωγής και απασχόλησης**, καθώς η άσκηση μιας έντονης συσταλτικής δημοσιονομικής πολιτικής, δεν επέτρεψαν την έξοδο της οικονομίας από την ύφεση. Η επιπλέον, άμεση και έμμεση φορολόγηση της οικονομίας, η αδικαιολόγητη περικοπή των δημοσίων επενδύσεων κατά €462 εκατ. και η μικρότερη της προβλεπόμενης στην περυσινή επικαιροποίηση του Μνημονίου εξόφληση των ληξιπρόθεσμων οφειλών του Δημοσίου,⁵ δεν συνέβαλαν στην προσπάθεια εξόδου της ελληνικής οικονομίας από την ύφεση.

Πίνακας 2.6

Αποτελέσματα Γενικής Κυβέρνησης*
(% στο ΑΕΠ, στοιχεία Εθνικών Λογαριασμών, ESA 2010)

	2012	2013	2014	2015	2016	
					Αρχικοί Στόχοι	Πραγματ. οπ.
Ισοζύγιο Γεν. Κυβέρνησης	-6,1	-2,4	-3,7	-3,2	-2,1	0,7
Πρωτογενές Ισοζ. Γεν. Κυβέρνησης	-1,0	1,6	0,3	0,4	1,8	3,9

Πηγές: Δημοσιονομικά στοιχεία 2013 - 2016, ΕΛΣΤΑΤ, Απρίλιος 2017 και Εισηγητική Έκθεση Προϋπολογισμού 2016, Υπουργείο Οικονομικών, Νοέμβριος 2015

*Χωρίς τις επιπτώσεις από την στήριξη των χρηματοπιστωτικών Ιδρυμάτων.

⁴ Στοιχεία Εθνικών Λογαριασμών ESA 2010.

⁵ Η συμφωνία του Μαΐου του 2016 προέβλεπε ότι το 30% της τυχόν υπέρβασης του στόχου του πρωτογενούς πλεονάσματος, δηλαδή €1,7δισεκ. περίπου το 2016, θα

έπρεπε να διατεθεί για την εξόφληση των ληξιπρόθεσμων οφειλών του Δημοσίου, πέραν των κεφαλαίων τα οποία διατέθηκαν για αυτόν το σκοπό από ESM.

Είναι χαρακτηριστικό ότι το κεντρικό μακροοικονομικό σενάριο για το 2016 προέβλεπε ύφεση της οικονομίας 0,7% και πρωτογενές πλεόνασμα 0,5% του ΑΕΠ. Απολογιστικά, παρά το γεγονός ότι το πρωτογενές πλεόνασμα ήταν οκτώ φορές μεγαλύτερο, η οικονομική δραστηριότητα δεν μειώθηκε κατά 0,7% αλλά παρέμεινε στάσιμη. Εάν είχαν ληφθεί λιγότερα μέτρα, όσα ήταν απαραίτητα για πρωτογενές πλεόνασμα 0,5%, τότε οι επιδόσεις της ελληνικής οικονομίας πέρυσι θα ήταν πολύ καλύτερες, επιτυγχάνοντας ανάπτυξη αντί στασιμότητας. Παράλληλα, θα δημιουργούνταν οι προϋποθέσεις για υψηλό ρυθμό ανάπτυξης στο τρέχον έτος. Ας αναλογισθούμε πόσο θα βελτιώνονταν οι προσδοκίες εάν π.χ., τον Ιούνιο του 2016, αντί να αυξηθεί ο συντελεστής του ΦΠΑ στο 24% μειώνονταν στο 22%. Η απώλεια εσόδων θα ήταν ελάχιστη, ενώ η βελτίωση του οικονομικού κλίματος μεγάλη.

Από την άλλη πλευρά, τα υπερβάλλοντα σε σχέση με το στόχο δημοσιονομικά μέτρα που λήφθηκαν, συνέβαλαν στην πληρωμή τόκων στο τέλος του περασμένου έτους, καθώς δεν είχε ολοκληρωθεί η δεύτερη αξιολόγηση και η εκταμίευση της συνδεδεμένης με αυτή δανειακής δόσης.

Ολοκληρώνοντας την αξιολόγηση της δημοσιονομικής πολιτικής το 2016, μετά από επτά χρόνια προσπαθειών για δημοσιονομική προσαρμογή, ο κυρίαρχος στόχος της οικονομικής πολιτικής θα πρέπει πλέον να είναι η αύξηση της παραγωγής, η μείωση της ανεργίας και η επιστροφή της οικονομίας στην ανάπτυξη. Στο πλαίσιο αυτό τόσο η δημοσιονομική πολι-

τική, όσο και όλες οι άλλες επιμέρους πολιτικές θα πρέπει να συμβάλλουν στην επίτευξη του πρωταρχικού αυτού στόχου. Εξάλλου κανένα δημοσιονομικό αποτέλεσμα δεν θα είναι διατηρήσιμο, ούτε το χρέος θα είναι "βιώσιμο", εάν συνεχισθεί η ύφεση της οικονομίας.

Χρέος Γενικής Κυβέρνησης

Το 2016 το απόλυτο μέγεθος του ενοποιημένου χρέους της ΓΚ αυξήθηκε οριακά, φθάνοντας τα €314,9 δισεκ., έναντι €311,7 δισεκ. το 2015. Λόγω της στασιμότητας του ΑΕΠ, η αναλογία του χρέους προς ΑΕΠ αυξήθηκε στο 179,0%, από 177,4% του ΑΕΠ το 2015 (βλ. Πίνακα 2.7).

Δεδομένου ότι οι τόκοι εξυπηρέτησης του χρέους καταβλήθηκαν από εθνικά κεφάλαια, αφού επιτεύχθηκε πρωτογενές πλεόνασμα, η αύξηση του χρέους το 2016 ουσιαστικά προήλθε από δανεισμό ύψους €3,5 δισεκ. από τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Στήριξης για την εξόφληση ληξιπρόθεσμων οφειλών του Δημοσίου προς τους προμηθευτές του.

Στα πρόσφατα έτη, η εξέλιξη του λόγου του δημόσιου χρέους προς το ΑΕΠ ουσιαστικά καθορίζεται κυρίως από την τάση του ΑΕΠ και όχι του χρέους. Για αυτόν, αλλά και για πάρα πολλούς άλλους λόγους, είναι πολύ σημαντικό να επιδιωχθεί με όλα τα μέσα η επαναφορά της οικονομίας σε αναπτυξιακή τροχιά.

Εκτέλεση προϋπολογισμού στο τετράμηνο Ιανουαρίου - Απριλίου 2017

Η εκτέλεση του Κρατικού Προϋπολογισμού (ΚΠ) το πρώτο τετράμηνο του τρέχοντος έτους παρουσιάζει μεγάλες ομοιότητες με την εκτέλεση του προϋπολογισμού τα αντίστοιχα τετράμηνα του 2015 και του 2016. Καθώς και στις τρεις περιόδους ήταν σε εξέλιξη εντατικές και παρατεταμένες διαπραγματεύσεις με αβέβαια έκβαση, φαίνεται ότι κατά την εκτέλεση και του φετινού προϋπολογισμού ακολουθήθηκε η ίδια πρακτική με τα δύο προηγούμενα έτη.

Συγκεκριμένα, οι δαπάνες του Τακτικού Προϋπολογισμού (ΤΠ) για ακόμη μία φορά υπολείπονται σημαντικά του σχετικού στόχου, κατά €1,2 δισεκ., όπως πέρυσι και πρόπερσι (-€2,1 δισεκ. και -€1,6 δισεκ. αντίστοιχα). Τα έσοδα του ΤΠ προ επιστροφών φόρων και χωρίς τις εισπράξεις από εκχώρηση αδειών κ.λπ. είναι φέτος αυξημένα έναντι του αντίστοιχου στόχου κατά €0,9 δισεκ. (2016: +€0,4 δισεκ., 2015: +€0,1 δισεκ.). Επίσης, και στα τρία πρώτα τετράμηνα των τελευταίων ετών, οι δαπάνες του προϋπολογισμού επενδύσεων (ΠΔΕ) υπολείπονταν σημαντικά του αντίστοιχου στόχου. Η μεγαλύτερη υστέρηση σημειώνεται φέτος (-€0,7 δισεκ.) και έπεται αυτή το 2015 (-€0,4 δισεκ.) και κατόπιν του 2016 (-€0,2 δισεκ.). Παράλληλα και στις τρεις περιπτώ-

σεις καταγράφηκε αύξηση των ληξιπρόθεσμων οφειλών του Δημοσίου την περίοδο Ιανουαρίου - Μαρτίου (2015: €0,7 δισεκ., 2016: €0,9 δισεκ., 2017: €0,6 δισεκ.). Κατά συνέπεια, και στα τρία τετράμηνα το έλλειμμα του ΚΠ ήταν πολύ μικρότερο του στόχου, με την καλύτερη επίδοση να επιτυγχάνεται το 2015 (2,4 δισεκ. μικρότερο), και να ακολουθούν το 2016 (2,1 δισεκ.) και το τρέχον έτος (€0,9 δισεκ.). Ακολούθως, το πρωτογενές πλεόνασμα υπερέβαινε τον αντίστοιχο στόχο κατά το ίδιο ποσό.

Έτσι, από τα οριστικά στοιχεία εκτέλεσης του ΚΠ στο πρώτο τετράμηνο του έτους προκύπτει, εκ πρώτης όψεως, μία θετική εικόνα, όπως και τα δύο προηγούμενα χρόνια.

Οι δημοσιονομικές εξελίξεις του τετραμήνου, όμως, λόγω της μικρής περιόδου που καλύπτουν, δεν επιτρέπουν την εξαγωγή αξιόπιστων συμπερασμάτων για όλο το έτος, ενώ ταυτόχρονα υπάρχει σημαντική αβεβαιότητα για την επίτευξη των μακροοικονομικών επιδόσεων της ελληνικής οικονομίας το 2017 οι οποίες προβλέπονταν από τους επίσημους πιστωτές ακόμα και στις πρόσφατες εκθέσεις τους, όπως προκύπτει και από το μακροοικονομικό σενάριο το οποίο αναλύεται σε άλλη ενότητα της έκθεσης του IOBE (ενότητα 3.1).

Πίνακας 2.7

Ενοποιημένο Χρέος Γενικής Κυβέρνησης (εκατ. €)

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Ενοποιημένο χρέος Γεν. Κυβέρνησης	356.289	305.096	320.511	319.728	311.668	314.897
% στο ΑΕΠ	172,1	159,6	177,4	179,7	177,4	179,0
ΑΕΠ	207.028	191.204	180.654	177.941	175.697	175.888

Πηγή: Δημοσιονομικά στοιχεία 2013 - 2016, ΕΛΣΤΑΤ, Απρίλιος 2017

➤ *Έλλειμμα και πρωτογενές πλεόνασμα ΚΠ*

Το έλλειμμα του ΚΠ στο τετράμηνο συγκρατήθηκε στα €1.132 εκατ., έναντι στόχου για έλλειμμα €2.042 εκατ. Όμως σε σχέση με το πρώτο τετράμηνο του 2016, το έλλειμμα είναι αυξημένο. Αντίστοιχα, το πρωτογενές πλεόνασμα του ΚΠ διαμορφώθηκε σε €1.736 εκατ., έναντι στόχου για πρωτογενές πλεόνασμα €798 εκατ., αλλά υπολείπεται του πρωτογενούς πλεονάσματος του 2016 (Πίνακας 2.8).

Η καλύτερη επίδοση σε σχέση με τους στόχους οφείλεται:

- α) κυρίως στη συγκράτηση των πρωτογενών δαπανών του ΤΠ, έναντι του στόχου, κατά €1.187 εκατ.,
- β) στη συγκράτηση των δαπανών για επενδύσεις κατά €569 εκατ. και
- γ) στην είσπραξη αυξημένων εσόδων ΤΠ (προ επιστροφών φόρων και χωρίς τις εισπράξεις από εκχώρηση αδειών και δικαιωμάτων του Δημοσίου) κατά €534 εκατ. έναντι του στόχου.

Αντιθέτως, τα έσοδα από την εκχώρηση αδειών και τα έσοδα του ΠΔΕ υπολεί-

πονταν έναντι των στόχων κατά €411 εκατ. και €666 εκατ. αντίστοιχα.

➤ *Έσοδα ΤΠ*

Στο πρώτο τετράμηνο του έτους τα έσοδα του ΤΠ προ επιστροφών φόρων αυξήθηκαν κατά 4,9% έναντι του 2016, φθάνοντας τα €15,8 δισεκ., υπερβαίνοντας και τον αντίστοιχο στόχο κατά €123 εκατ. (Πίνακας 2.9). Όμως, προς το παρόν δεν έχει διαμορφωθεί κάποια σαφής τάση, καθώς οι εισπράξεις του τετραμήνου έχουν επηρεασθεί σημαντικά από εφάπαξ έσοδα ή απώλειες εσόδων, η σημασία των οποίων θα βαίνει μειούμενη στο υπόλοιπο του έτους.

Τα έσοδα από τους άμεσους φόρους μειώθηκαν κατά 8,9% έναντι του 2016, στα €4.350 εκατ., αλλά σε σχέση με το στόχο του τετραμήνου είναι αυξημένα κατά €319 εκατ. (Πίνακας 2.9). Από τις επιμέρους κατηγορίες, οι εισπράξεις από τη φορολογία εισοδήματος φυσικών και νομικών προσώπων αυξήθηκαν κατά 1,3% έναντι του 2016 και διαμορφώθηκαν σε €2.440 εκατ., αλλά υστέρησαν κατά €172 εκατ. έναντι του στόχου. Στον αντίποδα, τα έσοδα από τη φορολογία της ακίνητης περιουσίας μειώθηκαν κατά 40,2% έναντι του 2016, αλλά υπερέβησαν τον στόχο κατά €182 εκατ. Η μείωση έναντι του

προηγούμενου έτους οφείλεται στο γεγονός ότι στις αρχές του 2016 εισπράχθηκαν δύο δόσεις ΕΝΦΙΑ, ενώ το 2017 μία δόση. Τα έσοδα από τους άμεσους φόρους παρελθόντων ετών (ΠΟΕ) σημείωσαν αύξηση 14,7% και έφθασαν τα €899 εκατ., υπερβαίνοντας τον αντίστοιχο στόχο κατά €275 εκατ.

Αυτή η εξέλιξη μάλλον αντανάκλα την εντατικοποίηση των προσπαθειών για την είσπραξη των ληξιπρόθεσμων οφειλών προς το Δημόσιο. Τέλος τα έσοδα από τους λοιπούς άμεσους φόρους παρουσίασαν μείωση 30,6% έναντι του 2016, επειδή οι ασφαλιστικές εισφορές των δημοσίων υπαλλήλων από 1-1-2017 δεν καταχωρούνται πλέον ως έσοδο στον ΤΠ.

Πίνακας 2.8
Εκτέλεση Κρατικού Προϋπολογισμού 2017 (εκατ. €)

	Ιανουάριος- Απρίλιος			% Μεταβολή		2014	2015	2016	Προϋπολ. 2017	% μεταβολή		
	2015 ^[4]	2016	2017	2016/15	2017/16					2015/14	2016/15	2017/16
I. ΕΣΟΔΑ ΚΠ (1+2)	15.815	16.017	15.300	1,3	-4,5	51.367	51.421	54.038	54.411	0,1	5,1	0,7
1. Καθαρά έσοδα ΤΠ	14.290	14.107	14.558	-1,3	3,2	46.650	46.589	49.860	50.256	-0,1	7,0	0,8
Έσοδα προ επιστροφών φόρων ^[1]	15.234	15.085	15.821	-1,0	4,9	50.020	49.510	53.124	53.545	-1,0	7,3	0,8
<i>Μείον επιστροφές φόρων</i>	<i>943</i>	<i>978</i>	<i>1.262</i>	<i>3,7</i>	<i>29,0</i>	<i>3.370</i>	<i>2.922</i>	<i>3.263</i>	<i>3.289</i>	<i>-13,3</i>	<i>11,7</i>	<i>0,8</i>
2. Έσοδα ΠΔΕ	1.525	1.910	742	25,2	-61,2	4.717	4.832	4.178	4.155	2,4	-13,5	-0,6
<i>Εξών: έσοδα από ΕΕ</i>	<i>1.437</i>	<i>1.853</i>	<i>600</i>	<i>28,9</i>	<i>-67,6</i>	<i>4.649</i>	<i>3.900</i>	<i>3.861</i>	<i>3.975</i>	<i>-16,1</i>	<i>-1,0</i>	<i>3</i>
II. ΔΑΠΑΝΕΣ ΚΠ (3+4)	16.324	16.713	16.432	2,4	-1,7	55.063	54.951	55.179	56.079	-0,2	0,4	1,6
3. Δαπάνες ΤΠ	15.503	15.794	15.897	1,9	0,7	48.472	48.545	48.891	49.329	0,2	0,7	0,9
Πρωτογενείς δαπάνες ^[2,3]	12.891	12.916	13.029	0,2	0,9	42.902	42.744	43.314	43.779	-0,4	1,3	1,1
Τόκοι	2.612	2.878	2.868	10,2	-0,3	5.569	5.800	5.577	5.550	4,1	3,8	-0,5
4. Δαπάνες ΠΔΕ	821	919	535	11,9	-41,8	6.592	6.406	6.288	6.750	-2,8	-1,8	7,3
III. Έλλειμμα ΚΠ (I-II)	-509	-696	-1.132			-3.696	-3.530	-1.140	-1.668			
<i>% στο ΑΕΠ</i>	<i>-0,3</i>	<i>-0,4</i>	<i>-0,6</i>			<i>-2,1</i>	<i>-2</i>	<i>-0,7</i>	<i>-0,9</i>			
Έλλειμμα / πλεόνασμα ΤΠ	-1.213	-1.687	-1.339			-1.822	-1.956	970	927			
Έλλειμμα / πλεόνασμα ΠΔΕ	704	991	207			-1.875	-1.574	-2.110	-2.595			
IV. Πρωτογενές Πλεόνασμα ΚΠ	2.103	2.182	1.736			1.873	2.270	4.437	3.882			
<i>% στο ΑΕΠ</i>	<i>1,2</i>	<i>1,2</i>	<i>1</i>			<i>1,1</i>	<i>1,3</i>	<i>2,5</i>	<i>2,2</i>			
ΑΕΠ (σε τρέχουσες τιμές)	175.697	175.888	180.817			177.941	175.697	175.888	180.817	-1,3	0,1	2,8

[1] Περιλαμβάνονται και τα έσοδα από την εκχώρηση αδειών και δικαιωμάτων του Δημοσίου.

[2] Περιλαμβάνονται καταπτώσεις εγγυήσεων, εξοπλιστικά προγράμματα, προμήθειες EFSF και ανάληψη χρέους φορέων Γεν. Κυβέρνησης.

[3] Οι καταπτώσεις εγγυήσεων έχουν καταχωρηθεί σε "καθαρή βάση" για όλα τα έτη και τους μήνες.

[4] Περιλαμβάνονται έσοδα ύψους €555 εκατ. από το Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας, έσοδα €191 εκατ. από την εκχώρηση αδειών, έσοδα €284 εκατ. από τις ρυθμίσεις ληξιπρόθεσμων οφειλών (της μιας εβδομάδος και των 100 δόσεων), κλπ. Συνολικά ανέρχονται σε €1,286 εκατ.

Πηγή: Δελτίο Εκτέλεσης Κρατικού Προϋπολογισμού, Απρίλιος 2017, οριστικά στοιχεία, Υπουργείο Οικονομικών, Μάιος 2017

Στην πλευρά της έμμεσης φορολογίας οι εισπράξεις μεν είναι αυξημένες κατά 3,6% έναντι του 2016, στα €8,0 δισεκ., αλλά υστέρησαν έναντι του στόχου κατά €247 εκατ. (Πίνακας 2.9). Τα έσοδα από τον ΦΠΑ αυξήθηκαν κατά 3,4% σε σχέση με πέρυσι, αλλά υστέρησαν έναντι του στόχου κατά €229 εκατ. Δεδομένου ότι δεν έχει ακόμη συμπληρωθεί ένα έτος από την τελευταία αύξηση των συντελεστών του ΦΠΑ η οποία πραγματοποιήθηκε από την 1/6/2016, ενώ οι τιμές των καυσίμων, των τσιγάρων και άλλων αγαθών έχουν αυξηθεί λόγω της αύξησης των ειδικών φόρων κατανάλωσης από 1/1/2017, τα έσοδα του ΦΠΑ θα έπρεπε να είχαν παρουσιάσει μεγαλύτερη άνοδο έναντι του 2016. Από τη μικρή διεύρυνσή τους και την υστέρηση έναντι του στόχου, μπορεί επιπλέον να συναχθεί το συμπέρασμα ότι η σύνδεση των ασφαλιστικών εισφορών των ελευθέρων επαγγελματιών με τα ακαθάριστα έσοδά τους περιόρισε την έκδοση αποδείξεων, με αρνητικές επιπτώσεις στα έσοδα από τον ΦΠΑ.

Επίσης, παρά την σημαντική αύξηση των συντελεστών των ΕΦΚ και την επιβολή νέων ΕΦΚ (π.χ. στον καφέ) οι αντίστοιχες εισπράξεις είναι μειωμένες κατά 0,7% έναντι του 2016, αλλά και λιγότερες του σχετικού στόχου, κατά €234 εκατ. Αυτό οφείλεται εν μέρει στο γεγονός ότι στις αρχές του 2016 οι καπνοβιομηχανίες είχαν προβεί σε αποθεματοποίηση προϊόντων. Για αυτόν το λόγο τα έσοδα από τον ΕΦΚ καπνού υστέρησαν έναντι του στόχου του τετραμήνου κατά €180 εκατ. Όμως υστέ-

ρηση έναντι του στόχου παρουσίασαν και τα έσοδα από τον ΕΦΚ καυσίμων, παρά τη σημαντική αύξηση της φορολογίας τον Ιανουάριο. Όσον αφορά τις εισπράξεις από τους έμμεσους φόρους ΠΟΕ, αυτές αυξήθηκαν κατά 27,1% έναντι του 2016 και παράλληλα υπερέβησαν και τον αντίστοιχο στόχο κατά €192 εκατ. Η συγκεκριμένη εξέλιξη αυτή οφείλεται στους ίδιους λόγους που προαναφέρθηκαν στην περίπτωση των άμεσων φόρων ΠΟΕ.

Τέλος, τα μη φορολογικά έσοδα διευρύνθηκαν κατά 34,4% έναντι του 2016, στα €3.459 εκατ. Αυτή η εξέλιξη οφείλεται ουσιαστικά στην είσπραξη €956 εκατ. από την παραχώρηση των περιφερειακών αεροδρομίων. Επίσης οι εισπράξεις από τα δικαιώματα του Δημοσίου στα κέρδη της Τραπεζής της Ελλάδος ήταν υψηλότερες του στόχου κατά €334 εκατ. Αντιθέτως, οι απολήψεις από την ΕΕ υστέρησαν έναντι του στόχου κατά €127 εκατ.

Συνοψίζοντας, τα έσοδα του ΤΠ στο πρώτο τετράμηνο του έτους επηρεάστηκαν ευνοϊκά από τα φορολογικά μέτρα του Μαΐου 2016, από τα μέτρα που ίσχυσαν από 1/1/2017, καθώς επίσης και από υψηλές εφάπαξ εισπράξεις. Όμως, οι γενικότερες μακροοικονομικές εξελίξεις και τα φορολογικά μέτρα που σχετίζονται με το ασφαλιστικό των ελευθέρων επαγγελματιών μάλλον επέδρασαν αρνητικά στα έσοδα.

Πίνακας 2.9

Έσοδα Κρατικού Προϋπολογισμού - (εκατ. €)

Κατηγορίες εσόδων	Ιανουάριος-Απρίλιος			% μεταβολή	
	2015	2016	2017	2016/15	2017/16
1.Καθαρά έσοδα ΚΠ (2+4)	15.815	16.017	15.300	1,3	-4,5
2. Καθαρά Έσοδα ΤΠ	14.290	14.107	14.558	-1,3	3,2
Επιστροφές φόρων	943	978	1.262	3,7	29,0
3. Έσοδα ΤΠ	15.234	15.085	15.821	-1,0	4,9
Άμεσοι Φόροι	4.869	4.776	4.350	-1,9	-8,9
--Φόροι στο εισόδημα	2.614	2.409	2.440	-7,8	1,3
--Φόροι στην περιουσία	884	909	544	2,8	-40,2
--Άμεσοι φόροι ΠΟΕ	755	784	899	3,8	14,7
--Λοιποί άμεσοι φόροι	616	674	468	9,4	-30,6
Έμμεσοι Φόροι	7.352	7.735	8.010	5,2	3,6
--Φόροι συναλλαγών	4.537	4.812	4.996	6,1	3,8
(εξ ων ΦΠΑ)	(4.416)	(4.699)	(4.858)	(6,4)	(3,4)
--Φόροι κατανάλωσης	2.444	2.432	2.414	-0,5	-0,7
--Έμμεσοι φόροι ΠΟΕ	262	380	483	45,0	27,1
--Λοιποί έμμεσοι φόροι	109	112	117	2,8	4,5
Μη φορολογικά έσοδα	3.013	2.574	3.459	-14,6	34,4
--Απολήψεις από ΕΕ	50	216	216	332,0	0,0
--Μη τακτικά έσοδα	1.077	516	474	-52,1	-8,1
(εξ ων: ANFA's και SMP's)	(291)	(375)	(345)	(28,9)	(-8,0)
--Άδειες και δικαιώματα	191	52	956	-72,8	1738,5
--Λοιπά	1.695	1.790	1.813	5,6	1,3
4. Έσοδα ΠΔΕ	1.525	1.910	742	25,2	-61,2

Πηγή: Δελτίο Εκτέλεσης Κρατικού Προϋπολογισμού, Απρίλιος 2017, οριστικά στοιχεία, Υπουργείο Οικονομικών, Μάιος 2017

➤ Δαπάνες ΤΠ

Στο πρώτο τετράμηνο του έτους οι δαπάνες του ΤΠ αυξήθηκαν έναντι του 2016 κατά 0,7% και διαμορφώθηκαν σε €15,9 δισεκ. Όμως, σε σχέση με το στόχο του τετραμήνου οι πληρωμές υπολείπονται κατά €1.189 εκατ., με την συγκράτηση να εντοπίζεται αποκλειστικά στις πρωτογενείς δαπάνες. Αντίθετα, οι πληρωμές για τόκους μειώθηκαν οριακά σε σχέση με πέρυσι, κατά 0,3%, αλλά υπερέβησαν τον αντίστοιχο στόχο κατά €28 εκατ. (Πίνακας 2.10).

Επισημαίνεται ότι από το 2017 η διάρθρωση των δαπανών του ΤΠ έχει αλλάξει σημαντικά⁷. Οι συντάξεις του Δημοσίου έχουν μεταφερθεί από την

κατηγορία " αποδοχές και συντάξεις" στην κατηγορία "επιχορηγήσεις ασφαλιστικών ταμείων", ενώ οι εφημερίες των ιατρών του ΕΣΥ μεταφέρθηκαν στις "λειτουργικές και λοιπές δαπάνες". Επίσης, από τον Ιανουάριο του 2017 τα μηνιαία στοιχεία του προϋπολογισμού περιλαμβάνουν, για πρώτη φορά, δαπάνες για ανάληψη χρέους φορέων εντός Γενικής Κυβέρνησης (Πίνακας 2.10).

Από τις πρωτογενείς δαπάνες, αυξήσεις έναντι του 2016 εμφάνισαν στο πρώτο τετράμηνο οι μισθοί (+2,1%), οι επιχορηγήσεις ασφαλιστικών ταμείων (+58,1%), λόγω της μεταφοράς των συντάξεων του Δημοσίου στον ΕΦΚΑ, καθώς και οι δαπάνες για κοινωνική προστασία (+8,1%). Επίσης, αυξημένες έναντι του

⁶ Για λόγους συγκρισιμότητας, οι δαπάνες για καταπτώσεις εγγυήσεων φορέων εντός Γενικής Κυβέρνησης, είναι καταχωρημένες σε "καθαρή βάση", όπως ίσχυε έως το τέλος του 2016.

⁷ Για μεγαλύτερη ανάλυση των μεταβολών στη διάρθρωση των δαπανών βλέπε Έκθεση ΙΟΒΕ για την Ελληνική Οικονομία 01/17 (σελ. 52), καθώς και τις υποσημειώσεις του Πίνακα 2.8 της ως άνω Έκθεσης.

προηγούμενου έτους είναι και οι πληρωμές για καταπτώσεις εγγυήσεων φορέων εντός Γενικής Κυβέρνησης.

Αντίθετα, σημαντικά μειωμένες έναντι του 2016 είναι οι δαπάνες για επιχορηγήσεις φορέων (-7,1%), για ανάληψη χρεών⁸ φορέων εντός ΓΚ (-64,7%), και οι πληρωμές για αποδιδόμενους πόρους (-11,6%).

Όπως και στην περίπτωση των εσόδων, έτσι και στις πληρωμές του ΤΠ, δεν φαίνεται να έχει διαμορφωθεί μία σαφής τάση. Για αυτόν το λόγο δεν είναι δυνατόν προς το παρόν, να διατυπωθούν αξιόπιστες εκτιμήσεις για την εξέλιξη των δαπανών στο υπόλοιπο του έτους.

Πίνακας 2.10

Δαπάνες Κρατικού Προϋπολογισμού - (εκατ. €)

Κατηγορία δαπάνης	Ιανουάριος-Απρίλιος			% μεταβολή	
	2015	2016	2017	2016/15	2017/16
1. Δαπάνες Κρατικού Προϋπολογισμού	16.324	16.713	16.432	2,4	-1,7
2. Δαπάνες Τακτικού Προϋπολογισμού	15.503	15.794	15.897	1,9	0,7
Τόκοι	2.612	2.878	2.868	10,2	-0,3
Πρωτογενείς δαπάνες	12.890	12.916	13.029	0,2	0,9
--Αποδοχές & συντάξεις	6.152	5.970	3.974	-3,0	-33,4
Μισθοί	3.943	3.797	3.876	-3,7	2,1
Λοιπές παροχές	71	68	56	-4,2	-17,6
Συντάξεις	2.138	2.105	41	-1,5	-98,1
--Κοινωνικές δαπάνες	3.899	3.822	5.825	-2,0	52,4
Επιχορηγήσεις ασφ. ταμείων	3.554	3.415	5.398	-3,9	58,1
Κοινωνική προστασία	240	235	254	-2,1	8,1
Επιχορηγήσεις ΟΑΕΔ	95	160	160	68,4	0,0
Λοιπές	10	12	13	20,0	8,3
-Λειτουργικές & λοιπές	2.040	2.253	2.459	10,4	9,1
Επιχορηγήσεις	290	295	274	1,7	-7,1
Καταναλωτικές	182	235	248	29,1	5,5
Αντικριζόμενες	983	807	853	-17,9	6,4
Λοιπές*	585	916	1.084	-56,6	18,3
Εκ των οποίων: Ανάληψη χρεών	----	544	192	---	-64,7
--Αποδιδόμενοι πόροι	799	871	770	9,0	-11,6
3. Δαπάνες ΠΔΕ	821	919	535	11,9	-41,8

Πηγή: Δελτίο Εκτέλεσης Κρατικού Προϋπολογισμού, Απρίλιος 2017, οριστικά στοιχεία, Υπουργείο Οικονομικών, Μάιος 2017

*Περιλαμβάνουν κάλυψη ελλειμμάτων και εξόφληση χρεών νοσοκομείων, εξοπλιστικές δαπάνες, προμήθειες ΕFSF, πληρωμές εγγυήσεων και ανάληψη χρεών.

⁸ Σημειώνεται ότι ο Προϋπολογισμός του 2017 δεν προβλέπει αναλήψεις χρεών, αλλά στο τετράμηνο οι αναλήψεις έχουν φθάσει τα €192 εκατ.

➤ *Πρόγραμμα Δημόσιων Επενδύσεων*

Στην εξεταζόμενη περίοδο το ΠΔΕ παρουσίασε πλεόνασμα €207 εκατ., ενώ σε ετήσια βάση έχει προϋπολογισθεί να παρουσιάσει έλλειμμα €2.595 εκατ. (Πίνακας 2.8). Αυτή η εξέλιξη οφείλεται ουσιαστικά στη μεγάλη συγκράτηση των πληρωμών, τόσο έναντι του 2016 (-41,8%), όσο και σε σχέση με το στόχο του τετραμήνου (-51,5%). Πρόκειται για τις χαμηλότερες δαπάνες πρώτου τετραμήνου από το 2006.

Πολύ μεγάλη μείωση, κατά 61,2%, κατέγραψαν και τα έσοδα του ΠΔΕ σε σχέση με το αντίστοιχο μέγεθος του 2016 και περιορίστηκαν στα €742 εκατ. (βλ.

Πίνακες 2.8 και 2.9), λόγω των χαμηλών απολήψεων από τα Ταμεία της ΕΕ (-67,6%), ενώ οι εισπράξεις από ίδιους πόρους αυξήθηκαν έναντι του προηγούμενου έτους.

Οι εξελίξεις στα μεγέθη του ΠΔΕ υποδηλώνουν ότι οι τάσεις που διαμορφώθηκαν πέρυσι, δηλαδή χαμηλές απολήψεις και συγκράτηση δαπανών, οι οποίες τελικά οδήγησαν στην περικοπή των ενισχύσεων το 2016, διατηρούνται και το 2017. Η συνέχιση αυτής της τακτικής είναι ιδιαίτερα ανησυχητική καθώς αυτή την περίοδο οι επενδύσεις είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την έξοδο της οικονομίας από την ύφεση.

3. ΕΠΙΔΟΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

3.1 Μακροοικονομικές Εξελίξεις

Πρόσφατες μακροοικονομικές εξελίξεις στην Ελλάδα

Οριακή αύξηση του ΑΕΠ της ελληνικής οικονομίας σημειώθηκε στο πρώτο τρίμηνο του 2017, μεταβάλλοντας και πάλι την τάση του για τρίτο συνεχόμενο τρίμηνο, καθώς στο τελευταίο τρίμηνο του 2016 είχε προηγηθεί ύφεση και στο αμέσως προηγούμενο άνοδος του. Στην περίοδο Ιανουαρίου – Μαρτίου το ΑΕΠ ανήλθε κατά 0,4%, κατόπιν υποχώρησής του κατά 2,0% στο τέταρτο περυσινό τρίμηνο και πτώσης του κατά 0,8% στο αρχικό τρίμηνο του 2016.⁹ Η μικρή αύξηση του εγχώριου προϊόντος οφείλεται κυρίως στη διεύρυνση της καταναλωτικής δαπάνης των νοικοκυριών, παρά την επίδραση των δημοσιονομικών μέτρων τα οποία τέθηκαν σταδιακά σε εφαρμογή στο γ' τρίμηνο πέρυσι, καθώς και στην ενίσχυση των επενδύσεων, από το μεγαλύτερο σχηματισμό πάγιου κεφαλαίου, αλλά και, σε μικρότερο βαθμό, από τη δημιουργία αποθεμάτων. Μικρή συμβολή στην άνοδο του ΑΕΠ είχε και η διεύρυνση της δημόσιας κατανάλωσης. Αντιθέτως, ανασχετικά στην αύξησή του επενέργησε η επιδείνωση του ισοζυγίου του εξωτερικού τομέα, παρά τις μεγαλύτερες εξαγωγές, καθώς οι εισαγωγές ενισχύθηκαν περισσότερο.

Αναλυτικά ως προς τις τάσεις στις επιμέρους συνιστώσες του ΑΕΠ στο αρχικό τρίμηνο του 2017, η **εγχώρια κατανάλωση διευρύνθηκε κατά 1,7% σε σύγκριση με ένα χρόνο νωρίτερα, όταν είχε περιοριστεί κατά 1,3%**. Η άνοδος της προήλθε κυρίως από την ίδια έκτασης αύξηση της ιδιωτικής κατανάλωσης, η οποία στο αντίστοιχο τρίμηνο του 2016 είχε μειωθεί κατά 0,7%. Οι δημόσιες καταναλωτικές δαπάνες ενισχύθηκαν ηπιότερα, κατά 1,0%, ενώ στην ίδια περίοδο πέρυσι υποχωρούσαν κατά 3,5%.

Οι επενδύσεις ανήλθαν στο περασμένο τρίμηνο Ιανουαρίου - Μαρτίου κατά 13,6%, σε συνέχεια της ανόδου τους στο ίδιο χρονικό διάστημα του 2016 κατά 15,2%. Η νέα αύξησή τους προήλθε κατά κύριο λόγο, περίπου κατά 71%, από τον υψηλότερο σχηματισμό πάγιου κεφαλαίου, ο οποίος ενισχύθηκε κατά 11,2%, υπεραντισταθμίζοντας οριακά την περυσινή του υποχώρηση κατά 10,1%. Μεγαλύτερη σε σύγκριση με ένα έτος πριν ήταν και η δημιουργία αποθεμάτων, φθάνοντας τα €959 εκατ. και συμβάλλοντας το τμήμα της ανόδου των επενδύσεων το οποίο δεν προήλθε από το σχηματισμό πάγιου κεφαλαίου.

Από τις τάσεις στις επιμέρους κατηγορίες πάγιου κεφαλαίου, **προκύπτει ότι η άνοδος των επενδύσεων προήλθε σχε-**

⁹ Όλες οι μεταβολές των στοιχείων στην τρέχουσα υπό-ενότητα είναι σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο ένα έτος νωρίτερα. Τα στοιχεία Εθνικών Λογαριασμών

αφορούν σε εποχικά διορθωμένα στοιχεία, σε τιμές έτους 2010.

δόν αποκλειστικά από αυτές σε εξοπλισμό μεταφορών, οι οποίες υπερδιπλασιάστηκαν σε σύγκριση με το πρώτο τρίμηνο του 2016 (+155%), στη διάρκεια του οποίου, αντίθετα με φέτος, είχαν παρουσιάσει την ισχυρότερη κάμψη (-43,7%). Άνοδος σημειώθηκε ακόμα μόνο στα λοιπά προϊόντα, μόλις κατά 1,5%, σε συνέχεια της οριακής αύξησης ένα χρόνο νωρίτερα (+0,2%). Από τις υπόλοιπες κατηγορίες πάγιου κεφαλαίου τα αγροτικά μηχανήματα ήταν η μοναδική στην οποία οι δαπάνες δεν υποχώρησαν, καθώς διαμορφώθηκαν για τρίτο έτος στο ίδιο επίπεδο. Η ηπιότερη πτώση σημειώθηκε, όπως και στη συγκεκριμένη περίοδο του 2016, στο μηχανολογικό εξοπλισμό (-0,7%, από -1,3%). Παραπλήσια ήταν η συρρίκνωση της επενδυτικής δραστηριότητας στις λοιπές κατασκευές και τον εξοπλισμό τεχνολογίας πληροφορικής και επικοινωνίας (10,2% και 10,4% αντίστοιχα), σε αντίθεση με τις αυξήσεις που σημειώθηκαν σε αυτούς στο πρώτο τρίμηνο πέρυσι, οι οποίες ήταν και οι ισχυρότερες μεταξύ των κατηγοριών πάγιου κεφαλαίου (κατά 46,4% και 10,6%). Η εντονότερη πτώση έλαβε χώρα στην κατασκευή κατοικιών, της τάξης του 11,2%, διατηρώντας τις σε πτωτική τροχιά στο συγκεκριμένο τρίμηνο για ένατο έτος. Πέρυσι είχαν περιοριστεί κατά 17,1%.

Στον εξωτερικό τομέα της οικονομίας, οι **εξαγωγές** διευρύνθηκαν κατά 4,8% τους πρώτους τρεις μήνες του τρέχοντος έτους, σε αντίθεση με την ισχυρή υποχώρησή τους κατά 10,4% στο αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2016. Ωστόσο, όπως έχει αναφερθεί σε προηγούμενες εκθέσεις του IOBE για την ελληνική οικονομία, η μεταβολή

της τάσης των εξαγωγών από πτωτική σε αυξητική από το τρίτο τρίμηνο της προηγούμενης χρονιάς, οφείλεται στη συμπλήρωση στο τέλος του δεύτερου τριμήνου πέρυσι ενός έτους από την επιβολή περιορισμών στην κίνηση κεφαλαίων, οι οποίοι από το γ' τρίμηνο του 2015 επενεργούν ανασχετικά στην εξαγωγική δραστηριότητα. Αυτή η επίδρασή τους τεχνικά εξουδετερώθηκε με την παρέλευση ενός έτους από την εφαρμογή τους. Μια εναλλακτική αξιολόγηση του επιπέδου της εξαγωγικής δραστηριότητας στην αρχή του 2017 θα μπορούσε να γίνει μέσω της σύγκρισής της με εκείνη την αντίστοιχη περίοδο του 2015, κατά την οποία δεν είχαν επιβληθεί capital controls. Ακολουθώντας αυτή την προσέγγιση, οι εξαγωγές στο συγκεκριμένο χρονικό διάστημα φέτος ήταν 6,2% λιγότερες από ότι πριν δύο έτη.

Οι τάσεις σε αμφότερες τις βασικές συνιστώσες των εξαγωγών στο περασμένο τρίμηνο Ιανουαρίου – Μαρτίου έναντι της αντίστοιχης περυσινής περιόδου ήταν ανοδικές. Μεγαλύτερη ήταν η αύξηση στις εξαγωγές υπηρεσιών, της τάξης του 8,0%. Όμως, σε αυτή την άνοδο συνέτεινε η σχετικά χαμηλή βάση σύγκρισης στο αρχικό τρίμηνο του 2016, εξαιτίας της τότε συρρίκνωσης των εξαγωγών υπηρεσιών κατά 22,0%. Οι εξαγωγές αγαθών διευρύνθηκαν κατά 4,4%, περισσότερο από ότι πριν ένα χρόνο (+1,9%). Σύμφωνα με τα στοιχεία ισοζυγίου πληρωμών της ΤτΕ, οι περισσότερες εξαγωγές υπηρεσιών προέρχονται από την έντονα ενισχυμένη ζήτηση για λοιπές υπηρεσίες και διεθνείς μεταφορές. Οι τουριστικές εισπράξεις δεν φαίνεται να έχουν συμβάλει στην άνοδο των εξαγωγών

υπηρεσιών, αφού περιορίστηκαν στο αρχικό φετινό τρίμηνο. Στο σκέλος των εξαγωγών αγαθών, η μεγαλύτερη αύξηση σημειώθηκε στα καύσιμα και τα αγαθά εκτός καυσίμων και πλοίων.

Η χαλάρωση των περιορισμών στις κινήσεις κεφαλαίων οι οποίες αφορούν σε **εισαγωγές** τον περυσινό Ιούλιο σε συνδυασμό και την ενισχυμένη εγχώρια ζήτηση στο πρώτο τρίμηνο του τρέχοντος έτους, ευνόησαν την αύξηση των εισαγωγών σε αυτό το χρονικό διάστημα. Η διεύρυνσή τους έφτασε το 10,9% έναντι του ίδιου τριμήνου του 2016, μεταβολή η οποία σχεδόν αντιστάθμισε τη συρρίκνωσή τους σε εκείνη την περίοδο (-10,1%). Η ποσοστιαία έκταση της άνοδου στις δύο βασικές συνιστώσες των εισαγωγών, τις εισαγωγές αγαθών και τις εισαγωγές υπηρεσιών, ήταν παραπλήσια, 11,6% και 10,5% αντίστοιχα, έναντι μείωσής τους κατά 3,7% και 32% ένα χρόνο νωρίτερα. Ωστόσο, καθώς οι εισαγωγές αγαθών αντιστοιχούσαν στο πρώτο περυσινό εξάμηνο στο 83,5% του συνόλου των εισαγωγών, η συμβολή τους στη φετινή άνοδο ήταν πολύ μεγαλύτερη εκείνης των εισαγωγών υπηρεσιών. Παρομοίως με τις τάσεις στις εξαγωγές των κατηγοριών αγαθών, η διεύρυνση των εισαγωγών οφείλεται πρωτίστως στις εισαγωγές καυσίμων και τις εισαγωγές αγαθών εκτός πλοίων. **Η μεγαλύτερη ενίσχυση των εισαγωγών σε σύγκριση με τις εξαγωγές επιδείνωσαν το ισοζύγιο του εξωτερικού τομέα σε εθνολογιστικούς όρους κατά 77,0%, με αποτέλεσμα αυτό να διαμορφωθεί στα €2,2 δισεκ. ή 4,8% του ΑΕΠ.**

Προσεγγίζοντας το ΑΕΠ από την πλευρά της παραγωγής, η εγχώρια ακαθάριστη προστιθέμενη αξία στο αρχικό φετινό τρίμηνο υπερέβη το επίπεδο της πριν ένα έτος κατά 1,0%, αύξηση η οποία υπεραντιστάθμισε την τότε μείωσή του κατά 0,9%. Η μεγαλύτερη άνοδος της προστιθέμενης αξίας σε σύγκριση με το ΑΕΠ από την πλευρά της ζήτησης οφείλεται στη σημαντική άνοδο των επιδοτήσεων κατά 2,2%, οι οποίες περιλαμβάνονται στην προστιθέμενη αξία και αφαιρούνται από αυτή προκειμένου να υπολογιστεί το ΑΕΠ. **Σε ότι αφορά τις κλαδικές τάσεις, σε έξι κλάδους σημειώθηκε ενίσχυση της παραγωγής, οριακή σε κάποιες περιπτώσεις, ενώ σε τέσσερις αυτή μειώθηκε. Συγκεκριμένα, η μεγαλύτερη αύξηση παραγωγής στο χρονικό διάστημα Ιανουαρίου - Μαρτίου του τρέχοντος έτους σε σχέση με πέρυσι σημειώθηκε στη Βιομηχανία και ήταν της τάξης του 7,7%, έναντι στασιμότητας που παρουσίασε σε εκείνο το χρονικό διάστημα.** Ακολούθησαν σε άνοδο, πολύ μικρότερης έκτασης, το Χονδρικό - Λιανικό Εμπόριο και η Γεωργία - δασοκομία - αλιεία, της τάξης του 2,8% και 1,7% αντίστοιχα. Οριακή αύξηση σημειώθηκε στην Ενημέρωση - Επικοινωνία (+0,3%), τη Διαχείριση ακίνητης περιουσίας (+0,2%) και τις Τέχνες - διασκέδαση - ψυχαγωγία (+0,2%). Στους δύο πρώτους κλάδους οι ίδιες μεταβολές είχαν σημειωθεί και στην αρχή του 2016. Από την άλλη πλευρά, η δραστηριότητα στις Τέχνες - διασκέδαση - ψυχαγωγία ενισχυόταν τότε αισθητά, κατά 5,2%, αύξηση η οποία ήταν η δεύτερη μεγαλύτερη μεταξύ

των 10 βασικών κλάδων της ελληνικής οικονομίας.

Στον αντίποδα, στον Κατασκευαστικό τομέα σημειώθηκε η μεγαλύτερη κάμψη προϊόντος, της τάξης του 20,5%, υπεραντισταθμίζοντας την περυσινή αύξηση κατά 6,7%, που ήταν η υψηλότερη μεταξύ των βασικών τομέων της ελληνικής οικονομίας. Έπονται σε πτώση οι Χρηματοπιστωτικές - ασφαλιστικές δραστηριότητες, με υποχώρηση 5,2%, η οποία συνεχίζει και ενισχύει την καθοδική τάση στο ίδιο τρίμηνο πέρυσι (-3,4%). Στις Επαγγελματικές - επιστημονικές - τεχνικές - διοικητικές δραστηριότητες η πτώση ήταν παραπλήσια με αυτή ένα χρόνο νωρίτερα, 3,1% έναντι 3,8%. Η Δημόσια διοίκηση - άμυνα παρουσίασε τη μικρότερη κάμψη, κατά 0,2%, παρόμοιας έκτασης με εκείνη ένα χρόνο νωρίτερα (-0,7%).

Η μικρή αύξηση του ΑΕΠ στους πρώτους τρεις μήνες του 2017 φαίνεται ότι είχε θετικό αντίκτυπο στην αγορά εργασίας. Το ποσοστό ανεργίας εξασθένησε σε αυτή την περίοδο, τόσο έναντι της αντίστοιχης περιόδου της περασμένης χρονιάς (-1,6 ποσοστιαίες μονάδες), όσο και σε σύγκριση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο (-0,3%), παρότι διαχρονικά η ανεργία ενισχύεται στο αρχικό τρίμηνο ενός έτους σε σύγκριση με το τελευταίο τρίμηνο του έτους που προηγείται. Αυτή η εξέλιξη αποτελεί μια πρώτη ένδειξη για αρκετά θετικές εξελίξεις στην αγορά εργασίας την τρέχουσα χρονιά. Κατόπιν των στοιχείων τα οποία παρατέθηκαν, το ποσοστό ανεργίας διαμορφώθηκε στο πρώτο τρίμηνο φέτος στο 23,3%, επίπεδο το οποίο είναι το χαμηλότερο των τελευταίων πέντε ετών στη συγκεκριμένη περίοδο του έτους.

Η αποκλιμάκωση της ανεργίας προήλθε κατά τα 2/3 από τη μεγαλύτερη απασχόληση και κατά το 1/3 από τη μείωση του εργατικού δυναμικού. Σε επίπεδο κλάδων, οι περισσότερες θέσεις εργασίας δημιουργήθηκαν στη Μεταποίηση (+10,9 χιλ. ή +3,2%), στη Δημόσια διοίκηση-άμυνα-υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση (+9,8 χιλ. ή +3,2%) και στις Δραστηριότητες ανθρώπινης υγείας και κοινωνικής μέριμνας (+8,1 χιλ. ή +3,8%). Στις Επαγγελματικές, επιστημονικές και τεχνικές δραστηριότητες σημειώθηκε η μεγαλύτερη εξασθένιση (-5,4% ή -11,4 χιλ.). Έπονται η Διαχείριση ακίνητης περιουσίας (-2,1 χιλ. ή -32,5%) και τα Ορυχεία - Λατομεία (-1,2 χιλ. ή -9%). Σε άλλους κλάδους με συμβολή στην κάμψη της ανεργίας τα τελευταία χρόνια, όπως ο Τουρισμός και το Χονδρικό - λιανικό εμπόριο, η απασχόληση ενισχύθηκε οριακά, κατά 0,2% (+0,5 χιλ.) και 0,9% (+6 χιλ.) αντίστοιχα.

Στο πεδίο των τιμών, την επιβράδυνση του αποπληθωρισμού στο τελευταίο τρίμηνο του 2016 ακολούθησε άνοδος του Γενικού Δείκτη Τιμών Καταναλωτή στο πρώτο τρίμηνο του 2017. Συγκεκριμένα, σε αυτό το χρονικό διάστημα η μέση αύξησή του ήταν της τάξης του 1,4%, ενώ στο προηγούμενο τρίμηνο υποχωρούσε κατά 0,4% και στο αντίστοιχο τρίμηνο πέρυσι κατά 0,9%. Τον πληθωρισμό, για πρώτη φορά σε κάποιο τρίμηνο από το δεύτερο τρίμηνο του 2013, δηλαδή μετά από σχεδόν τέσσερα χρόνια, προκάλεσαν η άνοδος της διεθνούς τιμής του πετρελαίου, η αύξηση του ΕΦΚ στο πετρέλαιο θέρμανσης, καθώς και του ΕΦΚ στο πετρέλαιο και το υγραέριο κίνησης. Η επίδρασή τους αποτυπώνεται στις υψηλό-

τερες τιμές στις κατηγορίες αγαθών – υπηρεσιών «Στέγαση» και «Μεταφορές», που ήταν οι μεγαλύτερες μεταξύ των κατηγοριών που συναποτελούν το ΓΔΤΚ (+6,8%, και +3,8% αντίστοιχα). Αυξητική επίδραση στις τιμές από τον Ιανουάριο φαίνεται ότι ασκεί και η αύξηση του φόρου κατανάλωσης στον καπνό και τα τσιγάρα, η επιβολή τέλους στους συνδρομητές σταθερής τηλεφωνίας και φόρου στην εισαγωγή καφέ. Οι τιμές σε «Αλκοολούχα Ποτά – Καπνό», στις «Επικοινωνίες» και στα «Ξενοδοχεία – Καφέ – Εστιατόρια» ανήλθαν κατά 2,6%, 2,1% και 1,6%, αυξήσεις αμέσως μεγαλύτερες μετά από αυτές στο κόστος στέγασης και μεταφορών. Εκτός αυτών των ομάδων προϊόντων – υπηρεσιών, η μοναδική κατηγορία στην οποία οι τιμές ανήλθαν την ίδια περίοδο ήταν η «Διατροφή – Μη αλκοολούχα Ποτά», κατά 1,3%, μάλλον εξαιτίας της αύξησης του ΦΠΑ τον περυσινό Ιούνιο. Στις υπόλοιπες έξι ομάδες που υπεισέρχονται στο ΓΔΤΚ και οι οποίες δεν επηρεάστηκαν από τις αυξήσεις των έμμεσων φόρων, η υποχώρηση των τιμών συνεχίστηκε.

Ανακεφαλαιώνοντας, η μικρή ανάκαμψη της ελληνικής οικονομίας στην αρχή του 2017 προήλθε, όπως στο τρίτο τρίμηνο του 2016 και κατά το πρώτο εξάμηνο του 2015 κυρίως από την ενισχυμένη εγχώρια καταναλωτική ζήτηση. Η αύξηση των επενδύσεων στην περίοδο Ιανουαρίου – Μαρτίου του τρέχοντος έτους οφείλεται σχεδόν αποκλειστικά στον εξοπλισμό μεταφορών και όχι σε θεωρούμενες περισσότερο «παραγωγικές» κατηγορίες επενδύσεων, όπως σε

μηχανολογικό εξοπλισμό, σε λοιπές κατασκευές, οι οποίες αποτελούνται κυρίως από τα δημόσια έργα και τις κατασκευές παραγωγικών μονάδων, καθώς και σε εξοπλισμό τεχνολογίας πληροφορικής και επικοινωνίας.

Προσεγγίζοντας το ΑΕΠ από την πλευρά παραγωγής, αυτή η εξέλιξη αντανακλάται στη νέα, μεγαλύτερη από κάθε άλλο κλάδο συρρίκνωση της δραστηριότητας στις Κατασκευές. Επιστρέφοντας στην προσέγγιση της ζήτησης, η σημαντική ενίσχυση της κατανάλωσης αποτυπώνεται και στον εξωτερικό τομέα της ελληνικής οικονομίας. Παρότι οι εξαγωγές διευρύνθηκαν κατά περίπου 5%, η άνοδος των εισαγωγών ξεπέρασε το 10%, επιδείνωσε το εξωτερικό ισοζύγιο και επίδρασε ανασχετικά στην ανάπτυξη. Η συγκεκριμένη εξέλιξη επιβεβαιώνει την εκτίμηση σε προηγούμενες εκθέσεις του IOBE για την ελληνική οικονομία, ότι «μια ενίσχυση της εγχώριας ζήτησης παρουσιάζει υψηλή συσχέτιση με τη ζήτηση για προϊόντα και υπηρεσίες από το εξωτερικό». Επισημαίνεται ότι στο πρώτο τρίμηνο, η διεύρυνση των εισαγωγών υπερέβη ελαφρώς την άνοδο της εγχώριας ζήτησης (σύνολο κατανάλωσης και επενδύσεων), με το λόγο τους να διαμορφώνεται στο 1,07. Αυτό το γεγονός για άλλη μια φορά αναδεικνύει τον προσανατολισμό της δεύτερης σε αγαθά και υπηρεσίες τα οποία δεν παράγονται στην Ελλάδα, καθώς και την αδυναμία της εγχώριας παραγωγής να καλύψει τις ανάγκες νοικοκυριών και επιχειρήσεων.

Πίνακας 3.1

Εξέλιξη βασικών μακροοικονομικών μεγεθών–Εθνικοί Λογαριασμοί (εποχικά διορθωμένα στοιχεία, σταθερές τιμές 2010)

Τρίμηνο	ΑΕΠ		Τελική Κατανάλωση		Επενδύσεις		Εξαγωγές		Εισαγωγές	
	εκατ. €	Ετήσιος ρυθμός μεταβολής	εκατ. €	Ετήσιος ρυθμός μεταβολής	εκατ. €	Ετήσιος ρυθμός μεταβολής	εκατ. €	Ετήσιος ρυθμός μεταβολής	εκατ. €	Ετήσιος ρυθμός μεταβολής
2000	189.939	4,1%	165.194	2,8%	43.082	12,4%	43.475	23,2%	62.881	22,4%
2001	197.900	4,2%	171.610	3,9%	44.988	4,4%	42.934	-1,2%	62.128	-1,2%
2002	205.775	4,0%	179.618	4,7%	45.982	2,2%	39.834	-7,2%	59.990	-3,4%
2003	217.720	5,8%	187.088	4,2%	54.538	18,6%	39.530	-0,8%	64.442	7,4%
2004	228.136	4,8%	193.973	3,7%	54.182	-0,7%	46.681	18,1%	67.069	4,1%
2005	229.943	0,8%	200.678	3,5%	48.435	-10,6%	48.689	4,3%	68.668	2,4%
2006	242.775	5,6%	208.001	3,6%	59.922	23,7%	51.201	5,2%	77.729	13,2%
2007	250.471	3,2%	216.981	4,3%	64.995	8,5%	56.327	10,0%	88.891	14,4%
2008	249.878	-0,2%	221.550	2,1%	59.019	-9,2%	58.339	3,6%	89.842	1,1%
2009	239.119	-4,3%	219.961	-0,7%	43.182	-26,8%	47.711	-18,2%	71.697	-20,2%
2010	226.073	-5,5%	207.101	-5,8%	38.604	-10,6%	49.852	4,5%	69.230	-3,4%
α' 2011	53.008	-10,2%	47.824	-12,0%	9.124	-5,5%	12.454	0,0%	16.104	-12,3%
β' 2011	52.104	-9,0%	47.567	-9,9%	8.183	-17,6%	12.561	-0,3%	16.275	-6,1%
γ' 2011	51.105	-7,5%	47.244	-6,5%	7.281	-22,3%	12.585	5,2%	16.236	-2,0%
δ' 2011	49.097	-10,0%	45.491	-8,0%	5.611	-41,9%	12.591	-2,0%	14.884	-12,2%
2011	205.314	-9,2%	188.127	-9,2%	30.200	-21,8%	50.192	0,7%	63.499	-8,3%
α' 2012	48.499	-8,5%	45.249	-5,4%	5.499	-39,7%	12.735	2,3%	14.598	-9,4%
β' 2012	47.739	-8,4%	43.665	-8,2%	5.900	-27,9%	12.356	-1,6%	14.216	-12,7%
γ' 2012	47.073	-7,9%	42.795	-9,4%	5.266	-27,7%	12.566	-0,2%	14.371	-11,5%
δ' 2012	46.964	-4,3%	42.254	-7,1%	6.295	12,2%	13.063	3,7%	14.352	-3,6%
2012	190.276	-7,3%	173.963	-7,5%	22.960	-24,0%	50.720	1,1%	57.536	-9,4%
α' 2013	46.006	-5,1%	41.652	-7,9%	5.901	7,3%	12.614	-1,0%	14.161	-3,0%
β' 2013	46.071	-3,5%	41.739	-4,4%	5.009	-15,1%	12.895	4,4%	13.742	-3,3%
γ' 2013	46.230	-1,8%	42.190	-1,4%	5.308	0,8%	13.127	4,5%	14.385	0,1%
δ' 2013	45.949	-2,2%	42.223	-0,1%	4.473	-28,9%	12.675	-3,0%	13.278	-7,5%
2013	184.257	-3,2%	167.804	-3,5%	20.691	-9,9%	51.311	1,2%	55.565	-3,4%
α' 2014	46.272	0,6%	42.031	0,9%	4.926	-16,5%	13.315	5,6%	14.162	0,0%
β' 2014	46.082	0,0%	41.978	0,6%	5.284	5,5%	13.477	4,5%	14.974	9,0%
γ' 2014	46.591	0,8%	42.067	-0,3%	5.678	7,0%	14.357	9,4%	15.164	5,4%
δ' 2014	46.049	0,2%	41.964	-0,6%	5.671	26,8%	14.102	11,3%	15.484	16,6%
2014	184.993	0,4%	168.041	0,1%	21.559	4,2%	55.250	7,7%	59.783	7,6%
α' 2015	46.308	0,1%	42.274	0,6%	4.872	-1,1%	14.981	12,5%	16.300	15,1%
β' 2015	46.276	0,4%	42.285	0,7%	4.112	-22,2%	15.003	11,3%	15.577	4,0%
γ' 2015	45.480	-2,4%	41.066	-2,4%	4.746	-16,4%	13.250	-7,7%	13.028	-14,1%
δ' 2015	46.376	0,7%	41.991	0,1%	5.969	5,3%	13.706	-2,8%	15.062	-2,7%
2015*	184.439	-0,3%	167.616	-0,3%	19.699	-8,6%	56.941	3,1%	59.967	0,3%
α' 2016	45.928	-0,8%	41.717	-1,3%	5.612	15,2%	13.417	-10,4%	14.657	-10,1%
β' 2016	46.092	-0,4%	41.918	-0,9%	5.601	36,2%	13.517	-9,9%	15.249	-2,1%
γ' 2016	46.429	2,1%	42.718	4,0%	4.022	-15,2%	14.682	10,8%	14.831	13,8%
δ' 2016	45.924	-1,0%	42.261	0,6%	4.298	-28,0%	14.382	4,9%	15.566	3,3%
2016*	184.373	0,0%	168.614	0,6%	19.533	-0,8%	55.997	-1,7%	60.303	0,6%
α' 2017	46.128	0,4%	42.446	1,7%	6.375	13,6%	14.056	4,8%	16.260	10,9%

* προσωρινά στοιχεία

Πηγή: Τριμηνιαίοι Εθνικοί Λογαριασμοί, Ιούνιος 2017, ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Οι παραμένουσες κατόπιν της πολυετούς προσαρμογής της ελληνικής οικονομίας παραγωγικές υστερήσεις και ελλείψεις της, θα είναι ο βασικός παράγοντας που θα αποτελέσει πρόσκομμα σε μια ανάπτυξη της κατά το τρέχον έτος με υψηλό ρυθμό, παρά τη βελτίωση του οικονομικού κλίματος κατόπιν της πρόσφατης ολοκλήρωσης της δεύτερης αξιολόγησης του δεύτερου προγράμματος οικονομικής προσαρμογής, όπως θα αναδειχθεί στην επόμενη υποενότητα της έκθεσης, με τις μεσοπρόθεσμες εκτιμήσεις.

Μεσοπρόθεσμες προοπτικές

Η επιτυχής ολοκλήρωση της δεύτερης αξιολόγησης υλοποίησης του τρίτου Προγράμματος Οικονομικής Προσαρμογής με την απόφαση του Eurogroup της 15^{ης} Ιουνίου 2017 κάμπει την αβεβαιότητα που είχε δημιουργηθεί στην προηγούμενη περίοδο σχετικά με το εάν θα επιτευχθεί συμφωνία αποδεκτή από όλες τις πλευρές οι οποίες συμμετείχαν στις διαπραγματεύσεις. Καθώς τα προαπαιτούμενα δημοσιονομικά μέτρα για τη διετία 2019 - 2020 και οι διαρθρωτικές αλλαγές είχαν σταδιακά νομοθετηθεί, η διάσταση απόψεων μεταξύ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου και της ελληνικής κυβέρνησης αφορούσε στο θέμα του σε ποιο βαθμό θα προσδιοριστούν όσες μεσοπρόθεσμες ενέργειες για τη διευκόλυνση της εξυπηρέτησης του ελληνικού δημόσιου χρέους δεν είχαν αποσαφηνιστεί και, εφόσον αυτό συμβεί, εάν θα επαρκεί για τη διασφάλιση από την τρέχουσα περίοδο της βιωσιμότητάς του, με όποιες επενέργειες αυτό το γεγονός θα μπορούσε να έχει (π.χ. ένταξη στο

πρόγραμμα ποσοτικής χαλάρωσης της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας).

Σχετικά με τις προγραμματισμένες μεσοπρόθεσμες ενέργειες για το δημόσιο χρέος, στην πρόσφατη απόφαση του Eurogroup επαναλαμβάνονται όσα αναφέρονταν στην απόφαση της 25^{ης} Μαΐου 2016, χωρίς περαιτέρω εξειδίκευσή τους. Οι τρεις εκ των τεσσάρων ενεργειών θα υλοποιηθούν εφόσον κριθούν απαραίτητες για τη διασφάλιση της βιωσιμότητας του δημόσιου χρέους από τη σχετική ανάλυση η οποία θα πραγματοποιηθεί στο τέλος του τρέχοντος Μνημονίου, τον Αύγουστο του 2018. Όμως, για μία εξ' αυτών, την επέκταση της μέσης ωρίμανσης των ομολόγων του δεύτερου Προγράμματος, που εκδόθηκαν από τον EFSF, και την περαιτέρω αναβολή της πληρωμής τόκων και χρεολυσίων για αυτά, με τη νέα απόφαση δεν απαιτείται να ληφθεί υπόψη η τελική ανάλυση βιωσιμότητας χρέους για την εφαρμογή της. Επομένως, η συγκεκριμένη ενέργεια ενδεχομένως να υλοποιηθεί στο προσεχές χρονικό διάστημα, ενισχύοντας τη βιωσιμότητα του δημόσιου χρέους.

Αυτή η ενέργεια μπορεί να πραγματοποιηθεί εκ νέου μετά το τέλος του τρίτου Μνημονίου, όποτε χρειαστεί, λαμβάνοντας υπόψη ενδεχόμενες διαφορές μεταξύ των υποθέσεων για την ανάπτυξη στην ανάλυση της βιωσιμότητας χρέους και των πραγματικών τάσεων στην οικονομική δραστηριότητα, μέσω ενός μηχανισμού προσαρμογής ο οποίος θα προσδιοριστεί μαζί με τις υπόλοιπες μεσοπρόθεσμες ενέργειες το 2018. Η συγκεκριμένη δυνατότητα περιλαμβανόταν στην απόφαση

του Eurogroup της 25^{ης} Μαΐου 2016, ως ένα ενδεικτικό μακροπρόθεσμο μέτρο για το χρέος, χωρίς να έχει προσδιοριστεί ότι θα επιτελείται από συγκεκριμένο μηχανισμό, ανάλογα με την τάση της οικονομικής δραστηριότητας.

Στην πρόσφατη απόφαση του Eurogroup δεν προσδιορίζονται άλλες μεσοπρόθεσμες ή μακροπρόθεσμες δράσεις. Όμως, για πρώτη φορά υπάρχει δέσμευση από την ελληνική κυβέρνηση για το ύψος του πρωτογενούς πλεονάσματος την περίοδο 2023 - 2060, το οποίο θα είναι της τάξης του 2% ή ελαφρώς υψηλότερο. Αυτή η δέσμευση, σε συνδυασμό με τον επαναπροσδιορισμό του τρόπου εξυπηρέτησης του δανείου από τον EFSF το προσεχές χρονικό διάστημα και τη δυνατότητα εκ νέου αναθεώρησής του (recalibration of reprofiling) στη μεταπρογραμματική περίοδο, όσες φορές αυτό κριθεί απαραίτητο, θεωρούνται από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο ένα σημαντικό βήμα για την επίτευξη της βιωσιμότητας του δημόσιου χρέους της Ελλάδας, όπως επίσης αναφέρεται στην πρόσφατη απόφαση του Eurogroup. Επιπρόσθετα, καθιστούν δυνατή την εξέταση σε σύντομο χρονικό διάστημα από το διοικητικό συμβούλιο του ΔΝΤ της αίτησης της Ελλάδας για μια βραχυχρόνια χρηματοδότηση, διάρκειας 14 μηνών.

Εφόσον, πρώτον, πραγματοποιηθεί ο επαναπροσδιορισμός των όρων εξυπηρέτησης του δανείου το οποίο χορηγήθηκε από το EFSF στο πλαίσιο του δεύτερου Προγράμματος και, δεύτερον, εγκριθεί η χρηματοδότηση της Ελλάδας από το ΔΝΤ, είναι πιθανή η ένταξη της Ελλάδας στο

μηχανισμό ποσοτικής χαλάρωσης (Q-E) της ΕΚΤ. Ανεξαρτήτως του εάν και πότε κάτι τέτοιο θα συμβεί, από εξελίξεις προσεχώς οι οποίες θα σχετίζονται με την αναθεώρηση των όρων του δανείου από τον EFSF και τη νέα χρηματοδότηση από το ΔΝΤ, θα ενισχύεται σταδιακά η εμπιστοσύνη διεθνώς στη βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών της Ελλάδας και στις προοπτικές ανάκαμψης της οικονομίας της. Από την άλλη πλευρά, δεδομένου ότι το πρώτο μισό του 2017 έχει παρέλθει και ότι τυχόν ενέργειες για τα παραπάνω ζητήματα θα υλοποιηθούν σταδιακά από το τρίτο τρίμηνό του, οι θετικές επενέργειες από την ενίσχυση της αξιοπιστίας της ελληνικής κυβέρνησης και της εγχώριας οικονομίας λόγω εξελίξεων στα παραπάνω ζητήματα εκτιμάται ότι θα γίνουν αισθητές προς το τέλος του τρέχοντος έτους.

Ειδικά στο ζήτημα της διαθεσιμότητας κεφαλαίων του τραπεζικού συστήματος, δεν αναμένεται σημαντική αύξησή της έως ότου διαφανούν οι διαδικασίες ρύθμισης μη εξυπηρετούμενων δανείων τις οποίες θα ακολουθήσουν οι τράπεζες και οι επιδράσεις τους στην περιουσία των επιχειρήσεων και των νοικοκυριών. Εφόσον αυτές δεν θα επηρεάζουν σημαντικά την περιουσία τους, η επιστροφή των καταθέσεων θα επιταχυνθεί, ευνοούμενη και από τη γενικότερη κάμψη της επιφυλακτικότητας από τα γεγονότα που αναφέρθηκαν παραπάνω, κυρίως δε στην περίπτωση ένταξης στο πρόγραμμα ποσοτικής χαλάρωσης της ΕΚΤ. Οι ακολουθούμενες διαδικασίες από τις τράπεζες για τα δάνεια αναμένεται να διαμορφωθούν στο

τελευταίο τρίμηνο του 2017 και κατόπιν οι καταθέτες θα καθορίσουν την αντίδρασή τους. Μέχρι τότε, η εξασθένιση της αβεβαιότητας θα ανακόψει τη μείωση των καταθέσεων επιχειρήσεων και νοικοκυριών και θα οδηγήσει σε σταδιακή, ήπια διεύρυνσή τους.

Οι αποφάσεις που αποτελούσαν προαπαιτούμενα της δεύτερης αξιολόγησης και αναμένεται να επιδράσουν σταδιακά από την τρέχουσα περίοδο στη λειτουργία της ελληνικής οικονομίας, είναι όσες αφορούν στις μεταρρυθμίσεις οι οποίες νομοθετήθηκαν. Οι πλέον σημαντικές εξ' αυτών είναι η διευκόλυνση αδειοδότησης επενδύσεων, οι διαρθρωτικές αλλαγές στην αγορά εργασίας (επέκταση υπερίσχυσης των επιχειρησιακών συμβάσεων έναντι των συλλογικών συμβάσεων και διευκόλυνση των μαζικών απολύσεων), οι αλλαγές στον πτωχευτικό κώδικα και τα μέτρα για τη διαχείριση των μη-εξυπηρετούμενων δανείων, μεταξύ των οποίων η διαδικασία εξωδικαστικής διευθέτησής τους. Οι θετικές επενέργειες άλλων μεταρρυθμίσεων, όπως η υιοθέτηση των συστάσεων του ΟΟΣΑ για την άρση των ακαμψιών σε συγκεκριμένες επαγγελματικές υπηρεσίες και τις μεταβολές στο ρυθμιστικό πλαίσιο τριών τομέων (τρόφιμα - ποτά, τουριστικά καταλύματα, καταστήματα υγειονομικού ενδιαφέροντος - θέατρα - κινηματογράφοι), ο νέος χωρικός σχεδιασμός, θα γίνουν αισθητές στην ανοδική φάση του οικονομικού κύκλου. Σε ότι αφορά τις ενέργειες προκειμένου να είναι λειτουργικός ο νέος φορέας αποκρατικοποιήσεων, η Ελληνική Εταιρεία Συμμετοχών και Περιουσίας

(ΕΕΣΠ ΑΕ), ο σχετικός προγραμματισμός δράσεων για το τρέχον έτος στην εισηγητική έκθεση του προϋπολογισμού του 2017, σύμφωνα με τον οποίο όλες θα υλοποιηθούν από το ΤΑΙΠΕΔ, συνεπάγεται ότι η δραστηριότητα της ΕΕΣΠ θα ξεκινήσει το 2018.

Όπως έχει επανειλημμένως επισημανθεί σε προηγούμενες εκθέσεις του IOBE για την ελληνική οικονομία, οι μεταρρυθμίσεις στην αγορά εργασίας δεν αναμένεται να επηρεάσουν σημαντικά την υφιστάμενη απασχόληση των επιχειρήσεων που ήδη λειτουργούν, αφού οι οποίες προσαρμογές χρειάζονταν στο παρελθόν, ήταν εφικτό να γίνουν τα προηγούμενα χρόνια με τη σταδιακή άρση των ακαμψιών. Όμως, οι νέοι κανονισμοί αναμένεται να συμβάλουν στην ίδρυση νέων επιχειρήσεων και την πραγματοποίηση επεκτατικών επενδύσεων από υφιστάμενες επιχειρήσεις, καθώς διευκολύνουν τη διαχείριση νέου / πρόσθετου προσωπικού.

Οι τρόποι διαχείρισης των μη εξυπηρετούμενων δανείων που θα ακολουθήσουν τα τραπεζικά ιδρύματα επιλέγοντας μεταξύ των εναλλακτικών επιλογών που έχουν στη διάθεσή τους, θα καθορίσουν τις αντιδράσεις των δανειοληπτών, επιχειρήσεων και νοικοκυριών, όπως προαναφέρθηκε, μάλλον από το τέταρτο φετινό τρίμηνο και μετά. Μέχρι τότε, η σχετική στασιμότητα των καταθέσεων, στο επίπεδο στο οποίο διαμορφώθηκαν στο τέλος του πρώτου εξαμήνου του τρέχοντος έτους, δεν επιτρέπει τη σημαντική μεταβολή της πιστωτικής πολιτικής των τραπεζικών ιδρυμάτων. Σύμφωνα με τα πλέον

πρόσφατα στοιχεία για τις καταθέσεις του ιδιωτικού τομέα (νοικοκυριά και μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις), τον περασμένο Απρίλιο δεν ξεπερνούσαν τα €116,0 δισεκ., επίπεδο που είναι το χαμηλότερο από τον Δεκέμβριο του 2001 και μόλις €450 εκατ. υψηλότερο σε σύγκριση με τον Ιούλιο του 2015, πρώτο μήνα ισχύος των περιορισμών στην κίνηση κεφαλαίων. Ειδικά οι καταθέσεις των νοικοκυριών υπολείπονται κατά €3,8 δισεκ. του επιπέδου τους κατά την επιβολή των capital controls, παρά την άρση τους για κινήσεις κεφαλαίων στο εσωτερικό της χώρας από τον Ιούλιο του 2016.

Στο σκέλος της παροχής χρηματοδότησης, το υπόλοιπο των δανείων προς τον ιδιωτικό τομέα περιοριζόταν στο πρώτο τετράμηνο φέτος με σταθερό ρυθμό, περίπου 5,0%. Η μείωση των πιστώσεων ήταν αρκετά εντονότερη στα νοικοκυριά σε σύγκριση με τις επιχειρήσεις (-7,4% έναντι -2,2%). Ένας επιπλέον λόγος εξαιτίας του οποίου τα τραπεζικά ιδρύματα δεν θα μεταβάλλουν σημαντικά την περιοριστική πιστωτική πολιτική τους στο υπόλοιπο του 2017 είναι η ανάγκη διασφάλισης όσο το δυνατόν μεγαλύτερων κεφαλαιακών αποθεμάτων ενόψει του επόμενου, τακτικού stress test της ΕΚΤ για όλες τις τράπεζες της Ευρωζώνης τον Ιανουάριο του 2018. Εφόσον επιτευχθεί η ένταξη στο μηχανισμό ποσοτικής χαλάρωσης της ΕΚΤ, τα οποία οφέλη μάλλον θα αξιοποιηθούν κυρίως για την ενίσχυση της κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών. Συνεπώς, παρά την ολοκλήρωση της δεύτερης αξιολόγησης και την σχετική απόφαση του Eurogroup, η οποία

διασφαλίζει τη συνέχιση της πρόσβασης των τραπεζών σε όλους τους τακτικούς χρηματοδοτικούς μηχανισμούς της ΕΚΤ και δημιουργεί συνθήκες υπό προϋποθέσεις για την ένταξή τους στο μηχανισμό ποσοτικής χαλάρωσης, όπως για μια θετική ανάλυση βιωσιμότητας χρέους από το ΔΝΤ, θεωρείται πλέον πιθανή εξέλιξη ως προς την χρηματοδοτική πολιτική που θα ακολουθήσουν στο υπόλοιπο του τρέχοντος έτους η -κατά μέσο όρο- ηπιότερη πιστωτική συρρίκνωση. Η μείωση των πιστώσεων στους επόμενους μήνες θα συνεχιστεί προς τα νοικοκυριά, ενώ τα δάνεια προς τις επιχειρήσεις ίσως να αυξηθούν ελαφρώς και μέχρι το τέλος του έτους θα διαμορφωθούν πλησίον του περυσινού τους επιπέδου. Από αυτή τη ροή χρηματοδότησης από το τραπεζικό σύστημα, δεν αναμένεται τόνωση των δαπανών των νοικοκυριών και η ενίσχυση των επενδύσεων θα είναι μικρή.

Σε ότι αφορά τα δημοσιονομικά μέτρα τα οποία λήφθηκαν στο πλαίσιο της δεύτερης αξιολόγησης, για τη διαμόρφωση του Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2018 - 2021 (ΜΠΔΣ 2018 - 2021), καθώς στην πλειονότητά τους αφορούν στη διετία 2019 - 2020, δεν συνεπάγονται πρόσθετες επιβαρύνσεις για το 2017. Παρότι στα δημοσιονομικά μέτρα τα οποία λήφθηκαν στο πλαίσιο της δεύτερης αξιολόγησης του τρέχοντος προγράμματος δεν περιλαμβάνονται νέες δημοσιονομικές παρεμβάσεις για το τρέχον έτος, τα νοικοκυριά και οι επιχειρήσεις υφίστανται τις επιδράσεις των δημοσιονομικών μέτρων τα οποία αποφασίστηκαν κατά την πρώτη αξιολόγηση και εφαρμό-

στηκαν σταδιακά από τον Ιούνιο του προηγούμενου έτους έως την αρχή του 2017. Όπως έχει αναφερθεί σε προηγούμενες εκθέσεις του IOBE για την ελληνική οικονομία, τα φυσικά πρόσωπα επηρεάζονται από τη μείωση του αφορολόγητου ορίου εισοδήματος και τις περικοπές επικουρικών συντάξεων, τις αυξήσεις σε έμμεσους φόρους (ΦΠΑ, ΕΦΚ πετρελαίου, ΕΦΚ υγραερίου κίνησης, φόρος κατανάλωσης καπνού), αλλά και από την επιβολή νέων έμμεσων φόρων (τέλος συνδρομητών σταθερής τηλεφωνίας, φόρος στην εισαγωγή καφέ). Η αύξηση του ΦΠΑ πλήττει και τους ελεύθερους επαγγελματίες, ενώ μέρος αυτών επηρεάζεται από τις αλλαγές στον υπολογισμό των ασφαλιστικών εισφορών και τη μεγαλύτερη προοδευτικότητα του συντελεστή φορολογίας κερδών, για όσους δηλώνουν εισόδημα άνω των €20 χιλ. Νέοι συντελεστές κερδών ισχύουν από τη διαχειριστική χρήση του 2016 και για όλα τα νομικά πρόσωπα και τις νομικές οντότητες που τηρούν απλογραφικά βιβλία. Οι επιπτώσεις των φορολογικών αλλαγών οι οποίες αφορούν στους ελεύθερους επαγγελματίες, αλλά και της πολύμηνης ασάφειας για τον τρόπο υπολογισμού των εισφορών τους, αποτυπώνονται στην κάμψη του προϊόντος τους στο αρχικό φετινό τρίμηνο κατά 3,1%, σε συνέχεια της υποχώρησής του κατά 4,8% στο τελευταίο περυσινό τρίμηνο. Επιπρόσθετα, σύμφωνα με την "Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, τα ίδια τρίμηνα στις Επαγγελματικές, επιστημονικές και τεχνικές δραστηριότητες σημειώθηκε η μεγαλύτερη μείωση θέσεων εργασίας μεταξύ όλων των κλάδων της

ελληνικής οικονομίας (-11,4 χιλ. και 10,6 χιλ.).

Ωστόσο, καθώς τα δημοσιονομικά μέτρα που επιβλήθηκαν στα εισοδήματα των φυσικών προσώπων είναι σε ισχύ από το τρίτο τρίμηνο του 2016 (χαμηλότερο αφορολόγητο εισόδημα, υψηλότερες εργοδοτικές εισφορές, νέες περικοπές συντάξεων), η επίδρασή τους στις μεταβολές οικονομικών μεγεθών σε σύγκριση με την αντίστοιχη περίοδο πριν ένα έτος θα εξαλειφθεί προοδευτικά από το τρίτο τρίμηνο του 2017.

Εκτός από τις επιδράσεις στο δεύτερο εξάμηνο του τρέχοντος έτους από τις παρεμβάσεις για τη διευκόλυνση της ελάφρυνσης του δημόσιου χρέους και τις μεταρρυθμίσεις που λήφθηκαν στο πλαίσιο της δεύτερης αξιολόγησης, σε ότι αφορά τις εξελίξεις σε άλλα πεδία οι οποίες ενδεχομένως να επηρεάσουν τη δυναμική της ελληνικής οικονομίας το 2017, δεν αναμένεται ενίσχυση της επενδυτικής δραστηριότητας από τις αποκρατικοποιήσεις και τις παραχωρήσεις, παρότι η υλοποίηση του σχετικού προγράμματος επιταχύνθηκε κατά το περασμένο τρίμηνο Απριλίου - Ιουνίου. Συγκεκριμένα, στις 31/5 υποβλήθηκε νέα προσφορά από τη "Διεθνής Αερολιμένας Αθηνών ΑΕ" για την 20ετή επέκταση της σύμβασης παραχώρησης του αεροδρομίου Αθηνών, ύψους €600 εκατ., η οποία έγινε αποδεκτή από το ΤΑΙΠΕΔ. Στις 19/6 ανακηρύχθηκε από το ΤΑΙΠΕΔ ο προτεινόμενος πλειοδότης για την απόκτηση του 67% των μετοχών του ΟΛΘ, έναντι τιμήματος €231,9 εκατ. Σε συνδυασμό με το τίμημα της παραχώρησης των 14 περιφερειακών αεροδρομίων

στη Fraport, ύψους €1,23 δισεκ., έχει επιτευχθεί το μεγαλύτερο τμήμα του στόχου εσόδων για το 2017, όπως αυτό καθορίστηκε στον Προϋπολογισμό (€2,59 δισεκ.). Σε ότι αφορά διαγωνισμούς οι οποίοι έχει προγραμματιστεί να υλοποιηθούν στο υπόλοιπο του τρέχοντος έτους, στο Ν. 4472/2017 προβλέπεται ότι το 66% των μετοχών του ΔΕΣΦΑ θα πωληθεί εντός αυτού. Για την υποβολή προσφορών για την εξαγορά του 100% του μετοχικού κεφαλαίου της ΕΕΣΣΤΥ ΑΕ δόθηκε παράταση έως τις 3/11/2017. Εφόσον αυτές οι διαγωνιστικές διαδικασίες ολοκληρωθούν εντός του έτους και σε συνδυασμό με τους ηλεκτρονικούς πλειστηριασμούς ακινήτων οι οποίοι διενεργούνται, θεωρείται πλέον πιθανή η επίτευξη του στόχου εισπράξεων.

Ακόμα και εάν εισπραχθούν τα προγραμματισμένα για το 2017 έσοδα, η επίδραση των παραχωρήσεων και ιδιωτικοποιήσεων που θα ολοκληρωθούν φέτος στις επενδύσεις θα γίνει αισθητή σταδιακά από το επόμενο έτος, αφού απαιτείται η παρέλευση χρόνου για το σχεδιασμό και την αδειοδότηση των σχετιζόμενων επενδυτικών σχεδίων. Ως ενδεικτικό παράδειγμα της διαδικασίας "ωρίμανσης" των επενδύσεων σε παραχωρήσεις – αποκρατικοποιήσεις αναφέρεται η υποβολή στις 15/6 του Σχέδιο Ολοκληρωμένης Ανάπτυξης (ΣΟΑ) του Μητροπολιτικού Πόλου Ελληνικού – Αγίου Κοσμά στο ΤΑΙΠΕΔ, προκειμένου αυτό να υποβληθεί περαιτέρω από την Ελληνικό ΑΕ στο Γραφείο Ελληνικού, γεγονός που αποτελεί την πρώτη εξέλιξη γύρω από τη συγκεκριμένη επένδυση, ένα χρόνο μετά την

επικαιροποίηση της σύμβασης αγοραπωλησίας της "Ελληνικό ΑΕ".

Οι δυσχέρειες των επιχειρήσεων στην άντληση κεφαλαίων από το τραπεζικό σύστημα μετριάστηκαν στην αρχή του 2017 από τη σημαντική επιτάχυνση των πληρωμών ληξιπρόθεσμων οφειλών του δημοσίου προς τους προμηθευτές του στο δεύτερο εξάμηνο της περασμένης χρονιάς, χάρη στη διάθεση €3,5 δισεκ. για αυτόν τον σκοπό από τις δύο δανειακές υποδόσεις οι οποίες συνδέονταν με την πρώτη αξιολόγηση του τρέχοντος Προγράμματος. Το σύνολο αυτού του ποσού έχει ήδη διατεθεί σε φορείς της κεντρικής και της γενικής κυβέρνησης. Από τον Ιούλιο έως τον Δεκέμβριο του 2016 είχαν πραγματοποιηθεί πληρωμές €3,13 δισεκ., ωστόσο οι ληξιπρόθεσμες οφειλές περιορίστηκαν κατά €2,46 δισεκ., στα €4,58 δισεκ. Επομένως, παρά την ταχύτερη πληρωμή χρεών, δημιουργήθηκαν καινούργια, ύψους €670 εκατ. Στο πρώτο τετράμηνο του 2017 οι πληρωμές ληξιπρόθεσμων οφειλών ήταν της τάξης των €320 εκατ., όμως το σύνολό τους διευρύνθηκε περαιτέρω, στα €4,96 δισεκ., γεγονός που συνεπάγεται περαιτέρω αύξηση των χρεών του δημοσίου κατά περίπου €700 εκατ. Συνολικά από τον περασμένο Ιούλιο, οι νέες ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις φθάνουν τα €1,37 δισεκ.

Η νέα διεύρυνση μάλλον συνδέεται με την καθυστέρηση στην ολοκλήρωση της δεύτερης αξιολόγησης και επομένως στην εκταμίευση της δόσης του δανείου που τη συνοδεύει. Άλλωστε, στην εισηγητική έκθεση του προϋπολογισμού για το τρέχον έτος αναφέρεται ότι "οι εκταμιεύσεις (σ.σ.

πιστώσεων σε φορείς του δημοσίου για την τακτοποίηση ληξιπρόθεσμων οφειλών) ξεκίνησαν τον Ιούλιο του 2016 και θα προσαρμόζονται ανάλογα με την πορεία της χρηματοδότησης από τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Στήριξης", άρα η παροχή πιστώσεων για αυτόν το σκοπό θα εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τη ροή των δανειακών δόσεων από τον ΕΜΣ. Αυτή η προσέγγιση για τη διευθέτηση των καθυστερημένων υποχρεώσεων του κράτους επαληθεύεται από τμήμα της απόφασης του Eurogroup της 15/6/2017, στο οποίο αναφέρεται ότι στις μελλοντικές δόσεις θα ληφθεί πρόνοια για τον περιορισμό των ληξιπρόθεσμων οφειλών. Τούτων δεδομένων, κατόπιν της πρόσφατης ολοκλήρωσης της αξιολόγησης και της έγκρισης της δανειακής δόσης η οποία συνδέεται με αυτή, μάλλον θα επιταχυνθεί η κάλυψη των υποχρεώσεων του δημοσίου. Από την άλλη πλευρά, καθώς δεν έχει προγραμματιστεί η διάθεση συγκεκριμένου ποσού από τη δόση για κάλυψη χρεών του κράτους, θεωρείται πλέον πιθανό ότι η πληρωμή τους τους επόμενους μήνες θα αυξηθεί ήπια και μάλλον θα έχει σαν αποτέλεσμα τη σταθεροποίηση του υπολοίπου τους στο επίπεδο του περασμένου Μαΐου ή λίγο χαμηλότερα, τουλάχιστον μέχρι την επόμενη δόση από το δάνειο του τρίτου Προγράμματος. Σε κάθε περίπτωση, αυτή η ροή πληρωμών προς τις επιχειρήσεις μετριάζει τη βελτίωση της ρευστότητας και της διαθεσιμότητας κεφαλαίων τους κατόπιν των πληρωμών στο δεύτερο εξάμηνο του 2016.

Υποτονική στήριξη της διαθεσιμότητας κεφαλαίων και της επενδυτικής δραστηριότητας παρέχεται στο αρχικό πεντάμηνο του 2017 και από την υλοποίηση του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ), η οποία υστέρησε έντονα σε σύγκριση με την αντίστοιχη περυσινή περίοδο. Ωστόσο, με τις ενισχύσεις που δόθηκαν επιτεύχθηκε ο νέος στόχος για αυτό το χρονικό διάστημα, ο οποίος τέθηκε στο ΜΠΔΣ 2018 - 2021. Συγκεκριμένα, στην περίοδο Ιανουαρίου - Απριλίου εκταμιεύτηκαν €755 εκατ. ενισχύσεων, 32,2% λιγότερες σε σύγκριση με όσες καταβλήθηκαν στην ίδια περίοδο πέρυσι.¹⁰ Η παροχή λιγότερων ενισχύσεων από ότι το 2016 εν μέρει οφείλεται στις παρατεταμένες διαπραγματεύσεις για τη δεύτερη αξιολόγηση, οι οποίες καθυστέρησαν την καταβολή της δεύτερης δόσης του δανείου, καθώς παρόμοια ήταν η εξέλιξη της αξιολόγησης ένα χρόνο νωρίτερα. Μάλλον η βραδύτερη φέτος εκτέλεση του ΠΔΕ οφείλεται στις πολύ μικρότερες από ότι πριν ένα χρόνο εισροές από την ΕΕ, οι οποίες δεν ξεπέρασαν τα €618 εκατ., επίπεδο το οποίο αντιστοιχεί περίπου ακριβώς στο 1/3 των εισροών πριν ένα χρόνο (€1,86 δισεκ.). Η εθνική χρηματοδότηση του ΠΔΕ είναι υψηλότερη εκείνης στο ίδιο χρονικό διάστημα πέρυσι (€149 εκατ. έναντι €85 εκατ.) και προσεγγίζει το στόχο για το σύνολο του έτους (€180 εκατ.), αλλά δεν επαρκεί για να αντισταθμίσει τη χαμηλή κατά το τρέχον έτος απορροφητικότητα χρηματοδοτικών πόρων από την ΕΕ.

¹⁰ Δελτίο Εκτέλεσης Κρατικού Προϋπολογισμού – Μάιος 2017 (προσωρινά στοιχεία), ΓΛΚ, Ιούνιος 2017

Από την παραπάνω στοιχεία για την υλοποίηση του ΠΔΕ ευνόητα προκύπτει ότι για την επίτευξη των στόχων για φέτος χρειάζεται κλιμάκωση της απορρόφησης επενδυτικών πόρων από την ΕΕ. Άλλωστε, το προβλεπόμενο στον Προϋπολογισμό του 2017 συνολικό μέγεθός τους, καθώς και η προς τα κάτω αναθεώρησή του στο ΜΠΔΣ 2018 – 2021 (€ 3,98 δισεκ. και €3,44 δισεκ.) είναι πολλαπλάσια των εισροών στο περασμένο πεντάμηνο Ιανουαρίου – Μαΐου. Στην επιτάχυνση των εισροών από την ΕΕ μπορεί να συμβάλει και η παροχή επιπλέον €970 εκατ. για τα έτη 2017 – 2020, κατόπιν της αναθεώρησης της χρηματοδότησης της εθνικής πολιτικής συνοχής, στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ 2014 – 2020. Ακόμα και εάν αρχίσει να αξιοποιείται στους επόμενους μήνες η πρόσθετη χρηματοδοτική δυνατότητα, η οπισθοβαρής υλοποίηση του ΠΔΕ σε σχέση με το προηγούμενο έτος, σε συνδυασμό με το συνολικό προϋπολογισμό του για φέτος, ο οποίος είναι ίδιος με εκείνον για το 2016 (€6,75 δισεκ.), συνεπάγονται ότι η συμβολή του στις επενδύσεις μάλλον θα υπολείπεται της περυσινής.

Στην πλευρά του εξωτερικού τομέα της οικονομίας, η επίδραση των πλέον πρόσφατων αλλαγών στα capital controls που σχετίζονταν με τις διεθνείς συναλλαγές πέρυσι τον Ιούλιο, οι οποίες ευνοούσαν τις εισαγωγές, αποτυπώνεται στα έως τώρα διαθέσιμα για φέτος στοιχεία για το ισοζύγιο πληρωμών, για το αρχικό τετράμηνο του 2017. Αυτή η επίδραση έχει ως αποτέλεσμα την επιδείνωση του ισοζυγίου αγαθών – υπηρεσιών, για πρώτη φορά από 2010. Αναλυτικά, βάσει των

σχετικών στοιχείων της Τράπεζας της Ελλάδος, οι εξαγωγές αγαθών – υπηρεσιών σε τρέχουσες τιμές ήταν 19,2% υψηλότερες στο χρονικό διάστημα Ιανουαρίου – Απριλίου του τρέχοντος έτους έναντι των εξαγωγών στους ίδιους μήνες ένα έτος νωρίτερα. Η διεύρυνσή τους προήλθε σχεδόν εξίσου από την αύξηση των εξαγωγών αγαθών (+18,9%) και τις περισσότερες εξαγωγές υπηρεσιών (+19,8%). Στο σκέλος των εξαγωγών αγαθών, σχεδόν τα ¾ της ανόδου προήλθαν από τις μεγαλύτερες εξαγωγές πετρελαιοειδών, κατά 64,8%. Η κατακόρυφη άνοδος οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην υψηλότερη διεθνή τιμή του πετρελαίου εξαιτίας της απόφασης τον περασμένο Σεπτέμβριο του Διεθνούς Ενεργειακού Φόρουμ στην Αλγερία για μείωση της διεθνούς πετρελαϊκής παραγωγής. Επομένως, οι περισσότερες εξαγωγές πετρελαιοειδών μάλλον δεν οφείλονται κυρίως στο μεγαλύτερο όγκο τους. Το υπόλοιπο της ανόδου των εξαγωγών προϊόντων προέρχεται από τις εξαγωγές αγαθών εκτός πλοίων και καυσίμων, οι οποίες ανήλθαν κατά 5,6%. Μεταξύ των επιμέρους κατηγοριών εξαγωγών υπηρεσιών, την εντονότερη συνεισφορά στην άνοδό τους, παραπάνω από το ήμισυ αυτής, είχαν οι μεταφορικές υπηρεσίες, οι εισπράξεις από τις οποίες διευρύνθηκαν κατά 18,9%. Ελαφρώς μικρότερο τμήμα της ανόδου (46,4%) προήλθε από τις εξαγωγές λοιπών υπηρεσιών, κατόπιν της ενίσχυσής τους κατά 38,3%. Σχετικά με την τάση των εσόδων από το διεθνή τουρισμό, επισημαίνεται η απότομη αλλαγή της από πτωτική σε ανοδική τον Απρίλιο, με το ποσοστό αύξησης να είναι

διψήφιο (11,3%), αντισταθμίζοντας την κάμψη στο προηγούμενο τρίμηνο. Αυτή η μεταβολή τάσης ενδεχομένως να αποτελεί ένδειξη της αλλαγής της τάσης τους στη συνέχεια του 2017.

Στο έτερο σκέλος του εξωτερικού ισοζυγίου, τις εισαγωγές, η ποσοστιαία άνοδος ήταν ελαφρώς μικρότερη από ότι στις εξαγωγές, της τάξης του 16,0%. Όμως η μεταβολή του απόλυτου μεγέθους τους υπερέβη την αύξηση των εξαγωγών, διευρύνοντας το έλλειμμα του εξωτερικού ισοζυγίου κατά 7,1%. Οι περισσότερες από πέρυσι εισαγωγές αφορούσαν κυρίως σε προϊόντα (+€2,17 δισεκ. ή +16,6%) και σε μικρό βαθμό σε υπηρεσίες (+€403 εκατ. ή +13,3%). Όπως στην πλευρά των εξαγωγών, οι εισαγωγές σε απόλυτο ενισχύθηκαν πρωτίστως από τα πετρελαιοειδή. Ακολούθησαν σε άνοδο τα προϊόντα εκτός καυσίμων και πλοίων και οι λοιπές υπηρεσίες.

Εξαιρώντας τις εξαγωγές πετρελαιοειδών, των οποίων η διεύρυνση συνδέεται κυρίως με την αύξηση της τιμής τους, που μάλλον ήταν πρόσκαιρη, όπως θα προκύψει από τη σχετική υπόθεση για τις μακροοικονομικές προβλέψεις στη συνέχεια, η τάση που παρουσιάζουν οι εξαγωγές είναι αυξητική και υποστηρίζεται κυρίως από τις εξαγωγές υπηρεσιών, όπως είχε εκτιμηθεί και στην προηγούμενη έκθεση του IOBE για την ελληνική οικονομία, όταν τα διαθέσιμα στοιχεία αφορούσαν μόνο στον Ιανουάριο. Όμως η ισχυρότερη άνοδος των εισαγωγών, εξαιτίας των συσσωρευμένων αναγκών επιχειρήσεων και νοικοκυριών πρωτίστως για μη εγχωρίως παραγόμενα αγαθά κατόπιν των περιορισμών στην

κίνηση κεφαλαίων, θα συνεχίσει να επιδεινώνει το ισοζύγιο του εξωτερικού τομέα.

Ως προς τις τάσεις σε βασικά μεγέθη της διεθνούς οικονομίας τα οποία επηρεάζουν τις προοπτικές όλων των εθνικών οικονομιών, κατόπιν της ανόδου της το περασμένο φθινόπωρο και της διακύμανσής της γύρω από τα \$55 στο φετινό τρίμηνο Ιανουαρίου – Μαρτίου, η τιμή του πετρελαίου Brent υποχωρεί σχεδόν συνεχώς από το δεύτερο δεκάημερο του Απριλίου, με αποτέλεσμα στο τέλος του Ιουνίου να βρίσκεται στην περιοχή των \$45. Από αυτή την τιμή ξεκίνησε η αύξησή της πριν οκτώ μήνες, κατόπιν της απόφασης του Διεθνούς Ενεργειακού Φόρουμ στο τέλος Σεπτεμβρίου του 2016 για περιορισμό της διεθνούς παραγωγής. Η πτώση της τιμής του πετρελαίου οφείλεται στις εκτιμήσεις ότι η διένεξη μεταξύ του Κατάρ και μεταξύ των υπόλοιπων αραβικών χωρών – μελών του ΟΠΕΚ σχετική με την παροχή ή όχι στήριξης στο Ισλαμικό Κράτος, θα οδηγήσει μεταξύ άλλων, σε λύση της μεταξύ τους συμφωνίας για μείωση της παραγωγής, παρότι αυτή επεκτάθηκε για εννέα μήνες στις 25 Μαΐου, λίγες ημέρες πριν διαταραχθούν οι σχέσεις τους. Καθώς, όπως είχε υποστηριχθεί σε προγενέστερες εκθέσεις του IOBE, η προηγούμενη άνοδος της τιμής του πετρελαίου προερχόταν από τον περιορισμό της παραγωγής και δεν αντανάκλουσε μια αύξηση της διεθνούς ζήτησης, για αυτό και ήταν μικρής έκτασης, δεν αναμένεται μια ισχυρή μεταστροφή της τάσης της, ακόμα και εάν οι σχέσεις μεταξύ των αραβικών κρατών

ομαλοποιηθούν σχετικά σύντομα. Συνεπώς, η ανταγωνιστικότητα κόστους διεθνώς των ελληνικών προϊόντων, η οποία κατά τα πρόσφατα έτη βελτιώθηκε και λόγω της χαμηλότερης τιμής του πετρελαίου, δεν θα επηρεαστεί από την εξέλιξη της τους επόμενους μήνες.

Η ισοτιμία του ευρώ έναντι του δολαρίου κυμαίνεται την τρέχουσα περίοδο στην περιοχή του 1,12 που είναι η υψηλότερη των τελευταίων εννέα μηνών. Η σταδιακή, συνεχής άνοδος της από το τέλος του περασμένου Δεκεμβρίου αρχικά οφειλόταν στην κάμψη των προσδοκιών σχετικά με την έκταση της εξαγγελθείσας από τη νέα διοίκηση στις ΗΠΑ επεκτατικής δημοσιονομικής πολιτικής, καθώς και για τα μέτρα με τα οποία αυτή θα επιδιωχθεί. Από το μέσο του προηγούμενου Μαρτίου η ενίσχυση της ισοτιμίας αντανάκλα την εξασθένιση της πολιτικής αβεβαιότητας για τα αποτελέσματα των αμφίροπων εκλογικών αναμετρήσεων οι οποίες έλαβαν χώρα σε ορισμένες από τις χώρες της Ευρωζώνης (Ολλανδία, Γαλλία), αλλά και των πρόωρων εκλογών στο Ηνωμένο Βασίλειο. Η πρόσφατη ολοκλήρωση της αξιολόγησης του τρίτου ελληνικού προγράμματος έκλεισε άλλη μια εστία ανησυχίας για την Ευρωζώνη. Βεβαίως, η διαδικασία του Brexit και οι πιθανές επιδράσεις του εξακολουθούν να αποτελούν παράγοντα επιφυλακτικότητας για τις προοπτικές της οικονομίας της ΕΕ. Ανασχετικά στην ελκυστικότητα της ευρωπαϊκής οικονομίας επιδρά και η παραμένουσα αμφιβολία για την ευρωστία των τραπεζικών συστημάτων σε ορισμένες χώρες της, η οποία θα αξιολογηθεί

οσονούπω, από το τακτικό stress test της ΕΚΤ τον προσεχή Ιανουάριο. Κρίσιμο παράγοντα για την προσέλκυση ή όχι κεφαλαίων αποτελεί το εάν θα επεκταθεί πέρα από το τρέχον έτος η λειτουργία του μηχανισμού ποσοτικής χαλάρωσης. Από την άλλη πλευρά, από την εφαρμογή της επεκτατικής δημοσιονομικής πολιτικής στις ΗΠΑ, όποτε αυτή λάβει χώρα, αναμένεται τόνωση της ζήτησης για ευρωπαϊκά προϊόντα, η οποία θα αυξήσει και την ισοτιμία του ευρώ έναντι του δολαρίου.

Υπό τις παραπάνω, ποικίλες επιδράσεις, δεν αναμένεται κάμψη της ισοτιμίας ευρώ – δολαρίου στη μεγαλύτερη διάρκεια του δεύτερου εξαμήνου του 2017. Η σχετική σταθερότητά της σε όχι υψηλά επίπεδα, σε συνδυασμό με την υποχώρηση της τιμής του πετρελαίου, θα συγκρατήσει το ενεργειακό κόστος των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων, υποστηρίζοντας την ανταγωνιστικότητα των τιμών τους. Όμως, προς το τέλος του τρέχοντος έτους, αναμένονται εξελίξεις (Q-E, stress test ΕΚΤ), οι οποίες θα οδηγήσουν τους επενδυτές σε στάση αναμονής και ενδεχομένως απόσυρσης από το ευρώ.

Περνώντας από τις διεθνείς εξελίξεις στις πλέον πρόσφατες τάσεις σε τμήματα της οικονομικής δραστηριότητας εγχωρίως, καθώς και σε βραχυχρόνιους οικονομικούς δείκτες, προκύπτει ως επί το πλείστον επιβράδυνση της ανοδικής δυναμικής τους στην αρχή του 2017. Εξαιρεση αποτελεί η τάση της οικοδομικής δραστηριότητας, της οποίας η άνοδος φαίνεται να επιταχύνεται. Αναλυτικά, βάσει των πλέον πρόσφατων στοιχείων, η αύξηση της βιομηχανικής παραγωγής επιβραδύνθηκε έντονα τον

Απρίλιο, πρώτο μήνα του δεύτερου τριμήνου, κατόπιν της ισχυρής ανόδου της στο προηγούμενο τρίμηνο Ιανουαρίου - Μαρτίου. Συγκεκριμένα, διαμορφώθηκε στο 1,0%, από 9,4% στο πρώτο φετινό τρίμηνο και 3,4% τον αντίστοιχο περυσινό μήνα. Η όχι έντονη ενίσχυσή της τον ίδιο μήνα πριν ένα χρόνο αναδεικνύει ότι η σημαντική επιβράδυνση φέτος δεν οφείλεται σε αποτέλεσμα βάσης.¹¹ Η εξασθένιση της ενίσχυσης της βιομηχανικής παραγωγής οφείλεται κυρίως στη μεταβολή της τάσης στη Μεταποίηση από ανοδική στο αρχικό τρίμηνο (+6,0%) σε σταθεροποιητική τον Απρίλιο (+0,1%). Η απότομη επιβράδυνση στον Ηλεκτρισμό, από 22,6% σε 3,7%, ήταν η δεύτερη αιτία της μικρής αύξησης. Μεταξύ των υπόλοιπων βασικών βιομηχανικών τομέων, η τάση στην Παροχή Νερού μεταβλήθηκε από ήπια ανοδική (1,2%) σε πτωτική (-3,7%). Μοναδικός βιομηχανικός τομέας του οποίου η τάση στην παραγωγή δεν μεταβλήθηκε τον Απρίλιο, παραμένοντας σε έντονα ανοδική τροχιά, ήταν τα Ορυχεία - Λατομεία (+13,2%, σε συνέχεια του +12,5%). Τα πλέον πρόσφατα διαθέσιμα στοιχεία για την οικοδομική δραστηριότητα αφορούν στον Μάρτιο. Από αυτά προκύπτει ισχυρή ενίσχυσή της, τόσο σε όρους όγκου (+63,4%), όσο και επιφάνειας (+49,1%), σε συνέχεια ίδιων εξελίξεων, αλλά πολύ μικρότερης έντασης τους δύο προηγούμενους μήνες του 2017. Όμως, αυτά τα στοιχεία έρχονται σε αντίθεση με τη δυναμική του δείκτη Παραγωγής Οικοδομικών Έργων, ο οποίος

υπολογίζεται από τον ίδιο φορέα (ΕΛ.ΣΤΑΤ.) και υποχώρησε αισθητά στο πρώτο τρίμηνο του 2017 (-12,3%). Στο σύνολο του τομέα Κατασκευών σημειώθηκε άνοδος 8,6%, προερχόμενη από αποκλειστικά τα έργα πολιτικού μηχανικού (+27,7%).

Στην πλευρά των μεγεθών τα οποία αντανakλούν το κλίμα και τις διαθέσεις στην πλευρά της ζήτησης της οικονομίας, ο εποχικά διορθωμένος δείκτης όγκου στο Λιανικό Εμπόριο αυξήθηκε τον Απρίλιο κατά 2,9%. Όμως από την αρχή της χρονιάς η εξέλιξή του παρουσιάζει μεγάλες διακυμάνσεις (+0,1% τον Ιανουάριο, +9,5% τον Φεβρουάριο, +1,0% τον Μάρτιο), με αποτέλεσμα να μην εμφανίζει συγκεκριμένη τάση.

Προσεγγίζοντας τη δυναμική της καταναλωτικής ζήτησης μέσω της τάσης των τιμών στα καταναλωτικά προϊόντα και υπηρεσίες, στο περασμένο δίμηνο Απριλίου - Μαΐου σημειώθηκε μέση άνοδος τους κατά 1,4%, ίδιας έκτασης με εκείνη στο πρώτο τρίμηνο του 2017. Στο αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2016 σημειωνόταν αποπληθωρισμός κατά 1,1%. Σε συνέχεια των αιτίων ανόδου του Γενικού Δείκτη Τιμών Καταναλωτή (ΓΔΤΚ) στο αρχικό τρίμηνο φέτος, η αύξηση στο πρόσφατο δίμηνο οφείλεται στην υψηλότερη σε σύγκριση με πέρυσι διεθνή τιμή του πετρελαίου, στην αύξηση του ΕΦΚ στο πετρέλαιο θέρμανσης από τον περασμένο Οκτώβριο, καθώς και του ΕΦΚ στο πετρέλαιο και το υγραέριο κίνησης από την

¹¹ Όλα τα στοιχεία για τους βραχυχρόνιους δείκτες προέρχονται είτε από την ΕΛ.ΣΤΑΤ., είτε από την Τράπεζα της Ελλάδος. Οι αναφερόμενες μεταβολές

των μεγεθών είναι σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο ένα έτος ωριότερα.

αρχή του τρέχοντος έτους. Η επίδρασή τους συνεχίζει να αποτυπώνεται στην άνοδο των τιμών στις κατηγορίες αγαθών – υπηρεσιών «Στέγαση» και «Μεταφορές», που ήταν η πρώτη και η τρίτη μεγαλύτερη μεταξύ των κατηγοριών που συναποτελούν το ΓΔΤΚ (+6,8% και 3,3% αντίστοιχα). Η δεύτερη υψηλότερη άνοδος τιμών στο δίμηνο Απριλίου – Μαΐου, της τάξης του 6,6%, σημειώθηκε στα «Αλκοολούχα Ποτά – Καπνός», λόγω της αύξησης από τον Ιανουάριο του φόρου κατανάλωσης στον καπνό και τα τσιγάρα, όμως η βαρύτητα αυτής της κατηγορίας στο ΓΔΤΚ είναι πολύ μικρότερη από τις δύο προηγούμενες, επομένως και η αυξητική επίδρασή της σε αυτόν. Οι επενέργειες της επιβολής τέλους στους συνδρομητές σταθερής τηλεφωνίας και φόρου στην εισαγωγή καφέ επηρέασαν τις τιμές στις «Επικοινωνίες» και στα «Ξενοδοχεία – Καφέ – Εστιατόρια», οι οποίες έπονται σε άνοδο των προηγούμενων κατηγοριών, με ίδιο ρυθμό, 2,1% και 2,0% αντίστοιχα. Εκτός αυτών των ομάδων προϊόντων – υπηρεσιών, η μοναδική κατηγορία στην οποία οι τιμές ανήλθαν στο δίμηνο Απριλίου - Μαΐου ήταν η «Διατροφή – Μη αλκοολούχα Ποτά», κατά 0,9%, μάλλον εξαιτίας της αύξησης του ΦΠΑ τον περυσινό Ιούνιο. Στις υπόλοιπες έξι ομάδες αγαθών – υπηρεσιών που υπεισέρχονται στο ΓΔΤΚ και οι οποίες δεν επηρεάστηκαν από τις αυξήσεις των έμμεσων φόρων, οι τιμές υποχώρησαν δίμηνο Απριλίου – Μαΐου, όπως στο πρώτο τρίμηνο του τρέχοντος έτους. Δεδομένων των παραπάνω πρόσφατων μεταβολών τιμών στις κατηγορίες αγαθών – υπηρεσιών του ΓΔΤΚ, συμπεραίνεται ότι η επανάκαμψη

του πληθωρισμού οφείλεται πρωτίστως στους υψηλότερους και περισσότερους έμμεσους φόρους και δευτερευόντως στην επίδραση διεθνών τάσεων στις τιμές. Δεν προκύπτουν από την ανάλυση της τάσης των τιμών καταναλωτή ενδείξεις ουσιαστικής ενίσχυσης της κατανάλωσης των νοικοκυριών.

Συγκεκριμώντας τις παραπάνω τάσεις σε οικονομικά μεγέθη και δείκτες δραστηριότητας, τα πρόσφατα πολιτικο-οικονομικά γεγονότα, κυρίως όσα σχετίζονται με την ολοκλήρωση της δεύτερης αξιολόγησης του Προγράμματος Οικονομικής Προσαρμογής, καθώς και τις αναμενόμενες εξελίξεις στην πραγματοποίηση προβλέψεων για τις συνιστώσες του ΑΕΠ και λοιπά μακροοικονομικά μεγέθη, η ενίσχυση της **κατανάλωσης των νοικοκυριών** στο πρώτο τρίμηνο του 2017 θα συνεχιστεί στα επόμενα τρίμηνά του. Όμως δεν αναμένεται να αυξηθεί περισσότερο και εκτιμάται ότι θα εξασθενήσει. Η τόνωση της ιδιωτικής καταναλωτικής δαπάνης προήλθε στο πρώτο φετινό τρίμηνο και θα συνεχίσει να προέρχεται κυρίως από την περαιτέρω κάμψη της ανεργίας, εξαιτίας της αύξησης της απασχόλησης σε εξωστρεφείς μεταποιητικούς κλάδους, στον Τουρισμό αλλά και στον κεντρικό δημόσιο τομέα (Δημόσια Διοίκηση – άμυνα – υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση). Ωστόσο, η εξασθένιση της ανεργίας μάλλον θα είναι ηπιότερη από ότι το 2016, λόγω των αυξημένων ασφαλιστικών εισφορών και της μεγαλύτερης φορολογίας εισοδήματος. Την άνοδο της ιδιωτικής κατανάλωσης στο περασμένο τρίμηνο Ιανουαρίου - Μαρτίου

ευνόησε το σχετικά χαμηλό επίπεδο της ένα χρόνο νωρίτερα, σε σύγκριση με τα υπόλοιπα τρίμηνα του 2016. Γενικότερα στο τρέχον έτος, στην ενίσχυση της κατανάλωσης του ιδιωτικού τομέα θα συμβάλλει η επέκταση των ηλεκτρονικών συναλλαγών προκειμένου τα φυσικά πρόσωπα να είναι δικαιούχοι της έκπτωσης φόρου εισοδήματος, η οποία θα διευρύνει την επίσημη οικονομική δραστηριότητα.

Ανασχετικά σε μια μεγαλύτερη της ιδιωτικής κατανάλωσης φέτος θα επενεργήσουν τα δημοσιονομικά μέτρα που λήφθηκαν στο πλαίσιο της πρώτης αξιολόγησης και προκαλούν περιορισμό του διαθέσιμου εισοδήματος, κυρίως η μείωση αφορολόγητου ορίου εισοδήματος και οι περικοπές επικουρικών συντάξεων. Όμως, καθώς τα περισσότερα εξ' αυτών εφαρμόζονται από το τρίτο περυσινό τρίμηνο, η επίδρασή τους στις μεταβολές του διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών έναντι της αντίστοιχης περιόδου ένα έτος νωρίτερα, θα εξασθενήσει από το τρίτο τρίμηνο του τρέχοντος έτους. **Συνισταμένη των πολλών, αντίρροπων μεταξύ τους παραγόντων οι οποίοι θα επιδράσουν στην ιδιωτική κατανάλωση στη συνέχεια του 2017, προβλέπεται να είναι η ήπια διεύρυνσή της, κατά 1,4%.**

Σε ότι αφορά το έτερο σκέλος της εγχώριας καταναλωτικής δαπάνης, τη **δημόσια κατανάλωση**, στα πλέον πρόσφατα στοιχεία για το τρέχον έτος, τα οποία αφορούν στην περίοδο Ιανουαρίου - Απριλίου, αποτυπώνεται η διεύρυνσή της, παρά την παρατεταμένη δεύτερη αξιολό-

γηση του Προγράμματος και την καθυστέρηση στην εκταμίευση της συνδεδεμένης με αυτή δανειακής δόσης. Συγκεκριμένα, οι δαπάνες της Γενικής Κυβέρνησης για αμοιβές προσωπικού, που αποτελούν τη βασική συνιστώσα των καταναλωτικών εξόδων του κράτους, ενισχύθηκαν σε τρέχουσες τιμές κατά 2,6% στο πρώτο φετινό τετράμηνο, από τα €5,1 δισεκ. στα €5,24 δισεκ. Εντονότερη ήταν η αύξηση πληρωμών για αγορές αγαθών και υπηρεσιών, από τα €1,4 δισεκ. στα €1,53 δισεκ., δηλαδή 9,0%. Η εκταμίευση της δόσης θα διευκολύνει τις πληρωμές για καταναλωτικές δαπάνες στο δεύτερο εξάμηνο του 2017. Δεδομένου ότι σε αυτή την περίοδο πέρυσι τα καταναλωτικά έξοδα του κράτους είχαν συγκρατηθεί, θεωρείται αρκετά πιθανή η διεύρυνσή τους ένα έτος μετά. **Ακολουθως, προβλέπεται ότι η δημόσια κατανάλωση θα διαμορφωθεί φέτος ελαφρώς υψηλότερα από το επίπεδο της το 2016, κατά 1,0%.**

Η παραμονή της διαθεσιμότητας των επενδυτικών κεφαλαίων σε χαμηλό επίπεδο, από το τραπεζικό σύστημα, αλλά και από τις επιχειρήσεις, θα συνεχιστεί μετά την πρόσφατη ολοκλήρωση της δεύτερης αξιολόγησης του τρίτου Μνημονίου, επενεργώντας ανασχετικά στην υλοποίηση **επιχειρηματικών επενδύσεων**. Καθώς παραμένει αβέβαιο το εάν οι τράπεζες θα ενταχθούν στο μηχανισμό ποσοτικής χαλάρωσης της ΕΚΤ -παρότι στην πρόσφατη απόφαση του Eurogroup τονίζεται η πρόοδος ως προς την ενίσχυση της βιωσιμότητας του ελληνικού δημόσιου

χρέους- αλλά κυρίως λόγω της εκκίνησης διευθέτησης των ληξιπρόθεσμων δανείων και του επόμενου stress test της ΕΚΤ στην αρχή του 2018, δεν θα μεταβληθεί σημαντικά η πιστοδοτική πολιτική τους. Ως πλέον πιθανή θεωρείται η μικρή αύξηση της παροχής πιστώσεων προς τις επιχειρήσεις στο τρέχον εξάμηνο του 2017. Όπως προβλέφθηκε στην τρέχουσα υποενοότητα της έκθεσης για την ελληνική οικονομία, στην περίπτωση που η Ελλάδα θα ενταχθεί στο Q-E, οι τράπεζες θα αξιοποιήσουν τα πρόσθετα κεφάλαια τα οποία θα αντλήσουν κυρίως προκειμένου να ενισχύσουν τα κεφαλαιακά τους αποθέματα ενόψει του προσεχούς stress test της. Σε αυτή την προτεραιότητα οδηγούνται και από το τρέχον χαμηλό επίπεδο καταθέσεων του εγχώριου ιδιωτικού τομέα.

Ωστόσο, σε χρονικό ορίζοντα πέρα από το τρέχον έτος, εντός του 2018, εάν η Ελλάδα ενταχθεί στο μηχανισμό Q-E, ξεκινήσει η διαδικασία διευθέτησης ληξιπρόθεσμων δανείων και επιτευχθεί πρόοδος σε αυτή και τα αποτελέσματα στο stress test της ΕΚΤ είναι ικανοποιητικά, θα ενισχυθεί ιδιαίτερα η εμπιστοσύνη στο εγχώριο τραπεζικό σύστημα, από καταθέτες, αλλά και επενδυτές των κεφαλαιαγορών. Εφόσον λάβουν χώρα οι παραπάνω εξελίξεις, είναι αρκετά πιθανή η επιστροφή καταθέσεων, με επιταχυνόμενο ρυθμό. Επιπλέον και ίσως περισσότερο σημαντικό, θα βελτιωθεί σημαντικά η δυνατότητα δανεισμού των μεγαλύτερων («συστημικών») τραπεζών από τις διεθνείς αγορές κεφαλαίων. Μάλιστα, δεδομένων των πρόσφατων, επιτυχών εκδόσεων εται-

ρικών ομολόγων, στην ελληνική και τις ξένες κεφαλαιαγορές (ΟΠΑΠ, Motor Oil, Sunlight Όμιλος Μυτιληναίος) και εφόσον επιτευχθεί η στήριξη από το μηχανισμό ποσοτικής χαλάρωσης της ΕΚΤ, στην περίπτωση ανάδειξης σχετικά μικρών κεφαλαιακών αναγκών από το stress test που θα διεξαγάγει στην αρχή του επόμενου έτους, μάλλον θα είναι εφικτή η κάλυψή τους από τις διεθνείς αγορές κεφαλαίου, π.χ. με εκδόσεις ομολόγων, η υπερκάλυψη των οποίων θα αποτελέσει ισχυρή επιβεβαίωση της εμπιστοσύνης στην κεφαλαιακή επάρκεια και τις προοπτικές του τραπεζικού συστήματος στην Ελλάδα. Παράλληλα, υπό την προϋπόθεση ότι οι εξελίξεις θα κινηθούν σε μεγάλο βαθμό εντός του πλαισίου που μόλις περιγράφηκε, θα υπάρξει η δυνατότητα σταθερής αύξησης των πιστώσεων, συμβάλλοντας στην ανάκαμψη της ελληνικής οικονομίας.

Εκτός από τις γενικές χρηματοδοτικές συνθήκες το 2017 και το 2018, σε ότι αφορά τις επιχειρήσεις μεγάλου μεγέθους της ελληνικής οικονομίας, ιδίως όσες είναι εισηγμένες σε χρηματιστηριακές αγορές, διαμορφώνονται σταδιακά από την αρχή του τρέχοντος έτους πολύ καλύτερες δυνατότητες άντλησης κεφαλαίων, μέσω κεφαλαιαγορών στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Ανεξάρτητα από τα οικονομικά αποτελέσματα και τις προοπτικές καθεμιάς από αυτές τις εταιρίες, σε αυτή την εξέλιξη έχει συμβάλει και η υποχώρηση της αβεβαιότητας για το ελληνικό κράτος, εξαιτίας του πολύ καλύτερου του στόχου δημοσιονομικού αποτελέσματος το 2016, το οποίο είχε διαφανεί σχεδόν αμέσως

μετά την είσοδο στο τρέχον έτος. Είναι πλέον αναμενόμενο ότι και άλλες επιχειρήσεις, με παρόμοιες οικονομικές επιδόσεις και προοπτικές, ήδη ετοιμάζονται για τη χρηματοδότηση της λειτουργίας και των επενδύσεών τους με τον ίδιο τρόπο και σύντομα θα προχωρήσουν στις σχετικές ενέργειες, αξιοποιώντας και το ευνοϊκό περιβάλλον που έχει διαμορφωθεί λόγω της ολοκλήρωσης της δεύτερης αξιολόγησης. Εφόσον διαδικασίες με αυτόν το στόχο στεφθούν με επιτυχία, θα αποτελέσουν την πλέον σημαντική εξέλιξη φέτος στη χρηματοδότηση των επιχειρήσεων, καθώς για πρώτη φορά μετά από την έναρξη της εγχώριας δημοσιονομικής προσαρμογής θα υπάρχει εναλλακτική στον τραπεζικό δανεισμό δυνατότητα πρόσβασης σε κεφάλαια.

Η εξασθένιση της αβεβαιότητας για την ελληνική οικονομία και η βελτίωση του εγχώριου οικονομικού περιβάλλοντος μετά την ολοκλήρωση της δεύτερης αξιολόγησης δεν αναμένεται μόνο να διευκολύνουν τη χρηματοδότηση των μεγαλύτερων επιχειρήσεων της χώρας. Θα επιδράσουν καταλυτικά στην υλοποίηση επενδυτικών σχεδίων των οποίων η ετοιμασία είτε είχε αρχίσει, είτε είχε ολοκληρωθεί και αναμενόταν η έκβαση των διαπραγματεύσεων προκειμένου να αποφασιστεί ένα και τότε θα ξεκινήσει η πραγματοποίησή τους. Εκτός από τις γενικές επιδράσεις της εξομάλυνσης του πολιτικοοικονομικού περιβάλλοντος από την επίτευξη συμφωνίας με τους επίσημους δανειστές από την Ευρωζώνη και εμμέσως με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, στην ανάληψη επενδυτικού ρίσκου

θα συμβάλλουν ορισμένες διαρθρωτικές αλλαγές οι οποίες συγκαταλέγονταν μεταξύ των προαπαιτούμενων ενεργειών, όπως η διευκόλυνση της αδειοδότησης επενδύσεων, οι διαρθρωτικές αλλαγές στην αγορά εργασίας, οι αλλαγές στον πτωχευτικό κώδικα και ο νέος χωρικός συνδυασμός.

Από την άλλη πλευρά, αποτρεπικά στην πραγματοποίηση επενδύσεων θα συνεχίσουν να επενεργούν οι αλλαγές στην φορολογία επιχειρήσεων και ελεύθερων επαγγελματιών την τελευταία διετία, καθώς και στις ασφαλιστικές εισφορές αμφοτέρων και ευρύτερα, η αίσθηση μεταβλητότητας του φορολογικού και του ασφαλιστικού συστήματος. Στο πρόσφατο πολυνομοσχέδιο (Ν. 4472/2017) περιλαμβάνεται η μείωση του συντελεστή φορολογίας κερδών από επιχειρηματική δραστηριότητα των νομικών προσώπων και νομικών οντοτήτων που τηρούν διπλογραφικά βιβλία από 29% σε 26%, από το οικονομικό έτος 2019. Λαμβάνοντας υπόψη τις συχνές αλλαγές των τελευταίων ετών, ο μεσομακροπρόθεσμος χρονικός ορίζοντας υλοποίησης του συγκεκριμένου μέτρου καθιστά πιθανή τη μη εφαρμογή του, συνεπώς δεν αναμένεται να επηρεάσει τις επενδυτικές αποφάσεις φέτος, αλλά μάλλον από το δεύτερο εξάμηνο της επόμενης χρονιάς και εφόσον διατηρηθεί έως τότε.

Εκτός από τις εξελίξεις και τα γεγονότα τα οποία σχετίζονται με την ολοκλήρωση της δεύτερης αξιολόγησης και επηρεάζουν το επενδυτικό περιβάλλον, υφίστανται ορισμένες συνθήκες σε κλάδους ή ομάδες

κλάδων, οι οποίες αφορούν στις επενδύσεις τους και έχουν αναδειχθεί από προηγούμενες εκθέσεις του IOBE για την ελληνική οικονομία. Συγκεκριμένα, η αναμενόμενη συνέχιση της ανόδου της εξαγωγικής ζήτησης στο τρέχον έτος και το χαμηλό ενεργειακό κόστος λόγω της παραμονής της τιμής του πετρελαίου σε σχετικά χαμηλά επίπεδα, ευνοούν την πραγματοποίηση επενδύσεων σε κάποιους από τους κλάδους της Μεταποίησης και στον τομέα του Τουρισμού. Στις Κατασκευές, η διεύρυνση της δραστηριότητας στα δημόσια έργα πέρυσι φαίνεται ότι συνεχίζεται και φέτος. Επιπλέον, καθώς θα γίνουν αλλαγές στη φορολόγηση της ακίνητης περιουσίας νοικοκυριών και επιχειρήσεων, θεωρείται πλέον πιθανή η ανακοπή της πολύχρονης συρρίκνωσης της οικοδομικής δραστηριότητας και η αύξησή της. Αυτή η τάση αποτυπώνεται και στα έως τώρα διαθέσιμα στοιχεία.

Στο σκέλος της επενδύσεων οι οποίες χρηματοδοτούνται και από το δημόσιο τομέα ή οφείλονται σε ενέργειές του (παραχωρήσεις - ιδιωτικοποιήσεις περιουσιακών στοιχείων), η οπισθοβαρής σε σχέση με το περασμένο έτος υλοποίηση του ΠΔΕ, όπως προκύπτει από τα στοιχεία στην περίοδο Ιανουαρίου – Μαΐου, θα δώσει μικρότερη ώθηση στις επενδύσεις. Καθώς η μεγάλη πλειονότητα των επενδύσεων σε ολοκληρωμένες ιδιωτικοποιήσεις και παραχωρήσεις, όπως το Ελληνικό, τα περιφερειακά αεροδρόμια, ο Αστέρας, βρίσκεται σε φάση σχεδιασμού ή αδειοδότησης, εκτιμάται ότι η συμβολή τους την επενδυτική δραστηριότητα το

2017 θα είναι μικρή, προς το τέλος του. Όμως αναμένεται να τονώσουν αισθητά τις επενδύσεις από το προσεχές έτος.

Ένας τεχνικός παράγοντας ο οποίος αναμένεται να ασκήσει θετική επίδραση στην επενδυτική δραστηριότητα το 2017, ενδεχομένως σημαντική, είναι η εξέλιξη των αποθεμάτων. Η εκτεταμένη μείωσή τους το 2016, που έφτασε τα €1,55 δισεκ. και ήταν η μεγαλύτερη από το 2010, αποτελώντας την αποκλειστική αιτία συρρίκνωσης των επενδύσεων, προβλέπεται ότι θα είναι αρκετά μικρότερη φέτος, ενώ δεν αποκλείεται μια ήπια διεύρυνσή τους. Ήδη, στο α' τρίμηνο, τα αποθέματα ήταν €215 εκατ. περισσότερα από πέρυσι. Ενδεικτικά, με αμετάβλητο το σχηματισμό πάγιου κεφαλαίου, όπως συνέβη την προηγούμενη χρονιά, ένας περιορισμός των αποθεμάτων, κατά €400 εκατ. στα €1,1 δισεκ. θα διαμορφώσει τις επενδύσεις 5,9% υψηλότερα. **Υπό τις ποικίλες επιδράσεις των παραγόντων οι οποίοι επηρεάζουν τις επενδύσεις, η πρόβλεψη για τη διεύρυνσή τους διαμορφώνεται σε 13 με 15%. Η νέα άνοδος θα προέλθει κυρίως από επενδύσεις σε μεταποιητικούς κλάδους και στον Τουρισμό, από την ανάκαμψη της οικοδομικής δραστηριότητας, αλλά και από το θετικό τεχνικό αποτέλεσμα της μεταβολής των αποθεμάτων.**

Στον εξωτερικό τομέα της ελληνικής οικονομίας, την τάση στις **εξαγωγές** κατά το τρέχον έτος αναμένεται να διαμορφώσουν κατά κύριο λόγο οι εξαγωγές υπηρεσιών. Στο πρώτο τετράμηνο του 2017, τη μεγαλύτερη

συμβολή στη διεύρυνση των εξαγωγών σε τρέχουσες εξαιρουμένων των πετρελαιοειδών είχαν οι κατηγορίες των μεταφορών και των λοιπών υπηρεσιών (35,6% και 32,5% αντίστοιχα), συνεχίζοντας την ισχυρή άνοδο στο δεύτερο εξάμηνο του 2016. Ανοδικά, με διψήφιο ποσοστό, κινούνται από τον περασμένο Απρίλιο και οι εισπράξεις από τον τουρισμό. Λαμβάνοντας υπόψη την κλιμάκωση των διενέξεων στις αραβικές χώρες και τη ρευστότητα στην Τουρκία, που αποτρέπουν το τουριστικό ενδιαφέρον, εφόσον οι πληροφορίες για τις διεθνείς τουριστικές κρατήσεις επαληθευτούν, θεωρείται πλέον πιθανή η ενίσχυση των εσόδων από τον τουρισμό.

Ηπιότερη από ότι στις εξαγωγές υπηρεσιών αύξηση εκτιμάται ότι θα σημειωθεί στις εξαγωγές αγαθών, κοντά στο μέγεθος της το 2016 (3,0%), προερχόμενη κυρίως από τις εξαγωγές εξαιρουμένων καυσίμων και πλοίων. Πάντως η τάση τους σε τρέχουσες τιμές κατά το τρέχον έτος παρουσιάζει διακυμάνσεις, με πλέον χαρακτηριστική τη μεταβολή από ανοδική, με ρυθμό 15% τον περασμένο Μάρτιο, σε οριακά πτωτική τον αμέσως επόμενο μήνα (-0,6%). Η αύξηση των εξαγωγών εκτός καυσίμων και πλοίων θα προέλθει από την ελαφρώς ταχύτερη από ότι πέρυσι ενίσχυση της τελικής ζήτησης στην ΕΕ, που είναι ο κύριος προορισμός τους, σύμφωνα με την πλέον πρόσφατη έκθεση προβλέψεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.¹² Η κατακόρυφη αύξηση της αξίας των εξαγωγών καυσίμων προέρχεται σε μεγάλο βαθμό από τις

υψηλότερες των αντίστοιχων περυσινών διεθνείς τιμές του πετρελαίου και δεν αντανakλά μεταβολές στον όγκο τους. **Η διεύρυνση των εξαγωγών αγαθών εξαιρουμένων πετρελαιοειδών και πλοίων, αλλά πρωτίστως η υψηλότερη ζήτηση για εγχωρίως παραγόμενες υπηρεσίες, μεταφορικές και λοιπές, θα οδηγήσει το σύνολο των εξαγωγών σε άνοδο, με ταχύτητα περίπου 5,5%.**

Στο σκέλος των **εισαγωγών**, η παραμονή της εγχώριας ζήτησης σε τροχιά ανόδου στα επόμενα τρίμηνα του 2017, μάλλον με ελαφρώς μικρότερη ταχύτητα από ότι στο πρώτο φετινό τρίμηνο, θα συνεχίσει να τροφοδοτεί τη ζήτησή τους, ιδίως για διεθνώς παραγόμενα προϊόντα. Την άνοδο των εισαγωγών στο πρώτο εξάμηνο φέτος σε σύγκριση με ένα χρόνο νωρίτερα ευνοεί η χαλάρωση των περιορισμών κίνησης κεφαλαίων οι οποίοι αφορούν σε εισαγωγικές συναλλαγές τον Ιούλιο του 2016. Συνεπώς, αυτή η επίδραση θα συνεχιστεί στη διάρκεια του τρέχοντος εξαμήνου, έως ότου συμπληρωθεί ένας χρόνος από αυτή τη μεταβολή και εξαλειφθεί η επίδρασή της στις ετήσιες μεταβολές των εισαγωγών. Ενισχυτικά στην αύξηση των εισαγωγών θα επενεργήσει η ανερχόμενη από την αρχή του έτους ισοτιμία του ευρώ έναντι του δολαρίου, η οποία δε αναμένεται να μεταστραφεί. Ανασχετικά σε μεγαλύτερη αύξηση των εισαγωγών θα επιδράσει η αύξηση του ΕΦΚ σε παράγωγα του πετρελαίου. **Υπό τις παραπάνω, ενισχυ-**

¹² European Economic Forecast, spring 2017, European Commission, Μάιος 2017

τικές στην πλειονότητά τους επιδράσεις στις εισαγωγές, αυτές προβλέπεται να είναι περίπου 8,5% υψηλότερες το 2017.

Συνοψίζοντας τις προβλέψεις για τις τάσεις στις βασικές συνιστώσες του ΑΕΠ το 2017, η ιδιωτική κατανάλωση θα αυξηθεί, λόγω της νέας, ηπιότερης από πέρυσι, υποχώρησης της ανεργίας, εξαιτίας της αύξησης της απασχόλησης σε εξωστρεφείς κλάδους (π.χ. σε μεταποιητικούς, Τουρισμό), αλλά και στο δημόσιο τομέα. Στη διεύρυνσή της θα συμβάλλει και η επέκταση των ηλεκτρονικών συναλλαγών, η επίδραση των οποίων σε αυτή είναι αισθητή ήδη από πέρυσι. Ανασχετικά στην αύξηση της ιδιωτικής κατανάλωσης θα επενεργήσουν τα δημοσιονομικά μέτρα που λήφθηκαν στο πλαίσιο της πρώτης αξιολόγησης. Η μεγάλη πλειονότητα των μέτρων που λήφθηκαν στο πλαίσιο της δεύτερης αξιολόγησης αφορούν στη διετία 2019 – 2020, συνεπώς δεν θα ασκήσουν φέτος πιέσεις στο διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών. Σε ότι αφορά την εξέλιξη της δημόσιας κατανάλωσης, παρά την παρατεταμένη δεύτερη αξιολόγηση του Προγράμματος και την καθυστέρηση στην εκταμίευση της δανειακής δόσης, διευρύνθηκε στο αρχικό τρίμηνο φέτος. Η εκταμίευση της δόσης θα διευκολύνει τις πληρωμές για καταναλωτικές δαπάνες στο δεύτερο εξάμηνο του 2017, περίοδος στην οποία πέρυσι τα καταναλωτικά έξοδα του κράτους είχαν συγκρατηθεί. Ακολούθως, προβλέπεται ότι η δημόσια κατανάλωση θα διαμορφωθεί το τρέχον έτος ελαφρώς υψηλότερα από το επίπεδό της το 2016.

Στο πεδίο των επενδύσεων, ο σημαντικότερος ανασχετικός παράγοντας για ακόμα ένα έτος θα είναι η χαμηλή διαθεσιμότητα επενδυτικών κεφαλαίων. Καθώς παραμένει αβέβαιο το εάν οι τράπεζες θα ενταχθούν στο μηχανισμό ποσοτικής χαλάρωσης της ΕΚΤ αλλά κυρίως λόγω της εκκίνησης διευθέτησης των ληξιπρόθεσμων δανείων και του επερχόμενου stress test, δεν θα μεταβληθεί σημαντικά η πιστοδοτική πολιτική τους στο υπόλοιπο του 2017. Στην περίπτωση που η Ελλάδα θα ενταχθεί στο Q-E, οι τράπεζες θα αξιοποιήσουν τα πρόσθετα κεφάλαια κυρίως προκειμένου να ενισχύσουν τα κεφαλαιακά τους αποθέματα ενόψει του stress test. Ακολούθως, ως πλέον πιθανή εξέλιξη θεωρείται η μικρή αύξηση της παροχής πιστώσεων προς τις επιχειρήσεις στο τρέχον εξάμηνο. Πέρα από τις γενικές χρηματοδοτικές συνθήκες, για τις επιχειρήσεις μεγάλου μεγέθους, ιδίως τις εισηγμένες σε χρηματιστηριακές αγορές, διαμορφώνονται σταδιακά από την αρχή του έτους πολύ καλύτερες δυνατότητες άντλησης κεφαλαίων, μέσω κεφαλαιαγορών. Εκτιμάται ότι και άλλες επιχειρήσεις ετοιμάζονται για τη χρηματοδότηση της λειτουργίας και των επενδύσεών τους με τον ίδιο τρόπο, αξιοποιώντας και το ευνοϊκό περιβάλλον που έχει διαμορφωθεί λόγω της ολοκλήρωσης της δεύτερης αξιολόγησης.

Η εξασθένιση της αβεβαιότητας για την ελληνική οικονομία μετά την ολοκλήρωση της δεύτερης αξιολόγησης θα διευκολύνει την υλοποίηση επενδυτικών σχεδίων των οποίων η ετοιμασία είτε είχε αρχίσει, είτε

είχε ολοκληρωθεί και αναμενόταν η έκβαση των διαπραγματεύσεων προκειμένου να αποφασιστεί ένα και τότε θα ξεκινήσει η πραγματοποίησή τους. Στην απόφαση πραγματοποίησης αυτών των επενδύσεων θα συμβάλλουν και ορισμένες διαρθρωτικές αλλαγές που υλοποιήθηκαν ως προαπαιτούμενες ενέργειες. Στον αντίποδα, οι διαδοχικές μεταβολές στην φορολογία επιχειρήσεων και ελεύθερων επαγγελματιών και η γενικότερη αίσθηση μεταβλητότητας του κανονιστικού πλαισίου στην Ελλάδα, θα συνεχίσουν να είναι ένας από τους πλέον αποτρεπτικούς παράγοντες στην ανάληψη επενδυτικού ρίσκου. Σε κλαδικό επίπεδο, η συνέχιση της ανόδου της εξαγωγικής ζήτησης, ευνοεί την πραγματοποίηση επενδύσεων σε κάποιους σε κλάδους της Μεταποίησης και στον Τουρισμό. Σε ότι αφορά τις επενδύσεις οι οποίες χρηματοδοτούνται και από το δημόσιο τομέα ή οφείλονται σε ενέργειές του, η οπισθοβαρής σε σχέση με το περασμένο έτος υλοποίηση του ΠΔΕ συνεπάγεται μικρότερη ώθηση στην επενδυτική δραστηριότητα. Καθώς η μεγάλη πλειονότητα των επενδύσεων σε ολοκληρωμένες ιδιωτικοποιήσεις και παραχωρήσεις, όπως το Ελληνικό, βρίσκεται σε φάση σχεδιασμού ή αδειοδότησης, η συμβολή τους στις επενδύσεις φέτος θα είναι μικρή, προς το τέλος της χρονιάς.

Στον εξωτερικό τομέα της ελληνικής οικονομίας, την ανοδική τάση στις εξαγωγές κατά το τρέχον έτος αναμένεται να διαμορφώσουν κατά κύριο λόγο οι εξαγωγές υπηρεσιών, πρωτίστως οι εξαγωγές μεταφορών, ενώ η τάση των εισπράξεων από τον τουρισμό θα μεταστραφεί σε αυξητική και μάλλον θα διευρυνθούν ήπια στο σύνολο του έτους. Ηπιότερη από ότι στις εξαγωγές υπηρεσιών αύξηση εκτιμάται ότι θα σημειωθεί στις εξαγωγές αγαθών, πλησίον του μέγεθους της το 2016. Στο σκέλος των εισαγωγών, η παραμονή της εγχώριας ζήτησης σε τροχιά ανόδου στα επόμενα τρίμηνα του 2017, μάλλον με ελαφρώς μικρότερη ταχύτητα από ότι στο πρώτο φετινό τρίμηνο, θα συνεχίσει να τροφοδοτεί τη ζήτησή τους, ιδίως για διεθνώς παραγόμενα προϊόντα. Ενισχυτικά στην αύξηση των εισαγωγών θα επενεργήσει η ανερχόμενη από την αρχή του έτους ισοτιμία του ευρώ έναντι του δολαρίου, η τάση της οποίας δε αναμένεται να μεταστραφεί. **Συνεκτιμώντας τις παραπάνω τάσεις σε παράγοντες οι οποίοι επηρεάζουν τις συνιστώσες του ΑΕΠ, η ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας το 2017 θα διαμορφωθεί περιοχή του 1,5%, ίσως ελαφρώς χαμηλότερα.**

Πίνακας 3.2

Εγχώρια Δαπάνη και Ακαθάριστο Εγχώριο – Προϊόν – Εκτιμήσεις Ευρωπαϊκής Επιτροπής
(σε σταθερές αγοραίες τιμές έτους 2010)

	2015	2016	2017	2018
<i>Ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές</i>				
Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν	-0,2	0,0	2,1	2,5
Ιδιωτική Κατανάλωση	-0,2	1,4	1,4	1,4
Δημόσια Κατανάλωση	0,0	-2,1	0,5	0,1
Ακαθάριστες Επενδύσεις Παγίου Κεφαλαίου	-0,2	0,1	6,3	10,8
Εξαγωγές Αγαθών και Υπηρεσιών	3,4	-2,0	3,8	4,2
Εισαγωγές Αγαθών και Υπηρεσιών	0,3	-0,4	3,0	3,8
Απασχόληση	0,5	1,3	1,4	1,7
Αποδοχές Εργαζομένων κατά Κεφαλή	-2,9	0,8	1,5	2,1
Πραγματικό Μοναδιαίο Κόστος Εργασίας	-1,2	2,0	-0,3	0,2
Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή	-1,1	0,0	1,2	1,1
<i>Συμβολή στη μεταβολή του πραγματικού ΑΕΠ</i>				
Τελική Εγχώρια Ζήτηση	-0,2	0,5	1,8	2,3
Καθαρές Εξαγωγές	1,0	-0,5	0,2	0,1
Αποθέματα	-1,0	0,0	0,0	0,0
<i>Σε ποσοστό του ΑΕΠ</i>				
Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης	-5,9	0,7	-1,2	0,6
Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών	0,0	-0,5	-0,5	-0,3
Ακαθάριστο Χρέος Γενικής Κυβέρνησης	177,4	179,0	178,8	174,6
<i>Σε ποσοστό</i>				
Ανεργία (% του εργατικού δυναμικού)	24,9	23,6	22,8	21,6

Πηγή: European Economic Forecast, spring 2017, European Commission, Μάιος 2017

Πίνακας 3.3

Σύγκριση προβλέψεων για επιλεγμένους Οικονομικούς Δείκτες για τα έτη 2015 - 2018
(σε σταθερές αγοραίες τιμές 2010, ετήσιες % μεταβολές)

	ΥΠΟΙΚ			ΕΕ			ΟΟΣΑ			ΔΝΤ		
	2015	2016	2017	2016	2017	2018	2016	2017	2018	2016	2017	2018
ΑΕΠ	-0,2	-0,3	2,7	0,0	2,1	2,5	-0,1	1,1	2,5	0,0	2,2	2,7
Τελική Εγχώρια Ζήτηση	:	:	:	-0,1	2,3	2,7	0,4	0,7	2,1	:	:	:
Ιδιωτ. Κατανάλωση	-0,2	-0,6	1,8	1,4	1,4	1,4	1,4	1,7	1,5	:	:	:
Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή (%)	-1,1	0,0	0,6	0,0	1,2	1,1	0,0	1,4	1,8	0,0	1,3	1,4
Ακαθ. Επενδ. Παγίου Κεφαλαίου	-0,2	3,3	9,1	0,1	6,3	10,8	0,0	7,7	5,3	:	:	:
Ανεργία (%)*	24,9	23,7	22,6	23,6	22,8	21,6	23,5	22,2	20,1	23,8	21,9	21,0
Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης (% ΑΕΠ)	-7,5	-2,2	-0,8	0,7	-1,2	0,6	0,7	-0,2	-0,2	0,0	-1,5	-1,0
Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (% ΑΕΠ)	:	:	:	-0,5	-0,5	-0,3	-0,6	-1,9	-2,3	-0,6	-0,3	0,0
Ακαθ. Δημόσιο Χρέος (% ΑΕΠ)	177,4	180,3	176,5	179,0	178,8	174,6	179,4	174,7	170,5	181,3	180,7	181,5

* Βάσει της μεθοδολογίας της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού

Πηγές: Εισηγητική Έκθεση Προϋπολογισμού 2017, Υπουργείο Οικονομικών, Νοέμβριος 2016 – European Economic Forecast, spring 2017, European Commission, Μάιος 2017 - OECD Economic Outlook No. 101, Ιούνιος 2017 – World Economic Outlook, IMF, Απρίλιος 2017 - Fiscal Monitor, IMF, Απρίλιος 2017

Η εκκίνηση επενδύσεων κατόπιν της ολοκλήρωσης της αξιολόγησης, λόγω και των μεταρρυθμίσεων στην αγορά εργασίας οι οποίες πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο της, θα συμβάλλει στη βελτίωση των συνθηκών στην **αγορά εργασίας**. Ωστόσο, η δημιουργία θέσεων απασχόλησης το τρέχον έτος θα προέλθει κυρίως από την ενίσχυση της εξαγωγικής ζήτησης και ακολούθως της δραστηριότητας σε εξωστρεφείς κλάδους, όπως ορισμένοι μεταποιητικοί κλάδοι και ο Τουρισμός. Η συμβολή του δημόσιου τομέα στην απασχόληση θα συνεχιστεί κυρίως μέσω των προγραμμάτων του ΟΑΕΔ, όπως αυτά για κοινωνική εργασία, αλλά και με προσλήψεις, π.χ. σε δραστηριότητες υγείας. Θετικές επιδράσεις στην απασχόληση αναμένονται και από τον κατασκευαστικό κλάδο, καθώς τα έργα πολιτικού μηχανικού, στα οποία περιλαμβάνονται τα δημόσια έργα, ενισχύονται σημαντικά για δεύτερο χρόνο, ενώ διεύρυνση παρουσιάζει και η οικοδομική δραστηριότητα. Από την άλλη πλευρά, ανασχετικά σε αύξηση της απασχόλησης επενεργούν οι αλλαγές στην άμεση φορολογία και τις ασφαλιστικές εισφορές των ελεύθερων επαγγελματιών από την αρχή του 2017, οι οποίες μάλλον θα επιφέρουν μείωση της απασχόλησης στους κλάδους τους. **Συνεπώς, οι επιδράσεις που αναμένεται να ασκηθούν στην αγορά εργασίας είναι στην πλειονότητά τους, θετικές. Ακολούθως, η ανεργία θα περιοριστεί εκ νέου το 2017, σε μικρότερο βαθμό από ότι πέρυσι, στο 22,2%.**

Ολοκληρώνοντας τις προβλέψεις με αυτές για τις **τιμές**, η επίδραση σε αυτές από τις αυξήσεις έμμεσων φόρων, ιδίως εκείνων στο πετρέλαιο και το υγραέριο κίνησης, καθώς και από του νέους έμμεσους φόρους (σταθερή τηλεφωνία, εισαγωγή καφέ), η οποία ήδη έχει αποτυπωθεί στα στοιχεία πληθωρισμού για το πρώτο πεντάμηνο του έτους, θα συνεχιστεί στο δεύτερο εξάμηνό του. Άλλωστε, σχεδόν όλες οι πρόσφατες μεταβολές στην έμμεση φορολογία τέθηκαν σε ισχύ από 01/01/2017, με εξαίρεση αυτή στο πετρέλαιο θέρμανσης, επομένως η ενίσχυση τιμών που προκαλούν θα διαρκέσει καθ' όλο το 2017. Η αύξηση τιμών φέτος εξαιτίας της ανόδου της διεθνούς τιμής του πετρελαίου, κατόπιν της απόφασης του Διεθνούς Ενεργειακού Φόρουμ για περιορισμό της ημερήσιας πετρελαϊκής παραγωγής τον περυσινό Σεπτέμβριο, μάλλον θα εξασθενήσει σημαντικά στο υπόλοιπο του 2017, αφού αυτή υποχωρεί συνεχώς από την αρχή του προηγούμενου Απριλίου και πλέον κυμαίνεται στα ίδια επίπεδα με πέρυσι. Καθώς η υποχώρηση της τιμής του πετρελαίου είχε ξεκινήσει σχεδόν δύο μήνες πριν την διένεξη μεταξύ των αραβικών χωρών - μελών του ΟΠΕΚ, θεωρείται ότι δεν οφείλεται σε αυτή, αλλά σε χαμηλή ζήτηση. Επομένως, είναι πλέον πιθανό ότι θα συνεχιστεί τουλάχιστον στους επόμενους μήνες, μέχρι την αρχή του φθινοπώρου, εξασθενώντας τις πληθωριστικές πιέσεις. Δεδομένων των παραπάνω επιδράσεων, **η επίδραση των υψηλότερων και των νέων έμμεσων φόρων θα αποτελέσει τη βασική αιτία αύξησης του ΓΔΤΚ το 2017 κατά**

1,5%, μετά από τέσσερα έτη συνεχούς μείωσής του.

3.2 Εξελίξεις και προοπτικές σε βασικούς τομείς της Οικονομίας

Βιομηχανία

Κατά το πρώτο τετράμηνο του 2017 η βιομηχανική παραγωγή στην Ελλάδα αυξήθηκε με ρυθμό 7,2% σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2016, όταν ο δείκτης εμφάνιζε οριακή αύξηση 0,2%. Στην Ευρωζώνη την ίδια περίοδο, η βιομηχανική παραγωγή συνέχισε να αυξάνεται με ρυθμό ίδιο με το 2016, +1,4% έναντι +1,5%.

Την ίδια περίοδο (τετράμηνο) του 2017, οι τιμές των βιομηχανικών προϊόντων αυξήθηκαν κατά 9,1% αντί μείωσης κατά 9,8% το 2016. Χαρακτηριστικό της περιόδου αποτελεί το γεγονός πως σημειώθηκε αύξηση στις τιμές τόσο των προϊόντων που απευθύνονται στην ελληνική αγορά (7,0%) όσο και αυτών που εξαχθηκαν σε άλλες χώρες (+16,4%). Η άνοδος του όγκου παραγωγής, σε συνδυασμό με τις αυξημένες τιμές, οδήγησε σε έντονη αύξηση του κύκλου εργασιών, κατά 20,7% σε σχέση με το α' τετράμηνο του 2016, όταν ο τζίρος είχε περιοριστεί κατά 13,5%.

Αναλυτικά σε ότι αφορά την τάση της βιομηχανικής παραγωγής στην Ελλάδα, η άνοδος του δείκτη που σημειώθηκε στο πρώτο τρίμηνο του 2017 συνεχίστηκε τον Απρίλιο, με ρυθμό ωστόσο που είναι σημαντικά χαμηλότερος (1,0%) από τον μέσο όρο των προηγούμενων τριών μηνών (9,4%).

Αύξηση καταγράφεται στην παραγωγή των περισσότερων βασικών βιομηχανικών κλάδων κατά το πρώτο τετράμηνο του 2017. Συγκεκριμένα, η παραγωγή στα Ορυχεία – Λατομεία αυξήθηκε κατά 12,7%, έναντι έντονων απωλειών κατά 17,0% πέρυσι. Ο αντίστοιχος δείκτης στις Μεταποιητικές βιομηχανίες ενισχύθηκε κατά 4,4%, περισσότερο από ότι πριν ένα χρόνο (2,8%), ενώ η παραγωγή στον κλάδο του Ηλεκτρισμού διευρύνθηκε με ρυθμό 18,4% αντί κάμψης κατά 4,2% το 2016. Αντιθέτως, οριακή υποχώρηση παρουσίασε η Παραγωγή Νερού, με επιβραδυνόμενο ρυθμό σε σχέση με πέρυσι (-0,2% έναντι -0,9%).

Την ίδια περίοδο στα Ορυχεία, σημαντική αύξηση προϊόντος σημειώθηκε μόνο στην εξόρυξη άνθρακα-λιγνίτη, η οποία διευρύνθηκε κατά 33,4%, αντισταθμίζοντας τις περυσινές απώλειες κατά 34,3%. Στον αντίποδα, πτωτικά κινήθηκε ο κλάδος Εξόρυξης μεταλλούχων μεταλλευμάτων (-12,1% αντί +11,0%), η άντληση αργού πετρελαίου (-6,9% αντί +96,2%) και οι λοιπές εξορυκτικές δραστηριότητες (-6,1% έναντι +5,4%).

Στη Μεταποίηση κατά το πρώτο τετράμηνο του 2017 καταγράφηκαν απώλειες σε 9 από τους 24 υποκλάδους. Σε κλάδους με ειδική βαρύτητα για την ελληνική οικονομία, η παραγωγή ανήλθε στα Βασικά Μέταλλα κατά 27,3% (από +0,9% το 2016) και στα Βασικά Φαρμακευτικά προϊόντα κατά 11,5% (από +5,7%), ενώ στα Τρόφιμα η άνοδος ήταν μικρότερη από ότι πριν ένα χρόνο (1,1% κατόπι 2,5%).

Μεταξύ των υπόλοιπων μεταποιητικών κλάδων, η μεγαλύτερη κάμψη κατά το πρώτο τετράμηνο του 2017 καταγράφηκε στην παραγωγή Καπνού (-31,2% αντί +23,0% το 2016), στις Εκτυπώσεις (-13,7% αντί -3,0%), στα Ποτά (-11,7% έναντι +5,9%) και στον Λοιπό Εξοπλισμό Μεταφορών (-10,6% σε σχέση με +4,2% πέρυσι). Ηπιότερη μείωση σημειώθηκε στα Έπιπλα, κατά 7,4%, αντί +11,7% ένα χρόνο νωρίτερα, στα Είδη Υπόδησης (-5,0% αντί +7,9%) και στα Χημικά προϊόντα (-0,8% αντί +7,8%).

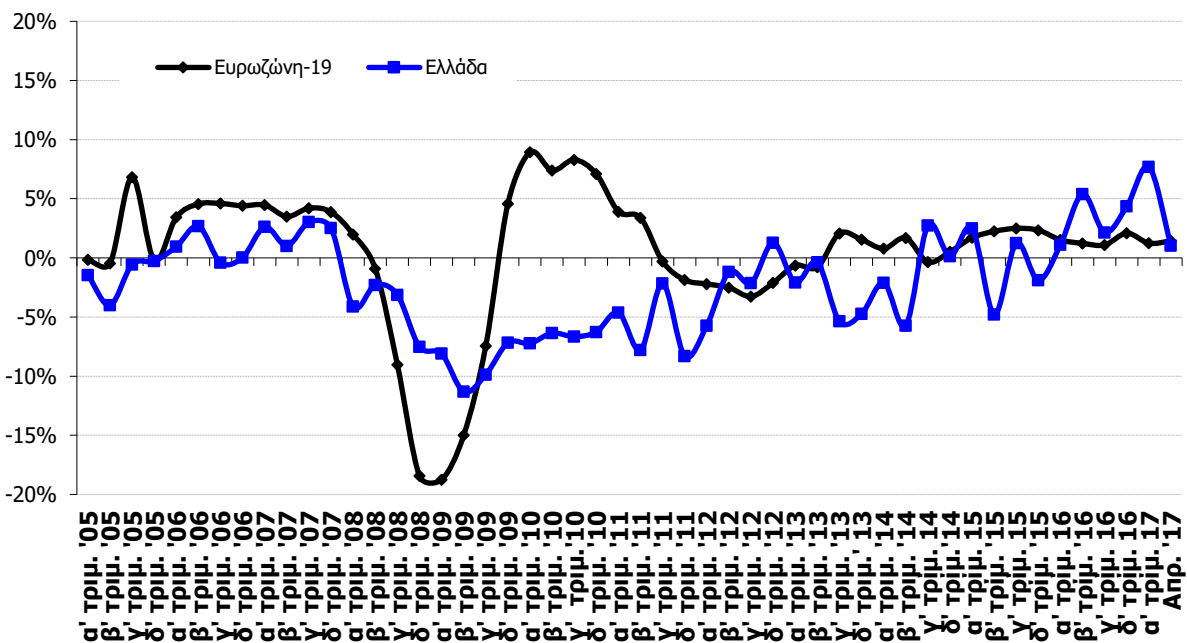
Στους κλάδους των οποίων η παραγωγή ενισχύθηκε κατά το εν λόγω χρονικό διάστημα περιλαμβάνονται τα Μηχανοκίνητα Οχήματα, όπου η παραγωγή αυξήθηκε κατά 153% έναντι μείωσης κατά 55,1% την αντίστοιχη περίοδο του

προηγούμενου έτους. Έπονται σε άνοδο οι Ηλεκτρονικοί Υπολογιστές (+18,7% αντί -30,0%), η Κατασκευή Μεταλλικών προϊόντων (+11,9% αντί 0,9%) και ο Ηλεκτρολογικός εξοπλισμός (+14,3% έναντι -3,6%).

Μεταξύ των κύριων ομάδων βιομηχανικών αγαθών, η παραγωγή περιορίστηκε μόνο στα μη διαρκή καταναλωτικά αγαθά (-2,6% αντί αύξησης κατά 4,9% το 2016). Στον κλάδο Ενέργειας η παραγωγή ενισχύθηκε κατά 14,0%, σε αντίθεση με την υποχώρηση κατά 3,8% πέρσι. Έπονται τα Κεφαλαιουχικά αγαθά (+11,1% αντί κάμψης 11,6%), στα Ενδιάμεσα αγαθά (+7,4% αντί +4,1%) και στα Διαρκή Καταναλωτικά αγαθά (+4,3% έναντι -3,1%).

Διάγραμμα 3.1

Δείκτης Βιομηχανικής Παραγωγής στην Ελλάδα και στην Ευρωζώνη-19 Π.Μ. (%) ως προς το αντίστοιχο τρίμηνο του προηγούμενου έτους

Πηγές: ΕΛΣΤΑΤ, Eurostat

Κατασκευές

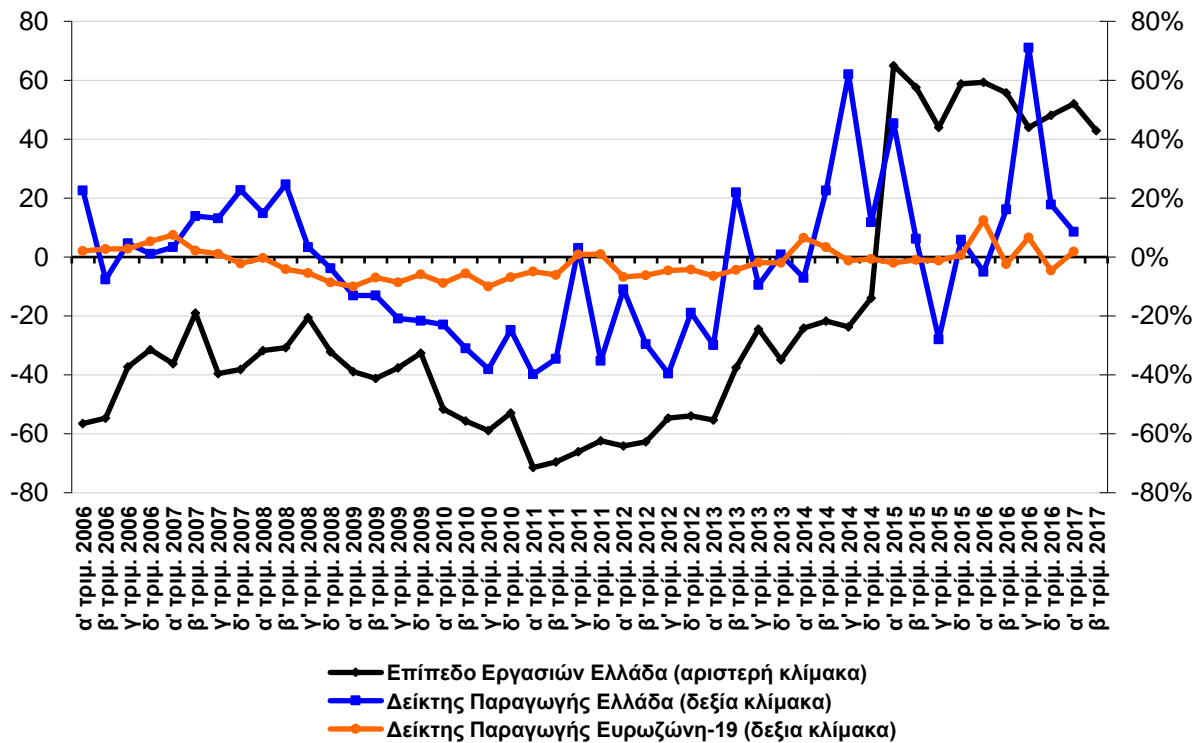
Κατά το πρώτο τρίμηνο του 2017, ο δείκτης παραγωγής στις Κατασκευές ενισχύθηκε κατά 8,6% έναντι του πρώτου τριμήνου του 2016, όταν είχε μειωθεί κατά 8,1%. Η παραγωγή στις Κατασκευές στην Ευρωζώνη το πρώτο τρίμηνο του 2017 ανήλθε κατά 1,9%, αντί αύξησης κατά 12,5% πριν ένα χρόνο.

Στους επιμέρους δείκτες, ο δείκτης παραγωγής οικοδομικών έργων μειώθηκε κατά 10,0%, σε συνέχεια ηπιότερης κάμψης κατά 3,1% πέρυσι, ενώ αντίθετα, άνοδο κατά 28,0% σημείωσε ο δείκτης παραγωγής έργων πολιτικού μηχανικού,

κατόπιν απωλειών κατά 12,3% το αντίστοιχο τρίμηνο του 2016. Ωστόσο, από τα μηνιαία στοιχεία για την οικοδομική δραστηριότητα, από την ίδια πηγή με το δείκτη παραγωγής στις Κατασκευές (ΕΛ.ΣΤΑΤ.), προκύπτει ενίσχυση της νέας ιδιωτικής και δημόσιας οικοδομικής δραστηριότητας στο αρχικό τρίμηνο φέτος κατά 11,6% ως προς το πλήθος των αδειών έναντι του αντίστοιχου τριμήνου του 2016, αντί κάμψης τότε κατά 14,1%. Επιπλέον, ο δείκτης επιφάνειας των νέων οικοδομών ενισχύθηκε κατά 22,8% (αντί μείωσης κατά 20,6% το 2016) και ο δείκτης όγκου κατά 15,6% (έναντι κάμψης κατά 13,9%).

Διάγραμμα 3.2

Δείκτης Παραγωγής στις Κατασκευές και Δείκτης Επιπέδου Εργασιών

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ – Eurostat

Λιανικό Εμπόριο

Κατά το πρώτο τετράμηνο του 2017, ο δείκτης όγκου στο λιανικό εμπόριο ενισχύθηκε κατά 2,8%, αντισταθμίζοντας την κάμψη κατά 2,9% την αντίστοιχη περίοδο του 2016.

Ο κύκλος εργασιών ενισχύθηκε σε 5 από τους 8 υποκλάδους του Λιανικού Εμπορίου. Στους κλάδους με τη μεγαλύτερη ενίσχυση συγκαταλέγονται τα Βιβλία και Χαρτικά Είδη (+11,3%, αντί -2,1% πριν ένα έτος) η Ένδυση – Υπόδηση (3,6% έναντι 4,8%), τα Μεγάλα καταστήματα τροφίμων (3,2% αντί -1,9%) και τα Φαρμακευτικά - Καλλυντικά (+0,9% σε σχέση με απώλειες κατά 3,9%). Στον αντίποδα, οι μεγαλύτερες απώλειες καταγράφηκαν στα Τρόφιμα-Ποτά (-4,6% αντί +2,4%) και στα Πολυκαταστήματα (-2,1% έναντι +12,0%). Τέλος, απώλειες κατά το πρώτο τετράμηνο της τάξης του 1,0% σημειώθηκαν και στα Καύσιμα και Λιπαντικά Αυτοκινήτων, όμως την ίδια περίοδο πέρσι ο σχετικός δείκτης κατερχόταν κατά 6,7%.

Τάση ενίσχυσης της απαισιοδοξίας αποτυπώνεται στον κλάδο του λιανικού εμπορίου κατά το πρώτο εξάμηνο του 2017 σύμφωνα με τους πρόδρομους **δείκτες των Ερευνών Οικονομικής Συγκυρίας του IOBE**. Ο σχετικός δείκτης για το σύνολο του Λιανικού Εμπορίου υποχώρησε κατά 3,5 μονάδες, έναντι αύξησης 8 μονάδων την αντίστοιχη περίοδο του 2016. Η απαισιοδοξία είναι εντονότερη στα Τρόφιμα-Ποτά (-20 μονάδες αντί +24 πέρυσι), στα Είδη Οικιακού Εξοπλισμού (-4,5 μονάδες έναντι

+10,5 το 2016) και στα Πολυκαταστήματα (-3,6 μονάδες αντί +7,0). Αντίθετα, λιγότερο αισιόδοξοι εμφανίζονται οι εκπρόσωποι του υποκλάδου Ένδυσης – Υπόδησης, όπου ο σχετικός δείκτης ενισχύθηκε κατά 8,1 μονάδες σε συνέχεια αύξησης κατά 4,4 μονάδες πριν ένα χρόνο.

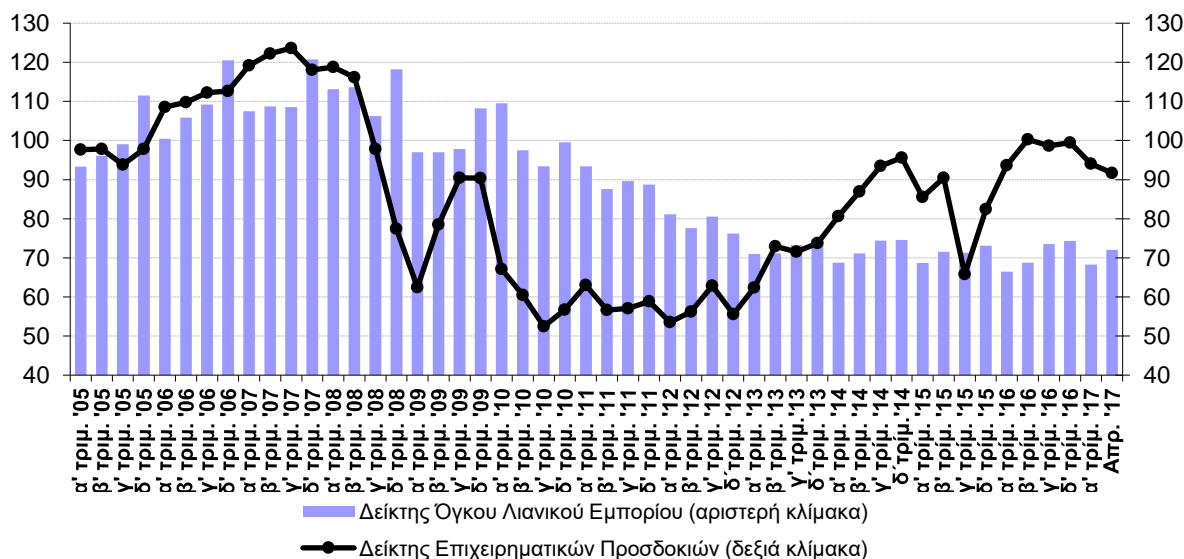
Ο Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών για τα Αυτοκίνητα – Οχήματα διαμορφώθηκε στις 112,9 μονάδες στο δεύτερο τρίμηνο του 2017, έναντι 92,9 μονάδες το 2016, ενώ βρίσκεται στο υψηλότερο επίπεδο από το 2007. Στα επιμέρους στοιχεία του δείκτη, για το δεύτερο τρίμηνο του 2017, το ισοζύγιο των τρεχουσών πωλήσεων διατηρήθηκε στις 14 μονάδες, όπως και στο πρώτο τρίμηνο του έτους, αλλά σαφώς βελτιωμένο σε σύγκριση με πέρυσι όπου είχε διαμορφωθεί στις -15 μονάδες. Η εξέλιξη αυτή συνδέεται με ενίσχυση στο μερίδιο των επιχειρήσεων που εμφάνισε αύξηση πωλήσεων στο τελευταίο τρίμηνο, ενώ μειώθηκε το ποσοστό των επιχειρήσεων με μειωμένες πωλήσεις. Το ισοζύγιο αποθεμάτων διαμορφώθηκε στις -2 μονάδες, ενώ υπερσχύει διαχρονικά το ποσοστό των επιχειρήσεων που εκτιμά ότι τα αποθέματα κινούνται σε κανονικά επίπεδα. Οι προοπτικές των πωλήσεων για το επόμενο τρίμηνο αλλά και οι προσεχείς παραγγελίες, καταγράφουν σημαντική βελτίωση, καθώς ο δείκτης μελλοντικών πωλήσεων ενδυναμώθηκε εξαιτίας της ανόδου του ποσοστού όσων αναμένουν αυξημένες πωλήσεις, με αντίστοιχη κάμψη εκείνων που προβλέπουν μειωμένες πωλήσεις, ενώ αντίστοιχη τάση σημειώθηκε στις προσεχείς παραγγελίες.

Τέλος, στο τμήμα της απασχόλησης, ο δείκτης εξασθενεί, παρά τη βελτίωση των υπολοίπων δεικτών, με υποχώρηση των επιχειρήσεων που προέβλεπαν αύξηση της

απασχόλησης, αν και το ποσοστό που αναμένει σταθεροποίηση είναι το 75% του συνόλου.

Διάγραμμα 3.3

Δείκτης Όγκου Λιανικού Εμπορίου (2010=100) και Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών Λιανικού Εμπορίου (1996-2006=100)

Πηγή: IOBE

Πίνακας 3.4

Ετήσιες Μεταβολές του Δείκτη Όγκου στο Λιανικό Εμπόριο

Κατηγορίες καταστημάτων λιανικού εμπορίου	Δείκτης Όγκου (2010=100)				
	Ιαν.-Απρ. 2015	Ιαν.-Απρ. 2016	Ιαν.-Απρ. 2017	Μεταβολή 2016/2015	Μεταβολή Ιαν. '17/'16
Γενικός Δείκτης	69,4	67,3	69,2	-2,9%	2,8%
Γενικός Δείκτης (εκτός καυσίμων και λιπαντικών αυτοκινήτων)	70,6	69,5	71,2	-2,9%	2,8%
Επιμέρους Κατηγορίες Καταστημάτων					
Μεγάλα καταστήματα τροφίμων	77,6	76,1	78,6	-1,9%	3,2%
Πολυκαταστήματα	72,5	81,2	79,5	12,0%	-2,1%
Καύσιμα και Λιπαντικά Αυτοκινήτων	67,1	62,7	62,1	-6,7%	-0,9%
Τρόφιμα-Ποτά-Καπνός	61,4	62,9	60,0	2,4%	-4,6%
Φαρμακευτικά-Καλλυντικά	66,9	64,3	64,9	-3,9%	0,9%
Ένδυση-Υπόδηση	70,8	74,2	76,9	4,8%	3,6%
Έπιπλα-Ηλεκτρικά Είδη-Οικιακός Εξοπλισμός	58,8	55,4	56,6	-5,7%	2,2%
Βιβλία-Χαρτικά-Λοιπά είδη δώρων	90,8	88,9	98,9	-2,1%	11,3%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Πίνακας 3.5

Κλαδικοί Δείκτες Επιχειρηματικών Προσδοκιών στο Λιανικό Εμπόριο (1996-2006=100)

	α' εξάμ. 2015	α' εξάμ. 2016	α' εξάμ. 2017	2016/2015	2017/2016
Τρόφιμα-Ποτά-Καπνός	89,0	113,3	94,2	27,3%	-16,9%
Υφάσματα-Ενδυση-Υπόδηση	84,3	88,7	96,8	5,2%	9,1%
Είδη Οικιακού Εξοπλισμού	73,3	83,8	79,3	14,3%	-5,4%
Οχήματα-Ανταλλακτικά	104,5	99,7	108,1	-4,6%	8,4%
Πολυκαταστήματα	87,0	94,9	91,3	9,1%	-3,8%
Σύνολο Λιανικού Εμπορίου	88,0	96,9	93,4	10,1%	-3,6%

Πηγή: ΙΟΒΕ

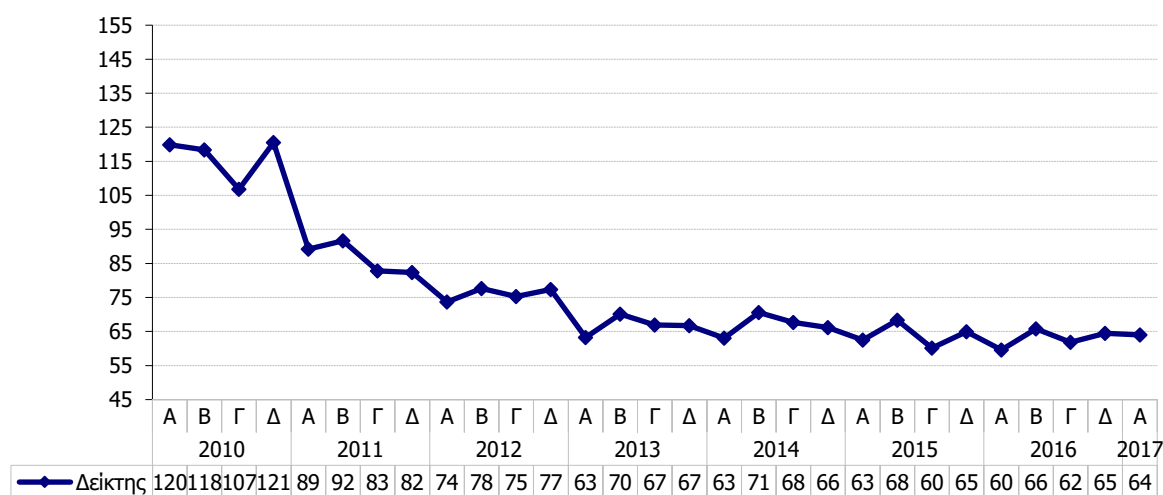
Χονδρικό Εμπόριο

Κατά το πρώτο τρίμηνο του 2017 σημειώθηκε αύξηση στον κύκλο εργασιών του χονδρικού εμπορίου, με τον αντίστοιχο δείκτη να ενισχύεται κατά 7,4% σε αντίθεση με τη μείωση κατά 4,6% το αντίστοιχο τρίμηνο του 2016. Είναι η

πρώτη φορά μετά το 2010 που σημειώνεται θετικό πρόσημο στην ετήσια μεταβολή του πρώτου τριμήνου, ωστόσο ο δείκτης εξακολουθεί να κινείται 35% χαμηλότερα από το επίπεδο του στο έτος αναφοράς 2010.

Διάγραμμα 3.4

Εξέλιξη του Δείκτη Κύκλου Εργασιών στο Χονδρικό Εμπόριο

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Υπηρεσίες

Ο κύκλος εργασιών των Υπηρεσιών το πρώτο τρίμηνο του 2017 υποχώρησε σε έξι από τους από τους δεκαπέντε σχετικούς υποκλάδους. Οι μεγαλύτερες απώλειες σημειώθηκαν στις Πλωτές Μεταφορές, όπου ο κύκλος εργασιών περιορίστηκε κατά 13,2% και διαμορφώθηκε στις 36,7 μονάδες από 42,3 κατά το πρώτο τρίμηνο του 2016. Ο τζίρος των Υπηρεσιών Δεδομένων περιορίστηκε κατά 9,9% αντί αύξησης 28,3%, ενώ αντίστοιχη κάμψη με ωστόσο σαφείς τάσεις επιβράδυνσης, καταγράφηκε και στις Νομικές, Συμβουλευτικές και Λογιστικές υπηρεσίες (-7,0% αντί -14,9% το 2016). Έπονται σε κάμψη οι υπηρεσίες Διαφήμισης (-6,1% αντί +2,5%) και οι υπηρεσίες Αρχιτεκτόνων Μηχανικών (-0,9% αντί +0,3% πέρσι).

Στον αντίποδα, ανάμεσα στους υποκλάδους με άνοδο της δραστηριότητας κατά το πρώτο τρίμηνο του 2017 συγκαταλέγονται οι Διοικητικές Δραστηριότητες Γραφείου (+27,4% αντί +63,0%), το Εμπόριο Αυτοκινήτου (+16,0% έναντι -2,0%) και οι υπηρεσίες Πληροφορικής (+15,6% αντί +11,0%). Ηπιότερη ενίσχυση σημειώθηκε στον τζίρο των Αεροπορικών Μεταφορών (+3,5% αντί +6,3% πέρσι), στις Υποστηρικτικές

υπηρεσίες προς τις Μεταφορές (+1,6% σε σχέση με +6,5%) και στις Τηλεπικοινωνιακές υπηρεσίες, όπου ο κύκλος εργασιών παρέμεινε πρακτικά αμετάβλητος (+0,1%) αντί κάμψης κατά 0,6% το αντίστοιχο τρίμηνο του 2016.

Σύμφωνα με τους **πρόδρομους δείκτες οικονομικής συγκυρίας του IOBE** αφορούν στο πρώτο εξάμηνο του 2017, οι εκπρόσωποι των περισσότερων υπό μελέτη υποκλάδων των Υπηρεσιών προεξοφλούν καλύτερα πορεία σε σχέση με τις αντίστοιχες εκτιμήσεις τους στο πρώτο μισό του 2016. Ο γενικός δείκτης υπηρεσιών αυξήθηκε κατά 10,6 μονάδες σε σχέση με το πρώτο εξάμηνο του 2016, όταν είχε χάσει 3,2 μονάδες. Στους επιμέρους κλάδους, περισσότερο αισιόδοξοι είναι οι εκπρόσωποι των Χρηματοπιστωτικών οργανισμών (+23,9 μονάδες αντί -4,1 μονάδων πέρυσι), ενώ αισιοδοξία επικρατεί και στον υποκλάδο του Τουρισμού. Οι προσδοκίες τους ανέρχονται κατά 23,1 μονάδες, αντισταθμίζοντας τις έντονες περυσινές απώλειες του δείκτη (-16,4 μονάδες). Αντίθετα, κάπως πιο απαισιόδοξοι σε σχέση με πέρυσι είναι οι εκπρόσωποι του κλάδου της Πληροφορικής, όπου ο σχετικός δείκτης μειώθηκε οριακά, κατά 1,3 μονάδες, αντί αύξησης 11 μονάδων στο αρχικό εξάμηνο του 2016

Πίνακας 3.6

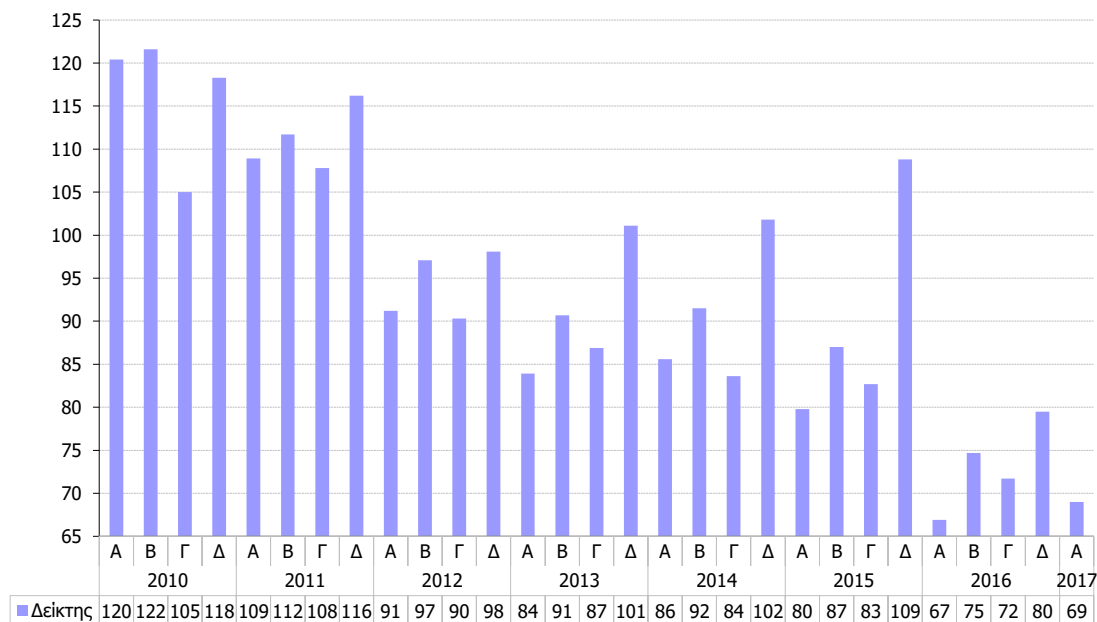
Δείκτης Κύκλου Εργασιών (Ετήσια Μεταβολή – 2010=100)

	α' τρίμ. 2015	α' τρίμ. 2016	α' τρίμ. 2017	ΠΜ% '16/'15	ΠΜ% '17/'16
Εμπόριο Αυτοκινήτου	60,4	59,2	68,7	-2,0%	16,0%
Μεταφορές Χερσαίες και μέσω Αγωγών	78,1	75,5	81,9	-3,3%	8,5%
Πλωτές Μεταφορές	42,3	42,3	36,7	0,0%	-13,2%
Αεροπορικές Μεταφορές	67,1	71,3	73,8	6,3%	3,5%
Υποστηρικτικές προς τις Μεταφορές Υπηρεσίες & Υπηρεσίες Αποθήκευσης	81,2	86,5	87,9	6,5%	1,6%
Ταχυδρομικές και Ταχυμεταφορικές Δραστηριότητες	68,6	66,9	69,0	-5,7%	0,9%
Εκδοτικές Δραστηριότητες	50,5	42,4	32,8	-17,4%	-6,1%
Τηλεπικοινωνίες	71,9	70,6	71,1	-0,6%	0,1%
Πληροφορική	74,4	80,1	86,5	11,0%	15,6%
Επεξεργασία Δεδομένων	114,8	104,9	85,1	28,3%	-9,9%
Νομικές, Λογιστικές, Συμβουλευτικές Υπηρεσίες	78,7	66,4	68,0	-14,9%	-7,0%
Αρχιτέκτονες, Μηχανικοί	35,4	37,1	35,9	0,3%	-0,9%
Διαφήμιση, Έρευνα Αγοράς, Δημοσκοπήσεις	41,8	37,4	36,5	2,5%	-6,1%
Διοικητικές Δραστηριότητες Γραφείου	118,7	123,5	132,4	63,0%	27,4%
Τουρισμός	48,1	42,8	43,2	-11,0%	0,9%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Διάγραμμα 3.5

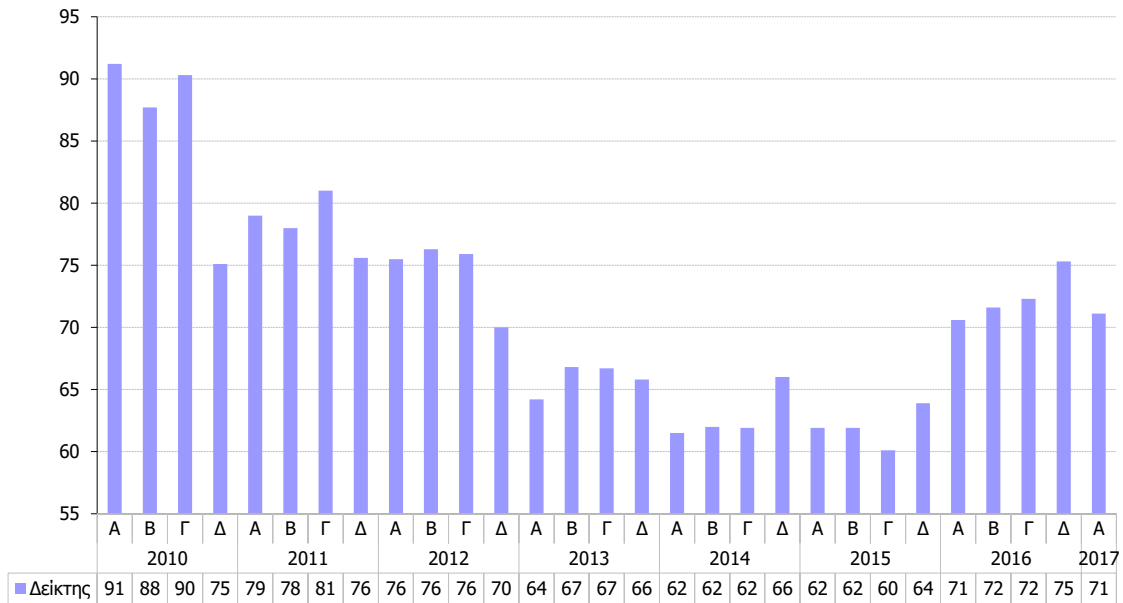
Εξέλιξη Δείκτη Κύκλου Εργασιών στον κλάδο Ταχυδρομικών και ταχυ-μεταφορικών δραστηριοτήτων (κλάδος 53)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Διάγραμμα 3.6

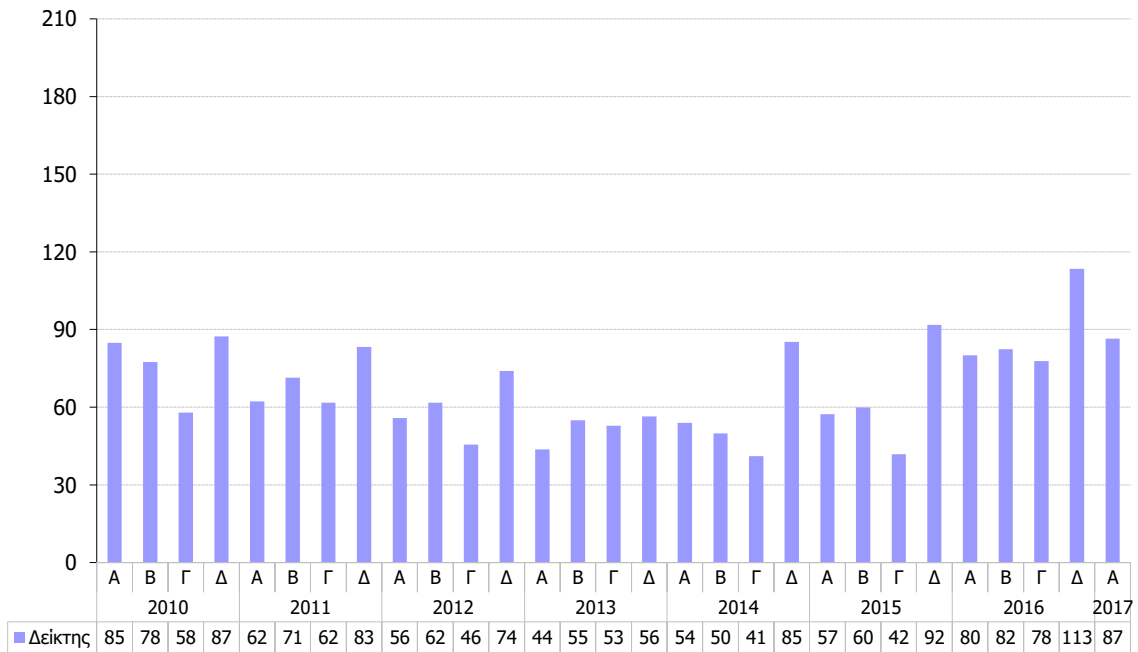
Εξέλιξη Δείκτη Κύκλου Εργασιών στον κλάδο Υπηρεσιών Τηλεπικοινωνιών (κλάδος 61)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Διάγραμμα 3.7

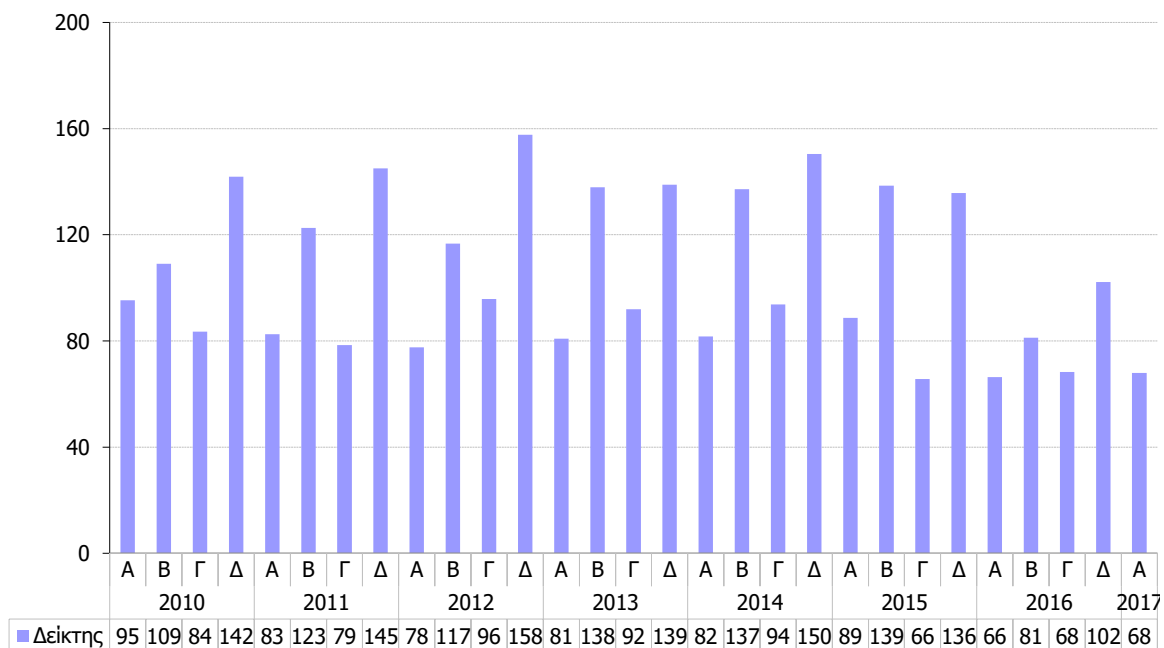
Εξέλιξη Δείκτη Κύκλου Εργασιών στον Κλάδο Υπηρεσιών Πληροφορικής (κλάδος 62)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Διάγραμμα 3.8

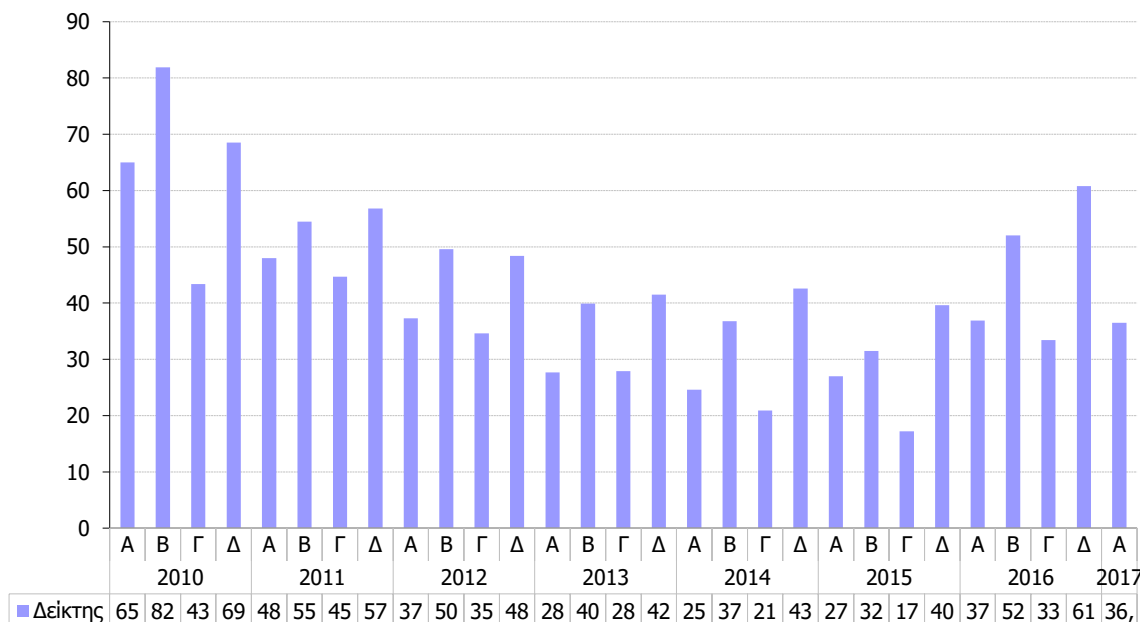
Εξέλιξη Δείκτη Κύκλου Εργασιών στον κλάδο Νομικών, Λογιστικών & παροχής συμβουλών διαχείρισης δραστηριοτήτων (κλάδοι 69+70.2)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Διάγραμμα 3.9

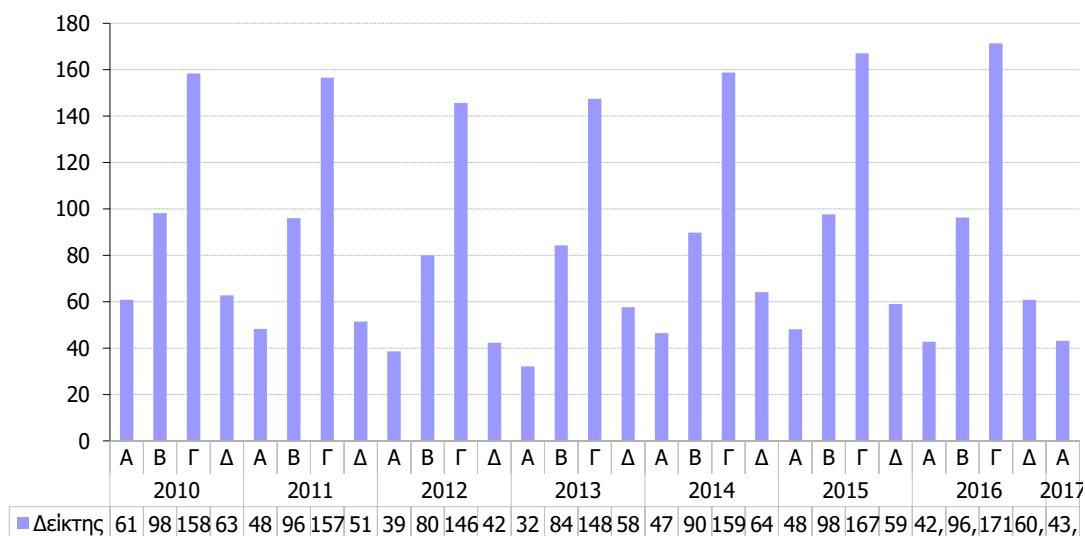
Εξέλιξη Δείκτη Κύκλου Εργασιών στον κλάδο διαφήμισης, έρευνας αγοράς και δημοσκοπήσεων κοινής γνώμης (Κλάδος 73)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Διάγραμμα 3.10

Εξέλιξη του δείκτη Κύκλου Εργασιών στον κλάδο Τουρισμού (Δραστηριότητες Υπηρεσιών Παροχής Καταλύματος και Εστίασης) (Κλάδοι 55 & 56)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Πίνακας 3.7

Κλαδικόι Δείκτες Επιχειρηματικών Προσδοκιών στις Υπηρεσίες (1996-2006=100)

	α' εξάμ. 2015	α' εξάμ. 2016	α' εξάμ. 2017	ΠΜ% '16-'15	ΠΜ% '17-'16
Ξενοδοχεία - Εστιατόρια - Τουριστικά Γραφεία	96,6	80,2	103,3	-17,0%	28,8%
Διάφορες Υπηρεσίες προς Επιχειρήσεις	54,9	51,6	59,5	-6,0%	15,3%
Χρηματοπιστωτικοί Οργανισμοί	60,1	56	79,9	-6,8%	42,7%
Πληροφορική	60,5	71,7	70,4	18,5%	-1,8%
Σύνολο Υπηρεσιών	74,8	71,6	82,2	-4,3%	2,0%

Πηγή: IOBE

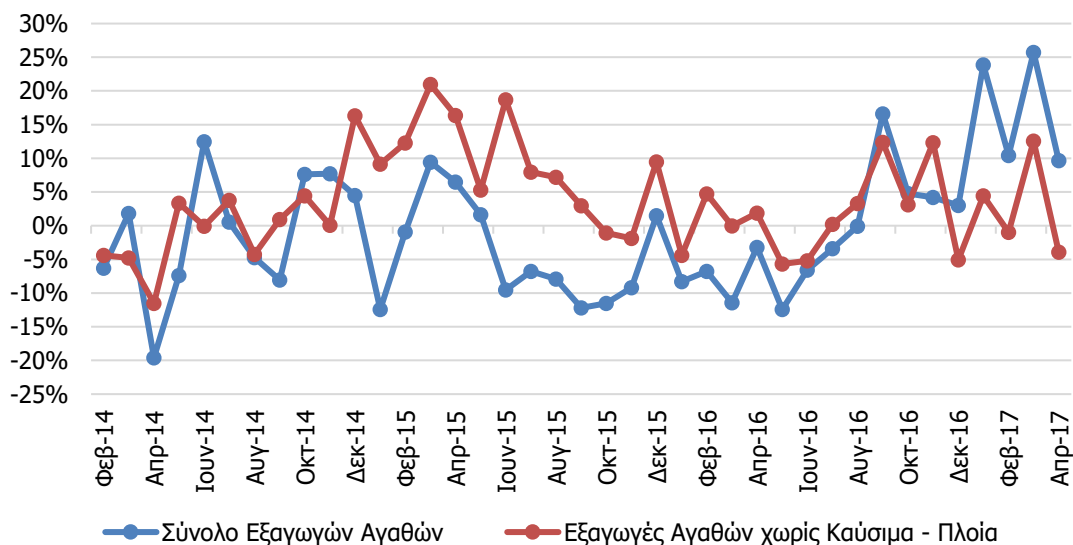
3.3 Εξαγωγικές Επιδόσεις της Ελληνικής Οικονομίας

Οι **εξαγωγές αγαθών** διαμορφώθηκαν στο τετράμηνο Ιανουαρίου-Απριλίου του 2017 στα €9,1 δισεκ., έναντι €7,7 δισεκ. το 2016, σημειώνοντας **αύξηση της τάξης του 17,5%**. Ωστόσο, **εάν δεν ληφθούν υπόψη οι εξαγωγές πετρελαιοειδών - πλοίων, οι υπόλοιπες εξαγωγές αυξήθηκαν κατά 3,1%** και διαμορφώθηκαν φέτος στα €6,2 δισεκ., από €6 δισεκ. το 2016 (Διάγραμμα 3.11). Η εκτεταμένη αύξηση του συνόλου των εξαγωγών προϊόντων οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στις περισσότερες εξαγωγές πετρελαιοειδών, εξαιτίας της υψηλότερης σε σχέση με πέρυσι

διεθνούς τιμής πετρελαίου, κατόπιν της απόφασης του Διεθνούς Ενεργειακού Φόρουμ στο τέλος Σεπτεμβρίου του 2016 για περιορισμό της παραγωγής πετρελαίου. Στο σκέλος των εισαγωγών σημειώθηκε το πρώτο τετράμηνο του 2017 αύξηση 21,9%, με αποτέλεσμα να διαμορφωθούν στα €17,2 δισεκ., από €14 δισεκ. ένα χρόνο νωρίτερα. Ως αποτέλεσμα των παραπάνω τάσεων στις βασικές συνιστώσες του εξωτερικού ισοζυγίου, το **εμπορικό έλλειμμα** διαμορφώθηκε €1,7 δισεκ. υψηλότερα από ότι το 2016, στα €8 δισεκ., από €6,3 δισεκ. Ακολούθως, η **αξία των εξαγωγών προϊόντων** της ελληνικής οικονομίας **αντιστοιχεί στο 53% των εισαγωγών της**, χαμηλότερα από ότι πέρυσι (54,9%).

Διάγραμμα 3.11

Σύνολο εξαγωγών αγαθών και εξαγωγών αγαθών χωρίς καύσιμα-πλοία (% μεταβολή)

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ. Επεξεργασία: Ι.Ο.Β.Ε.

Αναλυτικά ως προς τις τάσεις στις επιμέρους κατηγορίες εξαγωγών αγαθών, αυτές στα Αγροτικά Προϊόντα παρουσίασαν μείωση κατά 4,6% το πρώτο τετράμηνο του 2017, φθάνοντας τα €1,7 δισεκ., έναντι €1,8 δισεκ. το αντίστοιχο χρονικό διάστημα της προηγούμενης χρονιάς, ενώ στις εξαγωγές Καυσίμων σημειώθηκε σημαντική άνοδος, 67,1%, με αποτέλεσμα να διαμορφωθούν στα €3 δισεκ., από €1,8 δισεκ. το 2016 (Πίνακας 3.7). Σημειώνεται ότι εξαγωγές των συγκεκριμένων κατηγοριών προϊόντων αντιστοιχούν στο 51,5% των ελληνικών εξαγωγών (από 46,2% πέρυσι). Η μείωση στα Αγροτικά Προϊόντα προήλθε κυρίως από την πτώση κατά 26,0% των εξαγωγών στα Λάδια-Λίπη Ζωικής ή Φυτικής Προέλευσης, στα €198,4 εκατ. από €268,1 εκατ. το 2016, οι οποίες αντιπροσωπεύουν το 11,6% των εξαγωγών των Αγροτικών Προϊόντων. Έπονται σε υποχώρηση, κατά 11,5%, τα προϊόντα Ποτών – Καπνού, με την αξία των εξαγωγών τους να διαμορφώνεται στα €202,4 εκατ., από €228,6 εκατ. ένα χρόνο πριν. Ως αποτέλεσμα, συρρικνώθηκε το

μερίδιό τους στο σύνολο των εξαγωγών, από 3% στο πρώτο τετράμηνο του 2016 σε 2,2% φέτος. Η υποκατηγορία Τροφίμων - Ζωντανών Ζώων, η οποία αντιπροσωπεύει περίπου το 76,6% των εξαγωγών Αγροτικών Προϊόντων, ήταν η μοναδική στην οποία οι εξαγωγές σημείωσαν αύξηση, της τάξης του 1,1%, από €1,29 δισεκ. το 2016 σε €1,31 δισεκ. το 2017.

Στις εξαγωγές Βιομηχανικών Προϊόντων σημειώθηκε αύξηση της τάξης του 4,1% στην περίοδο Ιανουαρίου-Απριλίου 2017, με την αξία τους να αγγίζει τα €3,8 δισεκ., από €3,7 δισεκ. ένα χρόνο πριν. Αυτή η άνοδος ερμηνεύεται από την ενίσχυση της διεθνούς ζήτησης για Βιομηχανικά Είδη Ταξινομημένα κατά Πρώτη Ύλη, κατά 10,5%, με την αξία τους να διαμορφώνεται στα €1,4 δισεκ., από €1,3 δισεκ. το 2016, ενώ ανοδικά κινήθηκαν και οι εξαγωγές στα Χημικά και Συναφή Προϊόντα, κατά 8,1%, στα €966,8 εκατ., έναντι €894,7 εκατ. ένα χρόνο πριν. Αντιθέτως, επιδείνωση των εξαγωγικών επιδόσεων σημειώθηκε στα Διάφορα Βιομηχανικά Είδη, της τάξης του 1,7%,

καθώς υποχώρησαν φέτος στα €622 εκατ., από €632,9 εκατ. το 2016, ενώ και οι εξαγωγές Μηχανημάτων - Υλικού Μεταφορών περιορίστηκαν, κατά 5%, στα €830,9 εκατ. το αρχικό τετράμηνο του τρέχοντος έτους, από €874,3 εκατ. ένα έτος νωρίτερα.

Τέλος, αύξηση σημειώθηκε στις εξαγωγές Πρώτων Υλών, της τάξης του 34,6%, από €303,1 εκατ. το πρώτο τετράμηνο του 2016 σε €408 εκατ. την ίδια περίοδο φέτος, και μείωση στις εξαγωγές Ειδών και Συναλλαγών μη Ταξινομημένων κατά Κατηγορίες κατά 5,6%, από €171,2 εκατ. πέρυσι στα €161,5 εκατ. το τρέχον έτος.

Σε ότι αφορά τις τάσεις των εξαγωγών ανά γεωγραφική περιοχή, διευρύνθηκαν προς τις χώρες της Ευρωζώνης κατά 7,6%, προσεγγίζοντας στην περίοδο Ιανουαρίου - Απριλίου 2017 τα €3,5 δισεκ., από €3,2 δισεκ. το αντίστοιχο διάστημα το 2016, με αποτέλεσμα να κατευθυνθεί προς αυτή την περιοχή φέτος το 38,3% των ελληνικών εξαγωγών προϊόντων. Προς την ΕΕ-28 σημειώθηκε παραπλήσια αύξηση, 7,3%, ή κατά €333 εκατ. Μεταξύ των χωρών της Ευρωζώνης που απορροφούν το μεγαλύτερο τμήμα των ελληνικών εξαγωγών, αύξηση σημειώθηκε προς την Ιταλία, της τάξης του 12,9% (από €966,4 εκατ. το 2016 σε περίπου €1,1 δισεκ. το 2017) και προς την Γερμανία, κατά 5% (από €630,1 εκατ. πέρυσι σε €661,6 δισεκ. φέτος). Άνοδο σημείωσαν οι εξαγωγές και προς την Γαλλία, κατά 13,6%, από €217,5 εκατ. το πρώτο τετράμηνο του 2016 σε €247,2 εκατ. φέτος. Αντιθέτως, στην Ισπανία και στην Ολλανδία σημειώθηκε μείωση εξαγωγών, της τάξης του 3,1%, στα €244,3 εκατ. (από €252 εκατ. το 2016) και 4,4%, στα €187,6 εκατ.

(από €196,1 εκατ.) αντίστοιχα. Επισημαίνεται ότι η μεγαλύτερη ποσοστιαία συρρίκνωση των εξαγωγών το πρώτο τετράμηνο του 2017 στην Ευρωζώνη σημειώθηκε στην Φινλανδία, όπου έφτασε το 31,3% ή -€18,5 εκατ. (από €59 εκατ. πριν ένα χρόνο σε €40,6 εκατ. φέτος), ενώ η υψηλότερη ποσοστιαία αύξηση σημειώθηκε στην Εσθονία (+71,3%).

Μεταξύ των υπόλοιπων χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, προς τις οποίες οι συνολικές εξαγωγές αυξήθηκαν κατά 6,7% ή €87,9 εκατ. (από €1,30 δισεκ. το πρώτο τετράμηνο του 2016 σε €1,39 δισεκ. την αντίστοιχη περίοδο φέτος), η Βουλγαρία εξακολουθεί να αποτελεί τον κυριότερο εξαγωγικό προορισμό, με αύξηση των εκροών προς αυτή σε σχέση με το 2016 κατά 9,4% ή €35 εκατ. Θετικές εξελίξεις προκύπτουν και σε δύο άλλες χώρες οι οποίες απορροφούν σημαντικό μερίδιο των ελληνικών εξαγωγών από τη συγκεκριμένη ομάδα χωρών, το Ην.Βασίλειο και τη Ρουμανία, προς τις οποίες οι εξαγωγές ενισχύθηκαν κατά 5,4% ή €17,1 εκατ., ανερχόμενες σε €331,9 εκατ., και κατά 1,3% ή 3,3 εκατ., στα €264,7 εκατ. αντίστοιχα. Η μεγαλύτερη αύξηση, της τάξης του 74,2%, σημειώθηκε στην Δανία, όπου οι ελληνικές εξαγωγές αυξήθηκαν από €38 εκατ. σε €66,2 εκατ.

Σε ότι αφορά τις υπόλοιπες χώρες της Ευρώπης, σημειώθηκε αύξηση των ελληνικών εξαγωγών κατά 24,5%, από τα €1,1 δισεκ. πέρυσι, στα €1,4 δισεκ. το τρέχον έτος. Στην Τουρκία, έναν από τους σημαντικότερους εξαγωγικούς προορισμούς, παρουσιάστηκε σημαντική αύξηση, της τάξης του 45%, με αποτέλεσμα τη διεύρυνσή τους από τα €407,9 εκατ. το

διάστημα Ιανουάριου-Απριλίου πέρυσι στα €591,3 εκατ. φέτος.

Οι εξαγωγές προς τις χώρες της Βόρειας Αμερικής παρουσίασαν μικρή αύξηση κατά 0,4%, από €410,8 εκατ. το προηγούμενο έτος σε € 412,5 εκατ. το 2017, λόγω της αύξησης των εξαγωγών προς τις Η.Π.Α. κατά 3,3%, από τα €309,5 εκατ. στα €319,5 εκατ. Αντιθέτως, μείωση των εξαγωγών σημειώθηκε προς τον Καναδά και το Μεξικό, κατά 2,9% και 11,8% αντίστοιχα.

Οι εξαγωγές σημείωσαν σημαντική αύξηση προς τις χώρες της Μέσης Ανατολής και της Βόρειας Αφρικής, κατά 48% (από €1 δισεκ. το 2016 στα €1,5 δισεκ. φέτος), κυρίως λόγω της αύξησης των εξαγωγών προς τον

Λίβανο (+67,5%), από €260,1 εκατ. στο πρώτο τετράμηνο 2016 στα €435,7 εκατ. την ίδια περίοδο φέτος και προς τη Σαουδική Αραβία, όπου έφτασαν τα €231,2 εκατ., από €140,4 εκατ. (+64,7%). Οι εξαγωγές προς την Τυνησία αυξήθηκαν αναλογικά περισσότερο από ότι προς τον Λίβανο και τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, κατά 376,1%, αλλά λιγότερο σε απόλυτους όρους, καθώς διαμορφώθηκαν φέτος στα €83,2 εκατ., έναντι €17,5 εκατ. πέρυσι. Η αύξηση της εξαγωγικής δραστηριότητας μετριάστηκε από τη μείωσή της προς την Αλγερία κατά, 26,2%, από €59,6 εκατ. σε €44 εκατ. Προς έναν άλλο σημαντικό εξαγωγικό προορισμό, στη Μέση Ανατολή, τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, οι εξαγωγές αυξήθηκαν κατά 2,6%, στα €66,4 εκατ.

Πίνακας 3.8

Εξαγωγές κατά μονοπήφια κατηγορία σε τρέχουσες τιμές (εκατ. €)

ΠΡΟΪΟΝ	ΑΞΙΑ		% ΜΕΤΑΒΟΛΗ	% ΣΥΝΘΕΣΗ	
	2017*	2016*	17*/16*	2017*	2016*
ΑΓΡΟΤΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	1.714,1	1.796,2	-4,6%	18,9%	23,2%
Τρόφιμα και Ζώα Ζωντανά	1.313,3	1.299,5	1,1%	14,4%	16,8%
Ποτά και Καπνός	202,4	228,6	-11,5%	2,2%	3,0%
Λάδια και Λίπη Ζωικής ή Φυτικής Προέλευσης	198,4	268,1	-26,0%	2,2%	3,5%
ΠΡΩΤΕΣ ΥΛΕΣ	408,0	303,1	34,6%	4,5%	3,9%
Πρώτες Ύλες μη Εδώδιμες εκτός από Καύσιμα	408,0	303,1	34,6%	4,5%	3,9%
ΚΑΥΣΙΜΑ	2.966,5	1.775,4	67,1%	32,6%	23,0%
Ορυκτά, Καύσιμα, Λιπαντικά κ.λπ.	2.966,5	1.775,4	67,1%	32,6%	23,0%
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	3.840,8	3.688,2	4,1%	42,2%	47,7%
Χημικά Προϊόντα και Συναφή (μ.α.κ.)	966,8	894,7	8,1%	10,6%	11,6%
Βιομηχανικά Είδη Ταξινομημένα κατά Πρώτη Ύλη	1.421,0	1.286,3	10,5%	15,6%	16,6%
Μηχανήματα και Υλικό Μεταφορών	830,9	874,3	-5,0%	9,1%	11,3%
Διάφορα βιομηχανικά είδη	622,0	632,9	-1,7%	6,8%	8,2%
ΆΛΛΑ	161,5	171,2	-5,6%	1,8%	2,2%
Είδη και Συναλλαγές μη Ταξινομημένα κατά Κατηγορίες	161,5	171,2	-5,6%	1,8%	2,2%
ΣΥΝΟΛΙΚΕΣ ΕΞΑΓΩΓΕΣ	9.090,9	7.734,0	17,5%	100,0%	100,0%

* Προσωρινά στοιχεία

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., Π.Σ.Ε.-Κ.Ε.Ε.Μ.

Αυξημένη κατά 10,4% ήταν η ροή των εξαγωγών ελληνικών προϊόντων προς την Ωκεανία, με την αξία τους το πρώτο τετράμηνο του 2017 να διαμορφώνεται στα €48 εκατ., όταν την ίδια περίοδο ένα χρόνο νωρίτερα είχε διαμορφωθεί στα €43,4 εκατ. Η αύξηση των εξαγωγών στην Αυστραλία ήταν της τάξης του 9,9% (από €39,4 εκατ. το προηγούμενο έτος στα €43,3 εκατ. το 2017, ενώ στη Νέα Ζηλανδία, που έχει μικρό μερίδιο στη συγκεκριμένη γεωγραφική περιφέρεια σημειώθηκε αύξηση 21,6 % (€3,7 εκατ. το 2015 και €3,9 εκατ. φέτος).

Μείωση κατά 11,4% παρουσίασαν τους τέσσερις πρώτους μήνες του 2017 οι εξαγωγές προς τις αγορές των χωρών της Κεντρικής-Λατινικής Αμερικής, με την αξία τους να μειώνεται στα €61,5 εκατ., από €69,5 εκατ. στο ίδιο χρονικό διάστημα πριν ένα χρόνο. Η επιδείνωση των εξαγωγικών επιδόσεων προς τις χώρες της οφείλεται

κυρίως στην έντονη πτώση της ζήτησης ελληνικών προϊόντων από την Βραζιλία, κατά 51,4%, η οποία διαμόρφωσε την αξία τους στα €8,6 εκατ. το τρέχον έτος, από €17,8 εκατ. το 2016.

Αντιθέτως, αύξηση της ζήτησης των ελληνικών αγαθών, σημειώθηκε προς τις χώρες της Ασίας, όπου ενισχύθηκαν το διάστημα Ιανουαρίου-Απριλίου 2017 κατά 67,3%, στα €533,5 εκατ. από €318,9 εκατ. ένα χρόνο νωρίτερα. Αυτή η εξέλιξη προήλθε κυρίως από την ενίσχυση των εξαγωγών προς τη Νότια Κορέα (+209,9%, στα €94,4 εκατ. φέτος από €30,5 εκατ. το 2016), και την Σιγκαπούρη (+81,5%, στα €118,8 εκατ. από €65,5 εκατ. πριν ένα χρόνο). Ομοίως, σημαντική διεύρυνση των εξαγωγών ελληνικών προϊόντων, κατά 54,8%, καταγράφηκε προς την Κίνα, από €87,7 εκατ. πέρυσι, στα €135,7 εκατ. ένα χρόνο μετά

Πίνακας 3.9

Εξαγωγές ανά προορισμό την περίοδο Ιανουαρίου-Απριλίου 2017 και 2016*

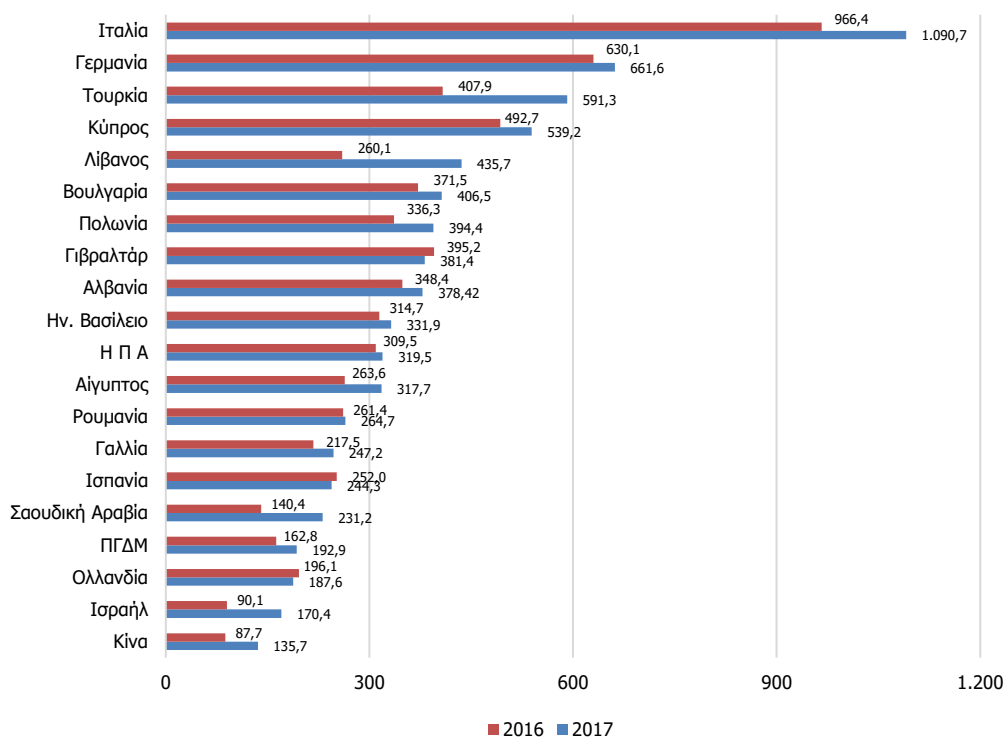
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΝΩΣΕΙΣ-ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	ΕΞΑΓΩΓΕΣ		% ΜΕΤΑΒΟΛΗ	% ΣΥΝΘΕΣΗ	
	2017	2016	17/16	2017	2016
ΚΟΣΜΟΣ	9.090,9	7.734,0	17,5%	100,0%	100,0%
ΟΟΣΑ	4.984,6	4.398,3	13,3%	54,8%	56,9%
Ε.Ε. (28)	4.873,1	4.540,1	7,3%	53,6%	58,7%
Ευρωζώνη	3.480,1	3.235,0	7,6%	38,3%	41,8%
G7	2.711,6	2.499,0	8,5%	29,8%	32,3%
Βόρεια Αμερική	412,5	410,8	0,4%	4,5%	5,3%
Χώρες BRICS	232,0	181,3	27,9%	2,6%	2,3%
Μ. Ανατολή & Β. Αφρική	1.545,4	1.044,5	48,0%	17,0%	13,5%
Βόρεια Αφρική	582,7	424,3	37,3%	6,4%	5,5%
Ωκεανία	48,1	43,4	10,9%	0,5%	0,6%
Κεντρική-Λατινική Αμερική	61,5	69,5	-11,4%	0,7%	0,9%
Ασία	533,5	318,9	67,3%	5,9%	4,1%
Χώρες OPEC	483,9	391,0	23,7%	5,3%	5,1%

* Τα στοιχεία και για τα δύο έτη είναι προσωρινά

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., Επεξεργασία στοιχείων από το Κ.Ε.Ε.Μ.

Διάγραμμα 3.12

Χώρες με το μεγαλύτερο μερίδιο στις εξαγωγές ελληνικών προϊόντων (σε εκατ. €), κατά την περίοδο Ιανουαρίου-Απριλίου 2017 και 2016

Πηγή: Π.Σ.Ε.-Κ.Ε.Ε.Μ. Επεξεργασία: IOBE

Ανακεφαλαιώνοντας, η σημαντική αύξηση στο σύνολο των εξαγωγών αγαθών το πρώτο τετράμηνο του 2017, κατά 17,5% ή €1,36 δισεκ., οφείλεται στο μεγαλύτερο μέρος της στη διεύρυνση των εξαγωγών πετρελαιοειδών, κατά €1,19 δισεκ. Όπως ήδη επισημάνθηκε, η άνοδος της αξίας τους οφείλεται στην υψηλότερη διεθνή τιμή του πετρελαίου στη συγκεκριμένη περίοδο έναντι της αντίστοιχης περυσινής περιόδου, λόγω της απόφασης του Διεθνούς Ενεργειακού Φόρουμ στο τέλος Σεπτεμβρίου του 2016 για περιορισμό της παραγωγής πετρελαίου. Από την άλλη πλευρά, παρά αυτή την απόφαση, η τιμή του πετρελαίου υποχωρεί συνεχώς από την αρχή του προηγούμενου Απριλίου και πλέον κυμαίνεται στα ίδια επίπεδα με πριν ένα

χρόνο. Η πτώση συνεχίστηκε παρά την παράταση της απόφασης για περιορισμό της παραγωγής στο τέλος Μαΐου για ακόμα εννέα μήνες, έως τον Μάρτιο του 2018. Τούτων δεδομένων, η κάμψη των τιμών θεωρείται ότι αντανακλά τη χαμηλή ζήτηση για πετρέλαιο και παράγωγα αυτού και θα συνεχιστεί τουλάχιστον στους επόμενους μήνες, μέχρι την αρχή του φθινοπώρου, όταν θα καθοριστούν οι ενεργειακές ανάγκες για τον προσεχή χειμώνα. Αφού η τιμή του πετρελαίου βρίσκεται ήδη στο περυσινό της επίπεδο, η ενισχυτική επίδρασή της στην αξία των εξαγωγών πετρελαιοειδών θα μετριαστεί σημαντικά από τον Ιούλιο και πιθανόν να εξαλειφθεί, εφόσον η μείωση τιμών συνεχιστεί. Επομένως, η τονωτική επίδραση από τα πετρελαιοειδή στις εξαγωγές μάλλον θα καμφθεί σημαντικά στο

εξάμηνο Ιουλίου – Δεκεμβρίου και την τάση της αξίας των εξαγωγών θα διαμορφώσουν τα υπόλοιπα προϊόντα, εκτός και των πλοίων, η εξαγωγική ζήτηση των οποίων διευρύνθηκε κατά 3,1% στο αρχικό τετράμηνο του 2017.

Λαμβάνοντας υπόψη την ανοδική δυναμική που έχει διαμορφωθεί στο κομμάτι των εξαγωγών προϊόντων εκτός πετρελαιοειδών-πλοίων και την αναμενόμενη εξασθένιση της αύξησης των εξαγωγών πετρελαιοειδών, προβλέπεται αύξηση του συνόλου τους κατά 9 με 11%, στα €27,3 δισεκ. έως 28 δισεκ. Εξαιρουμένων των πετρελαιοειδών, οι εξαγωγές εκτιμάται ότι θα διαμορφωθούν στα €19,0 δισεκ., περίπου 5% υψηλότερα από το περυσινό επίπεδό τους.

3.4 Απασχόληση – Ανεργία

Σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού της ΕΛ.ΣΤΑΤ., η ανεργία στην Ελλάδα το πρώτο τρίμηνο του 2017 διαμορφώθηκε στο 23,3%, δηλαδή 1,6 ποσοστιαίες μονάδες, μειωμένη σε σύγκριση με το α' τρίμ. του 2016 (24,9%) και 0,3 ποσοστιαίες μονάδες χαμηλότερα σε σύγκριση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο (23,6%). Ο αριθμός των ανέργων διαμορφώθηκε στους 1.114,7 χιλ., από 1.195,1 χιλ. ένα έτος νωρίτερα, δηλαδή μειώθηκε κατά 80,4 χιλ. άτομα ή κατά 6,7%. Αντίστοιχα, ο αριθμός των απασχολούμενων παρουσιάστηκε αυξημένος την ίδια περίοδο κατά 53 χιλ. άτομα, από τους 3.606,3 χιλ. το α' τρίμ. του 2016 στους 3.659,3 χιλ. ένα χρόνο μετά.

Σε σύγκριση με τις υπόλοιπες χώρες της Ευρωζώνης-19, η Ελλάδα εξακολουθεί, για

19^ο συνεχόμενο τρίμηνο, να παρουσιάζει το υψηλότερο ποσοστό ανεργίας, παρότι αυτό είναι σε πτωτική τροχιά για 12^ο συνεχόμενο τρίμηνο σε σύγκριση με το αντίστοιχο τρίμηνο του προηγούμενου έτους (από το β' τρίμ. του 2014). Έπεται η Ισπανία, στην οποία το ποσοστό ανεργίας αποκλιμακώθηκε για 14^ο συνεχόμενο τρίμηνο (από το δ' τρίμ. του 2013) και διαμορφώθηκε το πρώτο τρίμηνο του 2017 στο 18,8%, από 21% ένα έτος νωρίτερα. Ακολουθεί η Κύπρος, όπου το ποσοστό ανεργίας βρίσκεται σε πτωτική τροχιά από το β' τρίμ. του 2015 και το πρώτο τρίμηνο φέτος μειώθηκε στο 13,6%, από 14,1% το αντίστοιχο τρίμηνο του 2016. Στην Πορτογαλία, το ποσοστό ανεργίας διαμορφώθηκε στο 10,2% από 12,6% ένα έτος νωρίτερα, ενώ τα αντίστοιχα ποσοστά για την Ιρλανδία ήταν 6,7% και 8,4%.

Μεταξύ των μεγάλων οικονομιών της Ευρωζώνης-19, στη Γερμανία, το ποσοστό ανεργίας είναι σε πτωτική τροχιά από το β' τρίμ. του 2010 και το πρώτο τρίμηνο φέτος κατήλθε στο 4,1% από 4,5% ένα έτος νωρίτερα. Στη Γαλλία η ανεργία κατήλθε στο 10%, μειωμένη κατά 0,7 ποσοστιαίες μονάδες σε σύγκριση με το α' τρίμ. πέρυσι. Συνολικά στην Ευρωζώνη-19, η ανεργία βρίσκεται σε πτωτική τροχιά για 13^ο συνεχόμενο τρίμηνο (από το α' τρίμ. 2014) και το α' τρίμ. φέτος κατήλθε στο επίπεδο του 9,8%, από 10,7% το α' τρίμ. πέρυσι.

Ως προς την εξέλιξη της ανεργίας με βάση το **φύλο**, το ποσοστό ανεργίας των γυναικών στην Ελλάδα κατήλθε στο 27,9% το α' τρίμ. του 2017 από 29,5% το ίδιο τρίμηνο του 2016, ποσοστό που ήταν 7,9 ποσοστιαίες μονάδες υψηλότερο από το ποσοστό ανεργίας των ανδρών (20% από 21,2% ένα έτος νωρίτερα). Στην Ευρωζώνη-

19, το πρώτο τρίμηνο φέτος το ποσοστό ανεργίας των ανδρών διαμορφώθηκε στο 9,6%, μειωμένο κατά 0,9 ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με το α' τρίμ. πέρυσι, ενώ στις γυναίκες κατήλθε στο 10,2% από 10,9% ένα έτος νωρίτερα.

Σχετικά με την **ηλικιακή κατανομή των ανέργων**, τα δεδομένα δείχνουν ότι σε όλες τις ηλικιακές κατηγορίες τα ποσοστά ανεργίας μειώνονται. Η μείωση των ποσοστών ανεργίας είναι μεγαλύτερη στις ηλικίες 20-24 ετών (από 49,6% σε 45%). Στις περισσότερες ηλικιακές ομάδες είναι παραπλήσια: στα άτομα 15-19 ετών το ποσοστό ανεργίας μειώθηκε κατά 2,2 ποσοστιαίες μονάδες (από το 62,4% στο 60,2%), στα άτομα ηλικίας 25-29 ετών κατά 2,3% (από 35,9% σε 33,6%) και στα άτομα 45-64 ετών κατά 1,6% (από 20,4% σε 18,8%). Η μικρότερη πτώση σημειώθηκε στην ηλικιακή κατηγορία 30-44 ετών, από 23,4% σε 22,5%.

Το ποσοστό των **μακροχρόνια ανέργων** το πρώτο τρίμηνο φέτος κατήλθε για πρώτη φορά από τρίτο τρίμηνο του 2013 σε επίπεδα χαμηλότερα του 70% και διαμορφώθηκε στο 69,9% από 70,3% το πρώτο τρίμηνο πέρυσι. Ο αριθμός των μακροχρόνια ανέργων περιορίζεται από το τελευταίο τρίμηνο του 2014, με αποτέλεσμα το α' τρίμ. του 2017 να διαμορφωθεί στους 779,2 χιλ. από τους 839,8 χιλ. πέρυσι (πτώση κατά 60,6 χιλ. άτομα ή κατά 7,2%).

Ως προς το **επίπεδο εκπαίδευσης**, όπως και στις ηλικιακές ομάδες, η ανεργία παρουσιάζει μείωση το πρώτο τρίμηνο φέτος σε σύγκριση με το αντίστοιχο τρίμηνο του προηγούμενου έτους σε όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες. Επιπλέον, τα

ποσοστά ανεργίας μειώνονται καθώς το επίπεδο εκπαίδευσης ανεβαίνει. Το χαμηλότερο ποσοστό ανεργίας σημειώθηκε στα άτομα με διδακτορικό ή μεταπτυχιακό τίτλο, στα οποία κατήλθε ελαφρώς, στο 11% από 11,3%, παρουσιάζοντας πτώση για πέμπτο συνεχόμενο τρίμηνο. Έπονται οι πτυχιούχοι ανωτάτων σχολών, όπου το ποσοστό ανεργίας παρουσιάζει πτώση για όγδοο συνεχόμενο τρίμηνο και διαμορφώθηκε στο 16,9%, έναντι 18,4% ένα έτος νωρίτερα. Ακολουθούν τα άτομα με πτυχίο ανώτερης τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης και με απολυτήριο μέσης εκπαίδευσης, όπου τα ποσοστά ανεργίας διαμορφώθηκαν σε 24,7% και 25,3%, αντίστοιχα, από 25,6% και 27,1%. Τέλος, το υψηλότερο ποσοστό ανεργίας παρουσιάζεται στα άτομα που παρακολούθησαν μερικές τάξεις του Δημοτικού, στα οποία διαμορφώθηκε στο 39,9% ,από 46,2% πέρυσι.

Από τη σκοπιά της **περιφερειακής διάρθρωσης** της ανεργίας, σε τέσσερις από τις 13 περιφέρειες της χώρας αυτή παρουσίασε αύξηση (Ήπειρος, Ιόνια Νησιά, Βόρειο Αιγαίο και Νότιο Αιγαίο). Το υψηλότερο ποσοστό ανεργίας σημειώθηκε εκ νέου στην Δυτική Μακεδονία, 30,8%, από το 33,3% το α' τρίμ. πέρυσι. Ακολουθούν με σχεδόν ίδια ποσοστά η Δυτική Ελλάδα και τα Ιόνια Νησιά (υψηλότερη αύξηση στο ποσοστό ανεργίας), όπου η ανεργία διαμορφώθηκε στο 27,3% και 27,2% αντίστοιχα, από 30% και 19,6%. Στην Αττική το ποσοστό ανεργίας μειώθηκε για 13^ο συνεχόμενο τρίμηνο, κατερχόμενο στο 22% από 23,4% ένα έτος νωρίτερα, ενώ στη Στερεά Ελλάδα – που συγκεντρώνει σημαντική μεταποιητική δραστηριότητα – το ποσοστό ανεργίας μειώνεται από τις

αρχές του 2014 και το πρώτο τρίμηνο φέτος κατήλθε στο 22,9% από 27,7% πέρυσι. Το χαμηλότερο ποσοστό ανεργίας εμφανίστηκε στην Πελοπόννησο, καθώς διαμορφώθηκε στο 19,2%, από 20,6% το πρώτο τρίμηνο του 2016.

Σε επίπεδο **βασικών οικονομικών τομέων**, το πρώτο τρίμηνο του 2017 σημειώνεται άνοδος της απασχόλησης και στους τρεις τομείς. Μάλιστα, στον Πρωτογενή Τομέα η απασχόληση ενισχύθηκε για πρώτη φορά από το δ' τρίμ. του 2014, ανερχόμενη στα 450,9 χιλ. άτομα, από 445,3 χιλ. άτομα το πρώτο τρίμηνο του 2016 (αύξηση 1,3% ή κατά 5,6 χιλ. άτομα). Στον Δευτερογενή Τομέα, η απασχόληση ενισχύεται από το πρώτο τρίμηνο του 2015 και το πρώτο τρίμηνο φέτος ανήλθε στα 565,7 χιλ. άτομα από 548,6 χιλ. άτομα πέρυσι (αύξηση 3,1% ή κατά 17,1 χιλ. άτομα). Τέλος, στον πολυπληθέστερο τομέα της χώρας, τον Τριτογενή, ο αριθμός των απασχολούμενων αυξήθηκε κατά 30,3 χιλ. άτομα (ή κατά 1,2%) από τους 2.612,4 χιλ. στο α' τρίμ. πέρυσι στους 2.642,7 χιλ.

Στους **επιμέρους κλάδους οικονομικής δραστηριότητας**, σε έξι (Ορυχεία-Λατομεία, Διαχείριση ακίνητης περιουσίας, Επαγγελματικές, επιστημονικές και τεχνικές δραστηριότητες, Άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών, Δραστηριότητες νοικοκυριών ως εργοδοτών, Δραστηριότητες ετερόδικων οργανισμών και φορέων) παρουσιάζεται μείωση της απασχόλησης. Η μεγαλύτερη μείωση στον αριθμό των απασχολούμενων έλαβε χώρα στις Επαγγελματικές, επιστημονικές και τεχνικές δραστηριότητες όπου ο αριθμός τους περιορίστηκε κατά 11,4 χιλ. άτομα, από τα 210,1 χιλ. στα 198,7 χιλ. Από τη άλλη

πλευρά, η μεγαλύτερη αύξηση παρουσιάστηκε στον κλάδο της Μεταποίησης, όπου ο αριθμός τους ανήλθε από τα 338,7 χιλ. άτομα το Α' τρίμ. του 2016 στα 349,6 χιλ. άτομα ένα έτος αργότερα. Στο Χονδρικό-Λιανικό Εμπόριο η απασχόληση ενισχύθηκε ύστερα από τρία συνεχόμενα τρίμηνα πτώσης, κατά 0,9% ή 6 χιλ. άτομα, φθάνοντας στους 661,2 χιλ. απασχολούμενους, ενώ στον κλάδο του Τουρισμού η απασχόληση είναι σε ανοδική τροχιά από το α' τρίμ. του 2014, και το πρώτο τρίμηνο του τρέχοντος έτους ανήλθε στα 303,5 χιλ. άτομα από τα 303 χιλ. άτομα την ίδια περίοδο πέρυσι. Στη Δημόσια Διοίκηση-Άμυνα η απασχόληση ενισχύθηκε κατά 3% ή 9,8 χιλ. άτομα, φθάνοντας τα 335,4 χιλ. άτομα, ενώ στις Κατασκευές η απασχόληση, ύστερα από δύο συνεχόμενα τρίμηνα πτώσης ανήλθε το α' τρίμ. του 2017 κατά 1,4% ή 2 χιλ. άτομα, από τους 146,4 χιλ. στους 148,4 χιλ. απασχολούμενους.

Συμπερασματικά, από τα ετήσια στοιχεία απασχόλησης σε κλαδικό επίπεδο προκύπτει ότι η αύξηση στην απασχόληση το α' τρίμ. του 2017 προήλθε κυρίως από:

- την αύξηση της απασχόλησης στη Μεταποίηση (+10,9 χιλ. άτομα ή +3,2%), σε συνάφεια με την αύξηση του δείκτη Βιομηχανικής Παραγωγής το α' τρίμ. του 2017 κατά 8,9% έναντι του α' τρίμ. του 2016,
- την αύξηση της απασχόλησης στη Δημόσια Διοίκηση-Άμυνα (+9,8 χιλ. άτομα ή +3%), κυρίως ως αποτέλεσμα της σταδιακής εφαρμογής προγραμμάτων κοινωφελούς εργασίας για 23 χιλ. δικαιούχους,

- την άνοδο στις Δραστηριότητες ανθρώπινης υγείας και κοινωνικής μέριμνας (+8,1 χιλ. άτομα ή +3,8%) κυρίως λόγω της πρόσληψης μέσω προγραμμάτων του ΟΑΕΔ 3,2 χιλ. ανέργων στο χώρο της υγείας ως νοσηλευτικό και λοιπό παραϊατρικό προσωπικό,

και παρά την υποχώρηση της απασχόλησης στις Επαγγελματικές, επιστημονικές και τεχνικές δραστηριότητες (-11,4 χιλ. άτομα ή -5,4%) και στις Δραστηριότητες νοικοκυριών ως εργοδοτών (-5,5 χιλ. άτομα ή -13,1%).

Σε ότι αφορά την πρόσφατη τάση του εργατικού κόστους, ο **εποχικά διορθωμένος δείκτης μισθολογικού κόστους για το σύνολο της οικονομίας** ανήλθε το πρώτο τρίμηνο του τρέχοντος έτους κατά 1% σε σύγκριση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2016, από τις 87,1 μονάδες στις 88 (Διάγραμμα 3.11).

Μεσοπρόθεσμες εκτιμήσεις

Η πρόσφατη ολοκλήρωση της δεύτερης αξιολόγησης του τρέχοντος Προγράμματος Οικονομικής Προσαρμογής αναμένεται να άρει αισθητά την αβεβαιότητα σχετικά με τις προοπτικές της ελληνικής οικονομίας. Ακολούθως εκτιμάται ότι θα ξεκινήσει άμεσα η υλοποίηση επενδύσεων οι οποίοι είχαν τεθεί σε κατάσταση αναμονής όσο διαρκούσε η αξιολόγηση, δημιουργώντας θέσεις εργασίας. Η αρκετά σταθερή ενίσχυση από την αρχή του τρέχοντος έτους της εξαγωγικής ζήτησης και ακολούθως της δραστηριότητας σε εξωστρεφείς κλάδους, όπως ορισμένοι μεταποιητικοί κλάδοι, ο Τουρισμός και οι Μεταφορές, θα τονώσει

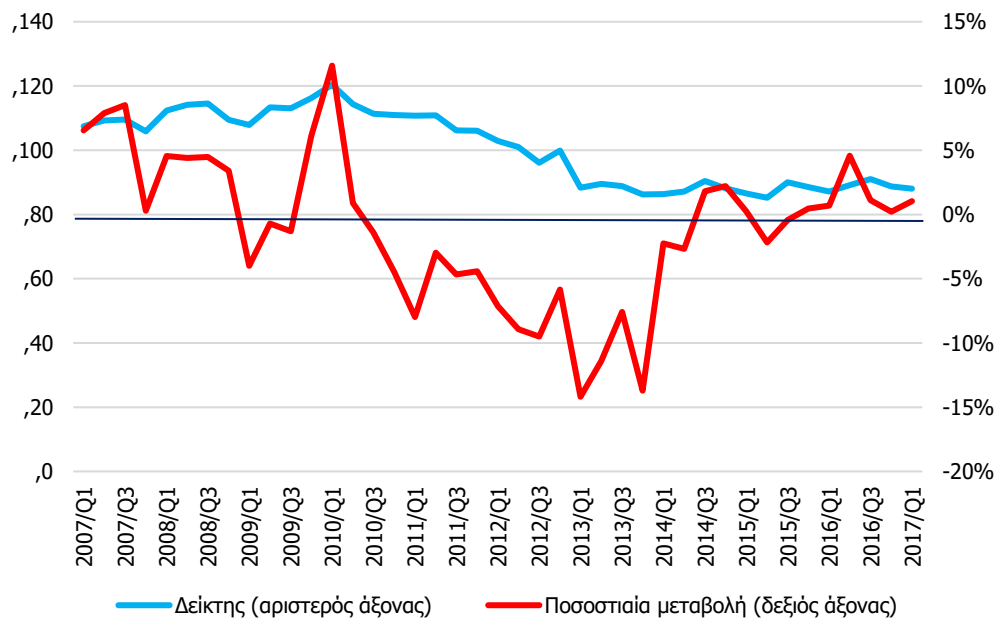
την απασχόλησή τους. Τονωτικά στην απασχόληση επενεργεί ήδη και θα συνεχίσει ο Δημόσιος τομέας.

Αναλυτικά, στο Δημόσιο τομέα θα συνεχιστούν οι θετικές επιδράσεις στην απασχόληση, κυρίως από πρόγραμμα του ΟΑΕΔ. Άλλωστε, από την αρχή του δεύτερου τριμήνου υλοποιείται πρόγραμμα κοινωφελούς χαρακτήρα στους Δήμους της χώρας, με 24,2 χιλ. ωφελούμενους. Παράλληλα, πέραν της προσωρινής απασχόλησης 3,2 χιλ. ατόμων στο χώρο της υγείας ως νοσηλευτικό και λοιπό παραϊατρικό προσωπικό στο πλαίσιο άλλου προγράμματος του ΟΑΕΔ, αναμένονται 3 χιλ. προσλήψεις γιατρών και νοσηλευτών με τριετείς συμβάσεις που θα στελεχώσουν τις πρώτες Τοπικές Μονάδες Υγείας που θα αποτελέσουν κομμάτι της πρωτοβάθμιας περίθαλψης του πληθυσμού των αστικών κέντρων.

Στον τομέα του Τουρισμού, από τις προβλέψεις προκύπτει νέα αύξηση των διεθνών αφίξεων, στα 28-30 εκατ. άτομα. Ήδη, σύμφωνα με τα στοιχεία του Σ.Ε.Τ.Ε., το πρώτο πεντάμηνο του τρέχοντος έτους οι διεθνείς αυξήσεις στα κυριότερα αεροδρόμια της χώρας ήταν αυξημένες κατά 10,1% σε σύγκριση με το πρώτο πεντάμηνο του 2016 (+346 χιλ. άτομα, από τα 3,43 εκατ. άτομα στα 3,77 εκατ.). Ωστόσο η διεύρυνση του κύκλου εργασιών στον Τουρισμό ήταν σαφώς μικρότερη στο αρχικό τρίμηνο, μόλις 1%, όμως την ίδια περίοδο πέρυσι περιοριζόταν κατά 7,2%. Η υψηλότερη δραστηριότητα και η αναμενόμενη συνέχιση και ενίσχυση της ανόδου της, λόγω των σχετικών προβλέψεων, ευνοούν την αύξηση της απασχόλησης στον τουριστικό τομέα.

Διάγραμμα 3.13

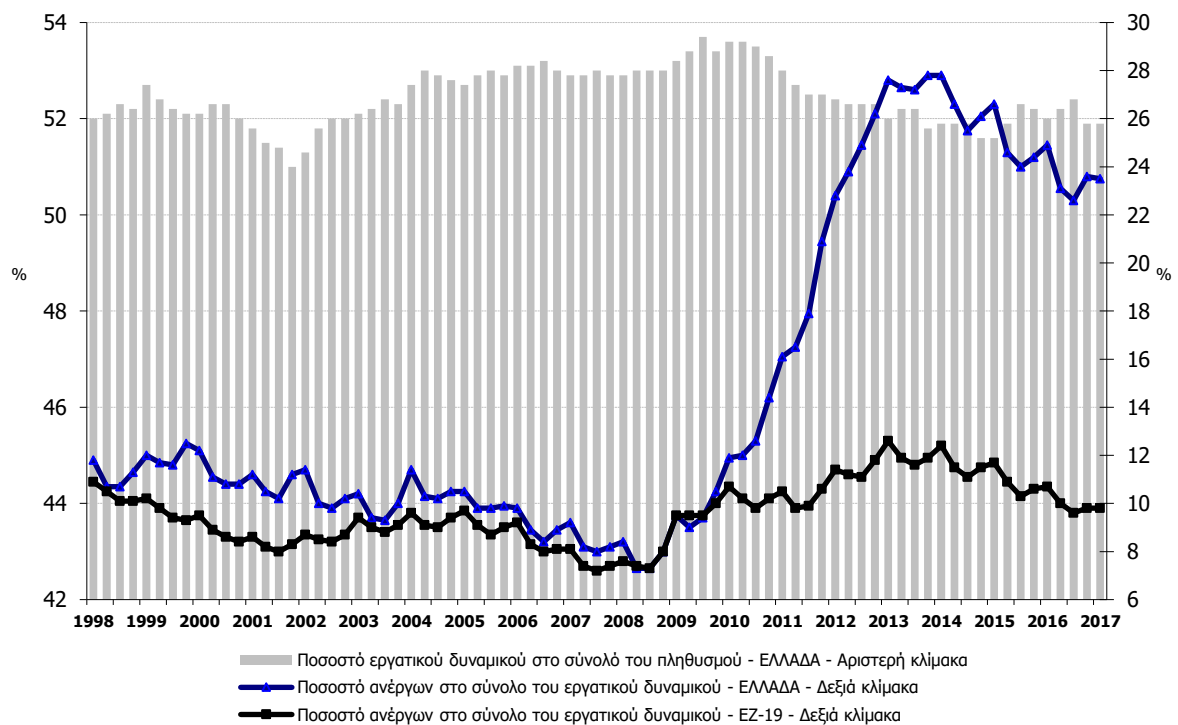
Εξέλιξη εποχικά διορθωμένου δείκτη μισθολογικού κόστους και ποσοστιαίας μεταβολής αυτού (Q1/2006-Q1/2017)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Επεξεργασία στοιχείων: ΙΟΒΕ

Διάγραμμα 3.14

Εξέλιξη του Ποσοστού του Εργατικού Δυναμικού στο Σύνολο του Πληθυσμού και του Ποσοστού των Ανέργων στο σύνολο του Εργατικού Δυναμικού

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, Eurostat

Πίνακας 3.9

Πληθυσμός ηλικίας 15 ετών και άνω, κατά κατάσταση απασχόλησης (σε χιλ.)

Περίοδος Αναφοράς	Γενικό Σύνολο	Ποσοστό (%) του πληθυσμού	Απασχολούμενοι	Ποσοστό (%) του εργατικού δυναμικού	Άνεργοι	Ποσοστό (%) του εργατικού δυναμικού
1998	8.680,4	52,1	4.017,9	88,8	507,9	11,2
1999	8.764,5	52,3	4.031,4	87,9	554,7	12,1
2000	8.839,8	52,2	4.088,5	88,6	523,5	11,4
2001	9.156,0	51,4	4.202,1	89,2	508,4	10,8
2002	9.188,3	51,8	4.265,0	89,7	492,7	10,4
2003	9.234,9	52,3	4.353,2	90,2	472,7	9,8
2004	9.285,3	52,9	4.389,5	89,4	520,0	10,6
2005	9.332,4	52,9	4.443,6	90,0	493,6	10,0
2006	9.374,1	53,1	4.527,5	91,0	448,2	9,0
2007	9.412,3	52,9	4.564,1	91,6	418,4	8,4
2008	9.435,1	53,0	4.610,5	92,3	387,9	7,8
2009	9.431,1	53,4	4.556,0	90,4	484,7	9,6
2010	9.399,4	53,5	4.389,8	87,3	639,4	12,7
Α' τρίμηνο 2011	9.374,4	53,0	4.165,5	83,9	799,6	16,1
Β' τρίμηνο 2011	9.373,1	52,7	4.124,2	83,5	815,6	16,5
Γ' τρίμηνο 2011	9.372,2	52,5	4.040,8	82,1	883,5	17,9
Δ' τρίμηνο 2011	9.371,7	52,5	3.886,9	79,1	1.028,6	20,9
2011	9.372,9	52,7	4.054,4	82,2	881,8	17,9
Α' τρίμηνο 2012	9.364,7	52,4	3.785,0	77,2	1.119,1	22,8
Β' τρίμηνο 2012	9.351,2	52,3	3.729,9	76,2	1.163,0	23,8
Γ' τρίμηνο 2012	9.338,0	52,3	3.668,0	75,1	1.218,4	24,9
Δ' τρίμηνο 2012	9.325,3	52,3	3.597,0	73,8	1.279,9	26,2
2012	9.344,8	52,3	3.695,0	75,6	1.195,1	24,4
Α' τρίμηνο 2013	9.316,5	52,0	3.504,2	72,4	1.336,0	27,6
Β' τρίμηνο 2013	9.311,7	52,2	3.535,0	72,7	1.327,9	27,3
Γ' τρίμηνο 2013	9.307,1	52,2	3.533,7	72,8	1.320,3	27,2
Δ' τρίμηνο 2013	9.302,7	51,8	3.479,9	72,2	1.337,2	27,8
2013	9.309,5	52,1	3.513,2	72,5	1.330,4	27,5
Α' τρίμηνο 2014	9.295,8	51,9	3.483,7	72,2	1.342,3	27,8
Β' τρίμηνο 2014	9.286,6	51,9	3.539,1	73,4	1.280,1	26,6
Γ' τρίμηνο 2014	9.277,5	51,9	3.586,9	74,5	1.229,4	25,5
Δ' τρίμηνο 2014	9.268,5	51,6	3.535,3	73,9	1.245,9	26,1
2014	9.282,1	51,8	3.536,3	73,5	1.274,4	26,5
Α' τρίμηνο 2015	9.259,1	51,6	3.504,4	73,4	1.272,5	26,6
Β' τρίμηνο 2015	9.250,7	51,9	3.625,5	75,4	1.180,1	24,6
Γ' τρίμηνο 2015	9.242,3	52,3	3.671,1	76,0	1.160,5	24,0
Δ' τρίμηνο 2015	9.234,1	52,2	3.641,7	75,6	1.174,7	24,4
2015	9.246,6	52,0	3.610,7	75,1	1.197,0	24,9
Α' τρίμηνο 2016	9.226,3	52,0	3.606,3	75,1	1.195,1	24,9
Β' τρίμηνο 2016	9.217,2	52,2	3.702,6	76,9	1.112,1	23,1
Γ' τρίμηνο 2016	9.208,3	52,4	3.736,7	77,4	1.092,6	22,6
Δ' τρίμηνο 2016	9.199,4	51,9	3.648,6	76,4	1.124,0	23,6
2016	9.212,8	52,1	3.673,6	76,5	1.130,9	23,5
Α' τρίμηνο 2017	9.190,7	51,9	3.659,3	76,7	1.114,7	23,3

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού

Θετικές επιδράσεις στην απασχόληση αναμένονται και από τον κατασκευαστικό κλάδο, καθώς τα έργα πολιτικού μηχανικού, στα οποία συμπεριλαμβάνονται τα δημόσια έργα, ενισχύθηκαν σημαντικά το α' τρίμ.,

κατά 27,7%, ενώ και η οικοδομική δραστηριότητα βρίσκεται σε τροχιά ανόδου από την αρχή του έτους έως τον Μάρτιο, σε όρους επιφάνειας και όγκου. Στη δεύτερη εξέλιξη θεωρείται ότι συμβάλλει η μη

μεταβολή του ΕΝΦΙΑ τουλάχιστον το τρέχον έτος, συνεπώς η επίδρασή της θα συνεχιστεί καθ' όλη τη διάρκειά του.

Από την άλλη πλευρά, η αύξηση των εμμέσων φόρων (π.χ. ειδικός φόρος κατανάλωσης σε καύσιμα και τσιγάρα) και η εφαρμογή δημοσιονομικών μέτρων της πρώτης αξιολόγησης, θα ασκήσουν αρνητική επίδραση στο διαθέσιμο εισόδημα των φυσικών προσώπων, με αντίστοιχες επιδράσεις στην καταναλωτική ζήτηση και στη δραστηριότητα των κλάδων Λιανικού και Χονδρικού Εμπορίου, οι οποίοι συγκεντρώνουν το μεγαλύτερο ποσοστό του εγχώριου εργατικού δυναμικού.

Λαμβάνοντας υπόψη τις παραπάνω επιδράσεις, η πρόβλεψη του IOBE αναφορικά με το ποσοστό ανεργίας δε μεταβάλλεται και αναμένεται να διαμορφωθεί σε ετήσια βάση στο 22,2%.

Σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα στοιχεία Ερευνών Οικονομικής Συγκυρίας του IOBE, **κατά το τρίμηνο Απριλίου – Ιουνίου 2017 καταγράφεται βελτίωση στις προβλέψεις για τις βραχυπρόθεσμες προοπτικές της απασχόλησης σε σχέση με το τρίμηνο Ιανουαρίου – Μαρτίου στη Βιομηχανία και το Λιανεμπόριο και σταθερότητα στις Κατασκευές και τις Υπηρεσίες.**

Σε σχέση με την ίδια περίοδο του προηγούμενου έτους, σημειώνεται βελτίωση στις προβλέψεις της Βιομηχανίας και των Υπηρεσιών και αντιθέτως, μεγάλη επιδείνωση στις Κατασκευές, η οποία είναι πολύ ηπιότερη στο Λιανικό εμπόριο. Αναλυτικότερα:

Στη Βιομηχανία, το μέσο ισοζύγιο των +2 μονάδων του προηγούμενου τριμήνου βελτιώνεται κατά 4 μονάδες το β' τρίμηνο του νέου έτους. Σε σχέση με την αντίστοιχη περυσινή επίδοση, ο μέσος τριμηνιαίος δείκτης είναι υψηλότερος κατά 8 μονάδες. Το εξεταζόμενο τρίμηνο, το ποσοστό των βιομηχανικών επιχειρήσεων που προσεχές χρονικό διάστημα κυμαίνεται εκ νέου στο 7-8%, ενώ αυξάνεται ήπια, στο 12% από 10%, το ποσοστό εκείνων που αναμένουν αύξηση στον αριθμό των θέσεων εργασίας τους. Η μεγάλη πλειονότητα των επιχειρήσεων του τομέα (81-82%) προβλέπει εκ νέου σταθερότητα σε όρους απασχόλησης.

Στις Κατασκευές, οι σχετικές προβλέψεις υποδηλώνουν σταθερότητα στο αισθητά χαμηλό ισοζύγιο του τομέα, το οποίο και διαμορφώνεται εκ νέου στις -51 μονάδες, 35 μονάδες χαμηλότερα σε σύγκριση με το ίδιο χρονικό διάστημα του 2016. Το β' τρίμηνο του 2017, το 59% των επιχειρήσεων του τομέα προβλέπουν και πάλι λιγότερες θέσεις εργασίας, ενώ διαμορφώνεται ξανά στο 8% το ποσοστό των ερωτηθέντων που αναμένουν άνοδο της απασχόλησης.

Σε επίπεδο επιμέρους κλάδων, η αύξηση του σχετικού δείκτη στα Δημόσια Έργα (στις -64 από -66 μονάδες κατά μέσο όρο ο δείκτης) αντισταθμίζει την πτώση στις Ιδιωτικές Κατασκευές (στις -32 από -18 μον. το ισοζύγιο).

Στις Υπηρεσίες, οι προβλέψεις για την απασχόληση κερδίζουν έδαφος σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο, ενώ έχουν βελτιωθεί και ως προς το αντίστοιχο περσινό διάστημα. Έτσι, το

σχετικό ισοζύγιο των -6 μονάδων του προηγούμενου τριμήνου, κατά το εξεταζόμενο τρίμηνο διαμορφώνεται στις +3 μονάδες (από -6 μον. κατά μέσο όρο το αντίστοιχο τρίμηνο του 2016). Από τις επιχειρήσεις του τομέα, το 12% (από 17%) αναμένει μείωση της απασχόλησης, με το ποσοστό εκείνων που προβλέπουν αύξηση να κινείται στο 15% (από 11%).

Σε κλαδικό επίπεδο, η τάση είναι κυρίως ανοδική, με εξαίρεση τους Ενδιάμεσους Χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς, όπου και καταγράφεται σταθερότητα στο σχετικό ισοζύγιο κατά το δεύτερο τρίμηνο του έτους.

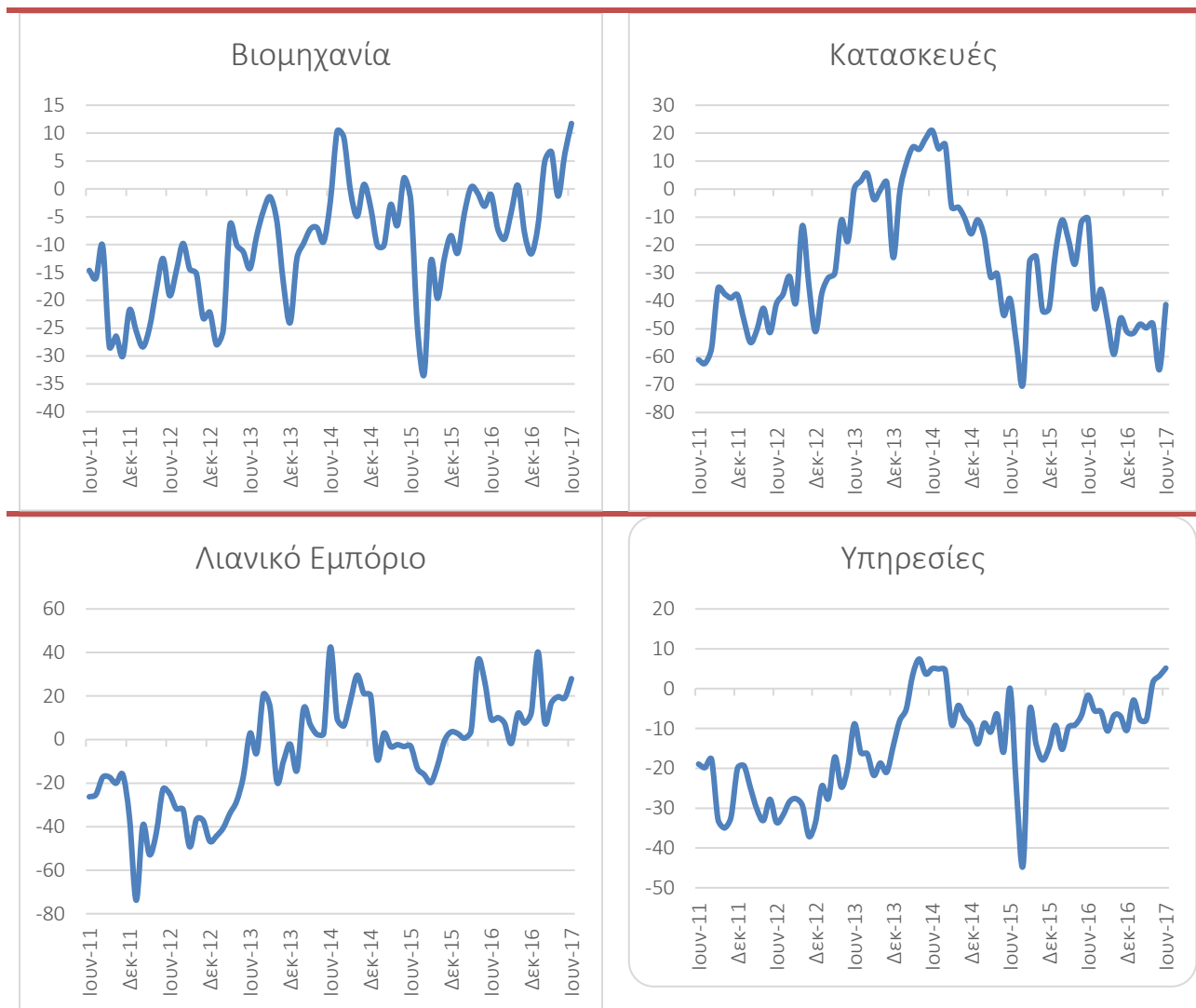
Ο δείκτης των προβλέψεων για την απασχόληση στο Λιανικό Εμπόριο κινείται το β' τρίμηνο του έτους σε παραπλή-

σιο επίπεδο με εκείνο του α' τριμήνου, στις +22 μονάδες. Αυτή η επίδοση βρίσκεται οριακά χαμηλότερα σε σύγκριση με την αντίστοιχη περυσινή (+24 μονάδες). Το 3% (από 6%) των επιχειρήσεων του τομέα αναμένει μείωση των θέσεων εργασίας, ενώ το 25% (από 27%) προβλέπει άνοδο της απασχόλησης, με όσους αναμένουν σταθερότητα να εκπροσωπούνται από το 72% (από 67%) του συνόλου.

Στους επιμέρους εξεταζόμενους κλάδους σημειώνεται κατά το β' τρίμηνο του 2017 μείωση του σχετικού ισοζυγίου στα Τρόφιμα-ποτά-καπνός και τα Οχήματα-Ανταλλακτικά και άνοδος στα Υφάσματα-Ένδυση-Υπόδηση, τα Είδη οικιακού εξοπλισμού και τα Πολυκαταστήματα.

Διάγραμμα 3.15

Προβλέψεις για την απασχόληση (ισοζύγιο απαντήσεων \equiv διαφορά θετικών – αρνητικών απαντήσεων)

Πηγή: IOBE

3.5 Τιμές Καταναλωτή

Πρόσφατες εξελίξεις

Η ελληνική οικονομία εμφάνισε στην περίοδο Ιανουαρίου - Μαΐου φέτος πληθωρισμό 1,4% έπειτα από τέσσερα έτη συνεχόμενου αποπληθωρισμού. Η αντίστοιχη μεταβολή του Γενικού Δείκτη Τιμών Καταναλωτή (ΓΔΤΚ) το 2016 ήταν αρνητική κατά 1,0%. Βασικά αίτια για την ανοδική τάση των τιμών από την αρχή του έτους είναι η άνοδος της διεθνούς τιμής του πετρελαίου, η αύξηση των έμμεσων φόρων (παράγωγα πετρελαίου, υγραέριο κίνησης, καπνός και τσιγάρα) και η επιβολή νέων (τέλος στους συνδρομητές

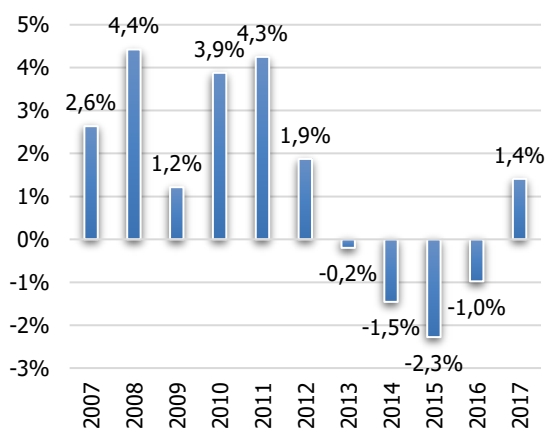
σταθερής τηλεφωνίας, φόρος στην εισαγωγή καφέ).

Οι αυξητικές επιδράσεις της τιμής του πετρελαίου και των υψηλότερων και νέων έμμεσων φόρων αποτυπώνονται στις μεταβολές στις επιμέρους κατηγορίες αγαθών και υπηρεσιών την περίοδο Ιανουαρίου - Μαΐου 2017.

Η μεγαλύτερη άνοδος τιμών σημειώθηκε στις Μεταφορές (+6,8%, έναντι -3,9% το 2016) και η τρίτη μεγαλύτερη στη Στέγαση (+3,6%, από -4,6% πέρυσι), οι οποίες επηρεάζονται από το ενεργειακό κόστος.

Διάγραμμα 3.16

Μέση μεταβολή ΓΔΤΚ στην Ελλάδα (Ιανουάριος - Μάιος, 2007-2017)

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ, επεξεργασία IOBE

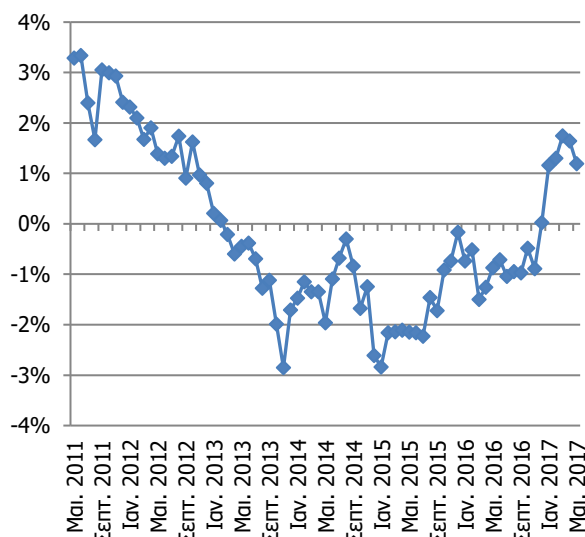
Στα Αλκοολούχα ποτά - Καπνός σημειώθηκε η δεύτερη ισχυρότερη άνοδος (+4,2%, έναντι 1,3% το 2016), αντανακλώντας τις αυξήσεις έμμεσων φόρων από την αρχή του τρέχοντος έτους στον καπνό και τα τσιγάρα. Έπονται σε αύξηση οι τιμές στις Επικοινωνίες (+2,1%, από σταθερότητα το 2016) και τα Ξενοδοχεία-Καφέ- Εστιατόρια (+1,7%, από 2,7% πέρυσι), λόγω των νέων φόρων στη σταθερή τηλεφωνίας και την εισαγωγή καφέ. Η χαμηλότερη άνοδος τιμών σημειώθηκε στη Διατροφή - μη αλκοολούχα ποτά, μάλλον λόγω του υψηλότερου ΦΠΑ από πέρυσι τον Ιούλιο (+1,2%, από 0,3% το 2016).

Αρνητική μεταβολή στις τιμές σημειώθηκε κατά το ίδιο χρονικό διάστημα στην Εκπαίδευση, με -0,3% (από -1,3% το 2016), στην Αναψυχή, κατά -1,4% (έναντι -1,6% πριν ένα χρόνο), στα Λοιπά Αγαθά, με -1,9% (έναντι -2,3% το 2016), στην Υγεία και την Ένδυση-υπόδηση, κατά 2,2% σε αμφότερες (από +2,8% και -2,6% αντίστοιχα το 2016) και στα Διαρκή αγαθά (-2,9% από -0,5% πέρυσι).

Ο εναρμονισμένος δείκτης τιμών καταναλωτή (Εν.ΔΤΚ) στην Ελλάδα παρουσίασε αύξηση το πρώτο τρίμηνο του 2017, κατά 1,6% ,έναντι της μείωσης 0,3% στο ίδιο χρονικό διάστημα πέρυσι.

Διάγραμμα 3.17

Εξέλιξη ΓΔΤΚ στην Ελλάδα (ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές)

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ, επεξεργασία IOBE

Σε επίπεδο Ευρωζώνης-19, όλες οι χώρες παρουσίασαν θετική μεταβολή του Εν.ΔΤΚ στο πρώτο πεντάμηνο του 2017. Η Ελλάδα κατατάσσεται πολύ κοντά στη διάμεσο θέση των μεταβολών.

Μεγαλύτερη άνοδο από την Ελλάδα παρουσίασαν η Εσθονία (+3,3%), η Λιθουανία (+3,1%), η Λετονία (+3,1%), το Βέλγιο (+2,7%), η Ισπανία (+2,5%), το Λουξεμβούργο (+2,5%), η Αυστρία (+2,2%), η Σλοβενία (+1,9%), η Γερμανία (+1,8%) και η Πορτογαλία (+1,7%).

Ηπιότερη αύξηση τιμών σε σχέση με την Ελλάδα παρουσίασαν η Ιταλία (+1,5%), η Γαλλία (+1,3%), η Κύπρος (+1,3%), η Μάλτα (+1,2%), η Ολλανδία (+1,2%), η Φιλανδία (+1,0%), η Σλοβακία (+1%) και η Ιρλανδία (+0,4%).

Σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία, ο Γενικός Δείκτης Τιμών Παραγωγού (ΓΔΤΠ), εγχώριας και εξωτερικής αγοράς συνολικά, αυξήθηκε κατά 9,1%, στην περίοδο Ιανουαρίου - Μαΐου του τρέχοντος έτους, σε πλήρη αντίθεση με την έντονη υποχώρησή του στην ίδια περίοδο του 2016 (-9,8%). Η μεγάλη διακύμανση του ΓΔΤΠ αντανακλά αντίστοιχες μεταβολές στις τιμές των ενεργειακών προϊόντων λόγω αυξομειώσεων στην τιμή του πετρελαίου, όπως θα προκύψει στη συνέχεια από τις τάσεις στις κατηγορίες παραγόμενων προϊόντων. Η αύξηση αυτή είναι η δεύτερη υψηλότερη της τελευταίας δεκαετίας για τη συγκεκριμένη περίοδο του έτους, αμέσως μετά την αύξηση του 2008.

Αναλυτικά στις επιμέρους κατηγορίες, οι ισχυρότερες ανοδικές κινήσεις στο διάστημα Ιανουαρίου – Μαΐου του 2017 σημειώθηκαν στα Ενεργειακά αγαθά εκτός ηλεκτρικής ενέργειας +43% (έναντι -30% το 2016), στα Ενεργειακά αγαθά +23% (έναντι -21% πέρυσι), στα Ορυχεία - Λατομεία - Μεταποίηση +11% (-10% πριν ένα χρόνο). Μικρότερες θετικές μεταβολές σημειώθηκαν, μεταξύ άλλων, στα Ενδιάμεσα αγαθά (κεφαλαιουχικά και μη), στα Διαρκή και τέλος στα Καταναλωτικά αγαθά.

Με βάση τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία (Απρίλιος 2017), στην Ελλάδα σημειώνεται η μεγαλύτερη αύξηση του δείκτη τιμών εισαγωγών από την αρχή του έτους σε επίπεδο Ευρωζώνης-19, κατά 9,9%.

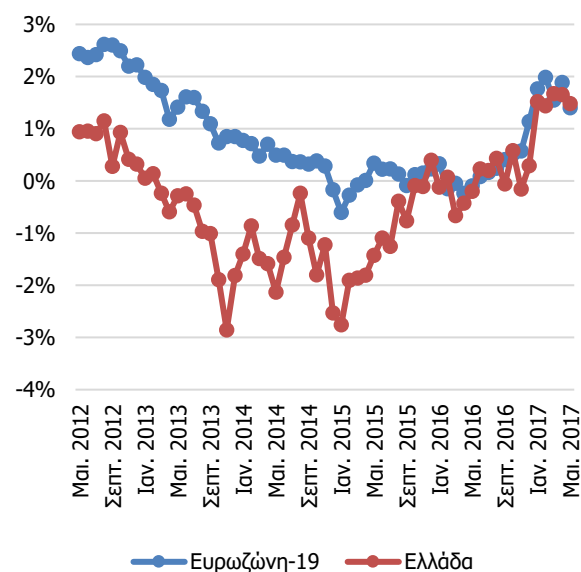
Ανοδικά κινείται ο δείκτης σε όλες τις χώρες της Ευρωζώνης για τις οποίες υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία.

Αναλυτικά, ο δείκτης τιμών εισαγωγών αυξήθηκε στην Ολλανδία (9,4%), στην

Ισπανία (8,7%), στη Λιθουανία (+7,2%), στην Εσθονία (+6,2%), στη Γερμανία (+6,2%), στη Γαλλία (+5,4%), στη Λετονία (+5,2%), στην Ιταλία και τη Σλοβενία (+4,9% σε αμφότερες), στη Σλοβακία (+2,4%) και στη Δανία (2,3%).

Διάγραμμα 3.18

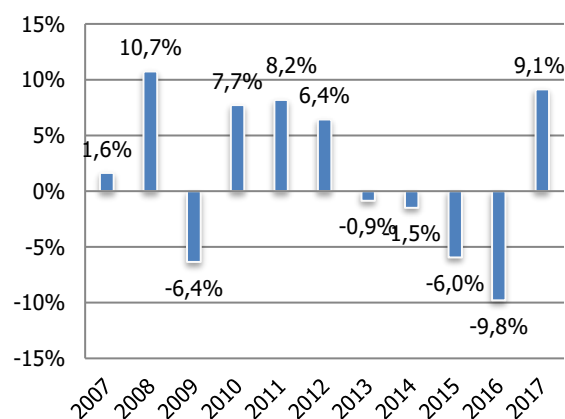
Εξέλιξη ΕνΔΤΚ στην Ελλάδα και στην Ευρωζώνη-19 (ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές)

Πηγή: Eurostat, επεξεργασία IOBE

Διάγραμμα 3.19

Μέση μεταβολή ΓΔΤΠ στην Ελλάδα (Ιανουάριος - Μάιος, 2007-2017)

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ, επεξεργασία IOBE

Η ταυτόχρονη, υψηλή άνοδος των τιμών των εισαγωγών οφείλεται στην πολύ υψηλότερη σε σύγκριση με την αντίστοιχη περίοδο του

2016 τιμή του πετρελαίου, ενώ οι διαφορές στην άνοδο τιμών μεταξύ των χωρών αντανακλούν το διαφορετικό βαθμό χρήσης μεταξύ των χωρών ενεργειακών προϊόντων τα οποία βασίζονται στο πετρέλαιο.

Μεσοπρόθεσμες εκτιμήσεις

Η επίδραση στις τιμές των αυξήσεων έμμεσων φόρων, ιδίως εκείνων στο πετρέλαιο και το υγραέριο κίνησης, καθώς και από του νέους έμμεσους φόρους (σταθερή τηλεφωνία, εισαγωγή καφέ), η οποία ήδη έχει αποτυπωθεί στα στοιχεία πληθωρισμού για το πρώτο πεντάμηνο του έτους, θα συνεχιστεί στο δεύτερο εξάμηνό του. Άλλωστε, σχεδόν όλες οι πρόσφατες μεταβολές στην έμμεση φορολογία τέθηκαν σε ισχύ από 01/01/2017, με εξαίρεση αυτή στο πετρέλαιο θέρμανσης, επομένως η ενίσχυση τιμών που προκαλούν θα διαρκέσει καθ' όλο το 2017. Η αύξηση τιμών φέτος εξαιτίας της ανόδου της διεθνούς τιμής του πετρελαίου, κατόπιν της απόφασης του Διεθνούς Ενεργειακού Φόρουμ για περιορισμό της ημερήσιας πετρελαϊκής παραγωγής τον περυσινό Σεπτέμβριο, μάλλον θα εξασθενήσει σημαντικά στο υπόλοιπο του 2017, αφού αυτή υποχωρεί συνεχώς από την αρχή του προηγούμενου Απριλίου και πλέον κυμαίνεται στα ίδια επίπεδα με πέρυσι. Καθώς η υποχώρηση της τιμής του πετρελαίου είχε ξεκινήσει σχεδόν δύο μήνες πριν την διένεξη μεταξύ των αραβικών χωρών - μελών του ΟΠΕΚ, θεωρείται ότι δεν οφείλεται σε αυτή, αλλά σε χαμηλή ζήτηση. Επομένως, είναι πλέον πιθανό ότι θα συνεχιστεί τουλάχιστον στους επόμενους μήνες, μέχρι την αρχή του φθινοπώρου, όταν θα καθοριστούν οι ενεργειακές ανάγκες για τον προσεχή χειμώνα, εξασθενώντας μέχρι τότε τις πληθωριστικές πιέσεις. Δεδομένων

των παραπάνω επιδράσεων, **η επίδραση των υψηλότερων και των νέων έμμεσων φόρων θα αποτελέσει τη βασική αιτία αύξησης του ΓΔΤΚ το 2017 κατά 1,5%, μετά από τέσσερα έτη συνεχούς μείωσής του.**

Σημαντική πληροφόρηση για την εξέλιξη των τιμών το επόμενο διάστημα παρέχουν και τα αποτελέσματα των μηνιαίων ερευνών οικονομικής συγκυρίας του IOBE, τα οποία συνιστούν πρόδρομες ενδείξεις για την εξέλιξή τους από την πλευρά της προσφοράς.

Οι τάσεις στις προβλέψεις μεταβολών των τιμών είναι μικτές κατά το δεύτερο τρίμηνο του 2017 έναντι του προηγούμενου τριμήνου, με τα σχετικά ισοζύγια στις Ιδιωτικές Κατασκευές, την Βιομηχανία και τις Υπηρεσίες να λαμβάνουν αρνητικά πρόσημα. Συγκεκριμένα, το ισοζύγιο τιμών το εξεταζόμενο τρίμηνο σε σύγκριση με το αμέσως προηγούμενο παραμένει σταθερό στη Βιομηχανία και τις Ιδιωτικές Κατασκευές, ενώ μειώνεται στις Υπηρεσίες και το Λιανικό Εμπόριο. Ως προς την αντίστοιχη περυσινή περίοδο, οι προσδοκίες για την εξέλιξη των τιμών καταγράφουν οριακή θετική μεταβολή στις Υπηρεσίες και την Βιομηχανία, παραμένουν σταθερές στις Ιδιωτικές Κατασκευές και υποχωρούν ελαφρά στο Λιανικό Εμπόριο. Αναλυτικότερα:

Στη Βιομηχανία, οι προβλέψεις της πορείας των τιμών το β' τρίμηνο του έτους διαμορφώνονται χαμηλότερα κατά 5 μονάδες σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο, με το σχετικό αρνητικό δείκτη στις -2 μονάδες, οριακά ανώτερα σε σχέση με το αντίστοιχο περυσινό τρίμηνο. Από τις επιχειρήσεις του τομέα, το

8-9% κατά μέσο όρο προβλέπει και πάλι μείωση τιμών το επόμενο διάστημα, με το 87% (από 79%) να αναμένει σταθερότητα και το 6% (από 12%) αύξησή τους.

Στο Λιανικό Εμπόριο, ο δείκτης των +6 μονάδων για τις τιμές των επιχειρήσεων του τομέα στο προηγούμενο τρίμηνο κινείται το υπό εξέταση τρίμηνο στις +3 μονάδες (από +16 μον. το αντίστοιχο περυσινό τρίμηνο). Από τις επιχειρήσεις του τομέα, το 5% (από 7%) αναμένει πτώση τιμών βραχυπρόθεσμα, ενώ μειώνεται στο 8% (από 13%) το ποσοστό όσων προβλέπουν άνοδο τους, με το υπόλοιπο 80% να αναμένει εκ νέου σταθερότητα.

Στους επιμέρους κλάδους του λιανεμπορίου, οι μεταβολές στις προβλέψεις των τιμών το β' τρίμηνο του έτους σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο είναι ανοδικές στα Τρόφιμα-Ποτά-Καπνός, τα Υφάσματα – Ένδυση - Υπόδηση και τα Είδη οικιακού εξοπλισμού, πτωτικές στα Οχήματα & Ανταλλακτικά και τα Πολυκαταστήματα.

Ο μέσος δείκτης πρόβλεψης της μεταβολής των τιμών στις Υπηρεσίες το

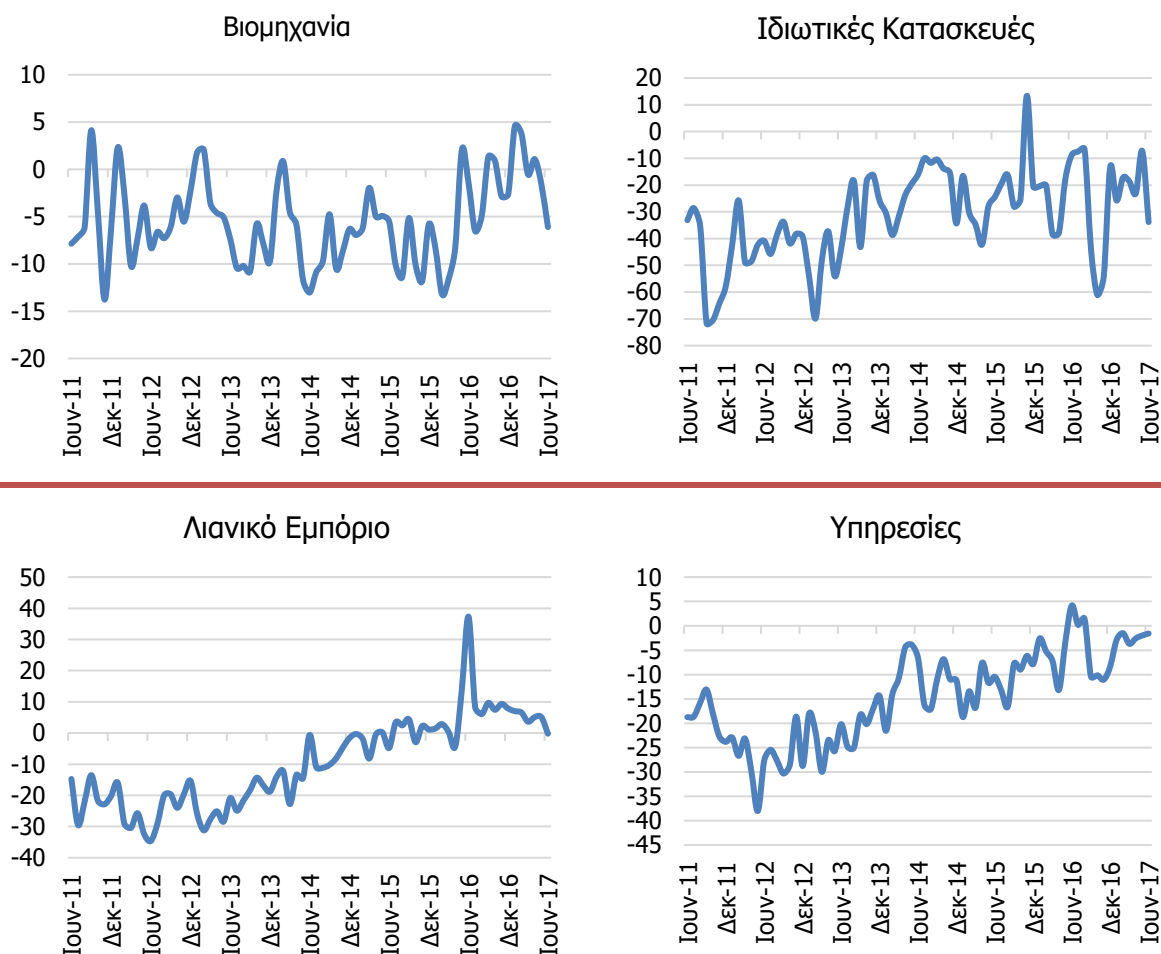
εξεταζόμενο τρίμηνο είναι εν πολλοίς αμετάβλητος σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο, κινούμενος στις -2 μονάδες, σε οριακά υψηλότερο επίπεδο σε σχέση με την αντίστοιχη μέση περυσινή του επίδοση (-4 μον.). Το τρέχον τρίμηνο, το 13% (από 11%) των επιχειρήσεων του κλάδου αναμένει μείωση τιμών και το 11% (από 9%) άνοδο.

Στους επιμέρους εξεταζόμενους κλάδους, ο σχετικός δείκτης αυξάνεται στα Ξενοδοχεία, Εστιατόρια, Τουριστικά πρακτορεία, μειώνεται στην Πληροφορική και παραμένει σταθερός στους υπόλοιπους κλάδους.

Τέλος, στον τομέα των Ιδιωτικών Κατασκευών, το αρνητικό ισοζύγιο των -21 μονάδων του προηγούμενου τριμήνου είναι αμετάβλητο, καθώς και στο ίδιο επίπεδο σε σχέση με τα αντίστοιχα περυσινά. Το 23% των επιχειρήσεων του τομέα προβλέπει υποχώρηση των τιμών του κλάδου, ενώ το ποσοστό εκείνων που αναμένουν άνοδο είναι και πάλι οριακά θετικό.

Διάγραμμα 3.20

Προβλέψεις για εξέλιξη τιμών στο επόμενο τρίμηνο (ισοζύγιο απαντήσεων = διαφορά θετικών – αρνητικών απαντήσεων)

Πηγή: IOBE

3.6 Ισοζύγιο Πληρωμών

Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών

Ιανουάριος-Απρίλιος 2017

Στο πρώτο τετράμηνο του 2017 το έλλειμμα στο Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών μειώθηκε στα €3,0 δισεκ., έναντι €3,2 δισεκ. το αντίστοιχο διάστημα του 2016. Ο περιορισμός του ελλείμματος προήλθε από την αύξηση των πλεονασμάτων στο ισοζύγιο Υπηρεσιών, Πρωτογενών και Δευτερογενών εισοδημάτων, η οποία εν μέρει αντισταθ-

μίστηκε από τη διόγκωση του εμπορικού ελλείμματος.

Στα επιμέρους στοιχεία, το έλλειμμα του **Ισοζυγίου Αγαθών** διαμορφώθηκε στα €6,2 δισεκ., στο τετράμηνο του 2017, καθώς επιδεινώθηκε κατά 13,5% ή €742 εκατ., έναντι περιορισμού το 2016 κατά €1,1 δισεκ. Οι εξαγωγές διαμορφώθηκαν στα €9,0 δισεκ., σημαντικά ενισχυμένες κατά 18,9%

(€1,4 δισεκ.),¹³ καθώς αυξήθηκαν οι εξαγωγές καυσίμων, πλοίων αλλά και λοιπών αγαθών. Οι εισαγωγές διαμορφώθηκαν στα €15,2 δισεκ., διογκωμένες κατά 16,6% (€2,2 δισεκ.). Το έλλειμμα του **Ισοζυγίου Αγαθών χωρίς καύσιμα και πλοία** αυξήθηκε στην περίοδο Ιανουαρίου - Απριλίου του 2017, κατά 4,1%, καθώς παράλληλα με την ενίσχυση των εξαγωγών κατά €328 εκατ., σημειώθηκε και αύξηση εισαγωγών κατά €520 εκατ. Σημαντική αύξηση καταγράφηκε στις εξαγωγές καυσίμων, με ενίσχυση κατά €1,0 δισεκ., μεγαλύτερη όμως αύξηση σημειώθηκε στις εισαγωγές, της τάξης του €1,7 δισεκ., με αποτέλεσμα το έλλειμμα στο ισοζύγιο καυσίμων να διευρυνθεί κατά €596 εκατ.

Το πλεόνασμα στο **Ισοζύγιο Υπηρεσιών** ενισχύθηκε στο τετράμηνο Ιανουαρίου - Απριλίου στα €1,7 δισεκ., έναντι €1,2 δισεκ. το 2016, με ταυτόχρονη αύξηση εισπράξεων και πληρωμών. Οι συνολικές εισπράξεις διαμορφώθηκαν στα €5,1 δισεκ., υψηλότερες κατά 19,8% (€845 εκατ.), ενώ οι πληρωμές διαμορφώθηκαν στα €3,4 δισεκ. αυξημένες κατά 13,3% (€403 εκατ.). Στο αρχικό τετράμηνο του 2017, τα έσοδα από τον τουρισμό διαμορφώθηκαν στα €997 εκατ., με μικρή αύξηση κατά €23 εκατ., ενώ οι εισπράξεις από μεταφορές ενισχύθηκαν σημαντικά, στα €2,7 δισεκ., με αύξηση κατά €430 εκατ. σε σύγκριση με το 2016. Τέλος, οι εισπράξεις από λοιπές υπηρεσίες αυξήθηκαν κατά 38,3% (€392 εκατ.), στα €1,4 δισεκ. Οι πληρωμές στο ταξιδιωτικό σκέλος εμφάνισαν μικρή κάμψη, κατά 3,8%,

στα €610 εκατ., ενώ οι πληρωμές για μεταφορές αυξήθηκαν κατά 12,2% στα €1,6 δισεκ. Οι πληρωμές για λοιπές υπηρεσίες αυξήθηκαν κατά 25,6%, στα €1,2 δισεκ.

Το πλεόνασμα στο **Ισοζύγιο Πρωτογενών Εισοδημάτων** αυξήθηκε στα €1,3 δισεκ. το χρονικό διάστημα Ιανουαρίου - Απριλίου φέτος, έναντι €980 εκατ. το 2016. Οι εισπράξεις διαμορφώθηκαν στα €3,1 δισεκ., ενισχυμένες κατά 8,7%, ενώ οι πληρωμές υποχώρησαν κατά 6,4%, στα €1,8 δισεκ. Αναλυτικά, οι εισπράξεις από εργασία αυξήθηκαν οριακά, στα €43 εκατ., από επενδύσεις σημείωσαν αύξηση 14%, στα €1,3 δισεκ., ενώ από λοιπά πρωτογενή εισοδήματα (επιδότησεις και φόρους επί της παραγωγής), αυξήθηκαν κατά 4,9%, στα €1,7 δισεκ. Οι πληρωμές για εισοδήματα από εργασία αυξήθηκαν στα €91 εκατ., για εισοδήματα από επενδύσεις μειώθηκαν κατά 7,5%, στα €1,6 δισεκ., ενώ από σε εκείνες από λοιπά πρωτογενή εισοδήματα σημειώθηκε πτώση κατά 11,7%, στα €91 εκατ.

Το **Ισοζύγιο Δευτερογενών Εισοδημάτων**, εμφάνισε πλεόνασμα, στα €216 εκατ., έναντι €32 εκατ. το 2016. Οι εισπράξεις διαμορφώθηκαν στα €948 εκατ., έναντι €783 εκατ. το 2016, ενώ οι πληρωμές διαμορφώθηκαν στα €732 εκατ., με μικρή κάμψη σε σύγκριση με το 2016.

Ισοζύγιο Κεφαλαίων

Το πλεόνασμα του **Ισοζυγίου Κεφαλαίων**¹⁴ διαμορφώθηκε στα €233 εκατ.,

¹³ Τα ποσά σε παρένθεση εκφράζουν την απόλυτη μεταβολή σε σχέση με το αντίστοιχο διάστημα του προηγούμενου έτους, εκτός αν αναφέρεται διαφορετικά.

¹⁴ Το ισοζύγιο κεφαλαίων απεικονίζει τις μεταβιβάσεις κεφαλαίου, δηλαδή τις μονομερείς εισπράξεις και πληρωμές μεταξύ κατοίκων και μη κατοίκων που

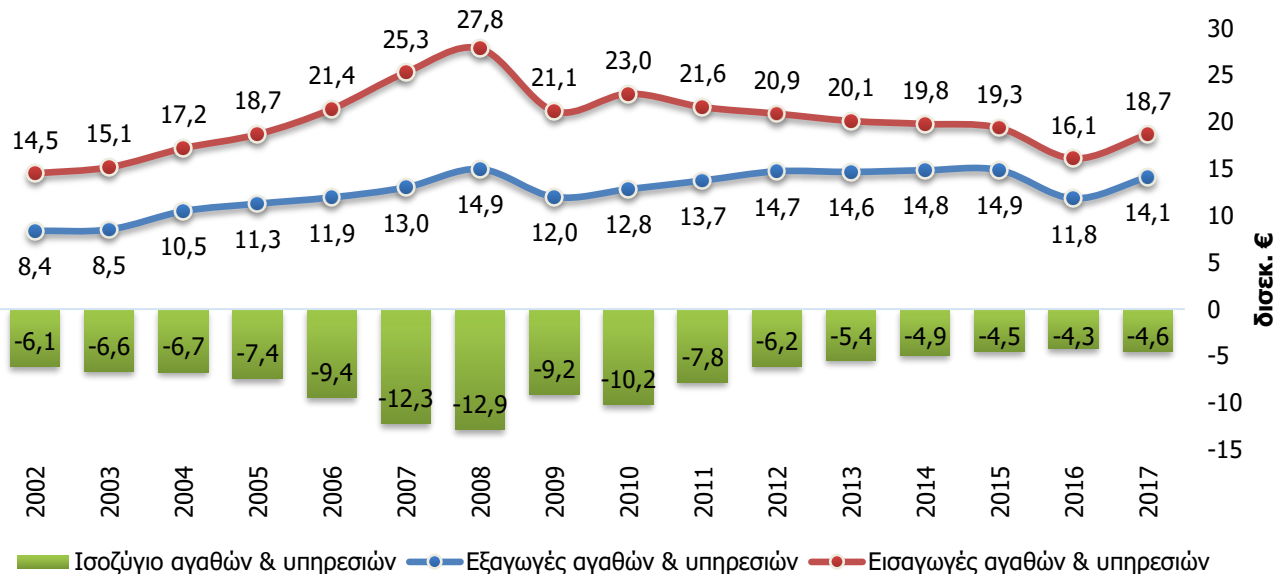
συνδέονται με επενδύσεις παγίου κεφαλαίου. Οι μεταβιβάσεις κεφαλαίου περιλαμβάνουν κυρίως ένα μέρος των μεταβιβάσεων (εισπράξεων) από τον κοινοτικό προϋπολογισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην Γενική Κυβέρνηση (απολήψεις από τα διαρθρωτικά

έναντι πλεονάσματος €675 εκατ. στο τετράμηνο του 2016, με σημαντική μείωση των εισπράξεων κατά €480 εκατ., ενώ οι πληρωμές μειώθηκαν κατά €37 εκατ.

Τέλος, το **Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών και Κεφαλαίων**, που αντανακλά τη σχέση δανειστή ή δανειζόμενου μιας οικονομίας με το εξωτερικό, ήταν ελλειμματικό κατά €2,8 δισεκ., έναντι ελλείμματος €2,6 δισεκ. το 2016.

Διάγραμμα 3.21

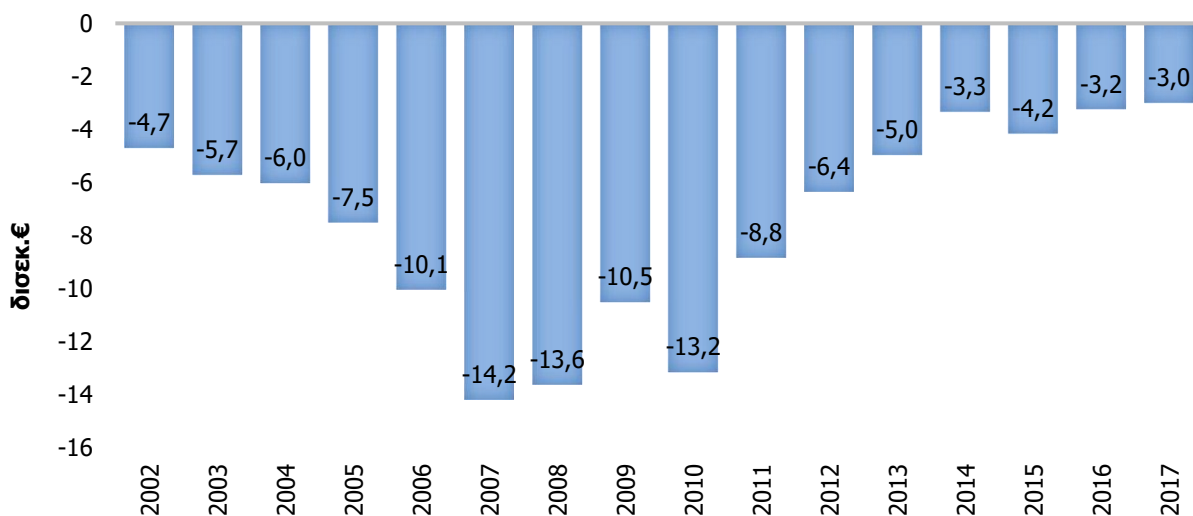
Εισαγωγές-Εξαγωγές Αγαθών και Υπηρεσιών (Ιανουάριος – Απρίλιος) 2002-2017

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος - Επεξεργασία στοιχείων IOBE

Διάγραμμα 3.22

Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (Ιανουάριος – Απρίλιος) 2002-2017

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος - Επεξεργασία στοιχείων IOBE

Ισοζύγιο Χρηματοοικονομικών Συναλλαγών

Το **ισοζύγιο χρηματοοικονομικών συναλλαγών** ήταν ελλειμματικό στο πρώτο τετράμηνο φέτος, κατά €2,6 δισεκ., έναντι ελλείμματος €1,8 δισεκ. το 2016.

Στους επιμέρους λογαριασμούς, οι καθαρές απαιτήσεις των κατοίκων από **άμεσες επενδύσεις** από το εξωτερικό αυξήθηκαν κατά €908 εκατ., ενώ οι καθαρές υποχρεώσεις σε μη κατοίκους ενισχύθηκαν σημαντικά κατά €1,3 δισεκ.

Στην κατηγορία των **επενδύσεων χαρτοφυλακίου**, οι απαιτήσεις των κατοίκων έναντι του εξωτερικού αυξήθηκαν κατά €297 εκατ., καθώς σύμφωνα με την ΤΤΕ, σημειώθηκε αύξηση των τοποθετήσεων κατοίκων σε χρηματοοικονομικά παράγωγα. Οι υποχρεώσεις σε μη κατοίκους μειώθηκαν κατά €1,3 δισεκ., από μείωση κυρίως των τοποθετήσεων μη κατοίκων σε ομόλογα και έντοκα γραμμάτια του ελληνικού Δημοσίου.

Στην κατηγορία των **λοιπών επενδύσεων**, οι απαιτήσεις από κατοίκους έναντι του εξωτερικού μειώθηκαν το 2017 κατά €3,6 δισεκ., με καθαρή μείωση κατά €1,9 δισεκ. των καταθέσεων και repos κατοίκων (πιστωτικών ιδρυμάτων και θεσμικών επενδυτών) στο εξωτερικό. Οι υποχρεώσεις μειώθηκαν κατά €108 εκατ., αποτυπώνοντας κυρίως την πτώση των δανειακών υποχρεώσεων του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα προς μη κατοίκους κατά €2,8 δισεκ.

Τέλος, τα **συναλλαγματικά διαθέσιμα** της χώρας διαμορφώθηκαν στα τέλη Απριλίου του 2017 στα €6,5 δισεκ., από €6,8 δισεκ. το 2016.

Αποτίμηση

Ο κατακερματισμός της παραγωγικής δομής της ελληνικής οικονομίας έχει επισημανθεί σε πολλές μελέτες, καθώς το μεγαλύτερο τμήμα της παραγωγής αποτελείται από επιχειρήσεις με μικρό αριθμό εργαζομένων. Το μικρό μέγεθος των επιχειρήσεων ενδεχομένως να συμβάλλει στην ευελιξία σε κάθε αλλαγή των δεδομένων στην αγορά. Ωστόσο, ενδεχομένως να προκαλεί προβλήματα στην υιοθέτηση της καινοτομίας και στην εξωστρέφεια. Αυτό μπορεί να συμβεί καθώς θεωρείται ότι οι πολύ μικρές επιχειρήσεις δεν διαθέτουν τους πόρους για τη δημιουργία ή την υιοθέτηση καινοτομίας, αλλά και για την προώθηση των προϊόντων τους στο εξωτερικό, σκοποί για τους οποίους απαιτούνται χρηματικοί και ανθρωπικοί πόροι.

Στην Ελλάδα, οι εξαγωγές των μεταποιητικών κλάδων ως ποσοστό του ΑΕΠ, διαμορφώνονται διαχρονικά σε χαμηλότερο επίπεδο από την ΕΕ28, όπως παρουσιάζεται στο διάγραμμα 3.24. Συγκεκριμένα, οι εξαγωγές της Μεταποίησης αντιστοιχούσαν στο 13,3% του ΑΕΠ το 2014, έναντι 29,7% στην ΕΕ28. Ωστόσο, επισημαίνεται ότι στην Ελλάδα την περίοδο 2010 - 2014 καταγράφηκε διεύρυνση του μεριδίου κατά 5,4 ποσοστιαίες μονάδες, έναντι αύξησης την ίδια περίοδο κατά 2,5 ποσοστιαίες μονάδες στην ΕΕ28. Η συνεχής βελτίωση που σημειώθηκε στην Ελλάδα και μάλλον οφείλεται και στα διαρθρωτικά μέτρα που έχουν ληφθεί την περίοδο 2010-2014 για την τόνωση της εξωστρέφειας και της ανταγωνιστικότητας, αναδεικνύει την ύπαρξη ανοδικής τάσης, η οποία πιθανότατα θα συνεχιστεί στα επόμενα χρόνια. Ωστόσο, η έντασή της ενδεχομένως

να μην είναι αρκετή προκειμένου να καλύψει την υφιστάμενη διάσταση στις εξαγωγικές επιδόσεις της Μεταποίησης μεταξύ Ελλάδας και ΕΕ, η οποία παραμένει μεγάλη.

Σε κάθε περίπτωση, υφίστανται στην τρέχουσα περίοδο ορισμένοι παράγοντες εξαιτίας των οποίων η εξαγωγική δραστηριότητα των ελληνικών μεταποιητικών επιχειρήσεων υπολείπεται αυτής κατά μέσο όρο στην ΕΕ. Ενδεχομένως, ένας από τους παράγοντες που διατηρεί την εξωστρέφεια της ελληνικής μεταποίησης σε συγκριτικά χαμηλό επίπεδο να είναι το μικρότερο μέσο μέγεθος των εξαγωγικών επιχειρήσεων εγχωρίως, για τους λόγους οι οποίοι προαναφέρθηκαν στην αρχή αυτής της υποενότητας. Σε αυτούς τους παράγοντες ίσως να περιλαμβάνονται η δυσκολία άντλησης ρευστότητας από το τραπεζικό σύστημα, οι καθυστερήσεις στην επιστροφή του ΦΠΑ για τα εξαγόμενα προϊόντα, η υψηλή φορολόγηση των επιχειρήσεων στην Ελλάδα. Στη συνέχεια εξετάζεται η επίδραση του μέσου μεγέθους επιχείρησης στην εξαγωγική δραστηριότητα των ελληνικών μεταποιητικών επιχειρήσεων.

Στα διαγράμματα 3.25-3.26 αποτυπώνονται τα μερίδια των εξαγωγών (κύκλος εργασιών από εξαγωγές) ανά μεταποιητικό κλάδο, με βάση την κατανομή των επιχειρήσεων ανά αριθμό εργαζομένων. Σύμφωνα με αυτή, οι επιχειρήσεις επιμερίστηκαν σε πολύ μικρές, με έως 10 εργαζόμενους, και μεγάλες, με παραπάνω από 250 εργαζόμενους, στην Ελλάδα και την ΕΕ28 το 2014. Για την Ελλάδα υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία και για το 2015, χωρίς όμως σημαντικές μεταβολές. Στα στοιχεία αποτυπώνεται ότι στην Ελλάδα, σε όλους σχεδόν τους μεταποιητικούς κλάδους, το μερίδιο των πολύ μικρών επιχειρήσεων

στις εξαγωγές κάθε κλάδου είναι υψηλότερο έναντι της ΕΕ28. Στον κλάδο Ποτοποιίας (10) και Επισκευής και εγκατάσταση μηχανημάτων και εξοπλισμού (33), η Ελλάδα έχει τα υψηλότερα μερίδια εξαγωγών από πολύ μικρές επιχειρήσεις, με την επισήμανση ότι αυτοί οι κλάδοι έχουν και σχετικά μικρό μερίδιο στο σύνολο της μεταποίησης. Ακολουθεί ο κλάδος Ειδών ένδυσης (14), με το 23,3% των εξαγωγών του κλάδου να προέρχεται από πολύ μικρές επιχειρήσεις. Στους μεγαλύτερους κλάδους της Μεταποίησης από πλευράς εξαγωγών στην Ελλάδα όπως ο κλάδος Παραγωγής οπτάνθρακα και προϊόντων διύλισης πετρελαίου (19), Παραγωγής βασικών μετάλλων (24), Τροφίμων (10) και Κατασκευής μεταλλικών προϊόντων (25), το μερίδιο των εξαγωγών από πολύ μικρές επιχειρήσεις είναι κάτω του 3%, με εξαίρεση τον κλάδο Τροφίμων, όπου οι εξαγωγές πολύ μικρών επιχειρήσεων αντιπροσωπεύουν το 8% των συνολικών εξαγωγών του κλάδου, έναντι 2,6% στο μέσο όρο της ΕΕ28.

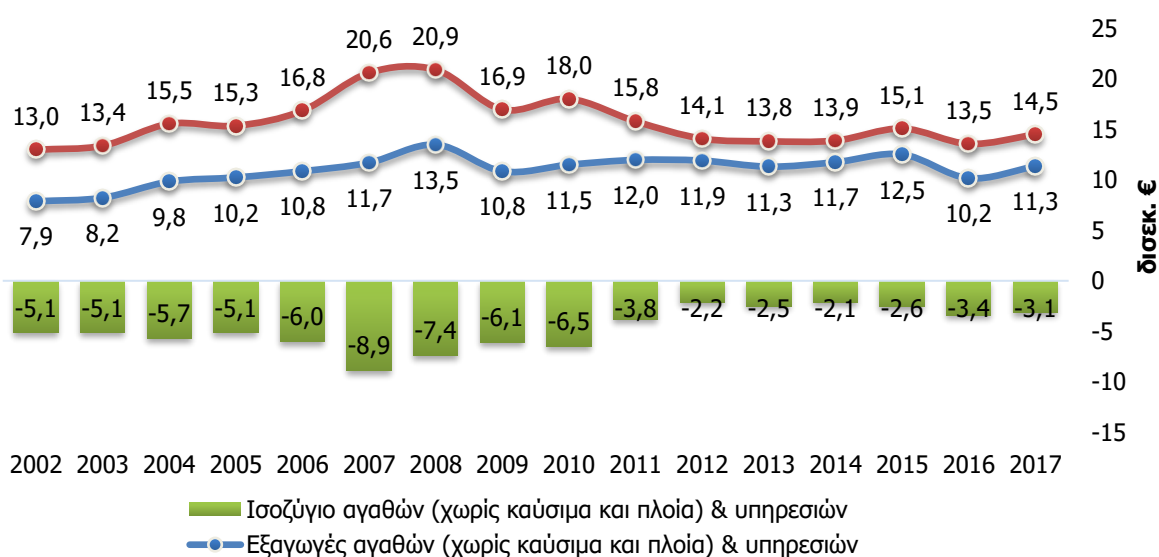
Στον αντίποδα, το μερίδιο των εξαγωγών που προέρχεται από μεγάλες επιχειρήσεις, με πάνω από 250 εργαζόμενους, είναι χαμηλότερο στην Ελλάδα σε όλους τους κλάδους της Μεταποίησης με εξαίρεση τον κλάδο Παραγωγής οπτάνθρακα και προϊόντων διύλισης πετρελαίου (19), με μερίδιο 97,6% λόγω της φύσης της συγκεκριμένης δραστηριότητας, και του κλάδου Κατασκευής μεταλλικών προϊόντων (25), με μερίδιο 65,4%, έναντι 40,9% στην ΕΕ28. Στους υπόλοιπους κλάδους, το μερίδιο των μεγάλων επιχειρήσεων στις εξαγωγές είναι σαφώς μεγαλύτερο κατά μέσο όρο στην ΕΕ28. Τα παραπάνω επιβεβαιώνουν ότι ο κατακερματισμός δεν ευνοεί τις εξαγωγές, καθώς στην Ελλάδα, στους κλάδους με το

υψηλότερο μερίδιο εξαγωγών στη Μεταποίηση, οι σχετικά μεγάλες επιχειρήσεις αντιπροσωπεύουν το μεγαλύτερο τμήμα των εξαγωγών, ενώ συγκριτικά με την ΕΕ28, η εξαγωγική δραστηριότητα των περισσότερων μεταποιητικών κλάδων στην Ελλάδα στηρίζεται στις μικρές επιχειρήσεις.

Βεβαίως, όπως προαναφέρθηκε, οι σχετικά χαμηλές εξαγωγικές επιδόσεις της Μεταποίησης στην Ελλάδα ενδεχομένως να οφείλονται και σε άλλους παράγοντες (δυσκολία άντλησης ρευστότητας από το τραπεζικό σύστημα, καθυστερήσεις στην επιστροφή του ΦΠΑ, υψηλή άμεση φορολόγηση επιχειρήσεων).

Διάγραμμα 3.23

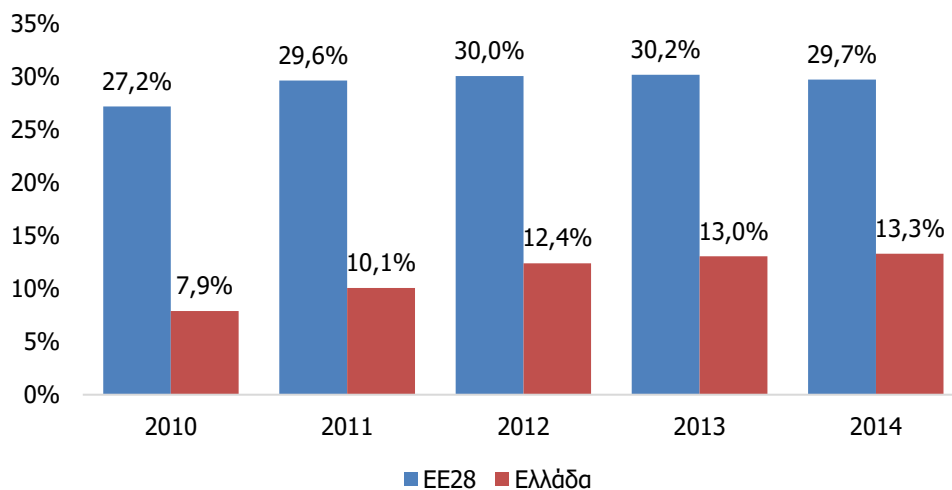
Εισαγωγές-Εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών χωρίς καύσιμα και πλοία (Ιανουάριος – Απρίλιος) 2002-2017

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος - Επεξεργασία στοιχείων IOBE

Διάγραμμα 3.24

Μερίδιο εξαγωγών μεταποιητικών κλάδων ως % του ΑΕΠ 2010-2014

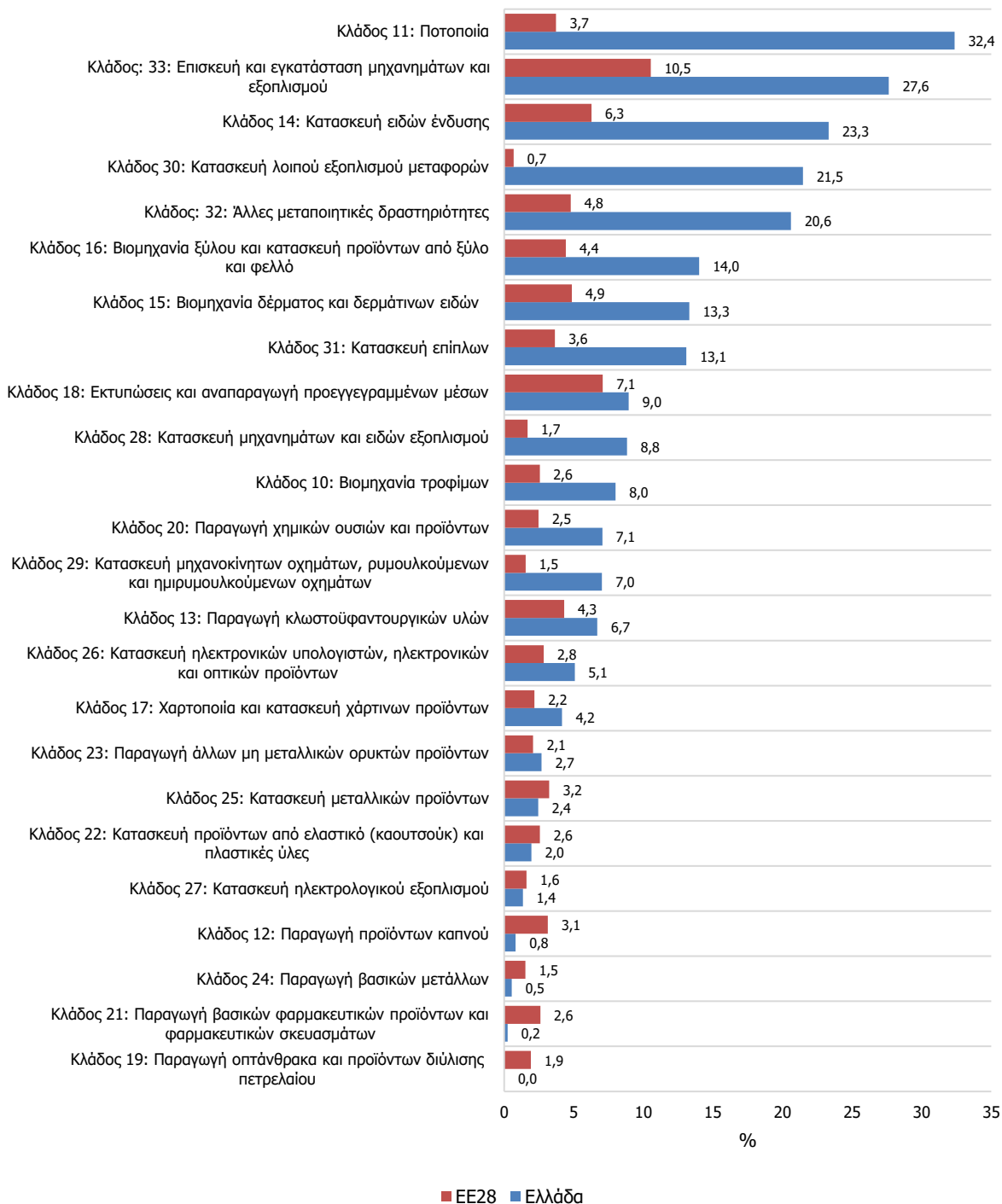

Πηγή: Eurostat- Επεξεργασία στοιχείων IOBE

Διάγραμμα 3.25

Μερίδιο εξαγωγών ανά κλάδο, ανά μέγεθος επιχειρήσεων με βάση τον αριθμό των εργαζομένων, πολύ μικρές επιχειρήσεις (2014)

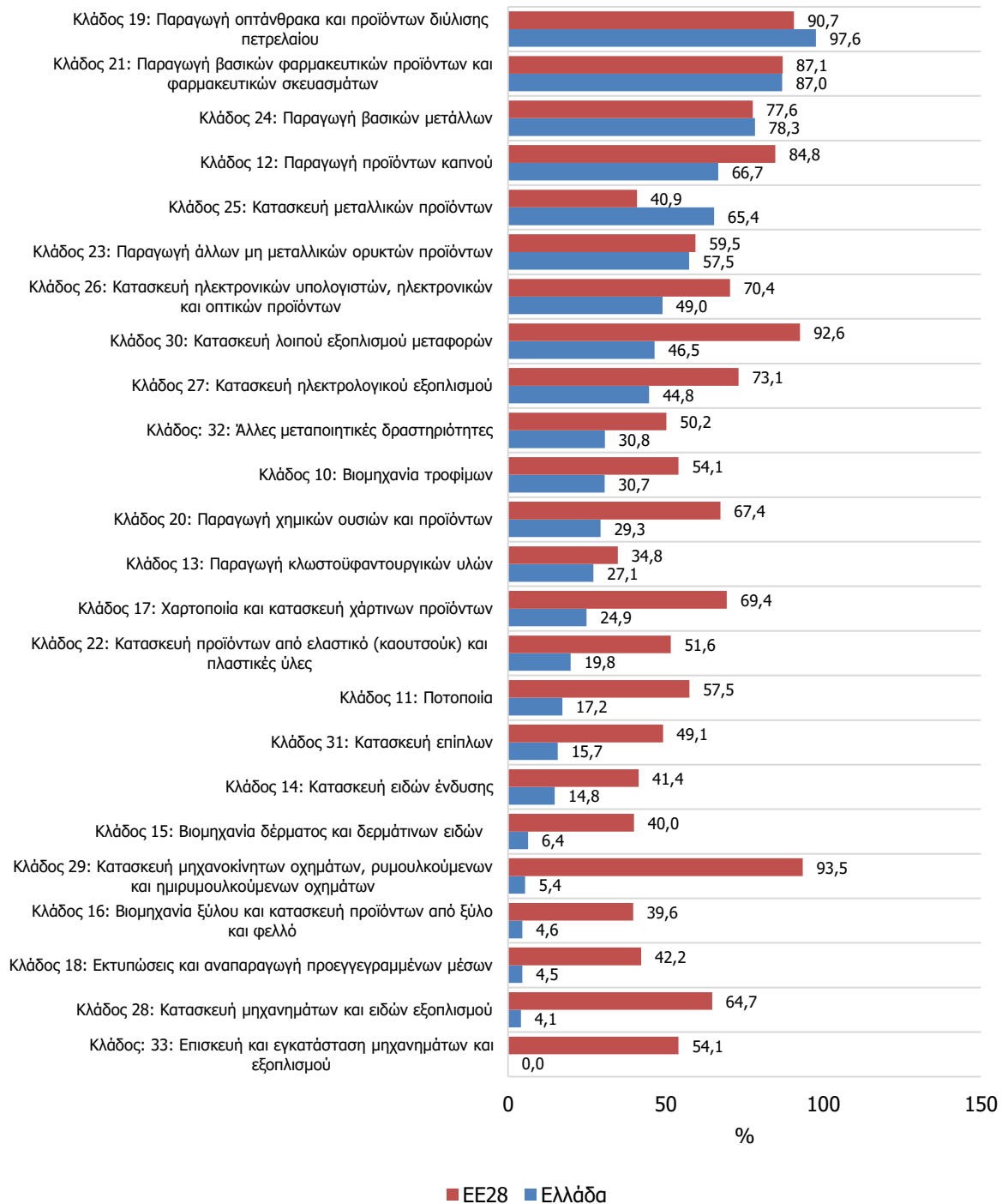
Μερίδιο επιχειρήσεων με κάτω από 10 εργαζόμενους (πολύ μικρές επιχειρήσεις)

Πηγή: Eurostat- Επεξεργασία στοιχείων IOBE

Διάγραμμα 3.26

Μερίδιο εξαγωγών ανά κλάδο, ανά μέγεθος επιχειρήσεων με βάση τον αριθμό των εργαζομένων, πολύ μικρές επιχειρήσεις, Μεγάλες επιχειρήσεις (2014)

Πηγή: Eurostat- Επεξεργασία στοιχείων ΙΟΒΕ

Πίνακας 3.11 Ισοζύγιο Πληρωμών σε εκ. €

		Ιανουάριος - Απρίλιος			Απρίλιος		
		2015	2016	2017	2015	2016	2017
I	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΤΡΕΧΟΥΣΩΝ ΣΥΝ/ΓΩΝ (I.A + I.B + I.Γ + I.Δ)	-4.156,9	-3.244,1	-2.993,5	-1.014,3	-872,2	-461,7
	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΑΓΑΘΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ (I.A + I.B)	-4.496,5	-4.256,4	-4.557,0	-806,8	-854,9	-561,9
I.A	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΑΓΑΘΩΝ (I.A.1 - I.A.2)	-6.639,1	-5.493,7	-6.235,6	-1.652,2	-1.376,5	-1.180,3
	ΙΣΟΖΥΓΙΟ καυσίμων	-1.737,3	-727,2	-1.322,8	-532,1	-168,7	-24,6
	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΑΓΑΘΩΝ χωρίς καύσιμα	-4.901,8	-4.766,5	-4.912,8	-1.120,1	-1.207,8	-1.155,7
	ΙΣΟΖΥΓΙΟ πλοίων	-203,1	-133,7	-88,0	-9,8	-46,9	-34,0
	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΑΓΑΘΩΝ χωρίς πλοία	-6.436,0	-5.360,0	-6.147,6	-1.642,4	-1.329,6	-1.146,3
	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΑΓΑΘΩΝ χωρίς καύσιμα και πλοία	-4.698,7	-4.632,8	-4.824,8	-1.110,3	-1.160,9	-1.121,7
I.A.1	Εξαγωγές αγαθών	8.235,0	7.553,0	8.980,7	2.150,0	2.011,6	2.269,6
	Καύσιμα	2.220,8	1.643,8	2.709,6	549,4	466,4	735,3
	Πλοία (πωλήσεις)	123,0	26,7	60,8	50,0	5,5	3,9
	Αγαθά χωρίς καύσιμα και πλοία	5.891,1	5.882,5	6.210,4	1.550,7	1.539,7	1.530,4
I.A.2	Εισαγωγές αγαθών	14.874,1	13.046,7	15.216,3	3.802,2	3.388,1	3.449,9
	Καύσιμα	3.958,1	2.371,0	4.032,3	1.081,5	635,1	759,9
	Πλοία (αγορές)	326,2	160,4	148,8	59,8	52,4	37,9
	Αγαθά χωρίς καύσιμα και πλοία	10.589,8	10.515,3	11.035,2	2.661,0	2.700,7	2.652,1
I.B	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ (I.B.1 - I.B.2)	2.142,6	1.237,2	1.678,5	845,4	521,7	618,3
I.B.1	Εισπράξεις	6.617,2	4.270,8	5.115,7	1.924,1	1.261,2	1.506,6
	Ταξιδιωτικό	992,7	973,6	996,9	476,8	434,5	483,7
	Μεταφορές	4.201,0	2.273,1	2.702,9	1.098,6	564,6	688,2
	Λοιπές υπηρεσίες	1.423,5	1.024,1	1.416,0	348,8	262,1	334,7
I.B.2	Πληρωμές	4.474,5	3.033,6	3.437,2	1.078,8	739,6	888,2
	Ταξιδιωτικό	602,6	634,0	609,7	166,1	171,3	236,6
	Μεταφορές	2.294,0	1.404,7	1.577,4	585,8	360,9	362,4
	Λοιπές υπηρεσίες	1.577,9	994,9	1.250,1	326,8	207,3	289,2
I.Γ	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΠΡΩΤΟΓΕΝΩΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΩΝ (I.Γ.1 - I.Γ.2)	541,6	980,0	1.347,6	-87,5	32,3	208,7
I.Γ.1	Εισπράξεις	3.341,1	2.866,4	3.113,9	430,0	352,1	551,0
	Από εργασία (αμοιβές, μισθοί)	64,9	39,5	42,5	18,8	12,7	12,6
	Από επενδύσεις (τόκοι, μερίσματα, κέρδη)	1.476,2	1.168,2	1.331,4	358,3	286,1	474,2
	Λοιπά πρωτογενή εισοδήματα	1.800,0	1.658,7	1.739,9	52,9	53,3	64,2
I.Γ.2	Πληρωμές	2.799,5	1.886,3	1.766,2	517,5	319,8	342,3
	Από εργασία (αμοιβές, μισθοί)	205,7	72,9	91,4	45,8	18,8	23,1
	Από επενδύσεις (τόκοι, μερίσματα, κέρδη)	2.451,9	1.710,9	1.583,4	446,1	285,6	293,4
	Λοιπά πρωτογενή εισοδήματα	141,9	102,6	91,4	25,7	15,5	25,7
I.Δ	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΩΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΩΝ (I.Δ.1 - I.Δ.2)	-202,0	32,3	215,9	-120,0	-49,6	-108,5
I.Δ.1	Εισπράξεις	933,6	782,8	947,8	100,9	79,3	94,8
	Γενική κυβέρνηση	600,0	552,9	580,0	17,6	17,8	21,4
	Λοιποί τομείς	333,6	229,9	367,8	83,2	61,5	73,4
I.Δ.2	Πληρωμές	1.135,6	750,5	731,9	220,9	129,0	203,3
	Γενική κυβέρνηση	804,2	581,2	517,9	145,4	87,6	145,8
	Λοιποί τομείς	331,4	169,3	214,0	75,5	41,4	57,5
II	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ (II.1 - II.2)	461,5	675,5	233,0	-18,8	-13,4	-2,7
II.1	Εισπράξεις	588,3	765,7	286,1	5,4	4,4	4,8
	Γενική κυβέρνηση	569,0	751,8	268,2	0,6	0,4	0,4
	Λοιποί τομείς	19,4	13,9	17,9	4,9	4,0	4,3
II.2	Πληρωμές	126,8	90,2	53,1	24,3	17,8	7,4
	Γενική κυβέρνηση	2,7	0,6	1,1	0,6	0,1	0,4
	Λοιποί τομείς	124,1	89,6	52,0	23,6	17,7	7,0
	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΤΡΕΧΟΥΣΩΝ ΣΥΝ/ΓΩΝ ΚΑΙ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ (I + II)	-3.695,3	-2.568,6	-2.760,5	-1.033,1	-885,6	-464,3
III	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΧΡΗΜ/ΚΩΝ ΣΥΝ/ΓΩΝ (III.A+III.B+III.Γ+III.Δ)	-3.012,7	-1.803,2	-2.619,9	-862,9	-610,2	-869,5
III.A	ΑΜΕΣΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ *	363,3	372,2	-434,1	72,7	-5,9	-169,0
	Απαιτήσεις	617,4	770,9	907,9	162,6	100,1	95,1
	Υποχρεώσεις	254,2	398,8	1.341,9	89,8	106,0	264,1
III.B	ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΧΑΡΤΟΦΥΛΑΚΙΟΥ *	-3.177,5	2.924,4	1.573,5	209,8	541,0	300,2
	Απαιτήσεις	-6.008,3	3.011,6	297,2	-138,2	537,1	-750,7
	Υποχρεώσεις	-2.830,9	87,1	-1.276,3	-348,0	-3,9	-1.050,9
III.Γ	ΛΟΙΠΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ *	-554,5	-5.904,3	-3.480,3	-1.126,4	-1.176,3	-1.026,7
	Απαιτήσεις	16.295,6	-2.412,9	-3.588,4	2.509,0	-451,6	-1.080,9
	Υποχρεώσεις	16.850,2	3.491,3	-108,1	3.635,4	724,8	-54,2
	(Δάνεια γενικής κυβέρνησης)	-3.661,3	-2.195,0	-2.462,6	-482,7	-462,6	-227,9
III.Δ	ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΩΝ ΔΙΑΘΕΣΙΜΩΝ **	356,0	804,5	-279,0	-19,0	31,0	26,0
IV	ΤΑΚΤΟΠΟΙΗΤΕΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ (I + II - III + IV=0)	682,6	765,4	140,6	170,2	275,4	-405,2
	ΥΦΟΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΩΝ ΔΙΑΘΕΣΙΜΩΝ ***				5.877	6.783	6.447

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

* (+) αύξηση (-) μείωση - Σύμφωνα με τη νέα μεθοδολογία κατάρτισης του ισοζυγίου πληρωμών BPM6, η αύξηση των απαιτήσεων παρουσιάζεται με θετικό πρόσημο, ενώ η μείωση των απαιτήσεων με αρνητικό πρόσημο. Αντίστοιχα, η αύξηση των υποχρεώσεων εμφανίζεται με θετικό πρόσημο, ενώ η μείωση των υποχρεώσεων με αρνητικό πρόσημο.

** (+) αύξηση (-) μείωση - Σύμφωνα με τη νέα μεθοδολογία κατάρτισης του ισοζυγίου πληρωμών BPM6, η αύξηση των συν/κων διαθεσίμων παρουσιάζεται πλέον με θετικό πρόσημο, ενώ η μείωση των συν/κων διαθεσίμων με αρνητικό πρόσημο.

*** Τα συναλλαγματικά διαθέσιμα, σύμφωνα με τον ορισμό της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, περιλαμβάνουν μόνο το νομισματικό χρυσό, τη "συναλλαγματική θέση" στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, τα "ειδικά τραβηκτικά δικαιώματα" και τις απαιτήσεις της Τράπεζας της Ελλάδος σε ξένο νόμισμα έναντι κατοίκων χωρών εκτός της ζώνης του ευρώ. Αντίθετα, δεν περιλαμβάνουν τις απαιτήσεις σε ευρώ έναντι κατοίκων χωρών εκτός της ζώνης του ευρώ, τις απαιτήσεις σε συνάλλαγμα και σε ευρώ έναντι κατοίκων χωρών της ζώνης του ευρώ και τη συμμετοχή της Τράπεζας της Ελλάδος στο κεφάλαιο και στα συναλλαγματικά διαθέσιμα της ΕΚΤ.

4. ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΩΝ ΣΤΟΥΣ ΚΛΑΔΟΥΣ ΔΙΕΘΝΩΣ ΕΜΠΟΡΕΥΣΙΜΩΝ ΑΓΑΘΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ¹⁵

4.1 Εισαγωγή

Η κρίση της ελληνικής οικονομίας ανέδειξε όχι μόνο τις χρόνιες δημοσιονομικές ανισορροπίες της οικονομίας, το υψηλό δημοσιονομικό έλλειμμα και το μεγάλο δημόσιο χρέος, αλλά και τις σημαντικές στρεβλώσεις που υπήρχαν στη δομή της. Αυτές οφείλονται κυρίως στους κανονιστικούς περιορισμούς στη λειτουργία κλάδων παραγωγής προϊόντων και υπηρεσιών, καθώς και στο σημαντικό ρόλο του δημόσιου τομέα στην παραγωγική δραστηριότητα.

Κατά τη σύναψη του πρώτου μνημονίου με τους επίσημους δανειστές του ελληνικού κράτους τον Ιούνιο του 2010, λήφθηκαν εμπροσθοβαρή μέτρα δημοσιονομικής προσαρμογής. Ταυτόχρονα όμως, προγραμματίστηκαν διαρθρωτικές αλλαγές σε κλάδους παραγωγής προϊόντων και υπηρεσιών, στην αγορά εργασίας κ.λπ., με βασικό σκοπό την αλλαγή του εγχώριου αναπτυξιακού προτύπου, μέσω της μεταφοράς παραγωγικών συντελεστών από κλάδους μη διεθνώς εμπορεύσιμων αγαθών-υπηρεσιών, σε κλάδους και δραστηριότητες με παραγωγή διεθνώς εμπορεύσιμη. Ωστόσο, για την επίτευξη αυτού του στόχου, δεν χρειάζεται μόνο η νομοθέτηση των διαρθρωτικών αλλαγών, αλλά και η παρακολούθηση της εφαρμογής τους καθώς και η αποτίμηση των επιδράσεων τους.

Δεδομένων των παραπάνω, σκοπός της μελέτης του IOBE, που παρουσιάζεται στο τέταρτο κεφάλαιο της τριμηνιαίας έκθεσής του, είναι η αποτίμηση των επιδράσεων των μεταρρυθμίσεων που έλαβαν χώρα σε συγκεκριμένους κλάδους διεθνώς εμπορεύσιμων αγαθών και υπηρεσιών στο επίπεδο τεχνικής αποτελεσματικότητας που επιτυγχάνουν. Παράλληλα, εξετάστηκε η επίδραση που άσκησαν στην τεχνική αποτελεσματικότητα των συγκεκριμένων κλάδων «οριζόντιες» μεταρρυθμίσεις οι οποίες αφορούν σε πολλούς ή σε όλους τους κλάδους της ελληνικής οικονομίας, καθώς και μεταβλητές που αφορούν την ίδια την επιχείρηση, αλλά και το μακροοικονομικό περιβάλλον μέσα στο οποίο δραστηριοποιείται.

Επισημαίνεται ότι ο όρος «τεχνική αποτελεσματικότητα» αφορά στη δυνατότητα μιας επιχείρησης να παράγει το μέγιστο δυνατό επίπεδο προϊόντος, με τους δεδομένους παραγωγικούς συντελεστές και το δεδομένο επίπεδο τεχνολογίας που έχει στη διάθεσή της.

4.2 Κλάδοι διεθνώς εμπορεύσιμων αγαθών και υπηρεσιών και μεταρρυθμίσεις σε αυτούς

Οι κλάδοι στους οποίους εξετάστηκε η επίδραση διαρθρωτικών αλλαγών, κλαδικών και «οριζόντιων», των χαρακτηριστικών κάθε επιχείρησης και του ευρύτερου μακροοικονομικού

¹⁵ Η μελέτη πραγματοποιήθηκε από το IOBE για λογαριασμό της Τράπεζας της Ελλάδος. Είναι διαθέσιμη στο site του IOBE: http://iobe.gr/research_dtl.asp?RID=146.

περιβάλλοντος στην τεχνική αποτελεσματικότητά τους, καθώς και οι σημαντικότερες μεταρρυθμίσεις που έλαβαν χώρα σε αυτούς είναι οι κάτωθι:

Κλάδος Παραγωγής και διάθεσης ηλεκτρικής ενέργειας: οι μεταρρυθμίσεις σε αυτόν τον κλάδο ξεκίνησαν από το τέλος της δεκαετίας του 1990 και την αρχή της δεκαετίας του 2000 και συνεχίζονται έως το 2016. Σε αυτούς περιλαμβάνονται νόμοι για τη χορήγηση αδειών σε ιδιώτες για την παραγωγή και πώληση ηλεκτρικής ενέργειας στην Ελλάδα και τη σύσταση της Ρυθμιστικής Αρχής Ενέργειας (Ν. 2773/1999 με τις μετέπειτα τροποποιήσεις του), για τη σύσταση των Δ.Ε.Σ.Μ.Η.Ε. (Π.Δ. 328/2000), Α.Δ.Μ.Η.Ε. και Λ.ΑΓ.Η.Ε. (Ν. 4001/2011) και τη μείωση του μεριδίου της Δ.Ε.Η. στην λιανική αγορά κάτω από το 50% μέχρι και το έτος 2019 (Ν. 4389/2016).

Κλάδος Οδικών εμπορευματικών μεταφορών: Η σημαντικότερη μεταρρύθμιση πραγματοποιήθηκε με το Ν. 3887/2010 ο οποίος εξασφάλισε την ελεύθερη πρόσβαση στο επάγγελμα του οδικού εμπορευματικού μεταφορέα υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις (ποιοτικές και οικονομικές), απελευθέρωσε τον αριθμό των χορηγούμενων αδειών Φ.Δ.Χ. και κατάργησε το διοικητικό καθορισμό των ορίων του κομίστρου.

Κλάδος Οδικών μεταφορών επιβατών: Η κυριότερη μεταρρύθμιση πραγματοποιήθηκε με το Ν. 4002/2011 ο οποίος κατάργησε τη δυνατότητα της διοικητικής αρχής να καθορίζει τον αναγκαίο αριθμό τουριστικών λεωφορείων. Όμως, εξακολουθούν να υφίστανται περιορισμοί καθώς δεν επιτρέπεται στα τουριστικά λεωφορεία να κάνουν στάσεις για παραλαβή επιβατών, δυνατότητα που έχουν τα Κ.Τ.Ε.Λ. τα οποία μπορούν επίσης να παρέχουν και τουριστικές υπηρεσίες, εφόσον στην περιοχή τους δεν δραστηριοποιούνται τουριστικά λεωφορεία.

Κλάδος Παροχής υπηρεσιών κρουαζιέρας-Σκαφών αναψυχής: Με το Ν. 4072/2011 επεκτάθηκε το δικαίωμα εκτέλεσης περιηγητικών πλόων και σε πλοία τρίτων χωρών, ενώ σημαντικές αλλαγές έγιναν στις διατάξεις που αφορούν στο πλήρωμα του πλοίου που εκτελεί περιηγητικό πλο, οι οποίες πλέον είναι λιγότερο περιοριστικές.

Κλάδος Τυχρών παιγνίων-Καζίνο: Οι σημαντικότερες αλλαγές στον τρόπο λειτουργίας του κλάδου αφορούν την έκδοση αδειών, τις πιστοποιήσεις, την εποπτεία και τον έλεγχο διεξαγωγής και εκμετάλλευσης παιγνίων (Ν. 4002/2011). Επιπλέον, τον Νοέμβριο του 2013 πωλήθηκε το 33% των μετοχών του Ο.Π.Α.Π. στην Emma Delta Hellenic Holdings Limited. Τέλος, με το Ν. 4338/2015, κυρώθηκε η σύμβαση παραχώρησης του δικαιώματος διεξαγωγής ιπποδρομιακού στοιχήματος στην εταιρεία ΙΠΠΟΔΡΟΜΙΕΣ Α.Ε. για 20 έτη.

4.3 «Οριζόντιες» μεταρρυθμίσεις

Όπως αναφέρθηκε στην εισαγωγή, στη μελέτη εκτιμήθηκε και η επίδραση των «οριζοντίων» μεταρρυθμίσεων, οι οποίες αποκαλούνται κατ' αυτόν τον τρόπο επειδή αφορούν σε πολλούς

ή σε όλους τους κλάδους της ελληνικής οικονομίας. Οι σημαντικότερες εξ' αυτών θεωρείται ότι είναι όσες επηρέασαν τη λειτουργία της αγοράς εργασίας και τη διαδικασία ίδρυσης νέων επιχειρήσεων.

Στην **αγορά εργασίας**, οι βασικότερες μεταρρυθμίσεις από το 2010 αφορούν στην υπερίσχυση των επιχειρησιακών συμβάσεων έναντι των κλαδικών και επαγγελματικών συλλογικών συμβάσεων εργασίας (Ν. 3889/2010), την καθιέρωση συμβάσεων για νέους 18-25 ετών με μισθό 20% χαμηλότερου των κατώτατων (Ν. 3986/2011), τη μείωση των κατώτατων αποδοχών κατά 22% για εργαζόμενους ηλικίας άνω των 25 ετών και κατά 32% για νέους εργαζόμενους κάτω των 25 ετών (Ν. 4046/2012), και τις μικρότερες αποζημιώσεις σε περίπτωση απόλυσης (Ν. 4093/2012).

Αναφορικά με την **ίδρυση νέων επιχειρήσεων**, με το Ν. 3853/2010 δόθηκε η δυνατότητα ίδρυσης επιχείρησης μέσω της Υπηρεσίας Μίας Στάσης, ενώ με το Ν. 4072/2012 δημιουργήθηκε μία νέα νομική μορφή επιχείρησης, η Ιδιωτική Κεφαλαιουχική Εταιρεία (Ι.Κ.Ε.), η οποία ιδρύεται πολύ πιο εύκολα και γρήγορα, καθώς έχει ελάχιστο απαιτούμενο αρχικό κεφάλαιο €1.

4.4 Περιγραφή υποδείγματος εκτίμησης τεχνικής αποτελεσματικότητας μεταβλητών και δεδομένων για αυτές

Ως προς την οικονομετρική εξειδίκευση του υποδείγματος που χρησιμοποιήθηκε στις εκτιμήσεις, μεταξύ των εναλλακτικών υποδειγμάτων που έχουν αναπτυχθεί στη βιβλιογραφία, επιλέχθηκε η χρήση ενός υποδείγματος Στοχαστικού Συνόρου Παραγωγής, στο οποίο η συνάρτηση παραγωγής ακολουθεί την υπερλογαριθμική συναρτησιακή μορφή (Translog Production Function). Υπό αυτή την εξειδίκευση, έγινε η υπόθεση ότι η παραγωγή κάθε επιχείρησης αποτελεί συνάρτηση δύο εισροών, του κεφαλαίου και της εργασίας, καθώς και της χρονικής τάσης. Επιπλέον, έγινε η υπόθεση ότι η ποσότητα παραγωγικών συντελεστών που χρησιμοποιεί η επιχείρηση είναι δεδομένη, όπως δεδομένο είναι και το επίπεδο της τεχνολογίας που χρησιμοποιεί.

Το **υπόδειγμα** που χρησιμοποιήθηκε έχει την ακόλουθη αλγεβρική μορφή:

$$y_{it} = a + w_i + x_{it}\beta + v_{it} - u_{it}(z_{it}\delta)$$

όπου y_{it} λογάριθμος του παραγόμενου προϊόντος της επιχείρησης i , την περίοδο t , a σταθερός όρος, w_i μεταβλητή που αφορά στην κάθε παραγωγική μονάδα, x_{it} το διάνυσμα του λογαρίθμου των ανεξάρτητων μεταβλητών-παραγωγικών συντελεστών, β το διάνυσμα των παραμέτρων των ανεξάρτητων μεταβλητών, v_{it} το τυχαίο σφάλμα που αντιπροσωπεύει τη διακύμανση της παραγωγής η οποία οφείλεται σε παράγοντες που είναι εκτός ελέγχου της παραγωγικής μονάδας (π.χ. απεργίες, καιρικές συνθήκες κ.λπ.), σε σφάλματα στην εκτίμηση και στην εξειδίκευση του υποδείγματος, u_{it} μια μη αρνητική τυχαία μεταβλητή η οποία

αντιπροσωπεύει την τεχνική αναποτελεσματικότητα της παραγωγικής μονάδας, και η οποία αποτελεί συνάρτηση εξωγενών¹⁶ μεταβλητών που αφορούν την εκάστοτε επιχείρηση, τις κλαδικές μεταρρυθμίσεις, τις «οριζόντιες» μεταρρυθμίσεις και το μακροοικονομικό περιβάλλον, z_{it} το διάνυσμα των εξωγενών μεταβλητών και δ το διάνυσμα των παραμέτρων των εξωγενών μεταβλητών.

Αναφορικά με τις **εξωγενείς μεταβλητές** που χρησιμοποιήθηκαν για την ερμηνεία της τάσης της τεχνικής αποτελεσματικότητας, σε αυτές περιλαμβάνονται μεταβλητές που αφορούν σε κλαδικές διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις, μεταβλητές που αφορούν σε «οριζόντιες» μεταρρυθμίσεις (ελαστικοποίηση της αγοράς εργασίας, διευκόλυνση ίδρυσης νέων επιχειρήσεων), μεταβλητές που αφορούν σε χαρακτηριστικά της κάθε επιχείρησης (ηλικία, εξαγωγική δραστηριότητα, τοποθεσία εγκατάστασης) και μεταβλητές που αφορούν το μακροοικονομικό περιβάλλον στην Ελλάδα (ύφεση, ρυθμός μεταβολής πιστώσεων).

Τα **δεδομένα** τα οποία χρησιμοποιήθηκαν για την εκτίμηση του υποδείγματος Στοχαστικού Συνόρου Παραγωγής, προήλθαν κυρίως από τις βάσεις δεδομένων της Infobank-Hellastat A.E. και της ICAP A.E., καθώς και από τη βάση δεδομένων του Ο.Ο.Σ.Α. Αφορούν 601 επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνταν την περίοδο 2001-2014 στους παραπάνω κλάδους και είναι διαστρωματικές και χρονολογικές σειρές (unbalanced panel data).

4.5 Αποτελέσματα οικονομετρικών εκτιμήσεων

Ξεκινώντας από τις μεταβλητές που αποτυπώνουν την επίδραση των **κλαδικών μεταρρυθμίσεων**, από την πραγματοποίηση των οικονομετρικών εκτιμήσεων προέκυψε ότι οι μεταρρυθμίσεις που έλαβαν χώρα στους κλάδους διεθνώς εμπορεύσιμων αγαθών και υπηρεσιών έχουν ασκήσει ποικίλες επιδράσεις.

Αναλυτικά, τα αποτελέσματα στους κλάδους Κρουαζιέρας-Σκαφών αναψυχής και Τυχερών παιγνίων-Καζίνο ήταν στατιστικά ασήμαντα. Στον κλάδο Κρουαζιέρας-Σκαφών αναψυχής το αποτέλεσμα αυτό πιθανόν να οφείλεται στο γεγονός ότι οι μεταρρυθμίσεις αφορούσαν κυρίως στην αύξηση της επισκεψιμότητας ξένων κρουαζιερόπλοιων στην Ελλάδα και λιγότερο στην ίδρυση νέων επιχειρήσεων στον κλάδο εγχωρίως. Στην περίπτωση του κλάδου Τυχερών παιγνίων-Καζίνο, το αποτέλεσμα πιθανόν να οφείλεται στο γεγονός πως ακόμα δεν έχουν «ωριμάσει» οι αντίστοιχες μεταρρυθμίσεις ώστε να ασκηθούν θετικές επιδράσεις στην αποτελεσματικότητα, καθώς αυτές έλαβαν χώρα την περίοδο 2011-2013, ενώ ο χρονικός ορίζοντας της μελέτης εκτείνεται μόνο μέχρι το 2014. Στον κλάδο Οδικών εμπορευματικών μεταφορών, προέκυψαν επίσης στατιστικά ασήμαντα αποτελέσματα για τη βασική μεταβλητή που αντιπροσωπεύει τις διαρθρωτικές αλλαγές. Ωστόσο, από τη χρήση εναλλακτικής μεταβλητής για τις μεταρρυθμίσεις, προερχόμενης από τη βάση δεδομένων του Ο.Ο.Σ.Α.¹⁷, προέκυψε ότι η μείωση του βαθμού ρύθμισης της αγοράς σε αυτόν τον κλάδο συντέλεσε

¹⁶ Ως εξωγενείς, ορίζονται οι μεταβλητές που δεν αποτελούν εισροές στην παραγωγική διαδικασία, ούτε προϊόν αυτής.

¹⁷ Η συγκεκριμένη μεταβλητή μετράει το βαθμό ρύθμισης και απορρύθμισης του συγκεκριμένου κλάδου στην Ελλάδα.

στην ενίσχυση της τεχνικής αποτελεσματικότητάς του. *Δηλαδή η απελευθέρωση του τρόπου λειτουργίας του έδωσε στις παραγωγικές μονάδες τη δυνατότητα να αυξήσουν το παραγόμενο προϊόν τους με τη χρήση δεδομένων παραγωγικών συντελεστών και τη χρήση δεδομένου επιπέδου τεχνολογίας σε σχέση με την περίοδο που δεν είχε απελευθερωθεί η αγορά.* Στον κλάδο Παραγωγής και διάθεσης ηλεκτρικής ενέργειας εκτιμήθηκε αρνητική επίδραση των κλαδικών μεταρρυθμίσεων στην αποτελεσματικότητα του. Το αποτέλεσμα αυτό πιθανόν να οφείλεται εν μέρει και στην εκτεταμένη αναπροσαρμογή των εγγυημένων τιμών ενέργειας προς τα κάτω πριν μερικά χρόνια, για φωτοβολταϊκές μονάδες και λοιπές κατηγορίες Α.Π.Ε., εξέλιξη η οποία οδήγησε πολλές επιχειρήσεις – οι οποίες υπάγονται σε αυτές τις δραστηριότητες – να έχουν οριακό κόστος κεφαλαίου υψηλότερο από την οριακή πρόσοδο (τιμή), καθιστώντας ταυτόχρονα αναποτελεσματική την παραγωγική διαδικασία τους. Η χρήση εναλλακτικής μεταβλητής για τις διαρθρωτικές αλλαγές, από τη βάση δεδομένων του Ο.Ο.Σ.Α.¹⁸ έδωσε στατιστικά ασημαντά αποτελέσματα. Τέλος, στον κλάδο Οδικών μεταφορών επιβατών, η διαρθρωτική αλλαγή που έλαβε χώρα επενέργησε θετικά στην τεχνική αποτελεσματικότητα των επιχειρήσεων του.

Προχωρώντας, στις **«οριζόντιες» μεταρρυθμίσεις**, η επίδρασή τους στην τεχνική αποτελεσματικότητα εκτιμήθηκε στατιστικά σημαντική σε ορισμένους από τους εξεταζόμενους κλάδους. Σε όποιους κλάδους είναι στατιστικά σημαντική, προκύπτει ότι τα αποτελέσματα των μεταρρυθμίσεων στην αγορά εργασίας είναι ευνοϊκά για την αποτελεσματική λειτουργία των επιχειρήσεων. Ωστόσο, οι στατιστικά σημαντικές επιδράσεις της διευκόλυνσης ίδρυσης νέων επιχειρήσεων ποικίλουν.

Η **ελαστικοποίηση της αγοράς εργασίας** φαίνεται από τις εκτιμήσεις ότι επενεργεί θετικά στην αποτελεσματικότητα των κλάδων Οδικών μεταφορών επιβατών, Οδικών εμπορευματικών μεταφορών και Παραγωγής και διάθεσης ηλεκτρικής ενέργειας. Στον αντίποδα, στους κλάδους Κρουαζιέρας-Σκαφών αναψυχής και Τυχερών παιγνίων-Καζίνο το αποτέλεσμα ήταν στατιστικά ασημαντό.

Όμως, όταν αντικαταστάθηκε η συγκεκριμένη μεταβλητή από δύο εναλλακτικές μεταβλητές, προερχόμενες και πάλι από τη βάση δεδομένων του Ο.Ο.Σ.Α., προέκυψαν αλλαγές στα αποτελέσματα. Η πρώτη εξ' αυτών μετράει το βαθμό ρύθμισης της αγοράς εργασίας αναφορικά με τις συμβάσεις μόνιμης απασχόλησης, ενώ η δεύτερη εστιάζει στις συμβάσεις προσωρινής απασχόλησης. Για τις αλλαγές στο νομικό πλαίσιο για τη μόνιμη απασχόληση, προέκυψαν στατιστικά σημαντικά αποτελέσματα μόνο στον κλάδο Οδικών εμπορευματικών μεταφορών. Το αποτέλεσμα για τη συγκεκριμένη μεταβλητή έδειξε ότι μια μείωση του βαθμού ρύθμισης της αγοράς εργασίας ως προς αυτές τις συμβάσεις εργασίας, αυξάνει την αποτελεσματικότητα των επιχειρήσεων του κλάδου. Για την επίδραση των αλλαγών στους κανονισμούς προσωρινής απασχόλησης, προέκυψαν στατιστικά σημαντικά αποτελέσματα

¹⁸ Όπως στην περίπτωση του κλάδου Οδικών εμπορευματικών μεταφορών, η συγκεκριμένη μεταβλητή μετράει το βαθμό ρύθμισης και απορρύθμισης του συγκεκριμένου κλάδου στην Ελλάδα.

μόνο σε δύο κλάδους. Στον κλάδο Κρουαζιέρας-Σκαφών Αναψυχής μια χαλάρωση του ρυθμού ρύθμισης της αγοράς εργασίας, αναφορικά με αυτές τις συμβάσεις εργασίας, επιδρά ενισχυτικά στο επίπεδο τεχνικής αποτελεσματικότητάς των επιχειρήσεων του. Σε πολλές περιπτώσεις, οι επιχειρήσεις του συγκεκριμένου κλάδου ασκούν δραστηριότητα μέσω θυγατρικών επιχειρήσεων στο εξωτερικό, ενώ τα περισσότερα μέλη των πληρωμάτων είναι διάφορων εθνικοτήτων, εποχικά απασχολούμενα, με συμβάσεις εργασίας οι οποίες διέπονται από ξένο και ελαστικότερο σε όρους δίκαιο από το ελληνικό. Η ελαστικοποίηση της εγχώριας αγοράς εργασίας ως προς την προσωρινή απασχόληση έκανε μάλλον προσιτή την κάλυψη μέρους του πληρώματος με την πρόσληψη εποχικά απασχολούμενων από την Ελλάδα, χωρίς απώλειες στην αποτελεσματικότητα των επιχειρήσεων.

Στον κλάδο Οδικών εμπορευματικών μεταφορών εκτιμήθηκε ότι μια μείωση του βαθμού ρύθμισης της αγοράς εργασίας σε ό,τι αφορά την προσωρινή απασχόληση, περιορίζει την αποτελεσματικότητα των επιχειρήσεων του. Λαμβάνοντας υπόψη και το αντίθετο αποτέλεσμα για τη μεταβλητή η οποία αποτυπώνει τη ρύθμιση της αγοράς εργασίας σε σχέση με το καθεστώς μόνιμης απασχόλησης, προκύπτει ότι η συνισταμένη των επιδράσεων των επιμέρους μεταρρυθμίσεων στην αγορά εργασίας είναι θετική για την αποτελεσματικότητα, αφού ο συντελεστής της πρώτης μεταβλητής είναι πολύ υψηλότερος του συντελεστή της δεύτερης μεταβλητής.

Στη περίπτωση της μεταβλητής που αφορά τη διευκόλυνση ίδρυσης νέων επιχειρήσεων με τη θέσπιση της Ι.Κ.Ε., το αποτέλεσμα ήταν στατιστικά ασήμαντο στην περίπτωση του κλάδου Παραγωγής και Διάθεσης ηλεκτρικής ενέργειας, πιθανόν γιατί οι εταιρείες του πρέπει να έχουν τη νομική μορφή Α.Ε. ή Ε.Π.Ε., με εταιρικό κεφάλαιο τουλάχιστον €600.000 ή €60.000 αντίστοιχα (Ν. 4001/2011), και όχι τη νομική μορφή της Ι.Κ.Ε. Στην περίπτωση του κλάδου Οδικών μεταφορών επιβατών, η διευκόλυνση της ίδρυσης νέων επιχειρήσεων εκτιμήθηκε ότι επιδρά αρνητικά στην τεχνική αποτελεσματικότητα, ίσως γιατί ενώ επέτρεψε την είσοδο νέων εταιρειών στον κλάδο, η κάμψη της δραστηριότητας που ακολούθησε – ιδίως στα έτη 2012-2013 – επηρέασε αρνητικά την αποτελεσματικότητα του συνόλου των επιχειρήσεων του. Αντιθέτως, στην περίπτωση του κλάδου Οδικών εμπορευματικών μεταφορών, αυτή η μεταρρύθμιση ενίσχυσε την αποτελεσματικότητά του, πιθανώς επειδή με αυτή απελευθερώνονται πολύτιμα κεφάλαια τα οποία μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τους παραγωγικούς σκοπούς της κάθε νέας επιχείρησης, βελτιώνοντας την τεχνική αποτελεσματικότητά της. Δεν πραγματοποιήθηκαν εκτιμήσεις με τη συγκεκριμένη μεταβλητή στους κλάδους Κρουαζιέρας-Σκαφών αναψυχής και Τυχερών παιγνίων-Καζίνο. Στον πρώτο εξ' αυτών, οι επιχειρήσεις επιλέγουν συνήθως τη νομική μορφή της Α.Ε., λόγω των απαιτήσεων σε πάγιο κεφάλαιο για την ίδρυση και λειτουργία τους, καθώς και του επιχειρηματικού ρίσκου που αναλαμβάνουν. Στον δεύτερο, η έναρξη λειτουργίας μιας επιχείρησης τυχερών παιγνίων εξαρτάται κυρίως από τη χορήγηση άδειας λειτουργίας από τον αρμόδιο φορέα και όχι από την ευκολία των σχετικών διαδικασιών και το ελάχιστο κεφάλαιο που απαιτείται.

Σε σχέση με τις μεταβλητές που αφορούν την ίδια την επιχείρηση και το οικονομικό περιβάλλον στο οποίο δραστηριοποιείται, προέκυψε καταρχάς ότι η **ηλικία** επιδρά θετικά στην αποτελεσματικότητα των επιχειρήσεων σε όλους τους υπό εξέταση κλάδους, πλην του κλάδου Κρουαζιέρας-Σκαφών αναψυχής, στον οποίο η επίδρασή της ήταν στατιστικά ασήμαντη. Καθώς τα έτη δραστηριότητας μιας επιχείρησης αυξάνονται, συνήθως αποκτά μεγαλύτερη εμπειρία στον τρόπο παραγωγής και λειτουργίας της, καθώς και καλύτερη γνώση των χαρακτηριστικών και των ιδιομορφιών της αγοράς στην οποία δραστηριοποιείται. Έτσι, είναι σε θέση να προσαρμόζει καλύτερα την παραγωγή της σε μεταβολές στη ζήτησή της, σε τεχνολογικές αλλαγές, στις εξελίξεις σε επίπεδο κλάδου και οικονομίας.

Η **εξαγωγική δραστηριότητα** φαίνεται να ασκεί αρνητικές επιδράσεις στην τεχνική αποτελεσματικότητα του κλάδου Παραγωγής και διάθεσης ηλεκτρικής ενέργειας. Αυτή η, αντίθετη της αναμενόμενης, επίδραση των εξαγωγών πιθανόν να οφείλεται σε μη ακριβή προσέγγιση της εξαγωγικής δραστηριότητας των επιχειρήσεων του δείγματος, καθώς αυτή έγινε με ψευδομεταβλητή και όχι με κάποιο μέγεθος το οποίο να αποτυπώνει το απόλυτο ύψος των εξαγωγών ή τη μεταβολή τους. Στην περίπτωση του κλάδου Οδικών εμπορευματικών μεταφορών, το αποτέλεσμα ήταν στατιστικά ασήμαντο, ενώ στους υπόλοιπους τρεις κλάδους δεν πραγματοποιήθηκαν εκτιμήσεις, καθώς σε δύο εξ' αυτών¹⁹ καμία επιχείρηση δεν παρουσίασε εξαγωγές την περίοδο 2001-2014 και σε έναν²⁰ μόνο μία επιχείρηση είχε εξαγωγική δραστηριότητα τη συγκεκριμένη περίοδο.

Η **εγκατάσταση των επιχειρήσεων εντός των νομών Αττικής και Θεσσαλονίκης** εκτιμήθηκε ότι έχει θετική επίδραση στην τεχνική αποτελεσματικότητα των επιχειρήσεων των κλάδων Κρουαζιέρας-Σκαφών αναψυχής και Οδικών μεταφορών επιβατών. Το γεγονός ότι τα λιμάνια με τη μεγαλύτερη δυνατότητα υποδοχής κρουαζιερόπλοιων είναι αυτά του Πειραιά και της Θεσσαλονίκης και ότι ένα μεγάλο ποσοστό των τουριστών που επισκέπτονται την Ελλάδα συνήθως χρησιμοποιεί ως «πύλη εισόδου» στη χώρα την Αθήνα ή τη Θεσσαλονίκη, έχει σαν συνέπεια οι επιχειρήσεις που βρίσκονται εγγύτερα σε αυτές τις πόλεις ή εντός αυτών, να ελαχιστοποιούν τις αποστάσεις από την έδρα τους έως τα σημεία επιβίβασης/αποβίβασης των πελατών τους και να αυξάνουν την αποτελεσματικότητά τους. Στους υπόλοιπους κλάδους η εγκατάσταση των επιχειρήσεων εντός των νομών Αττικής και Θεσσαλονίκης ασκεί αρνητική επίδραση στην αποτελεσματικότητά τους. Στον κλάδο Παραγωγής και διάθεσης ηλεκτρικής ενέργειας, η εγκατάσταση κοντά σε μεγάλα αστικά κέντρα απομακρύνει τις επιχειρήσεις από τις πηγές πρώτων υλών που χρησιμοποιούνται στην παραγωγή ηλεκτρικού ρεύματος (π.χ. λιγνίτης, ύδατα), με αρνητικές επιπτώσεις στο επίπεδο αποτελεσματικότητάς τους. Στις Οδικές εμπορευματικές μεταφορές, η εγκατάσταση αποκλειστικά εντός των δύο νομών πιθανόν να απομακρύνει τις επιχειρήσεις από ορισμένους σημαντικούς εμπορευματικούς σταθμούς-εισόδους στη χώρα, οι οποίοι βρίσκονται εκτός αυτών (π.χ. λιμάνια Πάτρας, Ηγουμενίτσας, εμπορευματικός σταθμός Αστακού), αυξάνοντας το

¹⁹ Οδικές μεταφορές επιβατών και Τυχερά παίγνια-Καζίνο.

²⁰ Κρουαζιέρα-Σκάφη αναψυχής.

λειτουργικό τους κόστος (καύσιμα, κόστος κτήσης/ενοικίασης χώρων στάθμευσης), με αντίστοιχες αρνητικές επιδράσεις στην αποτελεσματικότητά τους. Τέλος, στην περίπτωση του κλάδου Τυχερών παιγνίων-Καζίνο, το αποτέλεσμα πιθανότατα οφείλεται στο ότι οι επιχειρήσεις καζίνο έχουν κίνητρο να εγκατασταθούν κυρίως σε τουριστικές περιοχές εκτός των μεγαλύτερων αστικών κέντρων, προκειμένου να μπορούν να προσελκύσουν τουρίστες, Έλληνες και αλλοδαπούς.

Η **πιστωτική επέκταση** εκτιμήθηκε ότι επιδρά θετικά στην αποτελεσματικότητα των επιχειρήσεων τριών κλάδων (Παραγωγή και διάθεση ηλεκτρικής ενέργειας, Οδικές εμπορευματικές μεταφορές, Κρουαζιέρα-Σκάφη αναψυχής), πιθανόν γιατί τους δίνει τη δυνατότητα να χρηματοδοτήσουν ευκολότερα τα – υψηλά σε κόστος – επενδυτικά τους σχέδια (π.χ. ανέγερση-εκσυγχρονισμός σταθμών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, αγορά φορτηγών αυτοκινήτων, κατασκευή πλοίων, αντίστοιχα) και να ανταποκριθούν καλύτερα στις τρέχουσες υποχρεώσεις τους (π.χ. λειτουργικά έξοδα, έξοδα συντήρησης παγίων). Στην περίπτωση του κλάδου Οδικών μεταφορών επιβατών η αρνητική επίδραση της παροχής πιστώσεων στην τεχνική αποτελεσματικότητα, οφείλεται ίσως σε μια περισσότερο ορθολογική χρήση των συνεχώς μειούμενων από το 2010 – οπότε ξεκίνησε η πιστωτική συρρίκνωση εγχωρίως – δανειακών κεφαλαίων προς τις επιχειρήσεις. Μόνο στον κλάδο Τυχερών παιγνίων-Καζίνο δεν προέκυψε στατιστικά σημαντική επίδραση της πιστωτικής επέκτασης στην αποτελεσματικότητά του.

Η τελευταία μεταβλητή της οποίας εκτιμήθηκε η επίδραση στην τεχνική αποτελεσματικότητα ήταν η **ύφεση**. Όπως αναμενόταν, επιδρά αρνητικά στην τεχνική αποτελεσματικότητα της πλειονότητας των εξεταζόμενων κλάδων, συγκεκριμένα σε τρεις από τους πέντε (Οδικές μεταφορές επιβατών, Οδικές εμπορευματικές μεταφορές και Τυχερά παίγνια-Καζίνο). Η οικονομική ύφεση εκτιμήθηκε ότι επιδρά θετικά στην αποτελεσματικότητα μόνο του κλάδου Κρουαζιέρας-Σκαφών αναψυχής. Μια πιθανή εξήγηση για αυτό το αποτέλεσμα είναι ότι ώθησε τις επιχειρήσεις του κλάδου να διαχειριστούν με περισσότερο ορθολογικό τρόπο τους διαθέσιμους παραγωγικούς τους συντελεστές, με αποτέλεσμα να βελτιωθεί η αποτελεσματικότητα που επιτυγχάνουν. Τέλος, στον κλάδο Παραγωγής και διάθεσης ηλεκτρικής ενέργειας η επίδραση της ύφεσης ήταν στατιστικά ασήμαντη.

Πίνακας 4.1

Πλήθος κλάδων με θετική, αρνητική ή στατιστικά ασήμαντη επίδραση των εξωγενών μεταβλητών στα επίπεδα τεχνικής αποτελεσματικότητας τους

Μεταβλητές	Θετική επίδραση	Αρνητική επίδραση	Στατιστικά ασήμαντη επίδραση
ΕΠΙΠΕΔΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ			
Ηλικία	4		1
Εξαγωγική δραστηριότητα		1	1
Έδρα σε Αττική-Θεσσαλονίκη	2	3	
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ			
Πιστωτική επέκταση/συρρίκνωση	3	1	1
Ύφεση	1	3	1
ΚΛΑΔΙΚΕΣ			
Κρουαζιέρα-Σκάφη αναψυχής			1
Οδικές μεταφορές επιβατών	1		
Οδικές εμπορευματικές μεταφορές			1
Οδικές εμπορευματικές μεταφορές (Ο.Ο.Σ.Α.)	1		
Ενέργεια		1	
Ενέργεια (Ο.Ο.Σ.Α.)			1
Τυχερά παίγνια-Καζίνο			1
ΟΡΙΖΟΝΤΙΕΣ			
Αγορά εργασίας	3		2
Αγορά εργασίας (Ο.Ο.Σ.Α.-μόνιμη απασχόληση)	1		4
Αγορά εργασίας (Ο.Ο.Σ.Α.-προσωρινή απασχόληση)	1	1	3
Ι.Κ.Ε.	1	1	1

4.6 Εξέλιξη τεχνικής αποτελεσματικότητας ανά κλάδο

Ως προς τη **διαστρωματική και διαχρονική μέση τιμή τεχνικής αποτελεσματικότητας** την περίοδο 2001-2014 (Διάγραμμα 4.1), την καλύτερη επίδοση σημείωσε ο κλάδος Οδικών μεταφορών επιβατών (0,82) ακολουθούμενος από τους κλάδους Κρουαζιέρας-Σκαφών αναψυχής και Οδικών εμπορευματικών μεταφορών με ίδιες ουσιαστικά τιμές (0,77 και 0,76, αντίστοιχα). Έπονται με πολύ χαμηλότερες τιμές οι κλάδοι Παραγωγής και διάθεσης ηλεκτρικής ενέργειας (0,46) και Τυχερών παιγνίων-Καζίνο (0,44).

Προχωρώντας στην εξέλιξη της **μέσης ετήσιας τεχνικής αποτελεσματικότητας** ανά κλάδο κατά την περίοδο 2001-2014, στην Παραγωγή και διάθεση ηλεκτρικής ενέργειας παρουσιάζει καθοδική πορεία στο σύνολο της υπό εξέταση περιόδου. Η εξέλιξή της ερμηνεύεται σε μικρό βαθμό από τις εξωγενείς μεταβλητές που χρησιμοποιήθηκαν, καθώς η επίδραση της ύφεσης και της διευκόλυνσης ίδρυσης επιχειρήσεων ήταν στατιστικά ασήμαντη ενώ η επίδραση των κλαδικών μεταρρυθμίσεων και των μεταρρυθμίσεων στην αγορά εργασίας ήταν οριακή.

Στον κλάδο Οδικών εμπορευματικών μεταφορών, η διακύμανση της μέσης ετήσιας τεχνικής αποτελεσματικότητας ερμηνεύεται από τις εξωγενείς μεταβλητές την περίοδο 2009-2014. Την διετία 2009-2010 ακολούθησε καθοδική πορεία λόγω της ύφεσης και της πιστωτικής συρρίκνωσης, ενώ στο χρονικό διάστημα 2011-2014 ενισχύθηκε από τις θετικές επιδράσεις

της απελευθέρωσης του κλάδου, τις διαρθρωτικές αλλαγές στην αγορά εργασίας και την ηλικιακή ωρίμανση πολλών επιχειρήσεων του δείγματος.

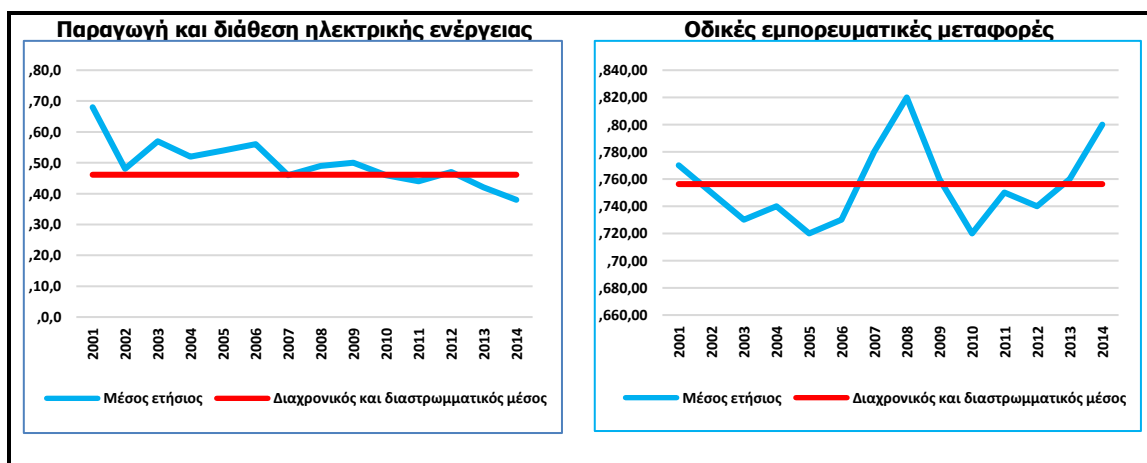
Στο κλάδο Οδικών μεταφορών επιβατών, η τάση της μέσης ετήσιας τεχνικής αποτελεσματικότητας από το 2008 σχετίζεται με τις επιδράσεις των εξωγενών μεταβλητών. Τη διετία 2008-2010 παρουσίασε κάμψη λόγω της εκδήλωσης της ύφεσης και της υψηλής πιστωτικής επέκτασης, η οποία εκτιμήθηκε ότι περιορίζει την αποτελεσματικότητα. Αντιθέτως, την περίοδο 2011-2013 η τεχνική αποτελεσματικότητα αυξήθηκε λόγω των διαρθρωτικών αλλαγών στον κλάδο, των μεταρρυθμίσεων στην αγορά εργασίας και της πιστωτικής συρρίκνωσης.

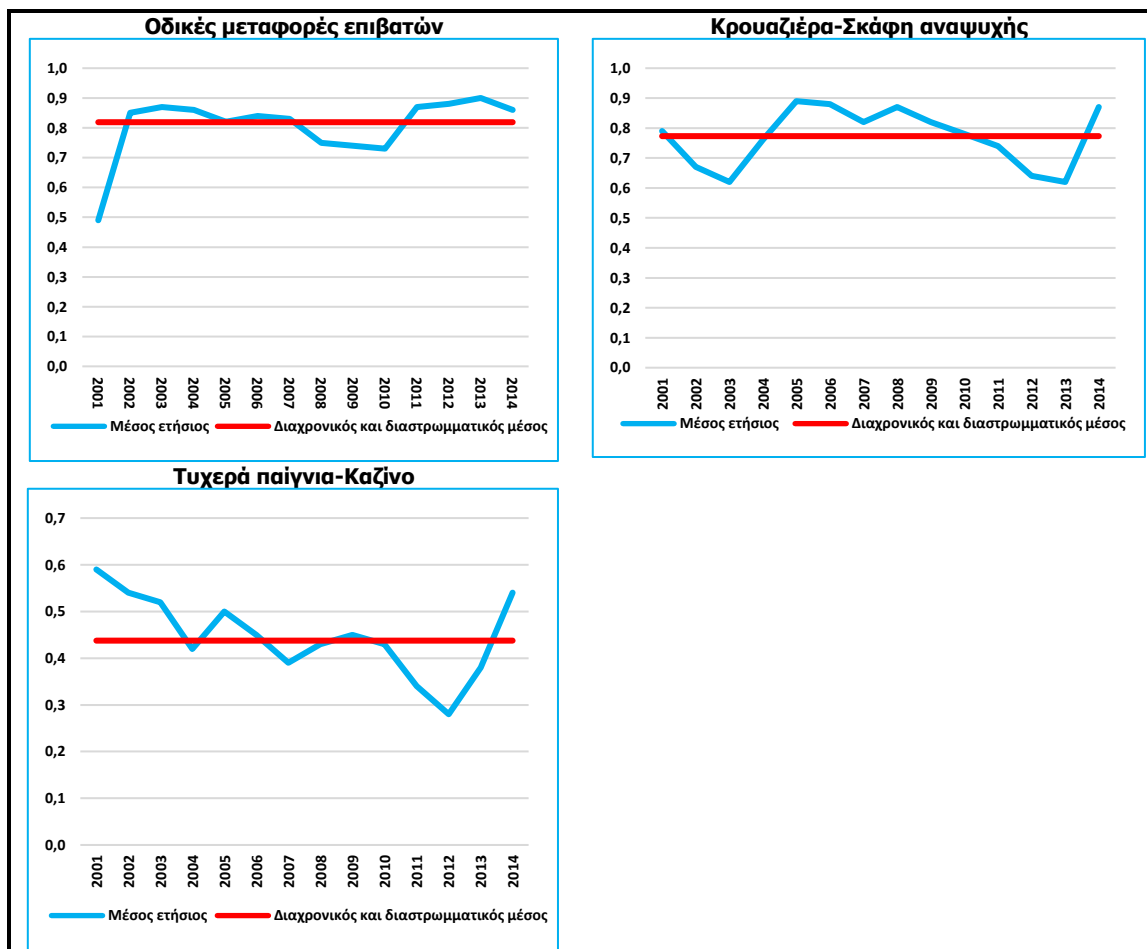
Στον κλάδο Κρουαζιέρας-Σκαφών αναψυχής, η τάση της μέσης ετήσιας τεχνικής αποτελεσματικότητας, πτωτική την περίοδο 2006-2013 και ανοδική έκτοτε, δεν είναι δυνατό να εξηγηθεί από τις εκτιμημένες επιδράσεις των εξωγενών μεταβλητών. Η μεταρρύθμιση του κλάδου και του ρυθμιστικού πλαισίου που διέπει τις συμβάσεις μόνιμης απασχόλησης δεν άσκησαν στατιστικά σημαντική επίδραση. Επίσης, οι επιδράσεις της ύφεσης και της παροχής πιστώσεων ήταν στατιστικά σημαντικές, αλλά αντίρροπες, αλληλοεξουδετερώνοντας η μια την άλλη.

Τέλος, στον κλάδο Τυχερών παιγνίων-Καζίνο, επίσης η τάση της τεχνικής αποτελεσματικότητας, η οποία υποχώρησε την περίοδο 2006-2012 και κατόπιν ανερχόταν, δεν ερμηνεύεται από τις εξωγενείς μεταβλητές. Η μεταρρύθμιση του πλαισίου λειτουργίας του κλάδου και της αγοράς εργασίας, καθώς και ο ρυθμός μεταβολής πιστώσεων δεν άσκησαν στατιστικά σημαντική επίδραση, ενώ ο συνδυασμός των επιδράσεων στατιστικά σημαντικών μεταβλητών (θετική για την ηλικία, αρνητική για την τοποθεσία εγκατάστασης και την ύφεση), δεν συνάδει με την εξέλιξη της κλαδικής τεχνικής αποτελεσματικότητας.

Διάγραμμα 4.1

Ετήσια μέση τεχνική αποτελεσματικότητα και διαχρονική και διαστρωματική μέση τιμή τεχνικής αποτελεσματικότητας κλάδων

Πηγή: ΙΟΒΕ

4.7 Επίλογος

Η συγκεκριμένη μελέτη είχε ως κύριο ερευνητικό σκοπό την εκτίμηση των επιδράσεων των κλαδικών και «οριζοντίων» μεταρρυθμίσεων στα επίπεδα τεχνικής αποτελεσματικότητας πέντε κλάδων διεθνώς εμπορεύσιμων αγαθών και υπηρεσιών της ελληνικής οικονομίας. Από την πραγματοποίηση των οικονομετρικών εκτιμήσεων προέκυψε ότι οι κλαδικές μεταρρυθμίσεις που έλαβαν χώρα στους κλάδους διεθνώς εμπορεύσιμων αγαθών και υπηρεσιών έχουν ασκήσει ποικίλες επιδράσεις. Στην περίπτωση των «οριζοντίων» μεταρρυθμίσεων, η επίδρασή τους στην τεχνική αποτελεσματικότητα εκτιμήθηκε στατιστικά σημαντική σε ορισμένους από τους υπό εξέταση κλάδους. Σε όποιους κλάδους ήταν στατιστικά σημαντική, τα αποτελέσματα των μεταρρυθμίσεων στην αγορά εργασίας προέκυψαν ευνοϊκά για την αποτελεσματική λειτουργία των επιχειρήσεων. Ωστόσο, οι στατιστικά σημαντικές επιδράσεις της διευκόλυνσης ίδρυσης νέων επιχειρήσεων ποικίλουν.

Στην αξιολόγηση των οικονομετρικών αποτελεσμάτων πρέπει να ληφθεί υπόψη το σχετικά μικρό χρονικό διάστημα το οποίο είχε παρέλθει από την πραγματοποίησή τους έως το τέλος της περιόδου που κάλυψε η συγκεκριμένη μελέτη, το οποίο είναι πολύ πιθανό να ήταν ανεπαρκές για την πλήρη απόδοσή τους. Συνεπώς, από μια επανεξέταση της επίδρασής τους στο μέλλον, ίσως υπό καλύτερες συνθήκες στην ελληνική οικονομία από ό,τι στην περίοδο

2008-2014, πιθανόν να προκύψουν αποτελέσματα τα οποία θα αντανakλούν μια πληρέστερη εκδήλωση των επιδράσεών τους. Η σημασία αυτής της άσκησης είναι ιδιαίτερα σημαντική, καθώς οι διαρθρωτικές αλλαγές που ενισχύουν τον ανταγωνισμό και η βελτίωση της εξωστρέφειας της Ελληνικής οικονομίας, αποτελούν δύο από τα βασικά «εργαλεία» για τη μετάβασή της σε ένα νέο αναπτυξιακό πρότυπο, το οποίο θα χαρακτηρίζεται από υψηλότερο ανταγωνισμό, παραγωγή περισσότερων διεθνώς εμπορεύσιμων προϊόντων και υπηρεσιών, μεγαλύτερες εξαγωγές και μικρότερη στήριξη στην εγχώρια ζήτηση.

5. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ: ΒΑΣΙΚΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ

Πίνακας 1: Ρυθμός Μεταβολής του ΑΕΠ

	Ετήσια στοιχεία (%)									
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Αυστρία	3,6	1,5	-3,8	1,9	2,8	0,7	0,1	0,6	1	0,2
Βέλγιο	3,4	0,7	-2,3	2,7	1,8	0,1	-0,1	1,7	1,5	0,7
Βουλγαρία	7,3	6	-3,6	1,3	1,9	0	0,9	1,3	3,6	4,1
Γαλλία	2,4	0,2	-2,9	2	2,1	0,2	0,6	0,6	1,3	0,9
Γερμανία	3,3	1,1	-5,6	4,1	3,7	0,5	0,5	1,6	1,7	0,6
Δανία	0,9	-0,5	-4,9	1,9	1,3	0,2	0,9	1,7	1,6	0,5
Δημοκρατία της Τσεχίας	5,5	2,7	-4,8	2,3	2	-0,8	-0,5	2,7	4,5	2,2
ΕΕ (28 χώρες)	3,1	0,4	-4,4	2,1	1,7	-0,5	0,2	1,6	2,2	1,5
Ελλάδα	3,3	-0,3	-4,3	-5,5	-9,1	-7,3	-3,2	0,4	-0,2	0,0
Εσθονία	7,7	-5,4	-14,7	2,3	7,6	4,3	1,4	2,8	1,4	1,4
Ευρωζώνη (19 χώρες)	3	0,4	-4,5	2,1	1,5	-0,9	-0,3	1,2	2	1,4
Ηνωμένο Βασίλειο	2,6	-0,6	-4,3	1,9	1,5	1,3	1,9	3,1	2,2	1,1
Ιρλανδία	3,8	-4,4	-4,6	2	0	-1,1	1,1	8,5	26,3	4,3
Ισπανία	3,8	1,1	-3,6	0	-1	-2,9	-1,7	1,4	3,2	3,1
Ιταλία	1,5	-1,1	-5,5	1,7	0,6	-2,8	-1,7	0,1	0,7	1,1
Κροατία	5,2	2,1	-7,4	-1,7	-0,3	-2,2	-1,1	-0,5	1,6	3,5
Κύπρος	4,8	3,9	-1,8	1,3	0,3	-3,2	-6	-1,5	1,7	2,2
Λετονία	9,9	-3,6	-14,3	-3,8	6,2	4	2,9	2,1	2,7	2,8
Λιθουανία	11,1	2,6	-14,8	1,6	6	3,8	3,5	3,5	1,8	3,6
Λουξεμβούργο	8,4	-0,8	-5,4	5,8	2	0	4,2	4,7	3,5	1,6
Μάλτα	4	3,3	-2,5	3,5	1,4	2,7	4,6	8,4	7,4	3,9
Ολλανδία	3,7	1,7	-3,8	1,4	1,7	-1,1	-0,2	1,4	2	1,6
Ουγγαρία	0,4	0,9	-6,6	0,7	1,7	-1,6	2,1	4	3,1	2,2
Πολωνία	7	4,2	2,8	3,6	5	1,6	1,4	3,3	3,9	2,9
Πορτογαλία	2,5	0,2	-3	1,9	-1,8	-4	-1,1	0,9	1,6	1,7
Ρουμανία	6,9	8,5	-7,1	-0,8	1,1	0,6	3,5	3,1	3,9	5,1
Σλοβακία	10,8	5,6	-5,4	5	2,8	1,7	1,5	2,6	3,8	3,1
Σλοβενία	6,9	3,3	-7,8	1,2	0,6	-2,7	-1,1	3,1	2,3	2,4
Σουηδία	3,4	-0,6	-5,2	6	2,7	-0,3	1,2	2,6	4,1	2
Φινλανδία	5,2	0,7	-8,3	3	2,6	-1,4	-0,8	-0,7	0,2	1,1

Πίνακας 2: Χρέος Γενικής Κυβέρνησης ως % του ΑΕΠ

	Ετήσια στοιχεία (%)									
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Αυστρία	65,1	68,8	80,1	82,8	82,6	82	81,3	84,4	85,5	84,6
Βέλγιο	87	92,5	99,5	99,7	102,3	104,1	105,6	106,7	106,0	105,9
Βουλγαρία	16,3	13	13,7	15,3	15,2	16,7	17,0	27,0	26,0	29,5
Γαλλία	64,3	68	78,9	81,6	85,2	89,5	92,3	94,9	95,6	96,0
Γερμανία	63,7	65,1	72,6	81	78,7	79,9	77,5	74,9	71,2	68,3
Δανία	27,3	33,4	40,4	42,9	46,4	45,2	44,0	44,0	39,6	37,8
Δημοκρατία της Τσεχίας	27,8	28,7	34,1	38,2	39,8	44,5	44,9	42,2	40,3	37,2
ΕΕ (28 χώρες)	65	68,6	78,4	83,8	86,1	89,5	85,7	86,7	84,9	83,5
Ελλάδα	103,1	109,4	126,7	146,2	172,1	159,6	177,4	179,7	177,4	179,0
Εσθονία	3,7	4,5	7	6,6	6,1	9,7	10,2	10,7	10,1	9,5
Ευρωζώνη (19 χώρες)	57,5	60,7	72,8	78,4	81,1	83,8	91,4	92,0	90,3	89,2
Ηνωμένο Βασίλειο	42	50,2	64,5	76	81,6	85,1	86,2	88,1	89,0	89,3
Ιρλανδία	23,9	42,4	61,7	86,3	109,6	119,5	119,5	105,3	78,7	75,4
Ισπανία	35,5	39,4	52,7	60,1	69,5	85,7	95,5	100,4	99,8	99,4
Ιταλία	99,8	102,4	112,5	115,4	116,5	123,3	129,0	131,8	132,1	132,6
Κροατία	37,7	39,6	49	58,3	65,2	70,7	82,2	86,6	86,7	84,2
Κύπρος	53,5	44,7	53,4	55,8	65,2	79,3	102,2	107,1	107,5	107,8
Λετονία	8,4	18,7	36,6	47,4	42,8	41,3	39,0	40,9	36,5	40,1
Λιθουανία	15,9	14,6	28	36,2	37,2	39,8	38,7	40,5	42,7	40,2
Λουξεμβούργο	7,8	15,1	16	19,9	18,8	21,8	23,4	22,4	21,6	20,0
Μάλτα	62,4	62,7	67,8	67,6	70	67,6	68,7	64,3	60,6	58,3
Ολλανδία	42,7	54,8	56,9	59,3	61,6	66,4	67,7	67,9	65,2	62,3
Ουγγαρία	65,6	71,6	77,8	80,5	80,7	78,2	76,6	75,7	74,7	74,1
Πολωνία	44,2	46,3	49,4	53,1	54,1	53,7	55,7	50,2	51,1	54,4
Πορτογαλία	68,4	71,7	83,6	96,2	111,4	126,2	129,0	130,6	129,0	130,4
Ρουμανία	12,7	13,2	23,2	29,9	34,2	37,3	37,8	39,4	38,0	37,6
Σλοβακία	30,1	28,5	36,3	41,2	43,7	52,2	54,7	53,6	52,5	51,9
Σλοβενία	22,8	21,8	34,6	38,4	46,6	53,9	71,0	80,9	83,1	79,7
Σουηδία	39	37,5	41	38,3	37,5	37,8	40,4	45,2	43,9	41,6
Φινλανδία	34	32,7	41,7	47,1	48,5	53,9	56,5	60,2	63,7	63,6

Πίνακας 3: Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης ως % του ΑΕΠ

	Ετήσια στοιχεία (%)									
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Αυστρία	-1,4	-1,5	-5,4	-4,5	-2,6	-2,2	-1,4	-2,7	-1,1	-1,6
Βέλγιο	0,1	-1,1	-5,4	-4,0	-4,1	-4,2	-3,1	-3,1	-2,5	-2,6
Βουλγαρία	1,1	1,6	-4,1	-3,1	-2,0	-0,3	-0,4	-5,5	-1,6	0,0
Γαλλία	-2,5	-3,2	-7,2	-6,8	-5,1	-4,8	-4,0	-3,9	-3,6	-3,4
Γερμανία	0,2	-0,2	-3,2	-4,2	-1,0	0,0	-0,2	0,3	0,7	0,8
Δανία	5,0	3,2	-2,8	-2,7	-2,1	-3,5	-1,0	1,4	-1,3	-0,9
Δημοκρατία της Τσεχίας	-0,7	-2,1	-5,5	-4,4	-2,7	-3,9	-1,2	-1,9	-0,6	0,6
ΕΕ (28 χώρες)	-0,9	-2,4	-6,6	-6,4	-4,6	-4,3	-3,3	-3,0	-2,4	-1,7
Ελλάδα	-6,7	-10,2	-15,1	-11,2	-10,3	-8,8	-13,1	-3,7	-5,9	0,7
Εσθονία	2,7	-2,7	-2,2	0,2	1,2	-0,3	-0,2	0,7	0,1	0,3
Ευρωζώνη (19 χώρες)	-0,6	-2,2	-6,3	-6,2	-4,2	-3,6	-3,0	-2,6	-2,1	-1,5
Ηνωμένο Βασίλειο	-2,9	-4,9	-10,2	-9,6	-7,6	-8,3	-5,6	-5,7	-4,3	-3,0
Ιρλανδία	0,3	-7,0	-13,8	-32,1	-12,6	-8,0	-5,7	-3,7	-2,0	-0,6
Ισπανία	2,0	-4,4	-11,0	-9,4	-9,6	-10,5	-7,0	-6,0	-5,1	-4,5
Ιταλία	-1,5	-2,7	-5,3	-4,2	-3,7	-2,9	-2,9	-3,0	-2,7	-2,4
Κροατία	-2,4	-2,8	-6,0	-6,2	-7,8	-5,3	-5,3	-5,4	-3,4	-0,8
Κύπρος	3,2	0,9	-5,4	-4,7	-5,7	-5,8	-5,1	-8,8	-1,2	0,4
Λετονία	-0,7	-4,1	-9,1	-8,5	-3,4	-0,8	-1,0	-1,6	-1,3	0,0
Λιθουανία	-0,8	-3,1	-9,1	-6,9	-8,9	-3,1	-2,6	-0,7	-0,2	0,3
Λουξεμβούργο	4,2	3,4	-0,7	-0,7	0,5	0,3	1,0	1,4	1,4	1,6
Μάλτα	-2,3	-4,2	-3,3	-3,2	-2,5	-3,6	-2,6	-2,0	-1,3	1,0
Ολλανδία	0,2	0,2	-5,4	-5,0	-4,3	-3,9	-2,4	-2,3	-2,1	0,4
Ουγγαρία	-5,1	-3,6	-4,6	-4,5	-5,5	-2,3	-2,6	-2,1	-1,6	-1,8
Πολωνία	-1,9	-3,6	-7,3	-7,3	-4,8	-3,7	-4,1	-3,5	-2,6	-2,4
Πορτογαλία	-3,0	-3,8	-9,8	-11,2	-7,4	-5,7	-4,8	-7,2	-4,4	-2,0
Ρουμανία	-2,8	-5,5	-9,5	-6,9	-5,4	-3,7	-2,1	-1,4	-0,8	-3,0
Σλοβακία	-1,9	-2,4	-7,8	-7,5	-4,3	-4,3	-2,7	-2,7	-2,7	-1,7
Σλοβενία	-0,1	-1,4	-5,9	-5,6	-6,7	-4,1	-15,1	-5,4	-2,9	-1,8
Σουηδία	3,3	1,9	-0,7	-0,1	-0,2	-1,0	-1,4	-1,5	0,3	0,9
Φινλανδία	5,1	4,2	-2,5	-2,6	-1,0	-2,2	-2,6	-3,2	-2,7	-1,9

Πίνακας 4: Ποσοστό Πληθυσμού στο Όριο της Φτώχειας ή του Κοινωνικού Αποκλεισμού*

	Ετήσια στοιχεία (%)									
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Αυστρία	17,8	16,7	20,6	19,1	18,9	19,2	18,5	18,8	19,2	18,3
Βέλγιο	21,5	21,6	20,8	20,2	20,8	21	21,6	20,8	21,2	21,1
Βουλγαρία	61,3	60,7	44,8	46,2	49,2	49,1	49,3	48	40,1	41,3
Γαλλία	18,8	19	18,5	18,5	19,2	19,3	19,1	18,1	18,5	17,7
Γερμανία	20,2	20,6	20,1	20	19,7	19,9	19,6	20,3	20,6	20
Δανία	16,7	16,8	16,3	17,6	18,3	17,6	17,5	18,3	17,9	17,7
Δημοκρατία της Τσεχίας	18	15,8	15,3	14	14,4	15,3	15,4	14,6	14,8	14
ΕΕ (28 χώρες)	:	:	:	:	23,7	24,3	24,7	24,6	24,4	23,7
Ελλάδα	29,3	28,3	28,1	27,6	27,7	31	34,6	35,7	36	35,7
Εσθονία	22	22	21,8	23,4	21,7	23,1	23,4	23,5	26	24,2
Ευρωζώνης (19 χώρες)	22,1	21,9	21,7	21,6	22	22,9	23,3	23,1	23,5	23
Ηνωμένο Βασίλειο	23,7	22,6	23,2	22	23,2	22,7	24,1	24,8	24,1	23,5
Ιρλανδία	23,3	23,1	23,7	25,7	27,3	29,4	30	29,5	27,6	26
Ισπανία	24	23,3	23,8	24,7	26,1	26,7	27,2	27,3	29,2	28,6
Ιταλία	25,9	26	25,5	24,9	25	28,1	29,9	28,5	28,3	28,7
Κροατία	:	:	:	:	31,1	32,6	32,6	29,9	29,3	29,1
Κύπρος	25,4	25,2	23,3	23,5	24,6	24,6	27,1	27,8	27,4	28,9
Λετονία	42,2	35,1	34,2	37,9	38,2	40,1	36,2	35,1	32,7	30,9
Λιθουανία	35,9	28,7	28,3	29,6	34	33,1	32,5	30,8	27,3	29,3
Λουξεμβούργο	16,5	15,9	15,5	17,8	17,1	16,8	18,4	19	19	18,5
Μάλτα	19,5	19,7	20,1	20,3	21,2	22,1	23,1	24	23,8	22,4
Ολλανδία	16	15,7	14,9	15,1	15,1	15,7	15	15,9	16,5	16,4
Ουγγαρία	31,4	29,4	28,2	29,6	29,9	31,5	33,5	34,8	31,8	28,2
Πολωνία	39,5	34,4	30,5	27,8	27,8	27,2	26,7	25,8	24,7	23,4
Πορτογαλία	25	25	26	24,9	25,3	24,4	25,3	27,5	27,5	26,6
Ρουμανία	:	47	44,2	43	41,5	40,9	43,2	41,9	40,3	37,4
Σλοβακία	26,7	21,4	20,6	19,6	20,6	20,6	20,5	19,8	18,4	18,4
Σλοβενία	17,1	17,1	18,5	17,1	18,3	19,3	19,6	20,4	20,4	19,2
Σουηδία	16,3	13,9	14,9	15,9	15	16,1	15,6	16,4	16,9	16
Φινλανδία	17,1	17,4	17,4	16,9	16,9	17,9	17,2	16	17,3	16,8

(*) Για τον ακριβή ορισμό του δείκτη δείτε στο τέλος της ενότητας

Πίνακας 5: Πληθωρισμός

	Ετήσια στοιχεία (%)			α' τρίμηνο			Μεταβολή (%)	
	2014	2015	2016	2015	2016	2017	2016/15	2017/16
Αυστρία	1,5	0,8	1,0	0,6	1,0	2,2	0,4	1,2
Βέλγιο	0,5	0,6	1,8	-0,4	1,5	3,0	1,9	1,5
Βουλγαρία	-1,6	-1,1	-1,3	-1,7	-1,1	0,8	0,6	1,9
Γαλλία	0,6	0,1	0,3	-0,2	0,0	1,5	0,3	1,4
Γερμανία	0,8	0,1	0,4	-0,1	0,1	1,9	0,2	1,8
Δανία	0,4	0,2	0,0	0,0	0,1	0,8	0,1	0,8
Δημοκρατία της Τσεχίας	0,4	0,3	0,7	0,0	0,4	2,5	0,4	2,1
ΕΕ (28 χώρες)	0,5	0,0	0,2	-0,3	0,1	1,8	0,4	1,7
Ελλάδα	-1,4	-1,1	0,0	-2,2	-0,2	1,5	2,0	1,8
Εσθονία	0,5	0,1	0,8	-0,2	0,3	3,1	0,6	2,7
Ευρωζώνης (19 χώρες)	0,4	0,0	0,2	-0,3	0,0	1,8	0,4	1,7
Ηνωμένο Βασίλειο	1,5	0,1	0,6	0,1	0,4	2,1	0,3	1,8
Ιρλανδία	0,3	0,0	-0,2	-0,3	-0,3	0,4	0,1	0,6
Ισπανία	-0,2	-0,6	-0,3	-1,2	-0,8	2,7	0,4	3,5
Ιταλία	0,2	0,1	0,0	-0,1	0,0	1,3	0,1	1,3
Κροατία	0,2	-0,3	-0,6	-0,3	-0,6	1,1	-0,2	1,7
Κύπρος	-0,3	-1,5	-1,2	-1,0	-1,8	1,2	-0,9	3,0
Λετονία	0,7	0,2	0,1	0,1	-0,5	3,1	-0,6	3,6
Λιθουανία	0,2	-0,7	0,7	-1,3	0,7	3,0	2,0	2,3
Λουξεμβούργο	0,7	0,1	0,0	-0,5	-0,1	2,6	0,3	2,7
Μάλτα	0,8	1,2	0,9	0,6	0,9	1,3	0,3	0,3
Ολλανδία	0,3	0,2	0,1	-0,5	0,3	1,3	0,8	1,0
Ουγγαρία	0,0	0,1	0,5	-0,9	0,4	2,7	1,3	2,3
Πολωνία	0,1	-0,7	-0,2	-1,2	-0,3	1,7	0,9	2,0
Πορτογαλία	-0,2	0,5	0,6	0,0	0,5	1,4	0,5	1,0
Ρουμανία	1,4	-0,4	-1,1	0,6	-2,0	0,4	-2,6	2,4
Σλοβακία	-0,1	-0,3	-0,5	-0,5	-0,5	1,0	0,0	1,5
Σλοβενία	0,4	-0,8	-0,2	-0,5	-0,9	2,0	-0,3	2,9
Σουηδία	0,2	0,7	1,1	0,6	1,1	1,6	0,5	0,5
Φινλανδία	1,2	-0,2	0,4	-0,1	0,0	1,1	0,0	1,1

Πίνακας 6: Κατά Κεφαλήν ΑΕΠ (σε μονάδες αγοραστικής δύναμης, ΕΕ-28=100)

	Ετήσια στοιχεία (%)									
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	
Αυστρία	124	126	126	128	131	131	130	128	126	
Βέλγιο	116	118	121	120	121	120	120	119	118	
Βουλγαρία	43	44	45	45	46	46	46	47	48	
Γαλλία	107	108	108	108	107	109	107	106	105	
Γερμανία	117	117	120	123	124	124	125	124	123	
Δανία	125	125	129	128	127	128	127	127	125	
Δημοκρατία της Τσεχίας	84	85	83	83	83	84	86	87	88	
ΕΕ (28 χώρες)	100	100	100	100	100	100	100	100	100	
Ελλάδα	93	94	85	75	72	72	70	68	67	
Εσθονία	69	64	65	71	74	75	76	75	74	
Ευρωζώνη (19 χώρες)	109	109	108	108	107	107	107	106	106	
Ηνωμένο Βασίλειο	109	107	107	105	107	107	109	108	108	
Ιρλανδία	134	129	130	131	132	133	137	177	177	
Ισπανία	101	101	96	93	91	90	90	90	92	
Ιταλία	107	106	104	104	102	99	97	96	96	
Κροατία	63	62	59	60	60	59	59	58	59	
Κύπρος	106	105	100	96	91	84	81	82	81	
Λετονία	59	52	53	57	60	62	64	64	65	
Λιθουανία	63	56	60	66	70	73	75	75	75	
Λουξεμβούργο	259	250	256	263	259	261	267	264	267	
Μάλτα	79	81	84	83	84	86	86	88	95	
Ολλανδία	139	137	134	133	133	134	131	128	128	
Ουγγαρία	62	64	64	66	65	67	68	68	67	
Πολωνία	55	60	62	65	67	67	68	69	69	
Πορτογαλία	81	82	82	77	75	77	77	77	77	
Ρουμανία	49	50	52	52	54	55	55	57	59	
Σλοβακία	71	71	74	75	76	77	77	77	77	
Σλοβενία	90	85	83	83	82	81	83	83	83	
Σουηδία	127	123	125	126	127	125	124	124	124	
Φινλανδία	121	117	116	117	115	113	111	109	109	

Πίνακας 7: Μέση Παραγωγικότητα Εργασίας (ευρώ ανά ώρα εργασίας, ΕΕ-28=100)

	Ετήσια στοιχεία									
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	
Αυστρία	115,8	115,7	114,7	114,6	116,3	116,2	115,6	115	115,4	
Βέλγιο	128,4	129,8	131,4	129,8	130,9	130,2	131	130,1	129,3	
Βουλγαρία	39,4	39,5	41,3	42,2	43,6	43	43,5	44,2	45,1	
Γαλλία	116,6	117,6	117,1	116,7	115	116,3	115,4	115,3	115	
Γερμανία	107	104,3	105,2	106,5	105,4	104,8	106,2	106	105,8	
Δανία	107,7	109,7	115,3	114,7	114,5	115,4	114,8	114,5	113,4	
Δημοκρατία της Τσεχίας	77,6	79,1	77	77,4	76,2	76,7	79,3	80	79,6	
ΕΕ (28 χώρες)	100	100	100	100	100	100	100	100	100	
Ελλάδα	98,5	98,2	89,6	85,6	86	87,1	85,6	82,6	81	
Εσθονία	66,1	66,7	70,6	72,1	73,4	73,2	73,7	71,1	70,9	
Ευρωζώνη (19 χώρες)	108,6	108,7	107,9	107,8	107,2	107,3	107,3	107,2	106,9	
Ηνωμένο Βασίλειο	105,3	103,2	103,2	101,4	101,7	101,3	101,7	101,2	100,9	
Ιρλανδία	130,7	134,9	140,8	143,6	145,1	141,6	145,1	186	184,2	
Ισπανία	100,9	105,6	102	101,3	103,2	103,5	103,2	101,5	101,8	
Ιταλία	115	115	112,9	112,3	110,2	108,8	107,7	107,4	106,7	
Κροατία	70,6	68,5	67,1	70,1	72,4	73,1	70,3	68,8	70,6	
Κύπρος	95	95,4	91,6	90	88,7	86,8	85,2	85,2	83,1	
Λετονία	56,1	56,2	58,8	61,4	62,8	62,4	64,5	64,5	65,6	
Λιθουανία	65,1	61,3	67,2	71,4	73,1	74,3	74,5	73,2	72,1	
Λουξεμβούργο	167,6	160	161,8	165,4	161,6	163,2	167,8	166,3	168,9	
Μάλτα	94	96,9	97,1	91,8	90,3	89,5	90,2	92,2	93,1	
Ολλανδία	118,4	115,8	113,5	112,2	112	113,9	112,9	111,1	112,4	
Ουγγαρία	70,3	72,2	72,7	73,8	72,5	72,9	71	70,3	68,1	
Πολωνία	62,1	65,4	70,2	72,7	74,1	74	73,9	74,3	75,2	
Πορτογαλία	77,5	79,6	79,9	76,5	76,8	79,7	79	78,2	77,9	
Ρουμανία	50	49,9	51,1	51,9	55,7	56,3	57	59,4	62,6	
Σλοβακία	79,4	79,3	83,6	81,6	82,5	83,8	84,1	83,3	82	
Σλοβενία	83,8	80,2	79,6	80,8	80,1	79,8	81,7	81,5	80,9	
Σουηδία	118,3	116,4	116,8	116,3	116,4	114,2	113	113,4	114	
Φινλανδία	114	111,4	111,1	111,4	109,2	108	106,9	106,9	107,8	

Πίνακας 8: Ποσοστό Απασχόλησης Ατόμων Ηλικίας 20-64 ετών (*)

	Ετήσια στοιχεία (%)			α' τρίμηνο			Μεταβολή (%)	
	2014	2015	2016	2015	2016	2017	2017/16	2016/15
Αυστρία	74,2	74,3	74,8	73,4	73,7	74,2	0,5	0,3
Βέλγιο	67,3	67,2	67,7	67,4	66,9	:	:	-0,5
Βουλγαρία	65,1	67,1	67,7	65,0	66,5	68,6	2,1	1,5
Γαλλία	69,4	69,5	70,0	68,9	69,5	69,7	0,2	0,6
Γερμανία	77,7	78,0	78,7	77,6	78,2	:	:	0,6
Δανία	75,9	76,5	77,4	75,9	77,1	:	:	1,2
Δημοκρατία της Τσεχίας	73,5	74,8	76,8	74,0	75,7	:	:	1,7
ΕΕ (28 χώρες)	69,2	70,1	71,1	69,1	70,2	:	:	1,1
Ελλάδα	53,3	54,9	56,2	53,1	55,1	56,2	1,1	2,0
Εσθονία	74,3	76,5	76,6	74,4	75,1	77,9	2,8	0,7
Ευρωζώνη (19 χώρες)	68,1	68,8	69,9	68,1	69,1	:	:	1,0
Ηνωμένο Βασίλειο	76,2	76,9	77,6	76,5	77,2	77,8	0,6	0,7
Ιρλανδία	67,0	68,8	70,3	67,7	69,2	:	:	1,5
Ισπανία	59,9	62,0	63,9	60,5	62,8	64,3	1,5	2,3
Ιταλία	59,9	60,6	61,6	59,7	60,6	61,6	1,0	0,9
Κροατία	59,2	60,5	61,4	59,0	59,4	60,5	1,1	0,4
Κύπρος	67,6	68,0	68,8	67,2	66,7	:	:	-0,5
Λετονία	70,7	72,5	73,2	71,5	72,8	73,3	0,5	1,3
Λιθουανία	71,8	73,4	75,2	72,2	74,2	74,7	0,5	2,0
Λουξεμβούργο	72,1	70,9	70,7	71,1	70,5	:	:	-0,6
Μάλτα	66,4	67,8	69,6	66,3	68,5	69,7	1,2	2,2
Ολλανδία	75,4	76,4	77,1	76,0	76,4	:	:	0,4
Ουγγαρία	66,7	68,9	71,5	67,3	70,0	:	:	2,7
Πολωνία	66,5	67,8	69,3	66,7	68,4	70,1	1,7	1,7
Πορτογαλία	67,6	69,1	70,6	67,9	69,3	71,7	2,4	1,4
Ρουμανία	65,7	66,0	66,3	63,7	64,5	:	:	0,8
Σλοβακία	65,9	67,7	69,8	66,8	69,0	70,7	1,7	2,2
Σλοβενία	67,7	69,1	70,1	67,5	68,3	71,5	3,2	0,8
Σουηδία	80,0	80,5	81,2	79,2	80,0	80,8	0,8	0,8
Φινλανδία	73,1	72,9	73,4	71,8	72,2	:	:	0,4

(*) % απασχολούμενων ηλικίας 20-64 ετών στο σύνολο του αντίστοιχου πληθυσμού

Πίνακας 9: Ποσοστό Απασχόλησης Ατόμων Ηλικίας 55-64 ετών(*)

	Ετήσια στοιχεία (%)			α' τρίμηνο			Μεταβολή (%)	
	2014	2015	2016	2015	2016	2017	2017/16	2016/15
Αυστρία	45,1	46,3	49,2	45,1	47,9	49,7	1,8	2,8
Βέλγιο	42,7	44,0	45,4	42,9	44,0	:	:	1,1
Βουλγαρία	50,0	53,0	54,5	50,2	52,8	55,2	2,4	2,6
Γαλλία	46,9	48,7	49,8	48,0	49,3	50,4	1,1	1,3
Γερμανία	65,6	66,2	68,6	65,3	67,8	:	:	2,5
Δανία	63,2	64,7	67,8	64,4	65,4	:	:	1,0
Δημοκρατία της Τσεχίας	54,0	55,5	58,5	54,5	56,5	:	:	2,0
ΕΕ (28 χώρες)	51,8	53,3	55,3	52,2	54,3	:	:	2,1
Ελλάδα	34,0	34,3	36,3	33,0	35,5	37,3	1,8	2,5
Εσθονία	64,0	64,5	65,3	61,8	61,7	66,7	5,0	-0,1
Ευρωζώνη (19 χώρες)	51,7	53,3	55,3	52,4	54,5	:	:	2,1
Ηνωμένο Βασίλειο	61,0	62,2	63,4	61,6	62,9	63,9	1,0	1,3
Ιρλανδία	53,0	55,6	57,2	54,3	57,2	:	:	2,9
Ισπανία	44,3	46,9	49,1	45,9	48,6	49,7	1,1	2,7
Ιταλία	46,2	48,3	50,3	47,5	49,2	51,1	1,9	1,7
Κροατία	36,2	39,0	38,1	38,5	35,5	36,1	0,6	-3,0
Κύπρος	46,9	48,2	52,1	47,0	49,7	:	:	2,7
Λετονία	56,4	59,4	61,4	58,7	60,2	60,1	-0,1	1,5
Λιθουανία	56,2	60,4	64,6	58,7	63,2	65,3	2,1	4,5
Λουξεμβούργο	42,5	38,5	39,6	42,1	40,1	:	:	-2,0
Μάλτα	37,8	40,4	44,0	37,4	42,0	41,1	-0,9	4,6
Ολλανδία	59,9	61,7	63,5	61,1	62,7	:	:	1,6
Ουγγαρία	41,7	45,3	49,9	43,0	47,9	:	:	4,9
Πολωνία	42,5	44,3	46,2	42,9	45,0	47,0	2,0	2,1
Πορτογαλία	47,8	49,9	52,1	48,6	50,0	53,9	3,9	1,4
Ρουμανία	43,1	41,1	42,8	38,4	41,3	:	:	2,9
Σλοβακία	44,8	47,0	49,1	45,9	47,5	51,7	4,2	1,6
Σλοβενία	35,4	36,6	38,6	35,3	38,2	40,5	2,3	2,9
Σουηδία	74,0	74,5	75,5	74,1	74,5	75,8	1,3	0,4
Φινλανδία	59,1	60,0	61,4	59,2	60,5	:	:	1,3

(*) % απασχολούμενων ηλικίας 55-64 ετών στο σύνολο του αντίστοιχου πληθυσμού

Πίνακας 10: Μεταβολή της Απασχόλησης (άτομα ηλικίας 15 ετών και άνω)

	Ετήσια στοιχεία (%)				α' τρίμηνο (%)	
	2013	2014	2015	2016	2017	2016
Αυστρία	0,4	0,1	0,9	1,7	1,1	1,6
Βέλγιο	0,1	0,3	0,2	0,8	:	-0,4
Βουλγαρία	-0,2	1,3	1,7	-0,5	1,8	0,7
Γαλλία	-0,1	2,3	0,1	0,6	0,4	0,6
Γερμανία	0,8	0,7	0,9	2,9	:	2,2
Δανία	0,0	0,7	1,4	3,2	:	2,8
Δημοκρατία της Τσεχίας	0,7	0,8	1,4	1,9	:	1,5
ΕΕ (28 χώρες)	-0,3	1,3	1,1	1,6	:	1,5
Ελλάδα	-4,9	0,6	2,1	1,7	1,4	2,8
Εσθονία	0,9	0,5	2,6	0,6	3,1	0,3
Ευρωζώνη (19 χώρες)	-0,6	0,9	1,0	1,8	:	1,6
Ηνωμένο Βασίλειο	0,9	2,2	1,7	1,4	1,2	1,4
Ιρλανδία	2,1	1,5	2,6	2,9	:	2,3
Ισπανία	-2,7	1,2	3,0	2,7	2,2	3,3
Ιταλία	-1,8	0,2	0,8	1,3	1,2	1,1
Κροατία	-2,3	3,2	1,3	0,3	0,6	-0,1
Κύπρος	-4,9	-0,4	-1,3	2,5	:	-0,3
Λετονία	1,7	-0,9	1,3	-0,3	-1,2	0,3
Λιθουανία	1,6	1,9	1,2	2,0	-1,0	1,7
Λουξεμβούργο	1,0	2,8	4,8	1,2	:	1,4
Μάλτα	3,1	2,8	2,3	2,9	2,9	2,9
Ολλανδία	-0,9	-0,9	1,0	1,3	:	0,7
Ουγγαρία	1,8	5,4	2,7	3,4	:	3,4
Πολωνία	-0,2	1,8	1,4	0,7	1,4	1,1
Πορτογαλία	-2,3	2,3	1,1	1,2	3,0	1,2
Σλοβακία	-2,3	2,3	-0,9	-1,0	:	0,1
Σλοβενία	-0,5	0,9	2,6	2,8	1,8	2,9
Σουηδία	0,0	1,4	0,1	-0,3	4,1	0,2
Τσεχία	-2,0	0,5	1,4	1,5	2,3	1,7
Φινλανδία	1,0	0,9	-0,4	0,5	:	0,2

Πίνακας 11: Ποσοστό Ανεργίας – Σύνολο Πληθυσμού

	Ετήσια στοιχεία (%)			α' τρίμηνο			Μεταβολή (%)	
	2014	2015	2016	2015	2016	2017	2017/16	2016/15
Αυστρία	5,6	5,7	5,8	5,7	6,1	5,8	-0,3	0,4
Βέλγιο	8,5	8,5	7,7	8,6	8,2	:	:	-0,4
Βουλγαρία	11,4	9,2	7,5	10,5	8,6	6,9	-1,7	-1,9
Γαλλία	10,3	10,4	9,7	10,5	10,4	9,7	-0,7	-0,1
Γερμανία	5,0	4,6	4,1	5,0	4,5	:	:	-0,5
Δανία	6,6	6,2	5,8	6,5	5,9	:	:	-0,6
Δημοκρατία της Τσεχίας	6,1	5,1	3,9	5,9	4,4	:	:	-1,5
ΕΕ (28 χώρες)	10,2	9,4	8,4	10,0	9,0	:	:	-1,0
Ελλάδα	26,5	24,9	23,5	26,7	24,9	23,3	-1,6	-1,8
Εσθονία	7,4	6,2	6,8	6,6	6,5	5,5	-1,0	-0,1
Ευρωζώνη (19 χώρες)	11,6	10,9	9,9	11,5	10,6	:	:	-0,9
Ηνωμένο Βασίλειο	6,1	5,3	4,3	4,8	4,5	4,1	-0,4	-0,3
Ιρλανδία	11,3	9,4	7,7	9,8	8,3	:	:	-1,5
Ισπανία	24,5	22,1	19,3	23,4	20,7	18,5	-2,2	-2,7
Ιταλία	12,7	11,9	11,6	12,7	12,0	12,0	0,0	-0,7
Κροατία	17,3	16,3	12,5	17,2	15,0	13,4	-1,6	-2,2
Κύπρος	16,1	15,1	13,0	17,6	14,0	:	:	-3,6
Λετονία	10,8	9,9	9,8	10,3	10,4	9,6	-0,8	0,1
Λιθουανία	10,7	9,1	8,0	10,0	8,5	8,2	-0,3	-1,5
Λουξεμβούργο	6,0	6,4	5,9	6,8	5,6	:	:	-1,2
Μάλτα	5,8	5,4	4,3	5,3	4,6	3,9	-0,7	-0,7
Ολλανδία	7,4	6,9	5,4	6,9	6,2	:	:	-0,7
Ουγγαρία	7,7	6,8	5,0	7,6	5,9	:	:	-1,7
Πολωνία	9,0	7,5	6,1	8,6	6,9	5,4	-1,5	-1,7
Πορτογαλία	14,1	12,6	11,2	13,9	12,5	10,2	-2,3	-1,4
Ρουμανία	6,8	6,8	5,7	7,2	6,5	:	:	-0,7
Σλοβακία	13,2	11,5	9,4	12,2	10,2	8,5	-1,7	-2,0
Σλοβενία	9,7	9,1	8,1	9,8	8,9	7,8	-1,1	-0,9
Σουηδία	7,9	7,4	6,3	7,5	6,8	6,5	-0,3	-0,7
Φινλανδία	8,7	9,4	8,2	9,3	9,1	:	:	-0,2

Πίνακας 12: Ποσοστό Ανεργίας στους Άνδρες

	Ετήσια στοιχεία (%)			α' τρίμηνο			Μεταβολή (%)	
	2014	2015	2016	2015	2016	2017	2017/16	2016/15
Αυστρία	5,9	6,1	6,3	6,2	6,7	6,5	-0,2	0,5
Βέλγιο	9,0	9,1	8,0	9,1	8,7	:	:	-0,4
Βουλγαρία	12,3	9,8	8,1	11,3	9,3	6,9	-2,4	-2,0
Γαλλία	10,5	10,8	9,9	11,0	10,9	9,7	-1,2	-0,1
Γερμανία	5,3	5,0	4,5	5,6	4,8	:	:	-0,8
Δανία	6,4	5,9	5,3	6,5	5,5	:	:	-1,0
Δημοκρατία της Τσεχίας	5,1	4,2	3,4	5,1	3,8	:	:	-1,3
ΕΕ (28 χώρες)	10,1	9,3	8,2	10,0	9,0	:	:	-1,0
Ελλάδα	23,7	21,8	19,8	23,5	21,1	19,7	-1,4	-2,4
Εσθονία	7,9	6,2	7,3	7,5	7,2	5,7	-1,5	-0,3
Ευρωζώνη (19 χώρες)	11,5	10,7	9,6	11,5	10,4	:	:	-1,1
Ηνωμένο Βασίλειο	6,4	5,5	4,4	4,9	4,6	4,2	-0,4	-0,3
Ιρλανδία	12,9	10,9	9,0	11,5	10,0	:	:	-1,5
Ισπανία	23,6	20,8	17,8	22,4	19,1	16,9	-2,2	-3,3
Ιταλία	11,9	11,3	10,8	12,2	11,4	11,2	-0,2	-0,8
Κροατία	16,5	15,7	11,8	17,1	15,4	12,7	-2,7	-1,7
Κύπρος	17,1	15,2	12,7	18,2	13,9	:	:	-4,3
Λετονία	11,8	11,1	11,0	11,0	11,2	10,8	-0,4	0,2
Λιθουανία	12,2	10,1	9,2	11,0	9,7	10,3	0,6	-1,3
Λουξεμβούργο	5,8	5,8	5,7	5,6	5,0	:	:	-0,6
Μάλτα	6,1	5,5	4,0	5,6	4,6	3,6	-1,0	-1,0
Ολλανδία	7,2	6,5	5,0	6,6	5,8	:	:	-0,8
Ουγγαρία	7,6	6,6	5,0	7,6	5,9	:	:	-1,7
Πολωνία	8,5	7,3	6,0	8,5	6,8	5,4	-1,4	-1,7
Πορτογαλία	13,8	12,4	11,2	13,4	12,7	9,9	-2,8	-0,7
Ρουμανία	7,3	7,5	6,4	8,2	7,5	:	:	-0,7
Σλοβακία	12,8	10,3	8,5	11,4	9,2	8,5	-0,7	-2,2
Σλοβενία	9,0	8,1	7,6	9,0	8,4	7,5	-0,9	-0,6
Σουηδία	8,2	7,5	6,7	7,8	7,4	7,1	-0,3	-0,4
Φινλανδία	9,3	9,9	8,6	10,2	9,9	:	:	-0,3

Πίνακας 13: Ποσοστό Ανεργίας στις Γυναίκες

	Ετήσια στοιχεία (%)			α' τρίμηνο			Μεταβολή (%)	
	2014	2015	2016	2015	2016	2017	2017/16	2016/15
Αυστρία	5,4	5,3	5,3	5,2	5,4	5,1	-0,3	0,2
Βέλγιο	7,9	7,8	7,4	8,0	7,6	:	:	-0,4
Βουλγαρία	10,4	8,4	6,9	9,6	7,7	6,9	-0,8	-1,9
Γαλλία	10,0	9,9	9,6	10,0	9,9	9,8	-0,1	-0,1
Γερμανία	4,6	4,2	3,7	4,4	4,1	:	:	-0,3
Δανία	6,8	6,4	6,3	6,5	6,3	:	:	-0,2
Δημοκρατία της Τσεχίας	7,4	6,1	4,6	6,9	5,0	:	:	-1,9
ΕΕ (28 χώρες)	10,3	9,5	8,6	9,9	9,1	:	:	-0,8
Ελλάδα	30,2	28,9	28,2	30,6	29,6	27,8	-1,8	-1,0
Εσθονία	6,8	6,1	6,1	5,5	5,7	5,3	-0,4	0,2
Ευρωζώνη (19 χώρες)	11,8	11,0	10,2	11,6	10,8	:	:	-0,8
Ηνωμένο Βασίλειο	5,8	5,1	4,2	4,6	4,3	3,9	-0,4	-0,3
Ιρλανδία	9,4	7,7	6,2	7,9	6,2	:	:	-1,7
Ισπανία	25,4	23,6	21,1	24,6	22,5	20,3	-2,2	-2,1
Ιταλία	13,8	12,7	12,6	13,4	12,8	13,1	0,3	-0,6
Κροατία	18,3	17,0	13,2	17,3	14,4	14,3	-0,1	-2,9
Κύπρος	15,1	14,9	13,3	16,9	14,1	:	:	-2,8
Λετονία	9,8	8,6	8,6	9,5	9,7	8,5	-1,2	0,2
Λιθουανία	9,2	8,2	6,8	9,0	7,2	6,2	-1,0	-1,8
Λουξεμβούργο	6,4	7,2	6,3	8,3	6,3	:	:	-2,0
Μάλτα	5,3	5,2	4,7	4,8	4,7	4,3	-0,4	-0,1
Ολλανδία	7,8	7,3	6,0	7,2	6,7	:	:	-0,5
Ουγγαρία	7,9	7,0	5,0	7,7	6,0	:	:	-1,7
Πολωνία	9,6	7,7	6,1	8,8	6,9	5,3	-1,6	-1,9
Πορτογαλία	14,5	12,9	11,2	14,3	12,3	10,5	-1,8	-2,0
Ρουμανία	6,1	5,8	4,8	5,8	5,2	:	:	-0,6
Σλοβακία	13,6	12,9	10,6	13,2	11,5	8,6	-2,9	-1,7
Σλοβενία	10,6	10,1	8,6	10,8	9,5	8,2	-1,3	-1,3
Σουηδία	7,7	7,3	5,8	7,1	6,1	5,8	-0,3	-1,0
Φινλανδία	8,0	8,8	7,8	8,2	8,2	:	:	0,0

Πίνακας 14: Ποσοστό Μακροχρόνιας Ανεργίας^(*)

	Ετήσια στοιχεία (%)			α' τρίμηνο			Μεταβολή (%)	
	2014	2015	2016	2015	2016	2017	2017/16	2016/15
Αυστρία	27,2	30,5	33,7	27,3	29,0	32,0	3,0	1,7
Βέλγιο	49,9	52,9	52,8	52,3	50,4	:	:	-1,9
Βουλγαρία	60,4	61,9	59,6	59,1	55,9	54,2	-1,7	-3,2
Γαλλία	42,8	45,4	47,2	43,0	44,3	44,7	0,4	1,3
Γερμανία	44,3	45,3	42,7	43,1	38,9	:	:	-4,2
Δανία	25,2	29,8	25,5	27,1	24,8	:	:	-2,3
Δημοκρατία της Τσεχίας	43,5	48,2	42,8	45,8	45,9	:	:	0,1
ΕΕ (28 χώρες)	52,6	50,2	48,6	48,2	46,4	:	:	-1,8
Ελλάδα	73,5	73,6	72,4	71,5	70,2	69,7	-0,5	-1,3
Εσθονία	45,3	40,0	32,6	41,7	25,0	33,8	8,8	-16,7
Ευρωζώνη (19 χώρες)	49,5	52,8	51,5	51,2	49,3	:	:	-1,9
Ηνωμένο Βασίλειο	35,8	33,9	30,3	32,4	28,2	25,4	-2,8	-4,2
Ιρλανδία	59,2	59,4	57,3	60,7	58,5	:	:	-2,2
Ισπανία	52,8	52,5	49,2	52,3	48,4	45,6	-2,8	-3,9
Ιταλία	61,4	59,7	59,1	57,7	58,0	56,9	-1,1	0,3
Κροατία	58,4	66,2	53,2	59,8	50,7	41,4	-9,3	-9,1
Κύπρος	47,7	46,7	45,3	43,2	41,2	:	:	-2,0
Λετονία	43,0	46,2	41,8	43,6	45,4	38,3	-7,1	1,8
Λιθουανία	44,7	43,3	38,8	42,0	39,5	36,1	-3,4	-2,5
Λουξεμβούργο	27,4	30,3	37,0	25,6	35,1	:	:	9,5
Μάλτα	46,9	48,2	45,3	46,7	46,5	48,3	1,8	-0,2
Ολλανδία	40,0	48,0	47,4	42,8	41,3	:	:	-1,5
Ουγγαρία	47,5	46,8	47,7	43,0	46,4	:	:	3,4
Πολωνία	42,7	40,1	35,9	40,3	36,3	29,6	-6,7	-4,0
Πορτογαλία	59,6	59,1	56,9	57,0	53,3	51,4	-1,9	-3,7
Ρουμανία	41,1	45,1	51,7	42,9	52,1	:	:	9,2
Σλοβακία	70,2	66,9	61,4	65,0	61,6	61,9	0,3	-3,4
Σλοβενία	54,5	53,0	53,9	50,6	51,1	45,5	-5,6	0,5
Σουηδία	18,9	24,1	22,4	19,5	19,1	19,8	0,7	-0,4
Φινλανδία	22,4	27,5	29,4	23,1	25,1	:	:	2,0

(*) % ανέργων για χρονικό διάστημα μεγαλύτερο των 12 μηνών στο σύνολο των ανέργων

Πίνακας 15: Ποσοστό ανεργίας στους νέους 15 έως 24 ετών

	Ετήσια στοιχεία (%)			α' τρίμηνο			Μεταβολή (%)	
	2014	2015	2016	2015	2016	2017	2017/16	2016/15
Αυστρία	10,3	10,6	11,2	9,6	11,7	10,4	-1,3	2,1
Βέλγιο	23,2	22,1	20,1	20,4	19,8	:	:	-0,6
Βουλγαρία	23,8	21,6	17,3	23,2	18,4	12,8	-5,6	-4,8
Γαλλία	24,2	24,7	24,6	25,5	25,3	22,7	-2,6	-0,2
Γερμανία	7,7	7,2	7,1	7,3	7,3	:	:	0,0
Δανία	12,6	10,8	12,0	10,7	11,4	:	:	0,7
Δημοκρατία της Τσεχίας	15,9	12,6	10,5	13,9	9,7	:	:	-4,2
ΕΕ (28 χώρες)	22,2	20,4	18,7	21,5	19,5	:	:	-2,0
Ελλάδα	52,4	49,	47,4	51,9	50,9	46,8	-4,1	-1,0
Εσθονία	15,0	13,1	13,5	13,8	15,1	15,5	0,4	1,3
Ευρωζώνη (19 χώρες)	23,7	22,4	20,9	23,3	21,9	:	:	-1,4
Ηνωμένο Βασίλειο	16,9	14,6	13,0	15,2	13,0	11,9	-1,1	-2,2
Ιρλανδία	23,9	20,9	17,2	21,5	16,9	:	:	-4,6
Ισπανία	53,2	48,3	44,5	51,4	46,5	41,7	-4,8	-4,9
Ιταλία	42,7	40,3	37,8	44,9	40,3	37,3	-3,0	-4,6
Κροατία	45,5	43,0	31,3	45,2	32,5	34,4	1,9	-12,7
Κύπρος	36,0	32,8	29,1	37,0	29,8	:	:	-7,2
Λετονία	19,6	16,3	17,3	14,8	15,0	17,3	2,3	0,2
Λιθουανία	19,3	16,3	14,5	19,9	14,5	14,8	0,3	-5,4
Λουξεμβούργο	22,3	17,3	18,7	18,9	17,0	:	:	-1,9
Μάλτα	11,7	11,8	11,1	9,8	9,2	10,6	1,4	-0,6
Ολλανδία	12,7	11,3	10,8	11,9	12,0	:	:	0,1
Ουγγαρία	20,4	17,3	13,0	19,4	14,2	:	:	-5,2
Πολωνία	23,9	20,8	17,6	23,3	19,6	15,2	-4,4	-3,7
Πορτογαλία	34,7	32,0	27,9	34,4	31,0	25,1	-5,9	-3,4
Ρουμανία	24,0	21,7	20,6	24,7	21,8	:	:	-2,9
Σλοβακία	29,7	26,5	22,2	26,4	24,3	18,7	-5,6	-2,1
Σλοβενία	20,2	16,3	15,3	19,2	17,8	11,6	-6,2	-1,4
Σουηδία	22,9	20,4	18,8	23,7	21,9	20,3	-1,6	-1,8
Φινλανδία	20,5	22,4	19,9	24,6	23,1	:	:	-1,5

(*) Για τον ακριβή ορισμό του δείκτη «Ποσοστό Πληθυσμού στο Όριο της Φτώχειας ή του Κοινωνικού Αποκλεισμού» δείτε:

http://ec.europa.eu/eurostat/ramon/nomenclatures/index.cfm?TargetUrl=DSP_GLOSSARY_NOM_DL_VIEW&StrNom=CODED2&StrLanguageCode=EN&IntKey=16664385&RdoSearch=BEGIN&TxtSearch=&CboTheme=36940331&IsTer=TERM&IntCurrentPage=4&ter_valid=0

http://ec.europa.eu/eurostat/ramon/nomenclatures/index.cfm?TargetUrl=DSP_GLOSSARY_NOM_DL_VIEW&StrNom=CODED2&StrLanguageCode=EN&IntKey=27697382&RdoSearch=BEGIN&TxtSearch=&CboTheme=36940331&IsTer=TERM&IntCurrentPage=44&ter_valid=0